ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

Cilt • 10

Anıtkabir Derneği Yayınları
-I-

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

"Altını Çizdiği Satırları, Özel İşaretleri, Uyarıları, Düştüğü Notlar ve Kitap İçerisindeki Özel Yazıları İle"

Cilt 10

Tükçe • Fransızca Kitaplar

Anıtkabir Derneği Yayınları
-I-

Başbakanlık Tanıtım Fonu Katkılarıyla

Yayın Koordinatörü
Recep Cengiz

Baskıya Hazırlayan
Aykut Tanıtım Danışmanlık - Ankara
Tel: 0.312. 495 02 25•26•27

Kapak
Murat Mutluoğlu

Sayfa Düzeni
Murat Mutluoğlu • Yeter Mutluoğlu
Hüseyin Kurt

Film
Candan Repro-Ankara
Tel: 0.312. 231 49 01

Baskı
Pelin Matbaası - Ankara
Tel: 0.312 418 70 93

Takım ISBN No:
975-95835-2-6

Cilt ISBN No:
975-8563-02-5

Her Hakkı
Anıtkabir Derneği'ne Aittir.
Tel: 0.312. 230 12 22
ANKARA • 2001

Orijinal metinlerde Atatürk'ün altını ve yanını çizdiği satırların Türkçeleri koyu harflerle dizilmiştir.

TERCÜMELER

Osmanlıca Tercüme
Bekir Koç • Haldun Eroğlu
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca ve Yunanca tercümeler Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından yapılmıştır.

TÖMER Tercüme Editörü
Selen Doğan

Fransızca Tercüme
Ali Osman Durmuş

İngilizce Tercüme
Özlem Kitapçı Kara • Önay Çokluk • Fatih Ekinci

Almanca Tercüme
Ayşe Bahşi • Özmen Kara

İtalyanca Tercüme
Suna Ertekin

Yunanca Tercüme
Özge Ceylan

İçindekiler

KİTABIN HAZIRLANIŞI HAKKINDA BİLGİ

Mustafa Kemal ATATÜRK kısa süren yaşamı boyunca, bir insan ömrüne kolay kolay sığmayacak kadar büyük işler başarmıştır. Başarıyla sonuçlandırdığı Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi ile dünya tarihi içerisindeki onurlu yerini çoktan almıştır.

ATATÜRK'ün yaşamı ve yaptığı işlerle ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından kütüphaneler dolusu eser yazılmıştır. Çeşitli dillere çevrilen bu eserler sayesinde ATATÜRK dünyanın her tarafındaki entelektüel, asker, bilim ve siyaset adamları tarafından çok iyi tanınmaktadır. Eylem ve düşünceleriyle bütün insanlığı etkileyen ATATÜRK'ün, düşünce yapısını tarihi süreç içerisinde hangi olaylar, düşünürler ve yazarlar etkilemiştir? İşte, bu sorunun yanıtlanmasına katkı niteliği taşıyan ve Gürbüz Tüfekçi tarafından hazırlanan "ATATÜRK'ün Okuduğu Kitaplar" adlı eser istisna tutulursa bu amaca yönelik ayrıntılı bir çalışma henüz yapılmamıştır.

O'nun düşünsel alt yapısını araştırmak isteyenler için, satırlarının altını çizdiği, özel işaretler, uyarılar koyduğu, notlar düştüğü veya bazı açıklamalarda bulunduğu eserleri Türkçe'ye çevirerek 20 cilt halinde sunmayı planladığımız bu çalışma da yukarıdaki sorunun yanıtlanması amacına yönelik küçük bir katkı olarak algılanmalıdır.

Bu çalışmanın ortaya çıkarılabilmesi için ATATÜRK'ün okuduğu kitapların hepsine ulaşılmaya çalışılmışsa da, bu ana kadar ANITKABİR ve Çankaya'daki ATATÜRK Kitaplığı ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi dışındakilere henüz ulaşılamamıştır. Ulaşılamayan kitapların sayısı mevcut kitap sayısı içerisinde çok önemli bir miktar olmamakla birlikte, yapılacak çalışmaya bütünlük sağlaması açısından önemlidir.

ATATÜRK'ün Askerî Ateşe olarak Sofya'da görev yaptığı sırada okuduğu kitapların Sofya Büyükelçiliği'mizde olduğu konusunda alınan duyum üzerine elçilik görevlileri ve orada olduğu söylenen kitapların uzmanlar tarafından araştırılması için ATATÜRK Araştırma Merkezi Başkanlığı ile gerek-

li koordineler yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucu daha sonra basılacak ciltlere yansıtılacaktır.

Ankara Halkevi'ndeki kitapların bir kısmının ANITKABİR'e verildiğini biliyoruz. Verilenler dışında ATATÜRK'e ait kitap olup olmadığının araştırılması amacıyla Kültür Bakanlığı ile gerekli yazışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın da sonucu beklenmektedir.

Bu güne kadar tespit edilen ATATÜRK'ün okuduğu kitapların sayısı; 1741'i Çankaya'da, 2151'i ANITKABİR'de, 102'si İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve 3'ü Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi'nde olmak üzere 3997'dir. Cilt sayıları ile, dergi, harita, atlas ve nota albümleri bu sayının dışındadır.

Hazırlanan 20 ciltlik eserde; ATATÜRK'ün okuyup satır altlarını çizdiği, sayfa kenarlarına notlar aldığı, özel işaretler koyduğu, açıklamalar yaptığı kitap ve dergilerin bu bölümlerinin tamamına yer verdik.

Yalnız bu işaretli yerlerin çok az bir kısmının ATATÜRK dışındaki kişiler tarafından çizilmiş olması olasılığı üzerinde duranlar da vardır. Başkalarının işaretlediği birkaç eser, diğerlerinden, bu konuda araştırma yapan kişiler tarafından kolaylıkla ayırt edilebilir.

Yabancı dilden tercüme edilen metinlerin bugünkü dile aktarılışında özgün niteliklerinin korunmasına özen gösterilmiştir. Ancak; bu yapılırken yazım kurallarında ve noktalama işaretlerinin kullanımında özellikle Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı "İmlâ Kılavuzu" ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca benimsenen ilkeler esas alınmıştır.

Eserlerin Türkçe'ye çevrilmesinde şöyle bir yöntem izlenmiştir.

- Çeviride ATATÜRK'ün altını çizdiği, işaret koyduğu veya bir açıklama yaptığı cümle, paragraf ve sayfalar dikkate alınmıştır.
- Aynı konuya ilişkin iki yer işaretlenmiş ya da çizilmişse daha ayrıntılı olana öncelik verilmiştir.
- Bütünlüğü ve anlamayı kolaylaştırmak için bir veya iki kelimesi çizili cümlelerin tamamı, bazen de bütün paragraf çevrilmiştir.
- Altı çizili sözcük, cümle ve paragraflar koyu olarak gösterilmiştir.
- ATATÜRK'ün el yazılarının çevirisi orijinal sayfanın yanına verilmiştir.
- Kitap ve dergilerdeki Önsöz, Giriş, Özelsöz ve Açıklamalar planlanan

cilt sayısını aşmaması için çoğunlukla özet halinde verilmiştir

• Köşeli parentezler çevirenlerin müdahalelerinde kullanılmıştır.

• Özellikle Osmanlıca çevirilerde okumayı ve anlamayı zorlaştıracak kelimelerin bugünkü kullanılışları tercih edilmiş ve daha çok okuyucu kitlesine hitap edebilmek amacıyla da o donem kurum ve kuruluşlarına günümüz terminolojisine yakın bir karşılık verilmiştir.

• Değişik konulardaki yüzlerce özel isim doğrusuna ulaşıldığı ölçüde güncelleştirilmiş, ulaşılamıyanlar da ise Osmanlıca okunuşları esas alınmıştır.

• Yine Osmanlıca çevirilerde metnin dili sadeyse kesinlikle müdahale edilmemiş yazarın ifade şekli esas alınmıştır.

• Kitap ve dergiler konularına göre [Tarih, Edebiyat, Hukuk vb.] ayrılmış ve her cilt aynı konuda fakat farklı alanlarda yazılmış ve okuyucuyu sıkmıyacak hacimde ve konu yelpazesi dikkate alınarak hazırlanmıştır

Ayrıca kitabın teknik özelliklerini açıklayan bir bölüm hazırlanmıştır. Eserin, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için temel kaynak olacağı inancındayız.

Recep Cengiz
Yayın Koordinatörü

C.261

E.K.Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÛGATİ

V

K, l, m

Kitap sahifesi: 1311- 1662.

72

E. K. Pekarskiy
YAKUT DİLİ LÛGATİ
V

K, L, M,

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 72		
Yazar	: Eduard Karloviç Pekarskiy		
Cild	: Beyaz		
Ebadı	:		
	En	: 22 cm.	
	Boy	: 32 cm.	
Sayfa Adedi	: 507		

Sayfa : 160

kırkağır (v) /kırkah + ır'dan/
töhmeyi mide DP.

kırkah
1) her hangi bir kusur sakatlık (leke, ben ve saire): kıtalıktay kil kırıya kötön kırkağın bulbatah beyaz turna etrafında uçarak (onda) sakatlık bulmadı; kırkah kıttıbat kırâskılâh kiray mağan hallân uzak beyaz kuşusuz boyalı sema; kırkağı kıtarbat, kırsa billibet kırâskalâh kiray mağan hallan kaidesi göze görünmiyen temiz boyalı açık beyaz sema, Hud.
2) töhmeyi mide.

Sayfa : 232

loglоruy (v) /krş. loglu, löglörüy/
Parçalanmak, yolunmak; öteye gitmek (uzaklaşmak). hafif berkimiş, yerinde sabit durmak.

Sayfa : 236

lop = lisot
kur'a (krş. [3]sorбey, serebey); lop tuar = kurra çekme (mes. çayırların taksimi için kur'a çekilirken üzerindeki işaretleri görünmiyen çubuklar intihap ettiriliyor İon.); lop tüserer = kur'a atılması (mes. çadır için yer intihab ederken çubukları haç şeklinde atar ve bunların haç şeklinde veya dağınık düşmesine bakarak hüküm verilir İon.

Sayfa : 239

lohtur (rusca) = dohtur (duohtur, duohtar)
doktor (hekim)

Sayfa : 241

Lukap (krş. Luhaskı)
Luka'dan ismi tasgir İon.

Sayfa : 242

luogar (v) = luogay
ağırlaşmak, suya daldırmak (= ıara, tüspediy): bu onoço luogarısıtıyan ıarahan bagacı = bu kayık çok yüklü ve ağırdır. sıa.

Sayfa : 243

[1]luot =[3]loş
kur'a İon.; luot tutar keriete = kur'ra çekilmeye müsavi; luot turar keriete = piyango yerine, piyango olduğu gibi.

[2]Luot (rus.)
"lot" üç miskalden ibaret ağırlık ölçüsü (tartı) Af.

luotta (v) (luot + la'dam)
kur'ra çekmek.

luottas (v) (luotta + s'dam)
kur'a çekilmek.

Sayfa : 264

ma (man) "bu" zamirinin yığraplandığı zaman gelen takıların esası.

[1]ma (krş. alt. tel. "pa" evvelce zikredilen kırk. bağanı, turk. baya (paya) demin.
(evvelki vaziyetine dair) işte falan, ma beyeleh ürün bara sürükpüt = işte böyle bizim iyi at ve buynuzlu hayvanlarımız.

Sayfa : 266

nehir adı G.

marı İon., mağı (ma + ğı [illegible]) bağana + ğı'dan) evvelce zikredilen, [illegible] bayağı (payağı) evvelki, ileride zikredilen) = mayı, manı, marı.
1) deminki, biraz evvelki, evvelki (= mayıl); mağı [illegible] = deminki onun küçük [illegible] = evvelce

Sayfa : 266

(hakkında geçenlerde söylenen) öldürülen (vurulan)kısrağın derisi;mağıtağar orduk = evvelkinden daha iyi; mağı dien bar buollağa duo ? =geçmişe dair,niçde(söyleme-ye (deymez) (hali hazırda mevcut olanla kiyasen);mağı üyege = çoktan beri,ezelden beri,mağı bilirgi üyeğe = ezelden beri,Hud.(krg.hayda üyeğe).
2)deminki vakit,deminki zaman:mağıttan = deminden beri, mağıtten sasıurarın urduk sasıarda
kisitin süösütün = kendi adam ve hayvanlarını evvelki gibi (ezelden beri sakladığı gibi) sakladı,Hud.

Sayfa : 266

X **mağıs** (krg. mağı)
"ma" hecesile bagliyan sıfatların kuvvetlendirilmesi için
sütbeyaz söz:mağıs maman = fevkalade beyaz Hit.

Sayfa : 268

X **macallan** macallan - oe kisi bögö ! tabirinde geçer = muhkem, sağlam ve iri yarı adam ! Ion.

Sayfa : 268

X **macalıs** (v), macarıs (v) /Coppper. macalıy + (macarıy) + s'dan/.

Sayfa : 269

mayba = /Krş. bayba ve tung. mayba (malma) mayma Salvahinus alpinus malma-balık Walb. /
torik balığı cinsinden bir nevi balık adı.

Sayfa : 275

maydı — (krg.maydın)
deminki(=mağı):maydı öyetten = deminden beri

Sayfa : 275

Maya [1] — kadın ismi,Marîden ismi tasgir.

Sayfa : 275

mayan — müнazaa,nifak (krg.iren,irci).

mayanna(v) — (mayan + la'dan)

Sayfa : 276

[1] mayı — mağı (manı), [1] marı
deminki vakit,deminki zaman;mayıttan asabappın Hıd.=deminki zamandan beri (çok oluyor)yeniyorum,bir da ölenı ölelebetеh mayıttan =(deminden beri)hiç bir iş işlenmemiştir Hud.

[2] mayı — ziyafet çekmek ,ikram,makbul,muhterem,Por./=matı ;mayı kisi muhterem adam;mayı at = hususi hizmet gören,sevimli at;
mayı tanas = merasimlerde giyilen elbise.

Sayfa : 277

majagas — (bk. mayagas)

majah — (kelimenin manası izah edilmemiştir)
as majah buolan olorobun tabirinde geçer Ion.=yarı aç yaşıyorum ?

mal. — mal Por. (krg.türk mal)
(pılı pırtı,[redacted],mal-mülk eşyayi menkûle,ev-pılı pırtı,
eşya,(karş.sabas,sebes,tebirin):dikiş teferruatı;agatın malıttan paltara torbos suturuoma bierbitter = baba malından dana derisinden yapılmış bir buçuk eteklik verdiler.

Sayfa : 294

manıtık (Adv. manı + tık'dan)
ihtiramda, hürmetçe, dürüst, kibarane: manıtık olor = namuskârane yaşamak T.; manıtık - tögüttük it = itina ve şevketle (çocuğa) terbiye ver Hud.

manaykan (B. 6° manaykan'da) (manay + kán'dan) = mağayan (göstererek) öyle küçük ki, öyle ehemmiyetsiz ki, öyle hiç ki; en niç, pek az, boş şey, hiç bir şey, ur. (krş. itineyken); manaykan allah ! = görsene, ne oynak (şendir) Ya.; öyle küstah (terbiyesiz) yuşyuvarlak (adam), sen tamamen yuşyuvarlaksın B.; nede küçük ! öyle hiç ki! öyle mahluk ki . öyle hiç ki! Hud.

Sayfa : 302

[1]mâr yesunlu bataklık; çalılarla kaplanmış rutubetli yer B.; bataklığı çok olan ormanlı yer (tondıra) Por.

Sayfa : 303

[2]maray (v) ileri sokulmak; örenmek, kuvvet sarf etmek, gerilmek (paşalar hakkında), DP.; kabil olduğu kadar yemek ve içeri çekmek, Por.; maraya kötögör = (gerilerek) bütün kuvvetini sarf ederek bir şey kaldırıyor.

Sayfa : 304

maran (maray + n'dan)
çişirilmiş: marah kurduk isten = şiş karınlı DP.

Sayfa : 310

mas (krş. tung, mo)
kesilmemiş ve inşaat malzemesi halinde kesilmiş ağaç; direk, kütük,(krş dikin).
divar direği; topuz, baston, çubuk; odunlar = uokka ottor mas, mastammıt mas (krş. ütterer yerine ütter,
kutanah 3); ar (bk.) mas = meşe ağacı Af. (= luk mas = dup); bes mas = çam, çam ağacı; çamlı ormanı; kuranah mas = kuru ağaç, kuru orman (odun) Hud.; mutuga suoh mas = dal Uç.; sıa mas = sıalah mas = servi Pe. (krş. bolbukta 3); talas mas = söğüt ağacı; titirik mas = taze kara çam ağacı; üöl mas = yaş orman Hud.; çukka mas, mas sısa, kıra mas = çalı-çırpı Af.; masa suoh doydu = ova IP. (krş. tuğalan); uot anyar mas = gelberi yerine kullanılan sırık (krş. üötturah); Timir uot anyar mas Bf. = demir değnek ("timir mas" kelimelerinin bir arada bulunması gösteriyor ki, burada "mas" kelimesi yakutların telakkilerine göre yalnız değenek manasını ifade eder = neden yapıldığını nazarı itibare almıştır; nedicle asarar mas = yakut

Sayfa : 322

mahta kamileni mahta ego = kâmilen çocukturlar; mahta barıta tommoron = ezrarta nepsi, kamilen meyvendir; mahta üçügeyi bieriehhe beyeber enie sirge nada, mahta hoppanı. enie ilbettar = eger hepsine iyi (balığı) verirsem kendime yemek için lazım, fakat hepsine (tamamını) verirsem almayorlar.

Sayfa : 322

mahtabıl — (mahtay +bıl'dan) = mahtal
teşekkür (krş. mahtalba).

mahtabıllah — (mahtabıl + lıh'dan) = mahtalıan
iyilik bilen.

mahtagal — (mahtay + gal'dan; krş. moğ. maxtagal)
hamdu-sena' medih B.

Sayfa : 323

mahtay (v) — /krş. türk. makta, bur. maktaha, moğ. magta, manç. maktambi/
ünlendirmek, birisini meşhur etmek, ihtiram göstermek, methetmek, Acc. ile (krş. söğöy); soh-mahtay = hayret (taaccub) etmek, methetmek, Af. şaşmak Ya.

mahtayı — (Nom. act. mahtay + ı'dan)
söğü = mahtayı = taaccub, hayret Ar.

mahtal — (mahtay + l'dan; krş. bur. maktal= methiye Podg.) = mahtabıl.
teşekkür, teşekkür etmek, minnettarlık, şükran hamdu-sena, medih, şeref (krş. mahtat); mahtala suoh = nankör.

mahtalba — (mahtay + lba'dan)
teşekkür: abrabıkkar mahtalba kenegeskite buoluoga Hud. = kurtardığından dolayı sana bilahire teşekkür edilecek.

Sayfa : 323

mahtallah (mahtal + lah'dan)

1. nimetşinas, iyilik bilen.
2. teşekküre layık (= basıbalah): e, ce, seğorim, bu ütuon isin mahtallah basıbalah kisigin ! Nik. = senin bu iyiliğine karşılık teşekkür ve minnettarlığa layıksın ey benim azizim !

mahtallahtık (Adv. mahtallah + tık'dan)
teşekkürle Kh.

Sayfa : 328

× mege = [1]mene, megi (menî)
daimi; mege hallan Hud. = ölçüye tutulmayan (ucsuz bucaksız) gök (= mene tanara); ölböt mege uta = daimi su.

megesin,megester (v) = menesin
kiminle beraber oturmak: ubayınan megestibitter = ağabeyisiyle onlar (birlikde) atlara bindiler, tılarıgar megestibitter = onlar (birlikde, arka arkaya) kayığa bindiler megeston bar; birlikde kızağa binip gitmek; işelerin megestenner = kendisiyle birlikde annesini oturmuş, Hud.

× megi = mege ([1]mene) men.
(yakut eyalet.) Kardelas ulusunda : ölböt megı uta = daim bir su Af.

Sayfa : 329

meğis (meğiy + s'dan) = menis.

Sayfa : 329

^{2}mey — ("meyi" yerine; müstakilen kullanılmayor)
öy-mey = hafıza ve akıl; telaşlı, helecanlı (= mey-tey) DP.; öyö-meye berde, öyömeze bert dagenı ! = (çocuk hakkında) ne akıllıdır ! öyüm-meyim sippete = ben henüz kemale ermedim.

Sayfa : 330

meydeh — (Adj. ^{2}mey + leh'den)
"tuoh da öy – meydeh tuluybat tiese buolla "tabirinde geçer = öyle gürültü oldu ki, akıl ve hafızaya malik olan hiç bir kimse, tahammül edecek halde değildi; tahammül edilmiyecek bir gürültü koptu.

Sayfa : 331

meyile (v) — (meyi + le'den)
başına akıl koymak, aklını yerine getirmek; akıllandırmak.

meyilen (v) — (meyile + n'den)
aklı başında olmak; kamil olmak, akıllı olmak, Pk.; socor kilim berde meyilemmit = ais vaşak (luah) derisinden kalpak tedarik edinerek (ayisit ve iayehsit'e dair) mus.

meyilet (v) — (meyile + t'den)
kimseyi bir şeyle kamil etmek Pk.

meyileh, mejeieh — (meyi (meji) + leh'den)
aklı başında olan (krş. bastah); aklı yerinde, hafalı; âkil, akılla ihsan edilen, akıllı, kamil, sağlam düşünceli (krş. öydöh, körsüö, diulagay; "akaın" ve hair, saddı); sotto hoo meyileh = yedibaşlı; sob-ccük meyileh = hafif, havai, DP.; kisi Meyileh = bir dağ (ova) adı, Arga-kisi-Meyileh = bir nehir adı, O.

Sayfa : 331

meyilehtik — (Adv. meyileh + tik'den)
müdrikane, akıllıcasına, makulane: meyilehtik allan
= müdrikane şarkı söyle, Pe.

meji — (bk. meyi).

Sayfa : 333

Kuvvet alan yanılan ot kökü, DP.

meketenne (v) — sürtmek: nergil nee tüert tügen hara kılın mmocunna
meketenne = (kılımcımı) cehennemin siyah hayvanı boy-
nunundan yapılmış tesla sürt,Ya.

mekkier — (mekkiy + ler'den) = mökmmö.
münakaşa, yarış.

mekkierdeh — (mekkier + leh'den) = mökkördeh
münasebli, münasebetlice (krş. kurehteh); mekkierdehkia
ait = kendi düşmanına er Hud.

mekkiy (v) — = mökküy
münakaşa etmek, yarışmak, mücadele karşılıklı mukave-
met göstermek; bert ırah daydını mekkiyen turan ayan-
anbıt = çok uzak yolu güçlüklerine rağmen yendi,fev-
kalâde uzak mesleketi geçti Ya.; bert sirten mekkiyen
kelbit = bütün müşkilâtları yenerek, en güzel yerden
geldi Hud.

Sayfa : 334

mekkis (v) — (mekkiy + s'den) = mökküs
her hangi bir (gıtta) kimse ile münakaşa (mübahase)
etmek, mücadele etmek, muhalefet etmek, karşı komak N.
(krş. kürüs); berdi gıtta mekkise isebin = yiğitle cen-
ge gidiyorum Ya.; bert sırı mekkiseh = oldukça hatırı
sayılır bir yer (mesafe) geçerek Hud.

Sayfa : 334

mekeekeçiy (v) — toplanmak BP.

mekeekeçiyi — (mekeekeçiy + i'den)
topluluk BP.

mekeekeçit (v) — (mekeekeçiy + t'den)
toplanmak BP.

mekeiy (v) — = bekeiy, mekçiy
çukura düşmek BP.

mektie — kefil, kefalet, kefillik (= mektie tuosu B.); rehi. Kk. T.; mektiege = kefalete almak; mektie bier = kefaaet vermek B.; mektietil = va'a etme Md.

mektiele (v) — (mektie + le'den)
bir (isim) kimseye kefil olmak.

mektieleh — (mektie + leh'den)
kefaletle, teminatla; mektieleh tilgin bierbitin = teminat olarak sen (bana) söz verdin Ya.; va'dini ifa etmek için sen (bana) kefil verdin.

Sayfa : 335

mektiesit — (mektie + sit'den)
zamin, kefil; kefalet, Meç.

Sayfa : 336

²meley (v) — insan yüzü hakkında: yassı-yuvarlak ve mütebariz gözükmek; meleybit siraydah kisi = yassı ve yuvarlak yüzlü adam Boeg.

Sayfa : 337

melcemsen — (krş. melcee)
münkir, itiraf etmemeyi adet edinen, Pof.
(meldsemsen)

Sayfa : 338

melcee (v) — (krg. bur. melzehe, moğ.) = melyee
inkâr etmek, bir şeyden feragat etmek, inkâr etmek, itiraf etmemek; redd etmek, bir şeyi üzerinden atmak; her hangi bir kimden yüz çevirmek D.

melcehten — (meleeh + leh'den) = mencehten
inkâr eden, itiraf etmiyor; isten turan melcenten = eşiden de, inkar ediyor.

Sayfa : 352

menik (Krg. mener, moğ. meneg)
1) ahmak, idraksiz, zihinsiz, fikirsiz, idaresiz, düşüncesiz, aptal (Krg. öyö, dalaga, akarı); yabani, yaramaz, akılsız yaramaz, şımarık; menikteri öydötör bolun = mugayir adap olanların başlarına akıl koyunuz D.; menik ogolor = yaramaz çocuklar: dalay menik dalaga = olmaz derecede ahmak; ular menik = karga gibi aptal; menik - tenik = hiç bir şey anlamayarak ve hiç bir şey düşünmeyerek, kaygusuz.
2) aptallık, sersemlik, kabiliyetsizlik, cehalet; çılgınlık; şımarıklık; iti kıl isita ere meniginen ulaharınar söösö = yalnız kendi (gürültülü) bağırmasile ve aptallıgile bu hayvandır; attın beyelin u - bar kurduk ustan istegin menigin = atın ve kendin, su ve kar gibi manasız yüzüyorsunuz, Hud.; menikke uoremnit = şımarmış U.; iti ettegin menigin - tenigin istibit kisi niyi = ne saçma şey söyledi, onu dinlemelidi ! Hud.

men (Krg. Türk. ben, men, moğ, menge, bur, menge)
leke A.; ben, ben lekesi (Krg. ^{2}kem); çil (Krg. üön); ben (Krg. ebir[1], telbem).

Sayfa : 353

1 mene (Krg. diger Türk. mengü, bur, möbhö (munnu, mungu, munne),mog-
mönke ebedi/=mega, mönö (mögö), mönü, meni (megü), menile
geçici, ebedi, daimi; duyuk, geniş, uçsuz bucaksız,M.;
mengetanara = ölçülemiyen gök B. (= mene hallan); Tanrının
bulunduğu yer, gök; öbböt mene uta = daimi su, dirilten
su (abu hayat).

1 menele (v) (Krg. meniy) = mönüle, menile
nefesi tıkanmak (Krg. agıla ve saire).

Sayfa : 354

menesin, menester (v) (krg. türk. minig, mines = bir ata birlikte binmek)=
meğesin
1. bir kimsenin atının terkisine binmek; menesten kel -
(gitta) birisiyle aynı atla gitmek, terkide gitmek,
her hangi bir kimseyi terkisine bindirmek; en kelen
menestime ! = kendine ait olmayan işe karışma!
2. her hangi bir kimseyi atın terkisine almak: ohtarın
menestibit = kendisiyle birlikte (ata) karısını bin-
dirdi Ens.

[1]menie = megie
balıklar için zehirli yemleme, zehirli yemeleme, ye-
meleme, zehirli yemeleme Dr.; (krg. [3]sip 2, köögü 2);
meniebin börö happatah, asan barbıt = kurt benim
zehirli yemlememi görmeyip yanından geçti.

Sayfa : 356

menilciy (v), menilyiy (v) (meniy + leiy (liyi)'den)
ağır ve fasılalı nefes almak, tıkanmak: isin
tütegitten örö tınan menilciyde = çok derinden
nefes aldı.

Sayfa : 356

meniliyi (v) — (bk. menileiy).

meniliyit (v) — (bk. meniloit).

menire (v), menirie (v) — (krş. menire) = megire
böğürmek, haykırmak (umumiyetle dana hakkında); boynuzsuz hayvanları çağırıcı, sesler çıkarma (krş. heruete); ınahtı menirete (manırate ?)-(abası) inek gibi böğüren ana.; meniren ınarar = boynuzsuz hayvanların böğürtüsüyle çağırıyor.

menis — (meniy + s'den) = megis
menis kıs = birden bire ağır ve fasılalı nefes almak; ... menis (meğis) bara bar uol (bile.) = bir delikanlı var diyorlar (büyümüş, ergen olmuş bir çocuk hakkında) Ya.

menit (v) — (Umum. meniy + t'den)

Sayfa : 357

Menke — (krş. menkelen, menkeş)
uzun boylu birine verilen lakab İon.

menkel — (rus.) = minkel
keten

menkelin (v) — (menkey (?) + lin'den; krş. Menke, menkeş)
uzun boylu adam gibi görünmek: menkellibit berillibit kisi (= begillibit ulahan) İon = o kadar uzun boylu adam ki, eğiliyor bile.

menker — (tung.) = menkere
1. hayba (burg.) Rb. = boremedey, hasah.
2. 1/2 veya 2 pud kurutulmuş balığı ihtiva eden, yük çuvalı Ostr.
3. lâkab.

Sayfa : 357

menkere — = menker
torba, çuval (= hâsah); (Öymökön'de) tüfegin deri kılıfı (= su hâta) M.A.

menkes — (menkey (?) + s'den; krş. menkelin)
"menkeş sına tüste" tabirinde geçer = annesinin uzun boylu adam girdi.

menneh — (men + leh'den)
leke veya lekelerle, -ben lekesiyle; menneh ogo = benli çocuk (talihli addediliyor).

mer — her vakit (krş. suptu, örü) Uç.; mer ser = birisini elinden tutarak götür. tedricen, hafifce, MP.; mer

Sayfa : 358

ser isten kebiste, mer ser tiyen kelle = yavaşca yaklaştı (sonradan) lâkaydane dinledi (şöyle böyle diyerek, ihtiyacı olduğunu belli etmeksizin); (krş. em + tam).

merey (v) — (kelimenin manası anlaşılmamıştır)
"örö mereye - mereye, örö mereyen tüsen" tabirlerinde geçer = adamın zahirî kıyafetini tenkit ederek, konuşuyorlar.

merey — (rus. mera) = sierey
1. 2 ¹/2 funta yakın (¹kile) un veya sütü ihtiva eden kayın kabuğundan mamul kap; arı mereye = yağa mahsus kayın kabuğundan kab (= merey mesemen).
2. küçük olterasini (2 ¹/2 funt tartan bir nevi tartı aleti) Af. (krş. mesimen 1).

Sayfa : 358

mereyde (v) — (merey + le''den) = miereyde
cıçmaz (krş. kemeyde).

Sayfa : 359

mergennik — (Adv. ^{1}mergen + nik'den)
isabetli: mergennik it = mutaca avmak B.

^{1}meri — (krş. beri)
"my" hecesiyle başlayan sıfatları tekide mahsus kullanılan söz : meri mekçigır = pek çevrilmiş, pek eğilmiş.

^{2}meri B.; meri — (krş. mari, moğ. merge apdal)
1. geveze, boşboğaz, geveze kadın, saçma söyleyen (krş. lansız, lamer, çamy); çılgın Mr.; telaşlı Mr. (krş. selbiseri).
2. boşboğazlık (= lasınma), manasız konuşma nirya, sayıklama, saçma, MTS.
3. erkek lakab.

meri — (bk. ^{2}meri)

Sayfa : 360

^{1}merile (v) — (onomatope "me''den)
böğürmek: torbos merilen (= meniren) erer = dana böğürmeye başlayor.

^{2}merile (v) — B.; merilie (v) Ya, merile (v) /^{2}meri(mêri) + le'den/
gevezelik etmek, saçmalamak, boşboğazlık etmek, tacis etmek, sözüyle usandırmak (krş. laburda, kullurga, selbiertle, seler); sayıklamak, evere gezmek, MTS.

Sayfa : 360

merilen, merilen	/²merile (merile) + n'dem/ geveze, mırıldayan; merilen meçik (mis.) ses çıkaran top; Merilen - ogonyor meçigin biez non kisi kıayan kötönpöt usu (bilm.) = diyorlar ki, geveze-ihtiyar topu elli adem kaldıramıyor (yıldırım; çan kulesi; geminin çapası) Ye. (krş. P. Mekkiiken); Merilen-emehsin merçigin bies non kisi uybat usu (bilm.) - geveze ihtiyar topun ağırlığına 50 adem tahammül edemez (tulumun içindeki şarap); Merilen-hotun (mas.)-kadın adı.
merili	/merile (il) + ¹i'dem/ gevezelik, saçmalama (krş. melerzi) ; Merili Bergen - orman ruhu Bay Bayanay'ın iki oğlundan biri; çamlıklarda yaşıyor, avcılara kırmızı tilki ve kırmızı sincap veriyor (Prip).
merilii (v)	(bk. ²merile).
merke	(rus.) Ölçek, ölçü (krş. kemey) sık.

Sayfa : 361

mersen	(rus. meşen) - messen "kuoley mersen" tabirinde geçer = hiç bir şeyi olmayan adam (çıplak gehirli).
merçik	(rus.) = meçik (meççik) top nud.
mes	= ¹bes mesin melçiyde suo r = tatmin oldun mu (zevk aldın mı) r

Sayfa : 361

[1]mesey — (rus. meşay)
mania, engel, merak (krş. ennilğe, bobu); mijiğitten horgutumo – mooyahha kelbete dien – meseyten berbetım – toplantıya gelemediğimden dolayı, bana gücenme – (hastalığım münasebetiyle) engelim olduğundan gitmedim; meseyoin gin = hastalık kime engel oldu, Hud.

[2]mesey (v) — (müstakil kullanılmayor)
küsey – mesey = mani olmak, bir kimseyi kovlamak.

meseyde (v) — ([1]mesey + le'den)
cahme. vesmek, mani olmak; tacis etmek Af.

meseyden (v) — (meseyde + n'den)
müşkülât çekmek, engel, telaş; ce, bilirim meseydenim – şimdi de ten müşkül vesiyet karşısında kaldım, (hastalanım, binaenaleyh toplantıya gelemiyeceğim) benim için bir mani oldu; tugunan meseyčenen bu Duma sebillariger .e.r' ler 7 Yek, Af, = (kendilerine etye' olduğunu görerek) onlar (zenginler) bununla telaşa düşüp parlamentonun tatilini istediler !

Sayfa : 362

mesemen — (rus.) = besemen, mesimen, ...
1. el terazisi (2 $^1/_2$ funt çeken ölçü aleti; krş. merey 2); bir mesemen arı (= bir arı) = bir tartı yağ; ikki mesemen üt = iki tartı süt.
2. (tartı tayin etmek için alet) el + erezisi = tisir mesemen (krş. ıyasın).
3. çevrilmiş mahrutı nakış şeklinde kayın ağacı kabuğundan kab; süt, yağ ve saire için kullanılan ölçü; yüksekliği 13-14.5 santime yakın, deliğin kutru 14 san-

Sayfa : 362

tım kadar; merey mesemen = 8 ¹/8 funt yagı ihtiva eden, kayın ağacı kabuğundan kab.

4/X/. (h,e,t. yerine çabıçah): kayın kabuğundan sepet küfe.

mesemençik — (mesemençik'den; krş. rus. besmennik) kayın kabuğundan, saçla nakışlar işlenmiş küçük kab

Sayfa : 363

mesienyikte (v) — (mesienyik + le'den) = besienyikte vurulmuş hayvan gövdesini parça parça doğramak; vurulmuş atın gövdesini parça parça satmak (krş. besilçikte); beyegin bies gına mesienyiktiem - onun kendini beş parçaya (kesip ayırırım) Hud.

mesiy (v) — (krş. rusça mesmasına) yuğurmak, yoğurup bitirmek; mesiy bit kilien - yoğurulmuş hamur D.

mesiyi — (Nem. akt. mesiy + ı'den) kökü olan "mesiy" kelimesinin manasına göre: hamur D. (krş. tiesto).

mesilin (v) — (mesiy + lin'den) karıştırılmak, karıştırılmış olmak (krş. mesılın); burduk mesillibite = hamur D.

mesimen — = mesemen, besimen, besemen

1. el terazisi (8 ¹/8 funtluk bir nevi tartı aleti) Af. (krş. merey 8).

8. süt koymaya mahsus kayın kabuğundan mamul kab Ya.

Sayfa : 364

met — (krş. mek, emek)
Ölü met tuğuy kıla (?) Ms. = esatiri bir hayvan (krş. Ölü emek kıl ve Mek tuğuy kıl).

meteğer — (metey + ger'den) = metager
ileri çıkmış olan, eğilmiş, bükülmüş (krş. homager); meteğer töösteh kisi = kabarık göğüslü (göğsü ileri çıkmış) adam; meteger mas = eğilmiş ağaç mas.

metey (v) — = mötöy, metey
ileri çıkmak yayvanlaşarak eğilmek; eğilmek, karnını ve göbeğini ileri çıkarmak, Per.; tööstünen metey-silcap = göğsünü kabartarak, geziyor (krş. kınay); Ürö meteyen turar mas = yukarı doğru eğilmiş ağaç; DP.

meteyi — (Som. act. metey + i'den)

Metek — lâkab Ion.

meteke x — (metey + ke'den)
1. kabarık göğsiyle DP.; kuo meteke = 18 yaşında bir kız.
2. biçilecek bir yerin adı G.

metekel — demircilerin işte kullandıkları, yanmış öküz boynuzundan ve tuzun terkibinden husule gelen toz, Liv.

metel — (rus.)
madalya.

Sayfa : 365

metelciy (v), meteliyi (v) — (metey + leiy (liyi)'den)
ileri çıkmak, göğsünü kabartmak; hanelyian metelyiyen hamar = sırtını eğerek ve göğsünü kabartarak meydana çıkıyor.

metelleh — (Adj. metel + lêh'den)

metenne (v) — (metey + nne'den)
göğsünü kabartmak ve karnını şişirmek

meten (v) — (Cooper. metey + s'den)

metet (v) — (Caus. metey + t'den)
kökü olan "metey" kelimesinin manasına göre: (demir bir kabı) eğmek.

meteççi — (Adv. metey + ççi'den)
(sırt hakkında) öyle ki, ileriye çıkıyor, eğiliyor.

metiğen — (Yakut eyaletin.) Tattinsk ulusunun 3 cü jehsoğonsk obasında bir gölün ve etrafında bulunan bir biçenek yerinin adı.

Metis
(moenğ)

1. Kolimsk ulusunda, bir kabile (soy) adı Vš.
2. maselde ki adı Metis hommut siriğer Hoppuy hommut, Hoppuy hommut siriğer Metis hommut = Metis'in geceledigi, yerde Hoppuy geceledi, Hoppuy nerde gecelediyse, orada da Metis geceledi, (atların izi) Hud.

Sayfa : 366

meçik — (rus.) = merçik (merçik)
top, küçük top; küre, öz (krş. möğölçök);
meçik kurduk = küre şeklinde af.

meçikte (v) — (meçik + le'den)
top veya küre tedarik etmek.

meçikteh — (Adj. meçik + lâh'den)
sitar irah hannın sogu hare tas meçikteh = yatan ineğin karnı büyüklüğünde, siyah bir taşın özü ile (bahadır).

meççiy (v) — = beççiy, melçiy
(inekler ve atlar hakkında) güdülmek.

meççik — (rus.) = meçik (merçik)
top, küçük top; timir meççik = (pehlivanlardaki) demir top, ğus.

meççiki — = mekçike (mökçökö)

Sayfa : 367

mis keçisi, moschus moschiferus L. =bügen (büçen), dedagne.

meççit (v) — (meççiy + t'den)
güdülmeye bırakmak.

Miekestey — (krş. Mükestey)
ecim kısmı : Üölen ökröküleh Miekestey = erkek adı.

mielestebey — (rus. milestivy)
lâtif: ilin diekki mielestebey sisstan etim + şarste senin çok güzel sabası vardı (alâs) v.

Sayfa : 367

mielinse — (rus.)
değirmen; u mielinsete = su değirmeni, tiel mielinsete = yel değirmeni, at mielinsete = at değirmeni, vg.

mielke, mielkey — (krş. melke, melkey)

miene — (mijiene'nin kısaltılmışı)
senin.

mienik, mienyik — (rus.) = bienyik, minik (minyik)
süpürge ar. (krş. harbır, sippir, ilbir)

mienikte (v) — (mienik + le'den) = minikte
süpürge ile süpürmek; bir kisi dyie mieniktir (bilm.) = evde bir adam döşemeyi süpürge ile süpürüyor (köpeğin kuyruğu).

Sayfa : 368

mienyik — (krş. mienik)

1 miere — (rus.) biere
din , mezhep: nuçça mierete = rusların dini Novg.

2 miere — = 2 biere
Miere manda (banda) = bir göl adı .

Mierey — (rus.) = merey
ölçü (mis. : bir ölçü süt , un) = 2 1/2 funt kadardır.

miereyde (v) — (mierey + le'den) = mereyde
ölçmek,ölçüp bir tarafa koymak, bir şeyle ölçmek
(krş. kemeyde); bedrenen miereydetiler = votkayı kovalarla ölçtüler .

Sayfa : 368

miereydes (v) (miereyde + s'den)

ölçülmek , bir birini ölçmek (krş. mesemennes, hololos), beskie kurduk miereydestibit = terazide olduğu gibi bir ölçüldük (ölçüde müsavi çıktık , terazinin kolları gibi) Hud. ; küspütün miereydesen kuruoh = kuvvetleri - mizle ölçülmeyi tecrübe edelim .

miereleh (Adj. 1 miere + lêh'den)

barıalabınay mierelêh = islâv dininden ,

mieres (rus . perez = dolayı , ötürü ; müstakil kullanılmayor)

Sayfa : 369

mieste (rus.)

1. bir şeyle işgal edilen yer: menzil (h, e, t yolda "konuk sir" yerine; krş. [3]ebe 3); malikane; konor mieste veya konuk mieste sir = menzil, gecelemek Hud.
2. yer, aynı bir paket, denk: bir mieste çay = bir denk sandık çay.
3. ayrılmış bir at gövdesinin sekiz parçasından her biri "yer"; tim miestete = sinsebin (dört) parçasından biri.

miestele (v) (mieste + le'den)

vurulmuş atın gövdesini parçalara taksim etmek.

miestelen (v) (miestele + n'den)

parçalara bölünmek (vurulmuş atın gövdesi hakkında); ırağa miestelenen billiboteh = ölçülmeyen uzaklık Hud.

miğes (miayiğes'in kısaltılmışı)

tatlı, lezzetli: miğes miğesinen mıçardebit Arn. = (kız hakkında) tatlımı-tatlı gülümsedi Sik.

Sayfa : 370

mijiene	(min + iene'den) = mince benim.
mijigimseh	/mijigin (Acc. en'den) + mseh'den/ bana meyil olma.
mijigimnegi	/mijigimne (Acc. min'den) + gi'den mürekkebdir/ bende bulunan.
mijiginnik	/mijigin (Acc. min'den) + nik'den/ benim gibi bana benzer, şahsım gibi.
mikelien	(rus.) = Mihaliyen, kenesyen 8 teşrinisani, Mihayler günü, Ien.
mikiper	(rus.) erkek adı Nikifor.
mikis	(mikiper'den ismi tasgir).
Mikitte	(rus.) erkek adı, Nikita.
^{1}mil = ^{1}bil	1. "Salmo Taimen Pella" denilen balık (= mil balık); oin mil balığa Vas. = mnnik salmo Taimen, balığın onun yerinden salmo taimen balığı. 2. Mil çayı .
^{2}mil	(rus.) = mire (miri) güzel kokulu yağ.

Sayfa : 371

mile — = mile, bile
1. damak, damaklar (krş. [1]bile 8)
2. körlenmiş bir şey, körlenme, BP.; mile bnol = kör olmak, körlenmek (bıçak ve balta hakkında).

miletiy (v) — (mile + tiy'den)
körlenmek; sügebit miletiyen balbıt = bizim balta körlendi.

milimien — (rus.)
erkek adı. Filimon.

minister — (rus.) = minister
vekil, nazır, bakan.

milke — (rus.) = [2]bilke (bikke)
yotele (krş. maskardia).

milkiy (v) — (krş. mile 8)
bilemek, körletmek, BP.

milkiyi — (Nom. act. milkiy + i'den).

milkitter (v) — (Caus. milkiy + t + ter'den).

millen (v) — ([2]mil + le + n'den)
cülus esnasında yapılan ayin.

[1]min — (sair-türk. men, kaz. min)
ben.

Sayfa : 372

[2]min — (krş. alt. min-et suyu, tavuk suyu, balık çorbası)
1. çorba, et çorbası, tavuk haşlaması (= etmine); her tengi bir şeyin çorbası, et çorbası, balık çorbası = balık

Sayfa : 372

mine); sobo mine ="cıprıne anaylaris" balığının çorbası; is mine = paça suyu; alelade yapılandan çok eyi addediliyor, bundan; is mine kisi (= kisi anatın tabır kisi, üçüğey maygılah) Ien. = mükerrem, nazik adam; mine-ote suoh buolamman larıttım = etli gıdam olmadığından, hastalandım (sığır eti olmayan lôhusa veya umumiyetle hastalar söylerler).

ɜ. her hangi bir şeyin suyu (usaresi) DP.; et mine = et suyu, minin tattarbat = (harrıyen; kendi çorbasını içmeye (çekmeye) bırakmayor ele gelmeyor, yorulmayor, hislerinde tereddüt ediyor; kisi-süösü minin hol- bur, süreh - bıar umunnoğa bar buolaray diemmin MA. = ihtimal ki, hayvanın usareleri (fikirleri) kalp ve kara ciğerini birleştiren, bir nevi (ilâç) merhem vardır.

mán, minyer ve miner (Ya. uç.: minner) (v) (Krg. türk. min-kalkmak, ata binmek)

bir şey üzerine çıkmak, (ata, öküze, geyiğe) binmek, atla gitmek, (krg. elor, ³tüs); atın minyen = onun atıyle; minner minyime = istersen (bu ata) binme obr. 11, 175; (ayı) kisi minyibitin (mimmitin yerine) üs ... tenoru mogö setan Keuiser = adam ata bindi, ve üç koşu günü zarfında hayvan onunaltında doğundu, 18. 176.; üs atı teninen minyer = aynı zamanda üç atla gitmek 10. 100; hajısarı minyer = eki (kayak) üzerinde; atır (veya ese) basın minen = (şaman yeninden, dusesinden) ... (veya ayının) başında oturarak; öyleien egeler mas minyeuyer ... game oynuılar = ağanın çocukları, ...

Sayfa : 374

minigesirgen (v) (minigesirge + n'den)

haz duymak; minigesirgener = haz almak; tatlılar Kk.

Sayfa : 374

minigesirges (menigesirge + s'den)
tatlı seven D.

menigesirget (v) (menigesirge + t'den)
bir kimseyi, bir şeyle mestur etmek U. Ek.

menigesirgeteççi (menigesirget + eççi'den)
leziz U.

minigesirgeti (menigesirget + ı'den)
neşelendirme U.

minigesirgi (minigesirge + i'den)
sevk, neşe U.

Sayfa : 375

minik, minyik (rus.) = biznyik (mienyik, mienik)
süpürge (krş. mis harbır, sippir).

minikte (v) (minik + le'den) = mienikte
süpürge ile süpürmek.

minilin (v) (min + ilin'den)
binerek gitmek; iti at bir de daganı minille'lik - bu at hemen hiç bir defa binilmemiştir; bir de minil-ler ikki at bara + tuguy ? (bilm.) = nedir bu - aynı zamanda iki ata binmiş geziyorlar ? (ski); minillibit - binilmiş, çok yol görmüş.

minimseh ([2]min + mseh'den)
şerbe meraklısı.

Sayfa : 375

minis — (krş. mini)
"mi" necesiyle başlayan sıfatları tekid için kullanılan kelime; minis miniges = fevkalâde tatlı Şit.

minis, mineer (v) — (min + s'den)
bir biri üzerine oturmak; birine yüklenmek; çolbettor minsenner ölünü onoruohtara = yıldızlar, bir biri üzerine çıkarak felâket getiriyor; tuoxtan min tiibar

Sayfa : 376

minister — (rus.) = milister
vekil (nazır), bakan.

minitele (v) — (intens. min + itele'den).

minitter (v) — (miniy + t + ter'den)
neşelendirmek belie tas beleəpin minitter ! = benim maruf (göze çarpan) taş boğazımı tatlılandır ! Ya.

minye — (bk. min)

minyiges — (minyii + ges'den) = miniğes, minniges
tatlı.

minyiğestik — (Adv. minyiğes + tik'den) = miniğestik
tatlıca.

minyii (v) — = miniy
tatlı olmak.

minyik — (bk. minik).

Sayfa : 376

minne (v) — (²min + le'den)
(hastayı) et suyu ile beslemek; minne-ette = et suyu hazırlamak; çorbeya lazım olan zerzevatı arttırmak Növg.

Sayfa : 377

minnet (v) — (Caus. minne + t'den).

minneti — (Nom. act. minnet i'den).

minnetilleh — (Adj. minneti + leh'den)
minnetilleh buola ~ buola ötör etdörbete DP. = onu et suyiyle besledikleri halde hiçde çabuk eyileşmedi.

minneh — (Adj. min + leh'den)
minneh ~ ottoh buollahbına ...tore tilmen ete ~ benim yemeğim eğer etli çorba olsaydı o vakit çabuk âyileşirdim.

Sayfa : 378

minniğesteh (v) — (minniğes + le + n'den)
masrur olmak: tüğüs eyenen minniğestenihtere = yer yüzünün letafetiyle neşelendiler Ps.

minse — (bk. minis).

minte — (rus.) = bitte
vida (= nuçça suola VS.); vidalı köşe, kenar, tüfeğin namlısının içindeki yiv (= bintieppe mintete).

mintiepke,mintieppe (rus.) = bintieppe (bintiepke)
tüfek = (yakut eyaletinde) mintiepke sa (krş. çuor sa)

Sayfa : 379

mineleh (mine + leh'den)
1. binek atı olan; at mineleh = isimile (yüksek hecede).
2. (hayvan hakkında) dayanıklı; bert mineleh at, ogus = çok dayanıklı at, öküz.

menetiy (v), migetiy (v) /mine (mige) + tiy'den/
yüklü olmak (krş. ırdalan) Af.

minkel (rus.) = menkel
bez

mire, miri MA. (rus.) = ²mil
rayihalı yağ.

mis (v) = ³bis (kısaca kebis)
ilan-mis (ilan-kebis yerine) çıkarmak, ref etmek.

Sayfa : 380

mükküy (v) = möllküy (mölküy)
I- Zorla kımıldaya bilmek aranasın annıgar tî ye mükküyen kelle o sahmetle kendi (onun) zahire anbarına vara bildi Ubr.III,I40.
2- Keskin bir aleti körleştirmek (kırçayıile krş.) tukâm bısagı mükküyüme çoguğum ,bıçağı körleştirme,Novg.

Sayfa : 381

Mitrey (bk. mitirey).

Mitreyen (bk. Mitiriyen).

Sayfa : 381

Mitreyep	(bk. Mitriyep).
mitrene	(rus.) doğum vesikası.
Mitte	(Mikitte'den ismi tasgir).
Miheliyep	(rus.) = Mekeylep, Meheleyep (8 teşrinisani) Mihayil günü.
Mihes	(krş. lehçe Miohas) = Mehes Mihayil'den ismi tasgir, Miça,

Sayfa : 382

miçer	(krş. miçil, bur. miçirhilel, manç. miosiri-tebessüm) tebessüm; miçer-içer (veya "içer-miçer") gın = geniş, masumane tebessüm etmek Nik.
miçerde (v)	(miçer + le'den) gülmek, (krş. külümne); betteh körön miçerde i = buraya bakmış iken gül ! ("Ayısıt" ilehına ve orman sahibiruha hitaben).
miçerdes (v)	(Cooper. miçerde + s'den).
miçiy (v)	(krş. miçer, moğ. "misiye-,misiğelce") hafifce gülmek (krş. ımay): miçiy ere i = hafifce gül Ien.

Sayfa : 382

miçik (miçiy + k'dan) = miçük
tebessüm; miçikğın = gülmek (krş. kulümğın, ımehğın, ımam gın); "me" diyetehhe -miçik ğına tüser = (ördek hakkında) yeterki "hai" söyleyesin - derhal sırıtıyor (krş. [1]kurus); miçik allay ! = gül! ayahal (ayhal) miçik allay ! = gül ! ayahal (ayhal) miçik, tusku miçik = seving ve iyilik temenni nidaları; An Miçik -hotun Vas. - Deçerıyet ruhunun (sahibesinin)adı (krş. Ashauama - Miçil - hotun).

miçikte (v) (miçik + le'den)
gülmek DP.

Sayfa : 383

miçil (miçiy + l'den; krş. miçer, moğ. "misiyel") = misil
tebessüm; sevinçli gülüş, sevinç: miçil bilistin ... (iyilik temennisinden bir mızrak)kay sizede Sevinç' agına olsun ! Novg.. ; Ayhal - miçil
= hoş bir şeyin tehakkümündeki sevinç nidası; Asharama- Miçil- hotun (bk. "Saha Sanate"mecmuasının 1918 s. N 1. sayfa 8) = vatan sahibi - ruh (krş. An Miçik - hotun).

miçin (miçiy + n'den; krş. leb. miçıl - göz kırpma)
tebessüm; göz işareti DP.

miçinne (v) (miçin + le'den; krş. miççinne)
gülmek DP.; gözleriyle işaret etmek.

miçis (miçiy + s'den) = müçüs
miçis gın ! = gül !

Sayfa : 383

mo — = mu, muo
mo-o, hor, hor ! Obr. III, 94 – hikâye tabirlerindeki ilk nakarat.

[2]mogoy — (krş. bur. moğoy, moğ. "mokay") = [1]monoy
1. yılan, (krş. erien kıl, habay); Vipera berus L. engerek yılanı. Ve.: ejderha Pe. Ve.: (aspis) = kır yılan (= kuccuğuy mogoy) Pe.; uot mogoy = ateşli yılan, ejderha. Por.; alahan mogoy = acube, timsah, Pe.; agıs sala kuturuktâh sataşa (?) mogoy (mas.) Iom. = kuyruğu sekiz dallı büyük (?) yılan; hatır (hatâr), mogoyo = tırpanın iğri sivri ucu; sılgı mogoyu = atlardaki köpek dişleri MA.; mogoy

Sayfa : 384

mogol — (krş. Osm. mogol – mokol, moğ. mongol, afgan moğ. mogol (moghol) = mogul, monol.
1. Büyük, ulu; muteber, vücutlu, semiz, tıknaz Por; mogol urasa veya mogol urasa cie = kayın kabuğundan büyük, çadır (kayın kabuğundan çadır); mogol tanara = büyük tanrı Vö.; ulu tanrı; mogol oahtar (tohtun) = gösterişli kadın (hanım efendi).; Mogol toyon = hayvanatı himaye eden ilâh, Pr. (krş. Mannal – toyon, Manhalın. toyon).
2. mogol VS.

mogulloh — (Adj. mogol + lah'dan)
yağlı gabgabile Ya. (krş mogohtoh).

Sayfa : 385

mogolouy (v), mogolyuy (v)	/krş. boguy, bogulcuy (bogulyuy)/ = monaloyy (monolyuy) bir şeyin yanında dönmek: mocogologu mogolyuybut = eşiğin yanında dönen (adamsın sen) (umumiyetle: eşiği olan bir şeyin yanında) EnA
mogolcuor, mogolyuor	/mogolouy (mogolyuy) + uor'dan/= monolcuor (monolyuor), mogulcuor "mogolcuor muostah ogus" tabirinde geçer = (mes.) boynuzu sivri olmayan öküz (aleləde tabirde – munur muostah ogus).
mogolyuy (v)	(bk. mogolcuy).
mogolyuor	(bk. mogolcuor).
Mogos	masalda geçen bir zenginin adı Pr.
mogotoy	= mohotoy bir nev sıncab, (krş. ciriki, küroğes, murunnuk)
mogotoh, monotoh	(krş. moğ. "mogotak") = mugatah (munatah), munutah = kör, gevşek, korkak, mütereddid, kararsız; mogotogum bet buolan sanarbakkın hallım = fazla korkaklığım neticesi olarak sustum, Novg.
mogoh	(krş. türk. mogak, pogok-kursak) = monoh çifte gabgablı BP.; kuş kursağı (krş. ur) KYS.

Sayfa : 386

mogonton (v) (mogoh + la + n'dan)
çifte gabgablı olmak DP.

mugunton (mogoh + lah'dan) = monohtoh
çifte gabgablı (adam. balık) DP.; kursaklı Mlb.

mogoçon (krş. mogoçon, mıg-ıçon)
küçük kütük, kütük, Ya.; mogoçon kurcuk = kısa, fakat
kalın; mogoçoh suösd = şöyle cins hayvan

mogu (krş. [1]mogus)
"mo" hecesiyle başlayan sıfatların teşidi için kulla-
nılan kelime: mogu mogoydon Hit.= yılanlarla dolu.

mugul (krş. مغول· islâm müelliflerinde "magul") = mogol
(monol) mogul urasa = kayın kabuğundan yapılmış buyuk
çadır gov.

mogulcuor (krş. bogulouy, kırk-mokul boynuzsuz) mosolcuor
"mogulcuor muos" tabirlerinde geçer = uçsuz boynuz,
mogulcuor muostan AT.= boynuzu sivri olmayan (öküz).

Sayfa : 387

modun (krş. [1]dobun) = modut
.. buyuk, kalın, B.; soğuk (memleket, mevsim) D.,
kur'etli, kuvvetli, Ys. (krş. odun); zapt olunmıyan
B.; kendine mahsus hasiyeti olan (adam) N.; tuhaf,
kaba, D.P.; modun buhatır kudretli, bahadır; modunoıl
(türkü) soğuk yıl Mid.; modun kujâs sıcak Af.; modun
mas buyuk, sağlam ağaç; modun moy kalın boyun Ys.,
suon modun surah geniş büyük şöhret, modun tâs sert,
sağlam taş, Ys.; modun tımni şiddetli don (ayaz) Af.,

Sayfa : 388

modun kisi mutuk kurdâh tsü (bilm) diyorlar ki, sağ-
lam adam budakla kemerlenmiş (bilezik). Obr. II. 226;
modun samânı bulla (rakı hakkında türkü) cesaret bul-
du (harfiyen: cüretli niyet) Pr.; modun da smol !
ammada kaba muamele, hareket DP.
2. cesaurluk; hayasızlık Kk.; sanâtın moduna onun ta-
savvurunun cür'eti.

Sayfa : 390

mocurân (moca + kân'dan)
erkek lakabı ; 1. omogoy bây'yın dokuz evlat sahibi
olan, biricik oğlu, (bk. Tisikân, Margı, Maberçe, Kür-
sa);

Sayfa : 464

muos(türk, muguz,munus,mus,muyuz,mio ile krg.)=mecus,me
yus.
moynuz;(ren boynuzları) ;kemik Katansenun lûgati
(unueh ile krg.);fil dişi Katansen,mamot kemiği
Hudyak.=(û egusun muosa.tarah muosa,Afanasiy);

Sayfa : 465

mamot dişi (Kelim-√boynuz)Birulya (=mâmatnay muos
K e.) ;mors(deniz ineği)dişi Katansenun lugati;hac
amat boynuzu,hacamat kapası;(taruhan yakutları nez
dinde)ufak tefek eşya koymak için kullanılan ve ya
bani ren geyiğininboynuzundan yapılmış kutu)Pstr.
kıl kelimesi manasındadır Ion;muosa such boynuzsuz

Sayfa : 465

;kulgan hâlar,mues ıner,ihtiyarlar yaglanır,genç-
ler buyur (harfiyen:kulak kalır,beynuz büyür);;Kîl
muesa ran beynuzu Biryulya ;sinahmuesa (turaban ya-
kayıgına
kut.)ren baglıgının yanak/kimına rapt edilen me-
met kemigi Satr.;tunır muestara def dairesi üzerin
deki kabarıklar,velev ki agaçtan yapılmış olsun,Ie.
(butteh mues);haya muesa,hayalar muestra dag sil-
silesinin sivri uçla nihayetlenen kelları,sivri sir
veler(rus .silsile beynuzu ile krg.)mues tira kemik-
ten çatal uçım ekmues enegee manasındadır.(önceki
some bak) Nevg.;mues ilêh(bilm)kemik çevreli (insan
dişleri hakkında)Hudyakef;mues sâ beynuzdan yapıl-
mış yay (kîl)dan veya balina çubugundan yapılmış a-
lel'ade avcı yayı Len ; kayın agacındanda yapılır ve
elastigiligini attırmak için dahilen beynuz levha-
lar ile kaplanır;mues tumus(kartalın)beynuz cinsin
den gagası ;mues henurü burunun temel(esas)kemikleri
Nevg.;tegue hallan üner muestara (mas.)dokuz sema
(gök) nın beynuzu(veya beynuzları)ki bunlarla dua
ederler(dua beynuzları);" yegâne ümit ve istinat-
gâh olan hami ve muhafızlara delalet eder"Sik.,
muesselert(yakut tart) kupa koymak (beynuz çektirmek).
muesa(rus)=buesa,buesu
kagulu hayvanı idare için kullanılan terbiye

Sayfa : 466

Tüfek saçması torbası ,saçma kabı. Ka.
muesâ...
1- eyun abasıta,yani hususi abası manasına türki ih-
tiyaç halinde erkek ve kadın şaman buna muracaat
ederler,muesânıta sueh eyün,muesânıta suen udagan
böyle bir abası'sı olmiyan erkek veya kadın şaman
,Nevg.,

Sayfa : 466

sehher muesânı şagı (tek gözlü) muesanı,ki küçük
kuş şekline girer,efsanevî kahramana kocaya var-
mak isteğinde israr eden kadın şaman,bu kuşu,ta
lebine vekalet etmek üzere gönderir.Gbr.III.Ie, yakut halk edebiyatı (münef
85 ;mungnâh muesânım,ucugasâ ere benim zavallı
muesânım ,bana yaklaş (Kadın şamanın kendi abâsı-
sına muracaatı)ib.25.

2- Vilûyakey mıntakasında bir istasiyon adı.

muesânılâh (Adj.muesânı + lâh dan)

muesat (v)

Tamamile iadei sıhhat etmek (eger hastalığın sebe-
bi abâsı ise)

Sayfa : 467

Elinden gelir,olabilir.

muesta (rus)

I- Köprü;timir terueskanı bayagalğa bırahta -
timir muesta buolla;sol su esta ustun si-
eten dyietiger tiyde (mas.) e demir dayağı-
nı (asâsını ,değneğini) denize attı-dayak
demir köprü oldu;bu köprü üzerinden onu (ka-
dını)(kadının) evine kadar götürdü.

2- Döşeme (odanın zemini),sir(yakutça);mahallı
(Kelim rus):moat(köy evi)döşemesi;heten mues-
-taga inekahırı döşemesi ,bir muestaga turu-
ohputbir tahta üzerinde duralım(çekişmek)Hud.

muestâh(mues+lâh)=meyestâh

I- Boynuzlara malik olan,boynuzu olan;boynuzlu;
kemikli m Yas(Krg.unuohtâh);bır(iki)muestâh
bir (iki) boynuzlu; bılırgı muostah
bergese eski(kadim) (boynuzlu) kalpak (kürk-

Sayfa : 467

lâ şapka)(örgöstöh bergese ile krş);muestah
enegeş Jen.Beynuzlu ek? muestah eh (eh a bak);
atırşcah muestah beynuzumu çatal gibi götüren
mid.

2- Adi kulaklı baykuş,Asıe etus L.(=otus verus
Cuv.) Birulya (kulgâhtâh 2 ile krş.).

Sayfa : 469

murân. (mongolca nehir manasına olan " muren" sözü ile krş.)
=buran,burân (muran)
Yüksek tepe (? Erdberg);dağ, kaya küçük dağ N.;
yuksek ve dik dağ Per.;kayalıklı dağ silsilesi,
N.; nehrin bir veya her iki tarafında uzanan kayalıklı dağ,
/ Nevg.;muran anı̇ağar,silsile altında ; Çoçur mü-(silsileni)
rân ,Yakutsk şehrinin altı buçuk kilometre (altı
verst) mesafesinde Lena nehrinin sol sahilini
takiben uzanan sıra dağlar arasında bulunan şeker
kellesi gibi sivri uçlu eski yanar dağın adıdır.
Uçügey Murân ,Amginskiy kasabası ile Ust- Ma
yakiy köyü arasındaki istasyon. (yakut. okr.)

Sayfa : 473

muskuy (v) (bur.muske ,moske ,mong ruski)örmek,bükmek
(mesela ip hakkında.) boğmak ,inat etmek(hamakati.
den dolayı) Castr. Çevirmek,acıtmak kasdi ile bur-
mak(mesela parmak hakkında) burmak,kıvırarak sık
mak ,kımıldatmak,sallamak;kırmak,hırpalamak,şiddet-
le musmele etmek ,DP.;eziyet etmek('epii ,imit);
Göl talah kurduk muskuyuma, yaş söğüt dalı gibi bu-
küp ,kıvırma ;epii muskuy,eza cefa etmek(kısay -
musey ile krş.)

Sayfa : 474

muskur (muskuy + ûr)

Burma ,kıvırarak sıkma,kımıldatma,sallama Por.;

muskuttar (v) (Cams . muskuy + t + tar dan)

muspahtâ (v) (mus + bahta dan)

çabuk toplamak,çabuk tırmıklamak(kuru otu)

musta (musun sözüne bak.)

mûstâ (v) (mus + lā dan)

Asıl:buz ihtiyacını temin etmek;mustu bat(= attı bat kıkkıraççı bat) kat'i surette imtina etmek, bir teklifi kat'i surette red etmek;mûstû kukut, alabildiğine uçmaya (koşmaya) mecbur etmek Jon.

Sayfa : 475

muzlamak,buz kesilmek,donmak Por.

musun,mustar (v) (mus + un dan)

Yığılmak,toplanmak;bu kolunu tutarga çugasiña gı ıyal barı mustar bu taylar tutulmasina bütün civar ahalisi toplaniyor;homurah mustubat tumusantara kar yığınlarının tutunmadığı burunla (deniz kıyılarında),Obr.II,77; omuk nyurgunnâh tara mustubuttar yabancı memleket yiğitleri top
mustattar om Bayyantay hukumet dairesinde ulus
landılar Bayagantay Purabatığar ulus(kabile) reislerinin toplanmakda olduklarını söyliyorlar; mustan oıor topıa bulunmak ,birlikde yaşamak;suoh bär dien mustan oıoronnor varlıklılarla yoksullar toplanarak oturdukları vakit ,Obr.II,138;çoosölu musun [redacted] haline birikmek,gümeye toplanmak, ib.94

Sayfa : 476

buz tutmak ,her tarafı buzla örtülmek.

mutâ (v) (alt.tel.puda ,kırg.buta)

dallanmak ,dal budak salıvermek;dallarını kırmak ,budaklarını ayıklamak = mıtâ,bıtâ

Dallarını kesmek,budaklarını ayıklamak ,budamak.

mûtâ (v) (mugutâ (mungutâ) dan kısalma)

Kuvvetlenmek:biligiŋ bütun ete mütü' lik senin şimdi ayaklarının eti kuvvetlenmesi (yani)sen henuz erkekleşmedin,butum ete mutata ,ayakların eti kuvvetlendi,Iz.

Sayfa : 477

muh- mah (Moğ manç,muk-mak seme dayanarak,inatla, ısrarla ile

Sayfa : 479

müdürûnnêh(Adj müdürîn + lêh den)

Çetin ,zahmetli ,zor,sert?müdür[illegible]neh suol,üle,imî,tanas,Jon.çetin iş ,zor hizmet,zahmetli (ezerek) ovarak) deriyi yumuşatma,sert elbise?

Sayfa : 480

mükküy (v) = mülküy (mölküy)

I- Zorla kımıldaya bilmek aranasın annıgar tî ye mükküyen kelle o zahmetle kendi (onun) zahire anbarına vara bildi Ubr.III,I40.

2- Keskin bir aleti körleştirmek (kırçay:ile krş.) tukâm bıçağı mükküyüme çoğuğum ,bıçağı körleştirme,Movg.

Sayfa : 489

Mürü

Yakutskiy mıntıkasının Borogon ulusunda bulu-
nan büyük gölün ve etrafındaki arazinin adı-
dır.

mürün(kelimesinin manası /[illegible]ilenmiştir.)

ostuol soküskate hännäh mürüne(?) malasına gı
nıahpıt Vas.sofrada meze (çerez) olarak ,
kanlı ..(?) ziyafet yaparız.

C. 261

E. K. Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÜGATİ

VI

n, o, ǫ, p ,r

Kitap sahifesi : 1663 – 2003

72

E. K. Pekarskiy
YAKUT DİLİ LÛGATİ
VI

N, O, Ö, P, R

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 72
Yazar : Eduard Karloviç Pekarskıy
Cild : Beyaz
Ebadı :
En : 22 cm.
Boy : 32 cm.
Sayfa Adedi : 488

Sayfa : 1

nâ

şu ifadede : nâ duruk bir şey kalmaksızın mik. (=nâyduruk,nâdırık).

Sayfa : 4

etmiş olan sövg.

naci (B.ye göre nacı) (turk nayı,naycı,nanyı dost ,bur . naygı

Sayfa : 5

1
nay

Zorlamak,zorla alakadar etmek,üzerine atmak,Dr. "nay nay " diebikke dılı (d.at.söz.)" nay nay " demeğe benzer(bir adam bir şeyi vâd ecipte vermediği veya ümit verdiği ,umumiyet itibarile ezasâı intizarları boşa çıkardığı vakit söyle nirpmisafir geldiği vakit hasis ,karısını yemek yapmıya zorlamış ,sonrada "nay nay" dermiş ,bu da yapma demekmiş ,lakin bunu kimse anlamamış

Sayfa : 7

naydan (v) (naydâ + n'dan)

zorlamak ,zorlanmak,zorluğa maruz kalmak

Sayfa : 36

neğey,neney

İşe yaramaz,fena ,murdar,ahlaksız;namussuz(kusasandan daha kuvvetlidir,MYaS.;krş negedey); menfur ,müstekreh E.

Sayfa : 37

nêcey (v)

Dökülmek ,dağılmak ,DP.;sınasalarığar olorbut-sınasalara nêceybitinen tüsen barbıt boğatır (uzun sıra) iskemleye oturunca iskemleye çökmeye başladı ubr.II,4I.

Sayfa : 53

..e..

ınadçı ,direnici ,agır ,olumlu(hastalık) ;tenbel ,hareketinde agır,(krş.bıtân ,dayyarau ,..a..a.. ,..a ,..ekte,ıltamagay ;allah ve saire);nes at beygir (= kolêg.. at) ;nesolû Elephanthiasis ,kabarcıklı fıl cuzamı B.(krş.kileki ,kusagan olû hotugu olû) ;insanlar uzerine sara ve yumurcak (veba) hastalıkları gonderen sekız cıns yer

Sayfa : 54

nesilek (B.ye gore nesilieh) ,nestiliek (Rus.)

İhtilalden evvelki devre ait nesleç yakutlarının idare vahidiki bu bir kaç kabileden (aga ûsa) ibaret olup bir muhtar (ulahan kinês) ve her kabileden (muhtarın kabilesi musteana) birer ihtiyar (kira kines) vasıtasile idare edilir;bir kaç naslegden bir ulus teşekkül eder ,bu ulusda yerli bir heyet tarafından idare olunur,bu heyet muntehap bir reisin idaresi altında içtima eden muhtarlar heyeticir.Kesilien suruksuta nasleg kâtibi .

Sayfa : 228

okonos (bk. Ohonos).

okonosoy (bak. Ohonosoy).

Sayfa : 251

oluktat (v) (Caus. olukta + t ' den)

oluktuk (Adv. = oluk + tuk ' tan) ayırt edilmiyecek bir surette, anlaşılmaz bir surette, okunmıyacak bir surette Ion; kabaca, acaip bir surette (= tuoratık, tolostuk) Novg.

Sayfa : 274

1
onoy (krg. onoy)

1) açık : onoy bay - (eli ?) açık zengin DP.; onoy ajah - öndişlerinden mahrum olan, dişsiz.

2) ufak çukur, delik DP.

3) bir(düz)ovanın adı = Onoy alas.

Sayfa : 275

onor (v), ogor (v) (krg. Türkçe "onar" düzeltmek (doğrultmak), tamir etmek, islah etmek)

1) bir şey yapmak, bir iş yapmak, ika etmek, vücuda getirmek; ifa etmek, tamir etmek, (vazife) görmek, icra etmek; faaliyet ibraz etmek, elinden (kazm, Ya.) çakmak; birine karşı bir muamelede bulunmak; (deliği, dolabı (iptal etmek suretiyle)) kapatmak; yaratmak, inşa etmek, tertip etmek, abad etmek, tesis etmek, koymak (kurmak); hazırlamak, imal etmek, ihzar etmek, intizama koymak (krg. teriy), Acc. ile; ocoruy (onoruy)! yapsana ! onorbot buoluom suoga - mutlaka yaparım; onoror kurduk onorbutum - yapmaya mecbur olduğum gibi yaparım, Af.; agabıt onor - birine papazlık rütbesini

Sayfa : 277

4) hükmetmek (aktetmek), telakki etmek, tefrik etmek : kenegesin üyetin tohhoru üs honon baran (cahtar) oturtan sunan turar buollun !- dien onoronkebispit -(kadın) ileride bütün hayatı müddetince (doğumdan) üç gece sonra yıkanarak kuru ot (yatağından) kalksın ! diye buyurdu (emir etti), Obr.II, 62; bu zannık sirge odun hallan onorbut - işte böyle bir yere (mevkiye) yüceler yücesi Tanrı tayin etti, ib.I, 3; kini (kinini) tillie suoga onorobun - zannıma kalırsa, o düzelmiyecek (kesbi afi-

Sayfa : 294

orguy (v) (krş. Mongolca "urkil" pişirmek , kaynamak, tahammur etmek) kaynamak, kaynamaya başlamak, birdenbire kaynamak (krş. kıyın , menesiy); fıkır fıkır kaynamak ; u orguyar - su kayniyor ; orguybut - kaynamış , kaynayan , kaynatılmış ; kaynar su , sıcak su (krş. iii u) NyaS.; bu kuos oların olsa orguyda (veya orğuyan kebiste) - bu çömlek(teki yemek) lüzumunda fazla kaynamış (fazla kaynamadan lezzeti kaçmış ve bulanık olmuş çorba hakkında); örö orguy - kaynayarak kalkmak (köpük hakkında) uo. hanı uolugar kiren orğuyan barda - onun genç , kuvvetli kanı fıkır fıkır kaynıyarak gırtlak altı çukuruna vasıl oldu , Ya.; orğuyatur - kaynamak kaynaşmak (balık hakkında) ; ş-ş-ş sesi çıkartarak tahammür etmek (kımız mayası hakkında)

Sayfa : 295

urguy (Adv. ; krş . Mongolca " argar " sessiz olarak , yavaş olarak) - arguy
yavaş olarak , sessiz olarak ; büsbütün yavaş (sessiz), sessizce ; örguy bar sessiz git; turara olororo orğuy buolbut - yavaşça kalkıp oturmaya başladı (hamile kadın hakkında) .

Sayfa : 302

orô (v),orûo (v)(krg.türkçe "or"çukur , hendek)
altından kurcalamak (karıştırmak)b.; çıkartmak, çekip çıkartmak , içinden çıkartmak (krg. hosto) ; kazımak,sökmek ,toplamak(kum gibi tane tane olan şeyleri kazıp çıkartmak) , Dr. oruon ıl - her hangi bir şeyin dibinden koyusunu almak b., dibinden almak Ya. ; balık isin orô (hostô) balığın içini temizlemek ; bu hanı orô - heybenin içinde olanı çıkar ; u otun orô - suyun altında veya üstünde olan otları topla , bu otton orôn kulu ere - bu kuru ottan bana bir tutam kopar , Dr. ; arını orôn sıneme - yağı kazıyarak yeme.

Sayfa : 341

otor (krg. kırgızca " ötar " köyden uzak otlak yeri , Mongolca " otor" davarın kendi başına otlanabileceği yer ; taze otlak yeri) muvakkat , hususi bir otlak yeri (çayır); otor daydı(şarkı) muvakkat bir ikametgâh (yer) Ya . ; otor balagan son baharı geçirmek üzere kullanılan muvakkat çadır , otor betey (ot biçiminden kar yağıncaya kadar) davarın son baharda otlandığı yer , Sovg.

otordô (v)(otor+ la; krg. kırgızca " otorla" köyden uzak otlaklarda davarı barındırmak)
(davarla birlikte) son baharı geçirmek , Sovg. muvakkaten bulunmak : bu otordur orto ân doydu - bu orta dünya (yer) muvakkat ikametgâh içindir ; bu otordon oloror sirbit muvakkat yaşadığımız - bulunduğumuz bu yer ; otordur kisileh (şırkı) kısa ömürlülerin diyarı ,za ;
oloççunan otordon - kısa çizmelerle sonbaharı geçirerek ,Obr. I,436 .

Sayfa : 346

otû (krg.türkçe "otak,otag,odag,oday, otay,oću" salaş,kulübe, çadır , Buryatça " otok" sığınacak yer - ikametgâh(meselâ : çadır, kulübe ;

Sayfa : 346

1) (kuru ottan yapılan) salaş(çardak), kulübe,çadır; mahrutî bir şekilde yapılan salaş; (kerpiçten yapılan ufak köy evi) , mit.(krg.cagana, urasa); at otû iki tarafa meyilli sehpa üzerinde duran çadır) m.a. ; bk. bükek , keltegey .

2) menzil, durak,mola yeri, durak yeri, konak yeri(krg. 1.ordu kırda yakılan ateş; ol kurduk otu köstör - kırda yakılan ateş işte orada görünür , bu isenner ... otûların onoston baran yolda ateş yakarak , togus otûmu ottubut (kırda) dokuz ateş yaktı, Obr.II,94. 106 ; bk. mas 1.

3) açık havada gece istirahatine hasredilen yer mud. (Obr. I.,90 ve digerleri); sirge honor otûtugar kelen açık havada geceledigi yere gelerek , bu otûtugar kiese kelbit akşamleyin geceyi açık havada geçirecegi yere geldi,mud.

otubuoy (krg. ruaga otooy?) = otuoy, 1 otoy
(yakut ~~####~~ lisânının) NÖörükteyi odasında : büsbütün , asla, tamamen , sovg.

otuy (v) = utuy
uyumak

otûlan (v) (otû+la+n'dan ; krg. şorca " odağlan? kendine salaş kurmak, teleutça " odulan" istirahat için bir yerde yerleşmek) oguspun otulanıam - ibaresinde geçen : öküzünden kendime salaş yaparım

Sayfa : 347

otummahtâ (v)(proper. otun + mahtâ'dan).

1. otun (v) (o uot+n'den)
(kendini) beslemek(semirtmek), Al.(krg. badagalan)

2. otun , ottor (v) (1. yot,b.'den galiba çıkartmak icap ediyor; krg. teleutça "odir" ateş tutuşturmak, ateş yakmak)
ateşlemek ; (ateş) yerleştirmek , tutuşturmak ; yakmak , ısıtmak, (soba) yakmak ; krg. sirdat 2 ve sitirt ; uot (uotu) otun ateşlemek tutuşturmak ; sobayı yakmak ; al uotu otun

Sayfa : 347

ocağı tutuşturmak ev ocağının ateşini alevlendirmek Ya .; sönmez ateşi yerleştirmek koçn. uot ottor (ateşin tutuşturulması) gelin güveyin evine gelir gelmez bir kaç ağaç parçası ile bir kaşık yağı ateşe atmak suretiyle ifa ettiği kurban getirme merasimidir ; otton itin soba kalamak (yakmak); site otun - soba ya odun ilâve ederek ıaltmak (yakmak)

Sayfa : 350

ohonos - çohonos

(şarkıda) kelime oyunu ,v.

Sayfa : 365

ögüyü (ögüy + ü'den)

1) mide bulantısı , ıstırra , öğürmek , kuvvetli hıçkırık ; töttörü ögüyü kusarak mideyi boşaltma ,Ur.

X2) avdet

Xögülleges (ögülün + eges'ten)

kıvrak ; ögüleges timir - kıvrılan (bükülen) demir .

X ögüllenne (v) (ögülün +nne'den)

bükülmek : bu mas battatahha ögüllennı allcar - bu ağaç (üzerine) basıldığında bükülüyor ; ükteter ögüllennebet ona (cehenneme) basmak - bükülmiyor .

Ak. (cehenneme basşan bile bükülmez)

ögülüü (Sem. act. ögülüm + ü 'den)

Xögülük - tögülük = ögürük - tögürük .

seri (çabuk, acele) : ögülük -tögülük üktüon - acele (çabuk) yürüyerek (atlıyarak), Vor. I,41 ; ögülük - tögülük ükteten - (atın) çabuk yürümeye icbar ederek , ib . Skw .

Sayfa : 365

ögülün , ögüller (v) (krş. iegilin , Türkçe "egil,eyil" bükülmek. eğilmek) eğri olmak,igrilmek,bükülmek, kıvrılmak; nes tüöttüğen ürdükü ötügev öktüötehhe ögüllübet (şarkı) yeraltı dünyasının üst tarafına ayak basan - bükülmiyor ,ra .; ögüllübüt - bükülmüş , kıvrılmış , iğrilmiş : tılım öğüllübet dilim bükülmiyor , kıvrak değil takılıyor (sarhoşun dili) ; telaffuzum fenadır , eyice söyliyemiyorum (temizce kelimeleri söyliyemiyorum) ; ögüllüöh bısıbıt suoh -

Sayfa : 366

niyetimiz yoktur , bir şeye temayülümüz yoktur .

ögülünner (v) (ögülün + ter'den)
bükmek , (yarım daire şeklinde , daire şeklinde) bükmek kıvırmak, igriltmek , igmek (bir şeyin üst kısmını) igri- büğrü yapmak ; ogulunnerbit kıvrılmış , bükülmüş , dışarıya doğru bükülmüş , içeriye doğru bükülmüş ; örö ögülunner yukarıya doğru bükmek .

ögülünneri (nev. ogulunner + ı 'den)
bükerek , igerek : cahtarı uol talan sırdus ogulünneri tutan ılla kanını yasaladı ve yaş sugut dalı gibi büktü , Ubr.II,143, ögülünneri oyu agaç kutunun kapağındaki kıvrık resim , ioh .

ögülünneri (nom . act . ögülünner + ı 'den)
kökü olan " ögülünner" kelimesinin manasına gore; kıvrım, büküm büküm yeri , kırma .

ögülünnetter (v) (ögülünner + ter 'den)

ogulunnetteri (Nom . act . ögülünnetter + i'den)

ögülüt (v) v (krş. ögülün , ögülütün)
bükmek ,kıvırmak, sıras. (ögülütbin)

Sayfa : 367

X öğün , öğnör(v) (krş. Türkçe " öğ " methetmek fırsatında bulunmak)= önün gösteriş yapmak , kendini methetmek , Por.

Sayfa : 368

öğürüö , önürüö = ögürüö (önürüö)

1) çulluk (bekas) ," Scolopax stenura (= Gallinago stenura Kuhl , asya çullugu ?) , megala (= Gallinago megala Suvinh. , orman çulluğu ?) " Mn. (Olekmin eyaleti , Maljegar olusu); kum çulluğu (= surulan)." Scolopax gallinago ve S.gallinago rades dei butur . " ; obot ögürüö (önürüö) saman çulluğu , "Scolopax rusticola L." Mn. (Olekmin eyaleti ve yukarı välüy ulusunun Urgot obası) .

2) bıldırcın , Por . (krş. homu baraga)

Sayfa : 374

öydöh — /ı öy + iên ' ten /

1) hafıza ile;(hafızalı) eyi hatırlayan, eyi hafızaya sahip olan; hafıza ile alâkası olan Por.; ansıgı istıbippitiğer öydöh buoluoh tustâhpıt- işittiğimiz şeylere dikkatli olmalıyız.

2) akıl ile, akıllı, âlim (= köröö - öydöh K k.) müdrik , akıl ve tedbir sahibi, açık göz, aklı başında, anlayışlı, muktedir, (krş.köröö, meyilên, sanâlâh 3 ; akârı , âr- mar, menik'in zıddıdır); kurnaz D.; kara öydöh - hoppa (hafifmeşrep), Af. (= çepçeki, çepçeki sanâlâh); öçügey öydöh - aklı selim sahibi, Nyah. ; sıtî oydon- suratlı intikal sahibi, keskin zekaya malik, Af. ; ulahan öydön - dirayetli meyî (kisi); oydon onor birine bir şey - öğretmek (birine akıl öğretmek) D. ; yö suoh akıl ... (deli), ïrêki, Üy.

Sayfa : 378

öyülê (v) /¹ öy+ ülê ' den /
öydön - öyêlê düşünmek, aklında tartma, Ya.

öyün, oyün /² o+ kün ' den mütegekkildir; krş. Tar . "öğün" öbü .gün/ obürgün; ol öyün uç gün sonra .

öyunnu, oyunü Nevg. / öyün(öyün) + gü ' den /
obürgünlük; bu günle beraber üçüncü gün; öyünnütüğer ulalan üç gün sonra, öbürgün .

öyüs yol ihtiyatı; yol harçlığı, yiyecek; yol için hazır lanan kurabiyeler Af. Sud ,.

Sayfa : 379

öyüölen (v) /öyüölê+n ' den /,
yol için her hangi bir yiyecek şey tedarik etmek; yol için beraberinde yiyecek almak; işe giderken (yiyecek almak).Urun tulunk öyüölenen yiyecek yerine beyaz çörek bulundurmak, Hud.; öyüölemmit - öyüölerebaranna tedarik etmiş olduğu yiyeceği bitti, Obr. I , 259 .

öyüölet (v) /Caus. öyüölê+ t ' den /.

öyüömehtê (v) /Proper. ²öyüö+ mehtê ' den /.
öyüömehtên tasârar balık (dikkatle tutularak çıkartılan balık) 10 pud (yanı 160 kilo) ağırlığında olan balık ölçüsü, Oam.

öyüörğen /Krş. öyü(öyüö) /
kadın adı : kümten - ıytan tutuluktâh Küm Öyüörğen dien cabtar "güneş ve ayın himaye ettiği Öyüörğen

Sayfa : 380

ökö,ökü meyilli(yardıran) bir şey: uose ökö ökölıor, atlara biti bitiyer (bilmece) üstünde yamalanan bükülüyor , altında sıpılıyor(at eğilerek yeyor; dudaklarıise kımıldıyor). Ya; ökü cüsün meyilli bir vaziyet, Vas ; ökü hallâk (yanlarıyla) meyilli gök.

Sayfa : 382

X öksöy (v) /krg. Telsutça "öksö" yukarı çıkmak, yükselmek, Moğolca "ökse" yukarı çıkmak, (fikirlerini yüksekte dolaştırmak) hareket yapmadan havada yüzercesine uçmak birdenbire yükselmek/
1) akıntıya karşı, nehrin yukarılarına doğru her hangi bir gemide gitmek veya yüzmek; bu biliri öksöyüög ün nehrin bu kolundan yukarı çıkarım, V.
2) isyan etmek(=öksöyön tür)(Dat. veya ürdüğer ile) , birine karşı karşı gitmek; en miehe öksöyüme- bana karşı ayaklanma; utarı kisiehe öksöy birine karşı isyan etmek - (ayaklanmak); öksöyö-öksöyö olorogum-"köbüölö olorogum" 'ım aynıdır: oturuyorum ve hep hücum ediyorum (paylamak)
3)Kanatlarla hareket etmeksizin adeta yüzercesine havada üçmak (kartal hakkında) D P .

Öksöyö /Nom. act. öksöy+ö ' dan/.
öksöyülâh /Adj. öksöyö+lâh ' tan/.
öksökü (Mud.'ta öksükö) , öhsökü /öksöy+kü ' dan /
1)hikâyelerde iki veya üç kafalı olarak tasvir edilen şaman kuşu; kanatlıların kralı,V S . .;

Sayfa : 383

Kartal, hotoy; iki başlı kartal ; kötör kınattâh kîl öksöküttüttem ulahana aççığıyığar dili en büyük "öksök ü" den en küçük kuşa kadar(şeklini değiştiriyor), Obr. - II,118; dallan öksökü, M A. hikâyelerde ismi geçen 8 kafalı ve 4 köşeli gagalara malik kuşların kralı (sayılan) Kartal, Ovç. (Etnogr. Obozr. 1897,NO:3,167); ikki hos bastâh dalam öksökü iki kafalı azametli kartal; bar öksökü (öksükü) kîl kocaman"öksökü(öks-ükü)"-Kuşu ki (Obr.II,164),"tırpana benziyen ve kova büyüklüğünde olan pençeli, ateşte dövülmüş demir küskü'ye benziyen gagalı ve hareket eden kayık gibi (büyük) kanatlıdır" Hud.(Verhoyan. Sbornik,253); üs hos öksökü meyilâh "öksök ü" 'de olduğu gibi üç kafalı tambur(şaman davulu),Obr.-II,136.

Sayfa : 383

4)ruhun ve kurban getirilen davarın gök(yoluna)teşyii merasiminde(serge) denilen ve evvelden hazırlanan direğin önüne dikilen üç sırıktan birine geçirilmekte olan 2 başlı kuşun ağaçtan yapılan şekli; V S.
(krş.kuogas 6,kege 3).

Sayfa : 385

ökö,ökögör /bk. ökö,ökögör/.
1
ököy (v) /bk. ököy /.
2
ököy (v)= ökiy
1)üstünden korumak, İcm.
2)yukarı çıkmak, yükselmek, D P.

Sayfa : 407

ön, öny M.A. /krş.öymön (?),önün,Koybça "ön" aralık,Osmanlıca "önegi"inedcı,musir/.
1)üzerinde güç bulunur karma karışık bir iz;geçit muayyen bir zaman zarfında katedilen mesafe;nun; onnün(önnün)irdir benim izimi arıyor,M.A.; en önnün onnün isemmin uonne aletiem senin karma karışık izini aramağa giderken,(seni)ben kurdlara(ırile birlikte)yem olarak veririm,Obr.I,277; usun önüm kılgâta benim uzun yolum kısaldı(bardî,çüöpçü ile birlikte) ib.II,444 ve müteakip.
2)sevki tabiî ile kendini muhafaza etme kabiliyeti ısrar etmek arzusu;kuobah ono bitterbet,kuobah onun kisi kıaybat tavşanın kendini sevki tabiî ile muhafaza kabiliyeti eşsizdir,insan bu sevki tabiî kabiliyetinin fevkine çıkamaz;ono bıstıbıt ... gı dabız kalmıştır(nefessiz)kuvvetten düşen (insan ve davar hakkında)
3)sabır(tahammül),ısrar,fur.

Sayfa : 407

öndöy (v) /krg.Buratçe"öndê" yükselmek(yukarı çıkmak)=Mongol ca "öndeyi" öndöyi-",Vlad./"öğnoy,onoo, biraz yükselmek,yerinden kalkmak,kalkınmak,yükselmek;büyüyerek uzamak;öndüyön ulâtan erer o yükselmeye-büyümeye başlıyor;öndöyön kel,öndoyon tur ayağa kalkmalı.

Sayfa : 422

örğöy (v) cörğöy (bk.)"ün aynıdır,Ion.; cesurane ve ve faalane bir hareket ibraz etmek.

Sayfa : 441

1)yalnız zamiri mülkinin takısiyle kullanılır(öttüm, öttün,öttü,öttübüt,ottugut,öttülere=örtüm,örtun,orto, örtübüt,örtügüt, örtülere): taraf, Yan.-Min ottuser benim tarafımda; haya ottutten ? hangı taraftan ?barı ottutten her taraftan, her yerden; onu min emie beyan örtübütten kördösöbün ben de onu kendi tarafımdan rica ediyorum; barı ottunen ezhercihet, D.; manun haya da ottulerinen ulanım battal annıgar hâlbit ' bu suretle eshercihet dargın kaldı; bîr öttütten kîr bir taraftan girmek; yàndan;

VP.; bîr öttünen bir yanıyle (aşınmak); bas öttö bir - şeyin başlangıcı(=bas 1,bastın 1); bas ottuber başımın ucundam; ilin ottum benim ön(şark)tarafım; ilim - öttö bir şeyin önü (mahallin) şark tarafı; ilin öttünden, Hud.; is öttö onun iç tarafı,bir şeyin iç taraf kelin ottugutuger siden sonra, Hud.; kün öttüm benim güneş tarafım; soguru (hotu)öttüm benim cenup(şimal) tarafım; una öttüğer sağ (cenup)tarafından,sağ(cenup)

Sayfa : 441

tarafınca; birinin sağ tarafında; urukkı öttüger mukaddem evvel, bundan evvel, bu zaman kadar, eski zamanlarda, Obr.II,87.96.121; ürüt öttö üst kısmı,bir şeyin üstü; ürüt öttütten (öttünen) yukarıdan; ol ürüt öttüğer(öttünen)bunun üstünde, ondan mada, bundan başka; hanas öttö (evin) sol(şimal) tarafı; hanas öttüğer (evin)sol(şimal)tarafında; hanas öttubutuger bizden ; sol(şimal)tarafta; argâ dieki öttö bir şeyin garp tarafı; atah dieki öttüber yatağımın ayak ucunda, Obr.I, 131; sısî ilin dieki öttö kırın şark kenarı(krş.kıtî); kün dieki ötto bir şeyin güneşe maruz tarafı; hanas di ekki (diki) öttüğer (çadırın, avlunun) sol (şimal)tara fına(tarafının arkasında),Obr.II,74,120?--Bk.alın anara argâ 2, beterê,beterêgi,ilin,is 1 , kelin,oyogosl.-

Sayfa : 449

ösöh (Krş. osm. oziem, ozieş = soyulamak)

kan pıhtısı, ancak en fakir adam (kusagan kişi) lar tarafından yemek olarak kullanılan katılaşmış kan, kara ciğer halini alacak kadar katılaşan (kebetleşmiş) kan JP. (Krş. oolüöh, bütün 2); (ösös) ösögün sıyerı ginnin duo ? sen (hayvanın) kan pıhtısını mı yemek istedin ? (hayvana fena muamele eden adama böyle ta'riz, kızı rederler); osöh hon durulmuş (pıhtılaşmış) kan Hud.; ösöh önnön (dyüsünnêh) tarçını Af.; Ösöh Cayân efsanevi bir şaman kadının adı Vas.; Ösöh sorguy kadın adı Obr. I, 368 ve ilerisi; ösöh Harbıyalay keza kadın adı; Ülörsîlêh ösöh haya (buradan cenuba doğru) mübareze için kan pıhtısı dagıvardır. Ya.

Sayfa : 476

X piegelé (v) /piege + lē ' den/

becerikililik etmek,hileyle becermek=bieskelê .

E.K.Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÛGATİ

VII

S (1)

Kitap sahifesi: 2004-2257

72

E. K. Pekarskiy
YAKUT DİLİ LÛGATİ
VII

S (I)

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 72
Yazar	: Eduard Karloaiç Pekarskıy
Cild	: Beyaz
Ebadı	:
	En : 22 cm.
	Boy : 32 cm.
Sayfa Adedi	: 347

Sayfa : 7

sabargah — / sabargâ + h ' dan/=sabırgah 2
kuş adı (baykuş ?).

Sayfa : 15

[1] saga — (Bş: sâga) /[2]sah ' tan/
1)etrafında, sıralarda (zaman için) DP.; bisigi arahsa
-tut saga /saga (aşma demek daha iyi/ Koryak. ayrıla-
cağımız zaman sıralarında.
2)müsavi, mümasil(hacim için); tıpkı, benzeri, miktar-

Sayfa : 84

X selın — sürat, çeviklik; seri, çevik; kisi salına insa-
nın çevikliği (insan çevikliği). / salın kisi kuvvetli ve seri,
çevik adam (= ısmaagay kisi Bop kurduk sılosççı).

Sayfa : 93

sömsnsn, sümsnsn (se (sn) ve masna'dan müteşekkildir.) işte bununla (bilhassa
bu yolla)

Sayfa : 100

[1] sanâ — (karş. [2]sanâ, türkçe sana, sanâ, sanaga akıl, ruh, niyet, hatıra,
bur, sanâ haman akıl, niyet, fikir, mong. "sanaga" fikir, hafıza
1)fikir, düşünce, tefekkür, emel(karş. [1]öy [2]tâyı) anlayış, bakış
E.,idrak, D., ukalalık, uyduruş, uydurmak; hedef, niyet, gizli
maksat, fikri sabit, arzu, sâik D.; bir şey hakkındaki fikir
hususu tefekkür şekli (karş. sonra [1]öy 2); ruh, vicdan, his, X
duygu; seciye, tabiat, Hud.; gaile(karş. kısalga, tübük); akıl,
teşekkül, sanâ; sahtar kisi sanata sasnâgar kılgas (ataler
söze) kadının fikri saçından kısadır-saçı uzun aklı kısa-
Obr. II, 116 (karş. rusça. saçı uzun, aklı kısadır); iti kisi
sanâta

Sayfa : 101

töső'rö ulahan buolla ! bu adamın düşüncesi nasılda büyüktür! ib. 204 süs kisi samâta bir üsü (atalar sözü) yüz adamın fikri birdir. (güveçde yemek) ib. 218; haya sübennen, haya sanânnan bisiği kinitten bîsanıahmatıy ? nasıl ve hangi bir ibda ile biz ondan kurtuluruz (şeytanın anasından) ? ib. 121; samâtınan kendi düşüncesiyle, kendi kendine, kendi iradesiyle, emek sarfetmeden (mesela çaşkalanıyor, büyüyor vesaire.) ib. I, 114.148; samâ (samâtın) hotu (onun) fikrince, (onun) arzusu ile arzusuna göre ib. II. 74, 122; (onun için) makbul, margup (olan), D.; samâtıttan kendi isteği ile, arzusu ile (bir yere gitti); şifahî olarak RYAS; samân ütüö buolaoh ete benim için daha hoş oluyordu - olurdu -; bir samânan hemfikir olarak veya; yek vücut olarak; min samâbar benim fikrimce, bence; samâtığar, samâtığar ere kendisini teselli için, vicdanını tebriye için, (faydası ümit edilmediği halde bile bir şeyi yapmak); samâta suoh manâsız, fikirsiz, mantıksız, ideksiz, akıl harici, deli RYAS.; muhakemesizlik ib. (karş. akârı, momik, öyö suoh); samâ bul düşünüp bulmak, etraflı düşünmek, vasıta bulmak (çare), çare bulmak, münakaşa etmek E.; samâbar killerebim tasavvur ediyorum.
samâtığar killerı intiba, tesir
samâtığar kîrbit tesbit edilmiş, RYAS.; onun fikrine geldi; samâtığar oguetaram kendi aklına getirerek, derhatır ederek; kendi aklında tesbit ederek; samâtıttan öllö goberdi -öldü- (ölen hayvanat hakkında); samâ (isim) samâ (fiil) arzu beslemek, maksat; samâtın aitte kendi hedefine vasıl oldu ; kini samâtın tappat o ona yarandı; samâbar tutabın aklımda tesbit ediyorum. RYAS.

Sayfa : 106

sanâlah /[1]sanâ + lâh ' dan/

1) arzusu, niyeti, maksadı olan (Nom. fut. ile): **min ealah sanâlâh** pın tasm etmek niyetindeyim; **min maniahe üme bariah sanâlâhpın** bunu şikâyet etmeğe gitmek niyetindeyim Obr. II, 160; **mijigin küspün-küderbin bolôn** bilen kördöh **sanâlâh buollargın** eğer benim kuvvet ve kudretimi tecrübe etmek istiyorsan; **bisigi atın mânı** kötörü ıtıah **sanâlâhpıt** bir ikinci şayanı ihtiram bir **kuş gondermekteyiz** Obr. II, 4.

2) fikri olan, bir şey hakkında mutaleası olan, noktai nazarı olan: **barbah sanâlâh** hayâl perver D.; **bert sanâlâh** derin fikirli (**ediriag sanâlâh**) RYAS.; **bar sanâlâh** ayni fikre sahip olan, kendi fikrinde musır olan, hem fikir olan; hem fikir (=**bîr sanâlah - sürehtâh**); bir karar veren Hovğ.; **bügü sanâlâh** bir şey hakkında hafızası kuvvetli olan (tusugar) Ç.; **dirin sanâlah** (= **bert sanâlâh**) mütefekkir **ikki sanâlâh** iki fikirli, iki manâlı. RYAS.; **kien sanâlâh** âlicenap; **komül sanâlâh** serbest fikirli **kuesgen sanâlâh** fena efkâr sahibi, bedhah, kötü; **kılğas sanalah** aklı ermiyen; yüreksiz, korkak. D.; **kıtın sanâlâh** cani RYAS. (karş. **östôh**); **nalıgır sayın sanâlah** lâtif düşünceli (kırsak) Hud. (**ayiele** böyle bir kısrağa tekellüp ediyor); **sotı namılı sanâlâh** nazik, mülâyim tabiatlı/ sâkin, nazik tabiatlı (huy ile) Obr. II.76.145; **ös sanâlâh** sui niyet sahibi, sui fikir sahibi; **östömgü sanâlâh** düşmanlık fikri taşıyan, kötü fikri taşıyan; **ulahan sanâlâh** kendi hakkında hayalâtta bulunan; **ögü-**

Sayfa : 108

sanan (v)

/[2]saná + n'den; Krş. türkçe sanmak kendi kendine düşünmek, hatırlamak, muhakeme etmek, tefekkür etmek, duygulanmak/ [2]saná gibidir; düşünmek, tahmin etmek, zannetmek; emin olmak E.; kendini bir şey sanmak; niyet etmek, niyetlenmege karışmak, /[illegible] etmek, [illegible] etmek; kendi hayır ve kemali için uğraşmak. Ion.; kendine gelmek, aklı başına gelmek. Por.; orto daydıga bisi[illegible] orduk kisi bâr beo.oogo duo ? dien sanamallar kendi kendilerine düşünüyorlar: orta yerde (arzda) bizden daha iyi adam var mı ? temnëgim - tegillëgim hanna [illegible] dien sananarın [illegible] galıbe (bana denk bir bir şey, refika) nerede bulunur - diye düşünüyorum. Cbr.II,[illegible]: temnëgim - holônnögum [illegible] ile sananan cemek kendimi tamamiyle bana denk sanıyorum. [illegible], hatimmar [illegible] [illegible] sağlam vucudumu kirletmek için banlama gidiyorum. Ib.97. süregitten sananar gayret ediyor; berâri (baraya) sanaanı ta gitmegi düşündü, yoluna koyuldu; iter [illegible] [illegible] terbiye ettiği cevarı (sevgiyi) azaltmak niyetindeyim; [illegible] sana kast D.; halen itik kıybırdan sananna manteren kıybırdan kalınca kendini düşünmeğe başladı (kendi vaziyetini düşünmeğe başladı) Cbr.II,151. saná sanaamıt aydarma, keşfedilmiş RYAS.; kusagan sanan suiniyet etmek D.; bu baraksan olordogor barılarınagar ortaktar sananan bu zavallı kendini hepsinden iyi sanarak rakiben geliyor Cbr.II,[illegible]; [illegible] sananar tovarı B.. [illegible] sanan kibirlenmek, gururlanmak, Cbr. II, [illegible], ürdüktüg sanan gururlanmak; ata sanan bir şeyin yapılmasına başlamak (bir şey yapmağı düşünmek); sananan köp karar vermek, tedbir almak Sovg.; tefekkür etmek Af.; sananan körüller saná tefekkür DP., sahara [illegible] kurdan sananan olorcon o [illegible], kendini yakut saymayarak yaşamak, Cbr. [illegible].

Sayfa : 109

sananâççı — /Nom. ag. sanan + âççı'dan/

beyetin sananâççı hodbin, egoist Ion = bayetin innin (yahut tusun) sanâççı (köröççü)Novg.

Sayfa : 110

sanas (v) — /"sanâ + s'dan/

beraber düşünmek, birbirini düşünmek: eyelentin sanasar dogorum ! benimle ahbap olan arkadaş ! (mektup hitabesi); istimnik sanasar agasia ! samimî ahbabım (arkadaşım) abla cığım! (kısa); beye beyeleriger sanasallar onlar birbirine karşı meyil duyuyorlar, birbirine gözaoymuşlar, birbirle miyetleri var.

Sayfa : 111

sanat (v) — /"sanâ + t'dan/

düşünmeğe mecbur etmek, düşünmek v.s. kelimenin kök manasına göre; birisine (Dat.) bir şeyi hatırlatmak (Acc.); beyetin uçugeydik canatar o, kendini iyi düşünmeğe mecbur ediyor, ançı sanat birisi için harıtge atışma.

Sayfa : 114

sandar — /Krg. sandal /= [1]sandar

parlak (aydın) siya B.; sandar manan lâpkılâh Pt. parlak peykeli (ev).

[1]sandâr — /Krg. [2]sandâr/= sandas

sandâr [illegible] bir [illegible] parlak bir surette aydınlatmak Obr.III, 111, [illegible] sandar tayon bir [illegible] 16.9.26

[2]sandâr (v) — /sandagar'ın kısaltılmışı; Krg. [1]sandâr/ parlak siya neşretmek, siya saçmak, aydınlatmak (güneş hakkında) harags sandârbıta gözleri parladı Obr.II,200; kün sanderan tahsar güneş parlak siyalar saçarak doğuyor; sati günnük sipten sirten sandâran köstör altan saraydâh bir günlük yaya yürünecek bir mesafeden aydınlanan bakır (altın) tente, Obr.I,486.

Sayfa : 114

sandârt (v) /Cans. [2]sandâr + t'dan/
oardappın sandârdâr (sandârt) mesar taşımı parlak (mesbeen görünecek şekilde) yap Obr.II.36.64. açıs kündük dayıttan sandâvdan tüneren (pencereyi) sabis mesil mesktan görününceye kadar aydınlatmak ib.128.

sandarı /sandar + ı'dan/ = sandalı sandarı täs tünsüktöb PF. parlak [1]yaş /camlı, mikalı ?/ pencereli (ev); sandarı manan ob parlıyan beyaz ok Obr.I.360 (Krç. sandalı ob).

Sayfa : 115

sandârıskay /Kr. [1]sandâr/
kadın lâkabı: Sandarıskay Dârıya Obr.I,470.

sandıl /Krç. sandal/
parlak (sema); aylı sandıl saban sayın coyca daima aydın ve parlak yazı olan memleket. Obr.I,81.87; altan sandıl kiile baya bakır parıltılı parlakz dağ (kaya) ib. sos; Sandıl-Bây-Toyon masalda geçen bir ad. Vas.-Kündül ile birlikte (bak)

Sayfa : 116

sanyılıy (v) /[1]sanyıy + lıy'dan/ = sancılıy seriyı-bogo sanyılıyda (türkü) büyük bir saadet indi (başladı); sanyılıybıt sanâ kederli (kasavetli) fikir Obr.I,254; sırâna sanyılıyar onun salyası akıyor; uot tannarı sanyılıyda ateş aşağı indi, ballâh. buos bie isin kurduk, tannarı sanyılıyan tüsput gök, taylı bir kısragın karnı gibi aşağı sarktı; [1]sâlın ile birlikte (bak).

Sayfa : 119

sanılı /Nom. act. [2]sana + lı'dan/
kelimenin kök manasına göre: hatıra, fikir, Por.

Sayfa : 120

[1]seng — /krş. türk. yang, nang, tabiat, huy, tabiatın hususiyeti : kusağan (üğüğey) seññân kisi iyi (Tene, tabiatı)

Sayfa : 131

[3]sep — 1) dikiş ipliği (krş. törbeğey); damardan yapılmış iplik (kurutulmuş, parçalanmış ve tırtıklanmış hayvan damarlarından) = ingîr sep; kendir ipliği; sâr ıağaska sep bâr üsü (bilm.) İon. kayın ağacı kabuğundan kutu içinde iplik var diyorlar (beyin, mejî); sâr ıağasınan sep bâr üsü (bilm.) İon. kayın ağacı kabuğundan kutuyu dolduran iplik var diyorlar (insanın rüyasında iplik şeklinde görünen kaygu - tülge kisi sanâta sap bualar; insan rüyasında bir çok iplik görürse, başına gelecek ve onu çok düşündürecek, kahırlandıracak bir felâkete işarettir, ve saire) İon.; tangas - sep elbise ve yatak takımı; elbise için malzeme (iplik olmasa da İon.); inye (imme) - sep (iğne ve iplik) dikişe ait. teferruat.

2) teferruat Af. (krş. kitabıl, kıtık).

Sayfa : 136

sappah, sahpah — Nik. ([2]sappay (sahpay) + a'dam)

1) bir şeyin kırpıntısı, herhangi bir ufak tefek şeyler D.P.; bakiye, kırıntı, kütük Nik; sappağı sisiarbatah herhangi bir şey parçaları, yapışmayan (yanaşmayan) yer Obr. I, 281).

2) parçaması bulutlar: argâ hallân alın sappağın dieki batı semasının alt ve parçaması bulutu tarafına Obr. III, 73.

3) ufak tefek eşya, avadanlık IP.

Sayfa : 136

sappahtâh, sahpahtâh
/Adj. sappah (sahpah) + lâh'dan/
sahe kisi körör sappahtâh satı sağan nalıan insanın
görebileceği parçaması bulutu küçük ve ak sama Obr.
I, 103. (krş. ib. 58.42a; III, 69. Kağe kil sappah
tâh sabidal arağas attâh ion. Kağe-kil sappahtâh
sabidal apagas, isminde ata malık olan.

Sayfa : 138

sapsay (v)
/krş. [1]sabâ tel. sapsı silkelemek) sallamak; el
sallamak ve yahut ellerini kanatlarını sallamak;
el kaldırmak (vurmak için) Af. (krş. daktaray);
yellemek; üfleyerek tutuşturmak (soba borusuna
ait); bırdağı sapsıyda o, sivrisinekleri eliyle
kovdu; baltâr balla töttörü sapsıyan çikârı (av
hayv. ait) geriye sallayarak kovmak hangas ilîti-
nen. sapsıya - sapsıya yana doğru sol eliyle vura-
rak; osoh sapsıyar soba (furun) dan ateş ırrılıyor.
halırık sapsıyan tüste birden bire (yer yüzünde)
bir fırtına düştü Obr. II., 79; tanmarı sapsıyan
tüs ellerini sallıyarak aşağıya inmek, ib.165.

Sayfa : 139

sapsîr
/sapsay + îr'dan/
1) rüzgârın hamlelerle esmesi(ç)ateşi söndürmek
için kullanılan bir nevi âlet. B.P.

sapsîrdâ (v)
/sapsîr + lâ'dan/
1) rüzgârın hamlelerle esmesini hasıl etmek
2) söndürmek, imha etmek, yok etmek ? saba sapsî
râ birisine, mahvedercesine, gerinerek elkaldır-
mak Hovg.; birisini mahvetmek ? (bk. sapsîrdan)

Sayfa : 139

sepsirdan (v) /sepsirdâ + n'den/

bir şeyi kendine söndürme âleti edinmek sarsasın oynağın sapsirdârî salangkıy ülâger sâlıar şagılşam sapsirdammîta üsü (gök gürlemesi bak. türkü) a.K. diyorlar ki sarsanın sülâlesini (ebâsıları) helâk etmek kasti ile gök gürlemesi, kuvvetle çakan yıldırımı kendine söndürme âleti edinmiş sovg.

Sayfa : 165

X sarıy (v) (karş. "ouryatca„sara" = göndermek, mogolca "osru" = hizmette bulunmak, hizmete tayin etmek, göndermek) = sarıy (bak.) bir kimseye sipariş etmek veya vermek; mijigin sarıy tuohna ene = bana her hangi bir sipariş ver; sarıyar – -sarık - Bol (1) oruk uol= Boloruk aşık , bir ailenin adı (Obr. II. 22) (kesa, sarıyaççı - Sarık Bolloruk-İb.42)

Sayfa : 177

sat (krg.hot,hıy,hıat) = hat

atı yürütmek için çıkarılan bağırtı

2 sat (bak. sart)

sart (krg. sat,çagatayca "yat=uyat,osmanlıca-ud=utanma)

1)utanma,ayıp,namussuzluk,rezalet,rusvaylık,ar;vicdan(krg. suobas);mijigan sákka killerdin = sen beni rezil ettin;kepsiehhe daganı sât = söylemek bile ayıp(D);sáta suoh = hayasız, utanmaz,edepsiz,küstah,arsız;hayasızca,küstahca;namussuz, haysiyetsiz,vicdansız,şerefsiz;şerefsizlik;sát-sút(bak)ayıp, rezalet,namussuzluk;sáppın-súp;un ayıptır ayıp !(Obr.II,113), sât-sút gın,sákka-súkka killer=rüsvay etmek,birisini rezil etmek;haya daydı satay -sutay ! ne ayıp şey !(Obr.II,110); sât-hoon = ayıp ve rezalet(ib 92)

2)tahkir tazminatı;sáta tıydáh bie = onun hakaret tazminatı bir at ve üç yaşında taya müsavidir,sat tölyö = hakaret için ödemek (ayıp için)

Sayfa : 190

5sah(v) (krş.türkçe sak,şak,çak,mogolca "çakı" çakmak taşı ile ateş çıkarmak) çakmak taşı ile ateş çıkarmak;sagar ımınah - uçan ateş (hastalık) (N.) bu hastalığın tedavisi için çakmak taşı ile ateş çıkarılır ve buna dair efsun okuduktan sonra güya hastalık geçiyormuş,sah pıkkıt ebet (eski tabir)demek ki sis beni büsbütün öldürmek istiyorsunuz ?(Hud.)

4sah suk buolan tur
telaşla kalkmak (yataktan) Obr.

Sayfa : 207

sek (krş. leb "yek" hafif)
1) hafifce, tüy gibi hafif (DP.) ; sek kurduk = hafif (krş. çepçeki), sek gına olor = hafifce otur , sek - sek meji = hafif meşreblik, havailik sek - şuk mejileh = hafif meşreb , bu kısı sek - şık gınar = bu adam sinirden azalarını oynatıyor . (DP.)
2) Tâkab

sek (rusba vsyak ?)
sek - sekey = ufak tefek , pılı pırtı

seke (krş. seki)
hayvanlarda olan kusur (karş. kısık) Novg.

sekey (rusça voyakiy)
bir şey , herhangi bir şey , pılı pırtı,ufak , tefek,(Af.) (Karş. usaralsın)öteberi , sekeyde kulu ! bana bir şey ver !

Sayfa : 208

"sek" kelimesile birleşir (bak.)

sekel (karş . sabal)
beklenilmeyen nahoş (Por.) (ayakyol)

sekellen (v) (sekel + le + n'dan)
beklenilmeyen nahoş bir şeyle karşılaşmak (Por.)

sekelleh (sekel + leh'dan)
beklenilmeyen nahoş bir şeyle karşılaşan (Por.)

sekeniy (v) Novg. (karş. siekeniy , sekstiy,
yayılmak (etrafa çekilmek , ayrılmak) : tebistehne sekenbet (türkü) şişnecez - yayılmıyor (çiğniyor amma yayılmıyor) (Ya .

Sayfa : 208

sekertiy (v) (karş. sekstiy)
zayıflamak, zedelenmek, kuvvetin sarfianmasına , servet veya başka bir şeyin zararına vesile oldu etmek (D.P.)

sekeritiyi (Nom.act.sekeritiy + i'den)

sekeşiy (v) (seke + tiy'den ; karş. sekeniy)
zedelenmek, sakatlanmak

sekeşiyi (Nom. act. seketiy + ı'den)

seki (karş. seke)
hayvanda bulunan kusur (karş. kıcık) sekite suoh (= kıcığa suoh (Nik.) herhangi bir kusurdan ari (hayvan)

sekkires (karş. sekkara)
kuvvetli akıntıda buyuk balık avına mahsus kara çam çubuklarından (titirik) yapılmış seyrek bir nevi kafes (^sıbıe veya umıba kelimelerine mutabıktır) (Ion.)

sekkireççi (karş. sekkires)
ara sıra (Ion.)

sekperek = sekpperek
sekperek oyun = çalı ormanı (Obr.I.379)

sekreter (rusca)
katib (A. ya ve başkaları)

Sekristem tarihte geçen bir gariçenin adı

Sayfa : 213

selepke (rusca)
çivi başı = togoso selepkete

selêppe (bak : selèpe)

[1]seler (krş. [2]seler)
havai çapkın (DP.) ete seler buolbut kiši = boşuna ve durmadan konuşan "laf makinesi" (Novg.) telsiz tambur ; büsbutun çapkın, havai (DP.) seler menerik = durmadan saçmalayan adam .

Sayfa : 217

selibrê (v) (bak. selibirê)

selibrey (v) (selibre + y'den)
gevezelik etmek, saçmalamak, boşboğazlık etmek (seri konuşan ve hafifmeşreb delikanlı hakkında ; karş. sebikiney)

selibres (selibre + s'den)
geveze, boşboğaz

selik (karş. turkçe "yelek" tırıs) = sielik
tırıs yürüyüşlü at (yarış atı) (Af.)

seliloh ([x]seli + leh'den) = sielileh
tırıs yürüyüşlü (at hakkında) (Novg.)

Sayfa : 217

<u>Selipien . Silip(p)ien</u> (rusça)
Ksenefont , erkek adı

selisit — (^{I}seli + sit'den)
sanamayı erbabı (karş. bulçut) (Af.)

sellegir — (selley + gir'den)
kulahlı (çivi başı gibi)

selley (v) — "^{2}telley" kelimesi manasının aynıdır (Iom), seltey " (Novg)

sellet (v) — (Caus sellie + t'den)
siriediybit siriesinnin selletime ! yunan ateşi sönmeğe bırakma ! (ya.)

selle (v) — (sel + lir'den)
dinmek (yağmur hakkında) azalmak (soğumak hakkında) geçmek dinmek, hafifletmek, şiddetini kaybetmek (hastalık hakkında) (B.) (karş. ^{c}asın , seça, möltnö)

sellibre (v) — = selebire, selibire
titremek, çalkalanmak (DP.) bu tetin sebirdege sellibri turar = bu akça kavak yaprağı titriyor, sallanıyor, süreğim sellibrir = bulantım var (DP.)

^{I}sellik = sellik
1) verem = sellik ölü (Obr II.76) (karş. Arbah, tınanı sieççi ları) ; veremli
2) müzmin öksürük (verem?) Oleynikov (Narod.sredstva ve ila ahir , s. 5.)

^{2}sellik — (Adve sel + lik'den)
nadiren, nedreten sık, sık di il : tabagı sellik tardar = o nadiren tütün içer

sellikte (v) — (sellik + le'den)
veremden mustarip olmak ; (ölünceye kadar) zaiflamak (DP.)

Seliktey — (sellik + tey'den)

P.V.

Sayfa : 220

1. Semele (v) — (seme + le 'den)
takbih etmek , tekdir etmek. paylamak; ittiham etmek, kabahatli bulmak , muhakeme etmek , birinin hakkında hüküm vermek, mahkum etmek , (mahkeme tariki ile, ihtarda bulunmak, (Af); kabahattan dolayı cezalandırmak , terbiye ve tedib etmek, (ror) (krş. buruyda , bâlâ , bosulâ)

Sayfa : 221

Semeleh — (seme+ leh'den)
suçlu , müttehem , kabahatli ("buruydah" kelimesine benzer); kusurlu , A..

Sayfa : 222

Semneh — (sem+le+nden ; krg. osmanlıca " yenle" yemek vermek , yedirmek , beslemek , kırgızca " comde " yemlemek(vangı hayvanlar hakkında)
yemek artıgı Sien sıebit semneğe = yırtıcı hayvan tarafından yenilen hayvandan kalan et parçaları kuzbah (sasıl , bici , kurtuyah ve saire) semnege = (tuzaga düşen) tavşan (ve sair hayvanların) kargalar , kuzgunlar tarafından yenildikten sonra kalan kısmı (artıgı)

Sayfa : 223

Semselê (V) semselie(v)(Hud) (semse + le den)= semsielê bir kimseye hisse ayırmak (Acc) ; bir kimseye(Dat) ilaveten bir şey (Acc) vermek , eklemek, tamamlamak : inneh iedesin miehe semselier (semscier)! onun kırmızı yanaklarını payıma ilave olarak ver. (Ubr. II,149); bu kisini tabo semise letin = bu adama mehaRetle (isabetle) pay verdim (ÜP)

Semselen (v) — (semsele + n 'dan)
eklenmek, tamamlanmak (Por)

Semselet (v) — (Caus . semsele+t'den)

Semselêh — (semse+lêh dan)
ek ile , mütemmim ile , eklenmiş , tamamlanmış (Por)

1.Semsie = — semse
pay,kısım, verilmesi lazım gelen nisseden fazlası(U.)

Sayfa : 226

Senî — Bom. act.senê(senie)+ î den)

1 Senie — (krg. senen , buryatça " şine " kuvvet , dayanıklılık, mogolca " çinagen" , " çinege" kuvvet , iktidar , kabiliyet , hüner , idrak)
1) kuvvet , kudret , dayanıklılık , kabiliyet (b) , imkan (M.); selahiyet , selahiyettar (M.) ; senielere bu... - (bu adamların) kuvveti tükendi ; seniebitten usabin = kuvvet

Sayfa : 226

ten düşüyorum ; seniotitten aspıt = mecalsız , kuvvetten düşmüş , bitap ; seniete bıstıbıt = bitkin (bak. 2 oıs) , yorgun ; seniebitter takasbıt = takatten düşüyorum (KYAS); seniete bârın turharı = onun daha kuvveti var , onun için daha mümkündür , seniete [illegible] kuvvetine göre , şöyle böyle , seniete suoh = kuvvetsiz , gevşek ; zaif (U)

2) bolluk , servet ; refah ; senie ıal = müreffeh ev (=sohson ıal)

Sayfa : 227

Seniotik (Adv . 1 senie + tik den)

mûreffeh surette (yaşamak)

Sayfa : 228

Senger (v) = seser , semer

dikkatli olmak : mutabık olmak , teyit etmek , evet demek, cevab vermek (Aik ; sengerimne , anya ah'ımna asa battan bara turda = cevap ve bir gûna ehemmiyet vermeden yandan geçiverdi (Obr. III.150, korö senger = dikkatle bakmak (Ib I,254, iste senger = dikkatle dinlemek (Ib I,246,I.1,81) isten sengeren tur = kulak asmak (Ya)

Sayfa : 229

2. Sep (krş. türkçe " sep" ceyiz teçhizatı , gelin susu, buryatça sebe " silâh , moğolca " cebe" keskin alet veya silah , "çibe" tenasül aleti)

1) alet ve edevat takımı , aygıt, asa ; sebe suoh = takımsız (tutek/ levazımı olmadan ; korör sep = durbun (KYAS) ; tuttar sep = alat, edevat (Obr. II,167 ; ucanır sep - demirci , saraç got aleti ; utuur sep = burgu (KYAS) ; oğur sep = kıskaç , bileği taşı (A); at sebe (septere - koşum takımı (at koşum takımı); u sebe = nehir gemisi (krş. 1. âl); baygal sebe = deniz gemisi , büyük gemi (Af)

2) zamiri mülki eklerile ve onlarsız : tenasül aleti (azası)

Sayfa : 229

takım(erkek ve kadının tabii kısımları); er kisi sebe , veya ... sep - erkeğin tenasül aleti (krş. ocus ve saire) ,
cehter sebe = kadının tenasül aleti (krş. abas ve saire)
3) silah (= tuttar sep); sebe suoh = silahsız
4) şey , madde , [illegible] (A) yerleştirilen , yatırılan (?) K.
sep - sebirgel = silah ve eşya ,ev eşyası , mülk(vor.II,/6,8I)
buhatır sebe sebirgele = bahadırın silah takımı (Xik)
5) bina , mesken : dogo - or bu hayaların sebey (= anbar),
bu binalar kimindir ? (bu suali , bir yerden ilk defa olarak
geçen yolcu , arabacıya sorar) ,
Mara Han sebin bisitinan ="Mara Han " binasının büyüklüğü
ile mütenasip olarak (sovg.)

Sayfa : 244

sesen

(Plur. sesenner) /krş. türkçe çeçen, çecen, şecen,
şeçen = belagatli, buryatca "sesen" = hakîm, âkıl,
zeki, mogolca "seçen" (çeçen) = hakîm, akıllı,
tecrübeli, dürüst/
1) hikaye, nakil; mühim, ahlakî hikâye (Por); eski
zamana ait hikâye, rivayet (SSZ) (krş. kepsen);
masal (Slün.)
2) ad, Ulu - toyon ' un ceddi (VS. 655); Serşen
Sesen (belâgatle konuşan) geveze Ak 68) bassaten
hikâye ve masallarda adı geçen efsanevî ihtiyar
hakîm (allâme) ki bahadırlara akıl öğretir, onlara
yol gösterir ve saire; o bütün nehirlere, dağlara,
göllere ve mevkilere ad koydu (VS); "yakutların
itikadına göre bu adam ormanda yaşar"; onun çadırı
eski ağaç kütüğü altındadır; kendisi kısa boyludur,
şemdar ki bir sincap derisiyle mükemmelen giyinir,
onun gözleri pek keskin, sakalı beline kadar uzundur; o küçük bir demir çekiçle mücehhezdir ve herhangi bir sebepten dolayı kendisini gazaplandıran
kuvvetli bahadırları bu çekiçle öldürür. Söylenir

Sayfa : 245

ahvalini, herkesin mukadderatını bilmek onun meziyetidir; nerede kimlerin yaşadığını ve dünyanın her tarafına gidilecek yolları bilir (Prip) (bak. cellikeit ve (Obr. I, 401; 11, 59, 61, 65)- Sir tünnüğe Serken Sesen diebikke dılı (darbımesel) = söylendiği gibi, yerin penceresi Serken Sesen dir (Ya.)

sesenyit	/sesen + yit ' den/ hikâyeci, nazım
sesennê (v)	/sesen + lê ' den/ 1) anlatmak (krş. kepse, kepsenne); mühim, ahlâkî şeyler anlatmak (Por) 2) akıl öğretmek, tefsir etmek, yorumak, kehanet etmek (VS. 465)
sesennes (v)	/Cooper. sesenne + s ' den/ müsahabet etmek, görüşmek (krş. seserges)
sesennesi	/sesennes + i ' den/ müsahabet. (Af.) (krş. sesergesi)
sesennet (v)	/Caus. sesenne + t ' den/
sesenneh	/sesen + leh ' den/ hikâyeci, ahlâkî, mühim şeyler anlatmasını seven (Por); konuşkan (Af) (krş. kepsegey, kepsenneh ve saire) sesenneh kisi = anlatmak için mevzu bulan ve anlatmasını bilen adam (Ion.); nâkil, hikâyeci (DP)

Sayfa : 252

Setir = secir üzerine yemek konulan (b) ve yanut kesilmiş hayvanın etleri konulan serilmiş dallar ; dallardan yapılmış yatak (krg. c sekse); Setir kuruo = yer adı (uruye)

Sayfa : 314

sin (krg.in, bur.singe -,mog."singe - nemi çekmek , manç.singe- çekilmek, yer çekmek ,içmek)
Namsk ve Tattinsk uluslarında(Yakut eyaleti) : çökmek (teressüb)(=cön,cöh) Növg.

sının , sinner(v)(krg.sının)
I) devrilmek,düşmek,yuvarlanmak,yıkılmak,yana yatmak(ev hakkında)O.;sis tıa sininne muselsel orman tamamile devrildi Obr.I, 331; sıp sinnieger ulu kadın o kadar ağladı ki , sanki yer yıkıldı Ib.II.87 ,burduk ceibi ubeh sinnen ... ekin haddinden fazla buyudu ve yere yattı ; ... 0100 halah, sıp ... sinneri er tiyde ma.yavrusunu(buza-ğını)kaybeden ineğim,o hale gelmiş ki,gözümün ... yere gitmeye hazır (istediği yere düşmeğe,-yeri doldurmağa hazır), yani yakında sağılmıyacak(süt vermiyecektir)lon.; sinnen bar delib geçmek(domuz kılı hakkında)...; sinnen

Sayfa : 317

^{x}sip (krg.^{x}sıbısı)
(bigme zamanında)(Şimali Rusya ve Sibiryada kullanılan S.biçimindeki) tırpanın sesi;...; sıp..ın ...,
sıc ... ... tiitege fısıldayanı(sip kelimesini söy-liyeni)O, tabii ,kıl teline (kıla) dizdi(...,arabacı hakkında; krg.^{8}sab); birlikte .... (bak)^{3}sop.
2) sıp - sap ciele.. (bilmece) çarçabuk (bir çırpıda)ya-pılmış evi ile, yani evi bir çırpıda yapılmış(iyi ini hakkında)

Sayfa : 330

siriediy (v) — 1) kendisini salivermek, yaşlımak (yerinde sağlam olarak) Ion.; hazırlanmak, meydana konmak: iter sösün kürsöte siriediydin ! senin yetiştirdiğin hayvanlar için çit hazırlansın (hazır olsun, ehemmiyet alsın) Obr. I,432; sette siksiktäh siri isit siriediyde yedi köşeli deri kap meydana konmuştur (hazırlanmıştır) subugurduk ikki ise buolarmar siriediyen olurdular işte bu suretle onlar iki aile olarak yaprağa bağladılar, yahut yaşayıp gittiler Obr. I, 222.

Sayfa : 332

göz Ya. Siriesin üta demiri tavlamak için kullanılan su Ya.

Sayfa : 332

sırıy (v) — /krş. türkçe sırı = dikiş dikmek, bkz. çl. - [illegible] dikmek, mo dilde: "sırı" sırımak/
1) kaplamak, bir çok yerlerde sık sık dikmek, (elbisenin) çok yerini dikişlemek, yamamak /kürke veya astara paçavra dikmek/ [illegible]. (krş. tabila).

Sayfa : 339

(erkekleşmek) Mk.; bu sitte bu sona geldi, bitti; yagım onorum sitte kaza ve kaderim oldu Ya.; ağıs kün sıppitin kenne sekiz gün geçince E. sekiz gün tamam oldukdan sonra;
künün sitere eşigitten ebit (bak) günlerimin tamamlanması, anlaşılan, semen oldu Ya.; sekkit - kenciegit sitte ceza - kısas gün gelti (sizin için) Obr.II,130;

Sayfa : 339

kısım ete sitte sırtımın bedeni mükemmelleşti (yani erkekleştim) ib.1, 129; sebirden sitte yaprak tamamen dondu; sılıye sıppıt onun beyninin teşekkülü tamam olmuştur (yani onun beyni olgunlaştı ?) DP.; sıppit kemale gelmiş, olgunlaşmış; taloru sıppıt buol tamamen mükemmel olmak, büsbütün tam olmak, D.; sıppit kisi erkekleşmiş adam - bakz site.

(rusça zid)= isit ve saire.

Yahudi BS. (krg. 1 cerebey ve saire).

/Adv. daha doğrusu Gerund. 2 sit + e ' den/

1) mükemmelen, büsbütün, tamamen; tastamam, tam d. kâfi derecede D.; (bir hareketin, işin bittiğini veya bir şeyin elde edildiğini gösteren bir fiille beraber) site eliyerbin tamamen sıhhatteyim; site sılıney tam kavl Ubr.1,86. 357; site abrahta tamamen ödemek; site ah sonuna kadar saymak; site bilbitim tamamen benimsedim, alıştım; site buol but mükemmel, mükemmel pla.., D.; site bus tamamen pişmek, tamamen olmak (meyve hakkında); site is sonuna kadar içmek; site kırba k...p bitirmek, ölünceye kadar dövmek (= site oğus); site kırt kırkıp bitirmek, tıraş edip bitirmek; site olor suna kadar oturmak, sona kadar yaşamak; site sap sonuna kadar kapamak, sonuna kadar açmak; site suruy

Sayfa : 340

sonuna kadar yazmak; site sür sonuna kadar koşmak, koşarak yetişmek; site tart sonuna kadar çekmek, sonuna kadar içmek (tütünü); har site tüspute kar artık büsbütün yağmıştı (yani artık erimiyecek gibi); site ödremmitim tamamen öğrendim, sonuna kadar öğrendim, site hamnâ yapıp bitirmek, işleyip bitirmek ve ila ah. m) kifayetı ol site o kâfidir; ol sitete suoh o kâfi değil, eksiktir.

C 261

E.K.Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÛGATI

VIII

S

Kitap sahifesi : 2258 - 2508

72

E. K. Pekarskiy
YAKUT DİLİ LÛGATİ
VIII

S

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 72
Yazar : Eduard Karloviç Pekarskiy
Cild : Beyaz
Ebadı :
En : 22 cm.
Boy : 32 cm.
Sayfa Adedi : 360

Sayfa : 7

sodum — /rusça/=sad... gürültü, şamata, tuzsuzluk VP.; bu tuoh sodu omay-ay-uarmy ? bu ne gürültü ve şamatadır / sodum-koruoı (bak,

Sayfa : 8

sodur — /krg. moğ. sadur ahlaksız erkek, çapkın, ahlaksız kadın ıahiga/= sadır
1) sakınmaz, ipsiz sapsız Por.; çapkın, kadın düşkünü /krg. sırı kisi, cahtarımsah/ ahlaksız, sefih, serseri /krg. sırî cahtar, srimsek), cima'ı seven, cima'a düşkün kadın (erkek hakkında da aynı şey) O.

Sayfa : 18

1
solo (krg.bur.sulô,boş vakit ,serbest ,tatil günü, mong. "çilüge" işsiz gün.
serbest zaman (krg.illen,tugan,tügen);solo bile suogunа sılcagın ,sen boş zamanın olmadığı vakit geliyorsun;
solo suoh,vakit yok,tatil değil,zamanın yok;
ölüöhpütüger da solobut suoh hatta ,ölecek vaktimiz bile yok.(Hiç durmadan dinlenmeden çalışan insanlar kullanır.)

Sayfa : 224

1
sür — /Krg. sag. sure korku, hayret, dehşet, mucize, ... süren korku, tehlike, mong. sür heybetli. yahut haşmetli bakış, karşısındakinde korku uyandıran hassa/
korkuluk, korkunç bir şey, korkunç yer, yüzün korkunç ifadesi korkunç manzara; korkunç, dehşetli, tanınmazlarsa, yer.

Sayfa : 224

süre sooh korkusuz, tehlikesiz, Ryas. sürün : bu dehşet : dehşetli : ne kadar korkunç : Obr.I,161;II,87,130; cagasıta surun: u, ne kadar çok fakir : ib II, 204; süre bert (onun manzarası) dehşetlidir.
korkunç; dehşetli, son derece korkunç, tahammülfersa, gayetle (pek) Por.; sür dien elbeh çok dehşetli (insan, hayvan) Ob.; II,165.; sür balamat dehşetli yaramaz sür körsoy kisi dehşetli akıllı adam; sür ostón gaddar, yırtıcı, şerir. B. bur ulahannık çok yüksekten, kuvvetli bağırmak. Obr.I,134; sürkep köpünnêh, görünüşte korkunç ib.II,166; sürün-kebin ere ongoror baolsohtumnar: Törcni, yalnız âdet yerini bulsun diye yapsınlar ib.II,141 (bk. [2]kep 2)

[2]sür — /krş. türk. sür can, insan ve hayvanda yaşamak kudreti/
Enerji ve irade ve umumiyetle insandaki ruhî hadiseler timsali AK.64. her hangi bir şeyin en yüksek derecesi. insanların, hayvanların, hatta balıkların bile ruhî hayatı (Krş.[1]kut); sür Ulûtuyar Ulû Toyon tarafından verilmiştir ki öldükten sonra da onun yanına gider; "sür" abâsı tarafından yenilemez (fr.) Sür kut hayat - ruh. yaşamak kudreti, kuttâh sür can ve hayat Obr.II,130; süre sooh cansız Ryas.; anardas sangarargıttan arí (yahut as) süre kötön hâlar *yalnız senin konuşmalarından yağın ruhu* (ve yahut umumiyetle yemeğin ruhu)uçuyor

Sayfa : 270

sıyıl — (sıy + l'dan)
(kan hakkında) (lüle halinde)akarak,akmakla:sıyıl gına tüs lüle halinde fışkırmak(fiskiyeden fışkırırcasına) Obr.III, 188.not 1;sıyıl tebe sırıt (lüle halinde,fiskiyeden fışkırırcasına) fışkırmak.ib.83;sıyıl-sıyıl tebe sıt kanlar içinde yatmak,ib.84.

Sayfa : 273

¹sılay — sayıf,çabuk yorulmağa mütemail,DP.(sılayı);az yiyen,boğazsız,obur olmıyan,sayıf iştinalı(insan ve hayvan hakkında). Ot sılay mugaddi İon.;sılay sielleh yumuşak yeleli,seyyal yeleli (atlar hakkında) Gbr.II,86.

²sılay(v) — (sıla + y'dan);krş.alt.tel.çıla yorulmak,yorgunluk hissetmek,uyumak,uyuşmak(azalar hakkında),moğolca "çile" yorulmak,yorgunluk hissetmek) yorulmak,yorgunluk hissetmek(yorgun bulunmak),zahmet çekmek Pe.(krş.alyarıy,külgeniy,sâlbe-..y,ugoerıy,ılçagıy).Sılay bat yorulmaz;sâlayar sıla

Sayfa : 277

sılat(v) — (²sılay + t'dan)
yormak,bitkin bir hale getirmek.

Sayfa : 290

¹sımar — (bak ¹sıbar).eski türkçe

²sımar, — sıbar N.(krş.eski türkçe yıpar rayiha,ıtır,güzel koku,Sm;) fena koku,ufunet;kokulu gaz toplanması DP.;koku Af.;mürekebleri için(bak) ¹sıt.

Sayfa : 301

sındıstan(v)(²sındıs + la + n'dan)
kirişe (merteğe,taban direğine) malik olmak,kirişle(mertekle taban direği ile) beraber olmak:Kara bayagağı sındıstammıt ebit(türkü) onun (yerin,toprağın,arzın) kirişlik vazifesini kara deniz gördü;sıtar haya sındıstammıt (türkü)uzanan (yatan)dağlar,onun (mesken,mekân) için kiriş vazifesini gördüler.

Sayfa : 312

geriye kalan kısmını sonuna kadar içmek .

Sıppar (krş. sıpparıy)

erkek lakabı .

Sayfa : 348

X 2 sıt (v) (krş. türkçe yat, cat , yatmak , uzanmak, olmak , bulunmak) uzanmak , yatmak , yanyatmak , yuvgelmek ; olmak , bulunmak sıttım ben çok yattım , sıppıt eski , argatıgar sıt birisinin veya bir şeyin üzerine yuvarlanmak , yıkılmak RYAS. ; sirinen sıt toprağın üzerince uzanmak (yatmak) toprağın üstünde uyumak [illegible] ; hayıgn (türmege)sıt hapishanede yatmak Ubr. II, 184 ; sıta sıtallar kalkmaksızın yatıyorlar

Sayfa : 351

✓2 sıtta (v (krş. türkçe yasta yastık tedarik etmek , ekseriya her hangi bir şeyi yastık gibi başın altına koymak , caste başın altına yastık koymak)
birisinin başının altına bir şey koymak (acc.) ; yastık koymak Dr. Sıttıgın sıttata(yatak , karyola v.s. bir) baş tarafına yastığını koydu Ubr. I, 128 .

✓ 2 sıttan (v) 2 sıtta + n'dan)
başının altına bir şey koymak (acc.)
Inırgın sıttan (başının altına eğeri koy ; Ubr. I,159 ; II,126 ; sûs kisi (bilmece) yüz kişi bir yastığın üstünde yatıyormuş (tavan kirişi) , ib . II , 254 .

Sayfa : 353

X Sıttıkta (v) (sıttık + la 'dan)
birisine yastık vermek (koymak) . kirpiçe sıttıkta yastık yerine kerpiç koymak , yastığı kerpiçle tebdil etmek.

Sayfa : 354

sıtıar (v)

/ 8 sıt + ıar /
birisini yatırmak, birisini bir yere koymak (bırakmak) (Acc.) (umt); birisini kendisi ile beraber yatmağa bırakmak Md.; vazetmek (koymak anlamına), tesis etmek, DP. iye-aga, sıtıa-... : anne, baba (beni) yanınızda bırakınız : Ubr. II, 180; kistien sıtıar saklı (gizlice) yatmağı emretmek, görünmiye-cek bir şekilde yatırmak; saslaran sıtıar bir şeyle (ısıger) de saklamak ; bayan sıtıar bir şeye koyarak tutmak; ölo-.ö sıtıar birisini yere sermek - öldürmek Ubr. II, 1..

sıtıarı

/Adj. Adv. sıtıar + ı'dan /
I) yatan (uzanmış), ufkı, ufkı vaziyette, yassı tarafı ile (sıddı turuoru). Turuoru sıtıarı soguo biraz meil, sıtıarı baya yatan dag Obr. I. II5; ikki dölön sıtıarı sıtar iki mer-tek (direk) ufkı bir vaziyette yatıyor (duruyor), ikki suon dölönö sıtıarı urallar iki kalın direği(merteği) ufkı koyar-lar, B.; sıtıarı Ommöt sımasalab kenarları (kirişi, çerçevesi) yatık vaziyette olan (sıra) Obr. I, I48.
2) müsbat, müsbet olarak : sıtıarı kepseti müsbet konuşma (anlaşma), sıtıarı kisi müsbet, metin adam, DP.; sıtıar-ıal hal ve vakti yerinde olan avlu (aile, ev anlamına).

C

E.K. Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÛGATİ

IX

t

Kitap sahifesi: 2509 - 2964

72

E. K. Pekarskiy
YAKUT DİLİ LÛGATİ
IX

T

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri		
Envanter No	: 72	
Yazar	: Eduard Karloviç Pekarskıy	
Cild	: Beyaz	
Ebadı	:	
	En	: 22 cm.
	Boy	: 32 cm.
Sayfa Adedi	: 551	

Sayfa : 25

tayın (v) (2 tay + n'dan)

kendisine ait olmak üzere bir şeyi sezmek, farkına varmak : ár toyon agattan üoskebitin tayımmatah mühim bir şey babadan doğduğunun farkında olmayarak, sezmiyerek Obr. II, 73.

/ tıja kelimesiyle birleşir (Bak.)/

Sayfa : 31

2 talân (Krg. rusçadaki manasiyle ve türkçe talan tali') muvaffakiyet, tali', kur'a (Krg. örögöy) . Tartahpıt talanna bilege talınımızı bizim parmaklarımız halleder (hangimizin diri kalacağımızı ellerimiz halleder) Obr. II, 90; talana suoh tali'siz, istinatsız, muvaffakiyetsiz, bay talanna töspüt zengin (bol) ahali toplandı. Ya.

3 talan = tolôn yakut vilâyetinde hayagantay nahiyesinde (ulusunda) : sahra, bozkır.

Sayfa : 32

talas (v) (talâ + s'dan)

1)koparmak, biri birinden yağma ederek almak, soymak (=bilyas - talas Obr. III, 104).

2)alınmak, bir şeye (Dat.) azimle (arzu ile) atılmak. Kanıaha tiye tardıahpın berke talastım ben ona çabuk erişmeyi (gelmeyi)çok arzu ettim Obr. II. 142; alcs (iles)-talas şiddetle arzu etmek, ikdam etmek; elesc - talasa çabuk (geriye gitmek) Ion.; cabcılıy ile birleş. (bak).

Sayfa : 33

talaan = qalâga 1) yayaların geçmesi için ırmak (veya ark) üzerine konulan kütük, sırık, ağaç Por.; (çaylar)üzerine yapılan köprücük. iamsie (Krg. kürbe). Ebe talasta (h.s.t. "tı" yerine) kayık.

Sayfa : 33

talaşın (talay / asın'dan)
tırpanla biçilmekten çemen üzerinde hasıl olan yol,
tırpanla biçilen yolun genişliği.

talah (Krg. Türkçe tal söğüt, çubuk, dal)

Sayfa : 34

bir nevi söğüt, söğüt çalısı, Sali x (Krg. [1]îre, [1]öğt, ıargn, sige); söğüt ormanlığı, odun için kesilen söğütlük RYAS. Talah tutar (söğüt tutmak) talah tutar tamırı İsanın Kudüse girdiği gününün hatırasına yapılan pazar günü (bayram) İon.; tirge talaga sepet örmek için kullanılan söğüt dalları. Por. --- Nebatat: Kıra erbesın talan körpe söğüt Obr. II, 117; ese sir talaga söğüt nevinden bir ağaç; canter talaga (mk. canter) ince, düz, körpe ve kırmızı kabuklu bir nevi ağaç (= kızıl talah), VS.; (Kolım ülkesinde) gürgen (ağacı) İon.; Kîl sir talaga 1) yenilen bir türlü söğüt nevileri, Salix, VS., M.; 2) Bir nevi söğüt, kıvırcık dallı söğüt, kısa ve sakat biten tundıra söğüdü Salix myrtilaides L., sige talah Salix sp. M. / bir nevi (ağaç) İırki ince dallı, sarımtırak, kahve renkli, pürüzlü, kabukla kaplı olur; dağ söğüdü, ummer dalları kolay bükülen ve dayanıklı olup ip yerine kullanılan ağaç nevileri, VS./ sutaga talah yuvarlak yapraklı söğüt, Salix pyrolaefolia Led.; sıtıkan talah bir nevi kolluklu söğüt (M.ye göre) VS. urung talah sarı salkım, Salix repens L. ve S. brachypoda; hara talah kara söğüt tundırada sakat ve bol olan söğüt ağacı, Salix viminalis L. (Krg. sige[1]); çay talah tundıralarda bol biten kısa, çalı nevinden söğüttür, kabuğu ve yaprakları çay yerine kullanılır (Salix arctica

Sayfa : 34

Pall. söğüt kayası S. polaris), VS. (M.ye göre) ıman tala.
bir nevi söğüt, Salix sp.; talah ünügese söğüt tomurcuğu;
söğüt çalısı Sldn.; Bak. er [1], kısıl [1], siemeles [2], çıçan,
nabcı.

2) Söğüde mensu p, söğütsel: talah mas söğüt ağacı Obr.II,147,
talah mastar söğüt cinsinden olan bütün ağaçlar, söğüt ormanlığı, ib.77; talah urch söğütlü ırmak ib. I,333; bak.

Sayfa : 48

Tampı

Tampı buolan sıtar-bir yerde çok odun yığılıdır (BO.)

Sayfa : 49

Tan taralı(taratı)

tamuğun(cehennemin)alt kısmı,tartar,fena ruhlarla (cinlerle (abası) meskûn olan yer; yakutların inanınca orada fena insanları alevde kavuruyorlar; Tan taratı tabiri o kadar korkunçtur ki, onu söylemeye bile cüret edemiyorlar ;bu tabir fena ruhlar (cin,periler) için de kullanılır (allapağı abası;krş.Obr.,156 vettan taratay) tan taralı giyene-tamuğdan gelmiş,tamuğluk (ahlâk;doğuşundan) (Af.) ;Tasırdah Tan-taralı-toyon-altı kabileye ayrılmış olan cin-perilerin memleketinde en ileri gelen; (Prip.) (krş. Koç ve Ak 27: Talırdah Tan Taralı Toyon ve onun ailesi-yeraltı tanrılarının sekiz kabilesinden biri)

Sayfa : 51

Tan (v) /krş.t.k. tan-bağlamak,tutturmak,sağlamca alttan bağlamak / ətf etmek,teker almak (Por),örmek,yek digerine benzeyenleri birleştirmek(Af);düzeltmek,yerleştirmek(Af);düzgün bir hale (tertip intizama mut.) getirmek (balık ağlarını lâzım gelen parçalarını takarak düzetmek)

Tân

I)buz üstündeki ince su tabakası(Por)(krş.tarın).Mus tana-buz üstüne çıkmış su üzerindeki ince buz tabakası .
2)sarı toprak arasında görünen ince renkli tabaka(bk.tanmah)

Sayfa : 52

Tanara(Tagara şeklinde de yazılıyor) /krş. türk. tanrı, tenri, tengeri, bur. tenere, teneri, tenar, mog. *tanrı, turi*-gök, allah, cuv. Tura/ I) görünen gök (krş. hallan); gök-ulûhiyet olarak. Tanara sarıag gök açılır, ağarır, bılıttah tanara-bulutlu gök, bulutlu gün, rutubetli hava, kunneh tanara-güneşli gök, güneşli gün, hallan tanara-açık gök, açık gün, açık hava (Cbr. II, 143); gök-Tanrı (AK); siri tanarani atta-yer ve göğü çağırmak, and etmek (-sirinen tanaranan bisinbayın) (Af.), Togus tanaragıt doger buciluu/

Sayfa : 53

dokuz gök (ulûhiyet) bizim arkadaşlarımız olsun (çetin yolumuzda). Cbr. I, 143, kunneh tanarabın biler erdehpine-ben göğü (Tanrıyı) ve güneşi bildikçe (tanıdıkça mut) (yani ben yaşadıkça) (ib. II, 113); Ayı tanara-ulûhiyet-gök (eskiden) (Tr.)

2) iyi varlıkların genel adı (-ayı), iyi can (ruh), Tanrı, alihe, ulûhiyet mişriklerin); yedinci kat gökte yaşayan baş ulûhiyet (Ovç.); koruyan-can (bazı hayvanlar ve kuşlar, yakut kabilelerinin koruyucusu sayılıyorlar ve kabilenin başı (abassisi) olarak tanıyorlar), idol (krş. obacı), fetiş koruyucu canın sureti (şaman kaftanında nakşedilen hayvan resimleri bu nevidendir) (Tr.) Bap tanara, kız tanara bk. bap, kız, Kız tanara-idolların genel adıdır (bu gibi idolları, ana baba, çok sevdikleri kız çocukları ölürse, atın ayak kemiği parçasından (jeisté mut.) gümüş başlı ve yüzü olmuş çocuğa benziyen bir bebek yaparlar, Prip.), Mancley kica tınıratah Ecey adlı cin namına yapılmış idol, Tr., (h.e.m.) uyörün adı, hakiki adı ise Pan Çekey'dir. Mas tanara-ağaç tanrı, sıtıngan tanara-eski (çürümüş) ağaçtan yapılmış idol; tas tanara-taş idol, tuos tanara-ağaç kabuğundan yapılmış idol, tukruyaleh tanara-ağaç kabuğundan yapılmış kas içerisindeki idol (yani uyerin tasviri) (krş. tuktüyaleh uyor tanara-şaman tarafından kaba yerleştirilmiş olan uyer ruhunun tasviri, Tr.)-koruyucu canların tasviridir, efsane ve destanlarda bunların adıyla yalnız asasılar değil, belki insanlar da ant içiyorlar (Cbr. II, 98, 113), (ib. I, 213); Tanaram burına girdik-Tanrı adına girdik (yani doğrudur, ant, mut.) (Cbr I, 102). Buyor Tanara-. Ceke-Tömurges-tanara-abası'nın koruyucusu olan ilâhların adı (ib. 456, bk. [1]tabe).

3) tanrı, ulûhiyet, tanrının tasviri (ikona mut.) (krş. Tanara Kulugo) Tanarata such-tanrısız (Tanrıya inanmıyan mut.); Ayı Tanara- bk. ayı 3; Kres Tanara-çarmıhlanmış İsa; üs mörsuyümeh tanara-müsellas tanrı (hristiyan inanınca, mut.) (Af.) Ürdük Tanara-her şeyden büyük ve yüksek olan mevcudiyet (AK); Tanara ana (bk. as I)-mukaddes nimetler (Ya3) (tanrı nimeti mut.)

4) eren, veli, mukaddes (AK) (krş. schetiyey); Tanara u-mukaddes su.

5) bayram. Ulahan tanara-büyük bayram (Paskalya yortuları); Tanara kün-bayram günü, bayram; pazar günü (-tanara küna);

Sayfa : 54

çıçah tanarata,çıçah uya tuttubat tanarata-
(annonciation mit.)(25 mars mit.)(=Bilagasıyan,Bilagasıan-
yıyan, çıçah uya tuttubata);Inah tanarata-inok bayramı,II,24'
Şubat(=bulastarlasi bayram)(Ion.); bk.Ciribineyep,Cögüöreyep.
talahesteriyenikep.

Tanarala(v) /tanara-la'dan/

I)tanrı yaratmak(deifer,diviniser,idolâtrer mit.)(HYaS.)

2)ölmek,dinlenmek(padişahlar hakkında);can vermek(yine ölmek demektir,mut.)(Af.).Tanaralabıt-ölmüş,merhum.

Tanaralah /tanara-lah'dan /

kökü olan tonara kelimesi manasile;ilâhî (communion hakkında (Ek.) Öner tarnlah,üncer suttah kisi(at.söz.)-tapındığı ulûhiyeti ve muhakeme edilecek mahkemesi olan adam(yani sosyal ve ahlaklı,vahşi olmıyan adam)(AK.);oğus tanaralah-okusu ulûhiyet(koruyucu)olarak tanıyan adam(şaman);puçça tanoralah şaman ayini vaktinde rus şeytanın yanına gelen(sataşan)adam; tonus tanaralah-tungus ruhu ile munasebette bulunan adam(bu gibi ruhlara keleni derler)(BS.);kubu tanoralah ulus-akkuşu (leylek cinsinden put.)kendi ulûhiyeti diye tanıyan ulus; mogotoy tanaralah nesilyek-burunduku kendi ulûhiyeti olarak tanıyan köy(AK.)(57)oloror oço anga tuu tanaralagım-benim oturan çocuk kadar(büyüklüğünde)taş idolum vardı(Ya);en tanaralah tanaıa ulatta-senin koruyan ruhların galebe çaldılar (üstün geldiler mit.)(ayılah ayı gibi);tanaralah soyosu buollaka- bu,galiba,şimdilik ölmesi yahut çalınıp parçalanması mukadder olmıyan hayvandır(hırsızlardan kaçan inek hakkında)

Sayfa : 56

Tamnalıy(v)/tamnal-ıy'dan/

meyyal satıhtan aşağı doğru inmek.

Tamnalıyı/tamnalıy-ı'dan/

meyl,bayır(BP).

Tamnan(v)/tamna-n'dan/

uunu munnanan kelentobı o,beyan,ıztırap ve azap içinde geldi Cbr,11,161

Sayfa : 61

Tap /krç. Ion. tap-vurmadan hası. olan sesin taklidi "şap", interiection:şap,gut ;tap gib-şap diye vurmak;Tapgınnaran ıl-ıvak bir şeyi hırsızcasına elegeçirmek,kapmak(Ion);ansızın tutmak fena bir maksadı olmadan bir şeyi başkasından evvel almak, istifade etmek(ördek ucuş mal ve saire)(Ion.)

Sayfa : 63

Tapta (v) /krç.uyg. tapla-saymak,saygı göstermek,mong."tagala"-sevmek / sevmek prestiş etmek(abası körün aksi);okşamak(çocuğu)(Ya.);Bıratı tapta-kardeşçesine sevmek(D),ubayı taptabat-kardeşlerini sevmiyen (BYaS);talah kıanıyı töböctunen taptan-daldun örülmuş kamçı usu ile severek(kadını)(yani cismen dokunmadan)(Hud.),min ejigin köpön sanam taptabata-ben sana batığında sen hoşuna gitmedin (Ya),tuohtagar daganı tapta-bir şeyi başkasına nisbeten iyi görmek,tercih etmek;kini taptı. asş-onun sevdiği yemek;tanara taptıra-(bilm.)Tanrının sevdiği(sofra)(Cbr.II,233);taptırgan ilbulduğunu(istediğini)al;(BYaS),taptır-sevgi(aşk);meyl;bayı taptır-sevdirme istidadı(la cupidité,avidité,mrt.)(D);beyetin taptır-kendini beyenme,(D),bıat bratın taptıra-kardeş sevme(D);kisini taptır-insanları seven(lúmanité ,m.t.)(ÇT);kom.su taptırgümüşü seven,para aşkı(D),Kristesi taptır seri-İsayı seven asker,ordu),minigesi taptır-tatlıyı seven luxurieux voluptueux, mut.)sökrüseri taptır(liyubopreniye-?;mut.),tastını taptır-gariplerı seven;bir birgiti taptır buolun-bir birinize dostça muamele ediniz(D);bagaran taptan isit-çok isteyerek dinlemek (bagırana)(söyleyeni)iyi dinle,m.t.);

Sayfa : 64

Taptay(v)/ krç. türk. tapta-üzerine basarak sıkmak,ot orağını vurarak keskinletmek,yatsılatmak,vurmak(ses çıkarmak_için),(esnek-mut.) /
1)kenarlarından çekerek ince liste haline getirmek,uzatmak,yatsıtmak(Por.), çekiçle vurmak (krç.usen),tesviye etmek,vurmak keskinletmek(Af.);taptayar-bulayah'ın aynıdır.
2)elle hafifçe vuruşturmak(krç.niyekele).

Sayfa : 64

Taptaybanta(v)/Propor. taptay+banta'dan/

Taptayeççı /taptay+aççı'dan/

ışıband(HYeS).

Taptayı / hom.act. taptay+ı'dan/

kökü olan taptay kelimesi manasile;vurarak inceltme(le fırgeage.

murtelage;müt.)

Taptayılah /taptay+lah'dan/

çekilmiş,yatsılatılmış,çekiçle döğülmüş;

Sayfa : 65

Taptar(v)/Caus.[5]tap+tar'dan/

kökü olan tap kelimesi manasile;istenilen noktaya vurmak,nişan almaya yardım etmek(Por.);birde da taptarbata-bir defa olsun kendine isabet ettirmedi(Hud.);ürdünen taptaran kobistimnişan aldığım şeyin yukarısına attım(isabet edemedim,müt.);

gugurga taptar ipe(le lacet,müt.)isabet etmek.

Taptas(v)/Rcipr. tapta+s'dan/

kökü olan tapta kelimesi manasile ;sevişmek,aşık olmak;muhabbet etmek.brat bratın taptasara-kardeş sevme;Taptasıah-ugurasıah-sevişelim-öpuşelim.

Sayfa : 67

Taray(v)/krş. daray,turk. tara dağılmak,bur.tara;mong.*tara-hacıemak/

1)açılmak,genişlemek,yayılmak(önden bakıldıkta gerilmiş vaziyette görünen adam hak.);tarayan sit-kolları açıp yatmak(Ion);taraya un bayılıp düşmek(kollarını açmış halde)(Hud.)

2)büyüklük tavrı takınmak(N),alay etmek(DP).taraybıt-kendinde büyüklük tavırları bulunan,bu gibi tavrı takınan(N),bay ılı birlikte(b/).

Sayfa : 70

[1]Tarah(tara+h'dan;krş.türk. tarak/

1)tarak.At tarah-at fırçası;muos tarah-mamout kemiğinden yapılmış tarak(datmak için yapılıyor ve Yakutsk şehrine getiriliyor) tarh maygılah-tarak gibi dişli(HYaS),tarah ot-(bk);tarah muos-mamout kemiği;tarah onorur mas-tarak yapmak için kullanılan ağaç (Vilüy yakutlarından)M.

2)Horoz hotozu.

3)tırmık-boronyu,tarh sarga,b.

4)kuşak,kuşaklar (hayvanlarda kuşak şeklinde olan renkli kemerle kordelâlı,enva renkte,Mik.Kugas tarah-sarı kuşaklı-hayvan rengi) tarah eriyan-çiagili,envaa renkli;tarah tımrah-ayak uçları tarak şeklinde renkli olan (kısrak)Hud.tarah tuyahtah-yine bu gibi atlar hak.

5)ilk bahar balık ağı(sıra kullanmaktan)-bk sıra);bu mevsimde su üstüne çıkan balıkları ağ sepleri ile tarakla tarar gibi toplarlar.

Sayfa : 73

X [1]Tarbas/tarbay (?) + s'dan/

tarbas gıa - çimşek,kabarmak (hayvan burunu delikleri hakkında) Tamıllara tarbas gınnagına - halıen serstaga ciliere - burun delikleri çıçınce,onlar dediler : galiba tam beliriyor (ortalık ağrıy.., mrt.) ObrI.148 (karş.köböh).

Sayfa : 82

X Tart (v)/ krş. türk. tart, dart, bur. tata-, mong. tata-suruklemek, çekmek; tutün içmek/

çekmek; sürüklemek, yaymak, Por. bir kimsenin üzerinde toplanmak, (bulut), Ps.; toplamak, Por. ogus tarpat ayıtaın onoruohput- öküz çezemiyecek kadar suçlar (günahlar) yaparız, hud. manıs tarda barbıtıyı cileri çekmeye(çağırmaya)gitti'(onu yiyip bitirmek için),Vor,..., 178; beçimeni tardar kisi- urgamı, ipi çeken kişi;HYas.Min optön tarp:

Sayfa : 106

Tsat X

Vilüy mıntakasında bir ırmak,Hrd.

Sayfa : 106

Tatalga,taterga,tartalga(tattalga),İom./krş. tart,bnr.tatalga-binalardaki bağlamalar,tata-çekmek,sıkıştırmak,song. tatalga-çekme,tağargo-çekmek için ip,urgannkayış/
hayvanın üzerindeki yükü bağlamak kayış,ya ip.Ya.Abası ta talgatıgar inimnim(bilm)-cinlserin ipi ile bağlandım(Ördek avlamak için ağ)Ya.

Sayfa : 108

Taatâr(v)/tay+T+tar'dan/
ne olacağı düşünmek,(ne olacak hakkında evvelden alâim görmek).VP.
Tattarı/bk. tartarı/
Taattarı/Nom.act. taattar+ı'dan/
ne olacağı düşünme(alâim görme).Taattarınan-sözle söyliyorek,rlan.

Sayfa : 111

Tahsaççı,tehhaççı,SD./Nom.ag. tagıs+aççı'dan/
kökü olan tagıs kelimesi manasile;çıkan,giden,RYaS..Ergo tahsaççı-nişanlı,gelin(ere(kocaya)varacak(çıkacak)olan,süt)
Tahsı /Nom.act. tagıs+ı'dan/
1) kökü olan tagış kelimesi manasile;çıkış,nitecede çıkan şey tekaut,yokuşa çıkış.iyerçegitten tahsı-(parmak,el ve ayağın) çıkması,PB.73;kötön tahsı-uçmak,yükselmek,RYaS..oyon tahsıçıplımak,VP.;töttörü tahsı-yemeğin bir kısmını çıkarmak(kusmak),MP.;kun tahsıta-güneş doğuşu,güneş doğarken;/cahtar/iki sucları tahsıta-doğurmanın sonu(bakayesinin çıkması),PB.78(bk. telı).
2)Turhan mıntakasında bir çayın adı,Ostr.

Sayfa : 113

Tebe(v),tebiye(v)

silkelemek,vurmak,çırpmak(elbeseden tozu çıkarmak için)Por. Suorgannın tebiye-yurganını ver,silkele;Hömneh türtuyetin e ajagar tebiyen kebiste-kendi ağzına bir burak əbardak) kurt (böcek)döktu(kedn),Cbr.I;196/ciye tehhoru ise-anyah ogonu tebiyen kebisen kellis-ev dolasu çocukları(evde bir sürü çolak-çocuk)bıraktı ve geldi,ib.II,96;bir hotun oyohtogun ton tusasaga togo tebiyen barbıte-benim bir hanım karım verdi,ki beni çıplak (et te yemek te bulunmayan)avluya(dışarıya)silkeledi(attı) ve gitti(yani kocasını bıraktı,gitti).

Sayfa : 115

Tebiyele(v)/tepbiyele'den/

arka ayakları ile tinmek.Doron biye kulunu tebiyelir(bilm göz(gri) kısrağın tayı tepiniyor(şamanın tefi);toyon sıarın ser kulun bisite tebiyelir ust(bilm.)-diyor ki,beyerin(beyin) böbreğine gök kısrağın tayı tepiyor(yine şamanın tefi),Ya.b bk.tolorgaççı,çır.

Tebiyelen(v)/ tebiyeleen'den/

tepinmek,tekme vurmak;DP.;tepremek,VP.

Sayfa : 116

Tebiyesir(v)/ tebiyesir'den/

sıçramak,iterek çekilmek,DP.;kapri yapmak(kaprice) Kolestoy kisi oromattan sordayar,tellegitten tebiyesirer-(at. söz.)bekâr adam yeteğinden sinirli olur(kalkar),kapri (kaprice)yapar;tıgmıga tebiyesiren-soğuğun kovmasile(tesiri ile)(çok bıçti-otu);kimitten tebiyesiren-onun karışmasile (yabancı adamın)sinirlenerek(vurdu).

Sayfa : 117

117

manialerle,DP-Tebilen se-sıçrayan vuran turez.

Tebilik/tepbilik'den/

Tepter-tebiklik(bilm.)-dayanmak,sesmek(eyer,uzengi)Cbr. II;836.

Sayfa : 117

X Tebilin(v)/ tep+ilin'den/

durmamak;toplamak,DP.Siyelen tebillen is-segirterek koşarak yanından geçmek,Obr.I;214; albınne tebilinne-e aldatıldı;hiyanetin kurbanı oldu,ib.II;137;ersege e tebilin-kovulmuş olmak.

Tebilinner/tebilin+ter'den/

koşarak kaçmaya başlamak;VP.

X Tebin(v)/ tep+n'den,krş. bar. tein-koşmak/

1)ayakları diremek,tepmek,N.Sette uon kisi tebinen turan segeppet oiyelin segeten-yetmiş kişi süngülerle (ayaklarını direyerek)açamayacakları kapıyı açarak,Ab-Ya.; oiye hollogosugar uktenen baran tebinen-duvar üstüne atlıyarak,Hud.;at tööt atagın bagamalı tebinen baran-(PT)-at dört ayağını direkler gibi direyerek,Sov.köhsutten tebine tüsen baran(PT)-ayaklarını onun arkasına direyerek(dayayarak),Obr.1,190haye ortoku sosettan e tebinne-dağın orta yerine ayaklarını diredi;ib.344;ho harbatın tebiner-kendi zenginliğine güveniyor(dayanıyor(az itimatlı başka bir izahe göre:kendi kimini birinci fırsata kader saklamak);kisini tebinen sanarar bu kisi-başka bir kişiye dayanarak söliyor bu kişi(yani münakaşa ediyor);delberite(delbirite)tebin-tekselerle parçaladı;Obr.1,344;löglü tebin-bk.löglu;töl8 tebin tekse ile yerinden çıkarmak,yıkmak;oshter kisi hepçagayyın haye tebinen törüöhten baran-kadın kişinin dembendini(aleti tenasüliyesini)ayakları ile açarak ve (bu suretle)doğurak,Obr.II;168.

Sayfa : 118

X Tebini/Bog.ect. tebin+i'den/

köhü olan tein bolumsi menasile;direk,arka(dayanılacak yer) (krş. hayın,alaga)Tebinilleh kisigin tı-dayanacak adam(arkası;iltimesi) olan kişi.

Sayfa : 118

/ Tebinis(v)/Cooper. tebinis'den/

ve tumneh kun köşetten allarettan tebinisen tardistilar-üç gündir onlar bir birile,biri (dağın)yukarısında,ikincisi a aşağıda ayaklarını direyerek çekiştiler,Cbr.I,346.

Tebis;tepser(v)/ [3]tepis'den;Krg.turk.tebig,tebis,Co-tekge,tpig,bur.depse-ayağı ile yere vurmak-at hak.;tepinmek,bur. dese-aynı,mong. debse-ayakla basmak,ezmek/

bir kimseyi ayakla ezmek;umumen bir şeyi ayakla ezmek,Kyaş Tepsen kebis-ayakla basmak,ezmek,Pn.Kyas.tepsen-tiyeyen(e (tiyeriyen)tin-ayaklarla ezerek,üstünde yuvarlanarak din

Sayfa : 119

mek(ayı derilerinden kapıyı),Bud.;atahtarın başamalı tepsen baran tardılar-ayaklarını yurdun(evin)direkleri gibi direyerek(basarak) durdular,Cbr.I,242;narınan tebis-karla kaplamak(ve üstünde gezerek ezmek),Af.;süs kisi soolo tepser,ikki ili bultar(bla.)-yüz kişi yol açıyorlar,iki el e avlayorlar(tarkla saçları tarama,ve başta av yapmak);dolbi (bk)tebis-ayakla ezip çıkarmak,VP.haspı tebis-bir şeyi ayakla temen ezmek(kömür gibi),Cbr II,138;site tbis-koverak yetişmek(yakalamak),Af.kıra erbesin talagı tepsen-sin geliten barda-küçük dal ağaçlarını ezerek ve mahvederek g gitti,Cbr II;117.

2)ayalarla ezmek,tepinmek,A.Altan kömüs sıoetatın dolbi tepsen tahsa surbut-altın kgömüşlü döşemede ayak sesleri çıkararak içeriden atıldı(koşarak çıktı),Ya.;dirin doydu cálbinehterin kitta tileh tepsen(KC)-derin yerin yan kesicileerile(eşkiyalarile) topuk topuğa tepinerek(yani senli benli olarak),Hik.;esigini gitta gin tuluyen tireh tepsiyen doben sizinle söz güreştire bilir miyim,ben çıta miyim?RA.

Sayfa : 119

Tebistereççı/Nom.ag. tebistereeççi'den/

kökü olan tebister kelimesi manasile;kovalayan,takip eden.

Tebisteri/Nom.act. tebisteri'den/

kökü olan tebister kelimesi manasile;kovalama,takip etme,

Fer. evvelden gitmişlere yetişmek için koşma,v.F.

Tebistetter(v)/Caus tebisteretter'den/

kökü olan tebister kelimesi manasile;takibe göndermek,Per.

Sayfa : 120

/Tebitele(v)/Intens. tepeitele'den/

tigir iıirik eyer buk tuse-tuse tebitelen iste kelim kisin-

ekı çelilikların demir çubukları,her defasında eğilerek o

arkadan gelen kişiyi kaşgılayorlardı,Obr.I,341.

Tegeliy(v)=tegiliy

gezerek yuvarlaklık yapmak,yuvarlak bir hat yaparak uzun u

bir mesafeyi geçmek;uzaklaşmak.Tergen ıy elyerey sagan hel-

lanna tegeliye oyon tahsar-dolu ay,açık gök(gri)renkteki g

gök üzerinde yuvarlaklık yaparak çıkıyor,Obr.I,406.

Tegelit(v)

Sayfa : 121

Tegen/krg. türk/ tegiş-kifi miktar/=tiges

kişilerin büyük toplantısı(cemmi gafir)(mesela,düğün de);

teges tiyestibit aire-halkın(cemmi fafirin)bir aşağı bi. y

yukarı gezindiği yer,Obr.I,248;II,72;teges(tiges)tikmen -

halk(cemmi gafir) toplandılar,ib.II,108.

Tegiliy(v)/krg. tegiriy,turk. tegilet-yuvarlamak/=tegeliy

gezerek yuvarlaklık yapmak,gezerek etrafını çevirmek:tegel

sirinen tegiliyen kelle-uzaktan yuvarlaklık yaparak geldi.

Sayfa : 122

Tegilit(v)/Gstm. tegiliyet den/etegelit

teğil daydığa tiyerbes tarah teğilite tıgan turar usu-(bilm.)uzakta gön-yuvarlak her zaman bakıyor(poz yapıyor)(tavşan avlamak için şahone ip,kısa:çemberli kısa don)Obr II;227,228;eten sarsa teğiliyeh beteregi öttüne-ağzını aç-madan,sözünü bitirdi(sözü kısa kesmek)ib.13.

Teğilleh/adj. teğilleleh den

kökü olan teğil kelimesi manasile;tenneh (bk)ile birlikte.

XX Teğiriy(v)/krş. toğurty,türk. tegere-yuvarlanmak,dönmek(kendi etrafında/ete-ğili

teğiriye tusen hal-yuvarlak hale gelmek(göller hak.)teği-riye tenteye oyor kunneh-yukselte yuvarlanarak(yuvarlak ş şekilde yukselerek)çıkan güneşle,Hud.;teğiriyen-yuvarlak şekilde.

Teğiriste/teğiriyeste den/etoğurste

yuvarlak kenar,manretstogus sasen teğiristeleh osohtohtoh (bilm.)-kenarı(etrafı)dokms sajem(El argın)olan ocak(çocuk etrağı),Ya.

Teğiris/teğiriyes den/

saf olarak yuvarlanmak,dönmek:köşne teriyelbe teğiris gı-na t.spüt(bilm)-göğüs tebek yuvarlanarak düştü(tufekle v vuruldıktan sonra yuvarlanarak düşen tavşan),Obr.II,228.

Teğne(v) ve iştikakları/bk. tenne ve iştik./

Tey(v)

yaklaşmamak,uzaklaşmak,çekilmek,bir şeyden iğrenmek,sıpa-layarak çıkmak,NYeS.bir kimseden,bir şeyden vazgeçmek,Af. kurtulmak(günahlardan),U.(krş.oy,oyun, tey I,solay);agı-ğıtten tey-kini ejiğin ölörön gisar-babandan uzaklaş,o seni öldürmek istiyor,Kit.utuyö erten yor oiber bialeh a kisaly ustata teyer diyen de hosono-soğuk kabadayı yiğit-ten kaçı uzaklığında(kaçı yetişemiyecek kadar)uzaklaştı, diyor atalar sözü(yalnız soğuk hakkında,Iem.);tellehteri-

Sayfa : 123

ten teyen-yataklarından sıçrayarak,onlar...Cbr.I;148;Örö-teyen köton teyen ~~eee~~-zelen-yukarı uçarak(yükselerek),ib. II,135;teyen tur-bir şeyden uzaklaşmak,E.,bir yerde hazır bulunmamak,mevcut bulunmamak,M. teye- bir en uzakta,uzaklıkta,,Por.;Teye eter buolun-ayrı ayrı söyleyiniz,M.;teye sirge olorooçu-uzakta oturan;DF.;teye tur-ayrı durmak;ye yaşamak,bulunmak,M.;bir tarafta bulunmak(yakininde bulunmamak);teye turuor-bıraktırmak,Ç.;teye ıgıramma ıl-geri yığırmak,a.

Teygeger/ teygey+ger den

büyük,geniş,kocaman;teger legne-büyük(fakat kesle yukarı olmayan)kova.

Teygey(v)

büyümek;büyümüş olmak;kabarmak;şişmek(gebe kadının karnı; buzağılayacak ineğin memesi).

Teygel/teygey+l den/

buyan:teygel tit-büyük yapraklı ağaç(krş. teygen).

Teygelek

Erkek adı.

Tegeliyi(v) /teygey+liyi den /

yavaş kımıldamak(yürümek)(şişman olan hakkında);teygeliye naamır-yavaş yürüyor(yavaş yavaş adım atıyor-ayağını sürümüyor).

Teygen/teygeyen den/

1)büyük,geniş ve onun için zor taşınılan şey(meselâ kova); krş. teygel.

2)efsanevî isim(yukarı dünyanın(göğün sakinlerinden biri).

Teygenne(v)/teygey+nne den/

dardığan yerde adım yapmak,sendelemek,.DF.Teygenen kel(tiy) sendeleyerek gelmek.

Teyget(v)/tegey+t den/

onon lenyiyen teygeppit-büyük annesin(in koca-karısına)ge-

Sayfa : 129

Telen/teley+en den;krş.tel.telgem-geniş(yer hak.)/

telen ürah(tabirinde)-geniş derbent;Ya.

Teleyiyen teleken

Sayfa : 130

Telen/ televe den/

birden açılmak,yayılmak:kunkuleki bosusuola ikki anı tele kına tuste-onun elbisesi birden iki tarafa açıldı,Obr.III, 54.

Sayfa : 140

ten(v)/krg. turk. ten-eslenmek,yol kaybetmek;osm. tene-geterilyine [illegible], ... ile birlikte(bk)/

tenirir/teniyevir den;krg. osm.tenigir-s...de bulunan/

büyük,geniş,hür,hür fikirlerde bulunan,saber,Por.Tenigi-tiri-... ve çiagiiler olan seri(vücut)(kız hık.)

Teniy(v)/krg.osmg. teniy-çekilmek,uzamak/eteniy

çekilmek,uzamak,çekilerek hatta,yola koymak,yayılmak,sert-leşmek,sağlamlaşmak(adaleler),Ton.Kız oro tir tiritin... (yanma seri tişeh)seriyete teniyer-kız çocuk [illegible] derisi gibi çekilir(uzar,genişler,u t)-kıza böyle kız boyun-onun bir annesi evlenmeği ... böyle söylerler, dayın kıyebin tohhoro kotit ... tenihit-benin geniş yerimi(memleketimde)geniş(sayılamayacak kadar)zenginlik yayıldı(türedi),Obr.II,200;ato kini ... tebiyen ... ete ... olan teniyene-onun yemeği ,deve eti gibi çekildi,de-ğildi(az yemeği çok misafirlere taksim ettikleri zaman söylenir,Ion.);inirin teniy...-çekilsinler(doğrulsunlar, ...) senin ... ,Obr.II,...;... ten ... teniyene torotor oro ... te-niyiege -onunun ... hayvanlar türer;çoğuru... ço-cuklar çoğalır,ib.13/,teniye...-teleere ... ... genişle-yerek,sağlayarak yapacı,ib./3; ... ile birlikte(bk).

Sayfa : 141

gün.yord ... , ... , ... y...

Ten/krg. turk. ten-denk,musavi,osmg. ten-güvatene/

... denk,(bir şeyin)aynı,çifti,dur;yeterlik(kâfi)(bir ... nin aleyhinde olan şehadet hakkında),E.musavat,B.d...

Sayfa : 142

Tenne(v),tenniye(v),tegne(v),RYaS./ tenele den/

duzeltmek,tesviye etmek,parlatmak,RYaS.,tartmak,ayni ağırlıkta yapmak.Bari olus is tergelin tenniller usu-biy eiyorlar ki,butun olvsler vergileri (kendi aralarında)musavi olarak tarnetmişlerdir;tenni ıtıktı-bir kimseyi başka birisile ayni derecede hurmet etmek.

Sayfa : 143

Tennes(v)/tennees den/

denkleşmek,güçleri denemek,bir kimse ile kendini denk(musavi)saymak;arkasından yetişmek(koşarken).aus k-sp t tenneste-(bizim)güçlerimiz(kuvvetlerimiz)denk geldi,Obr.II,172;tennes-semdeyden-bir kimse ile denkleşmek(boy ölçüşmek),Af.;tenneser-sergesteser kün hanın dayanı kelbete -(batırla-bahadırla)boy ölçuşmeye daha hiç sırası zamanı gelmedi,Obr.III,61;mankıaha tenneser-holosor kisi ber buollagına-bunsa(bu batıra)güçü ile denkleşebilecek adam varsa ib.II,130.

Tennesi/Nom.act.tennesei den

tennet(v)/Caus.tenneet den/

Tenneti/Nom.act. tennetei den/

Tenneh/Adj. ten eleh den/

denki olan,denk,musavi,benzeyen,mutenasip,Por.An duydıga tennege suoh-suoh-kendinin denki olmıyan dünyada kimse yoktur;onno kirbit kisi-suoh anisker kirbitin de tennere buoluoh ete-gayet a insanlar ve hayvanlar ortaya girerlerse bu-onlar senin midene girdi degektir(yani ona musavidir), Obr.II,153;inim tellehhe sıtar tennege-inimin(küçük biraderimin)yatagına(ona)denk olan(ona layık olan kız)yatar ; tenneh con-guçte beraber olanlar,Obr.II.132;tennesin terilegim hanna buoluoray?-neredadir bana denk olan (kadın,kız) arkadaş?,ib.125,tennerin-holonnorun buollarin ... ,sen buna denk(arkadaş)oldun,ib.107;tennehter-ayni yaştakiler,

Sayfa : 144

tep/ krg. tep ,osm. tep(yürk-kalp tepmesi)/
tepmeden çıkan sesciyel ti**:** tep çıma tuste-kapı tepme'en(tekmeden) ses çıkardı(evden çıkan adamın tekmesinden)Obr.I,338.

Tep (v)/kr,. turk. tep,dep,dip-ayakl. tekmelemek,tepmek,sonr,depme-ayak... ezmek,basmak/
1)tepmek,tekmelemek,ayakları diremek(yereriye),geri vurmak(tüfek hak.ya ot bigerken bir şeye ersgın çarpması) uzağa vurmak(tüfek);uzaklara gitmek,Por.Atahtah teppitter-ayakları olan tekmeledi;atın romus gulus gime teben kebiste-atımı tekme ile Çoban yıldızına döndürdü ; ebitim emegege tep diyebikke dılı-at.söz.)-metelik kıçıma bir tekme vur,diyorlar(gücendirilmiş,cebir görmüş bir kimseyi başka birisi daha gücendirdiği zaman söylenir,İon.)sir bilaraya tepte-şeytan ;exti(tepti)(yakutlar kaşıkla fal açarken,kaşığı atarlar,şayet kaşık ters tarfı ile düşerse,bu hayırlı fal sayılmaz işte o zaman bu tabiri kullanırlar)İon.;eliber tept--e (abası)beni kurmazlığı ile yendi,Obr.II,167;hanas ugeser atasın da teppit-ayagı ile sol silere dayandığıtılı teben-badak-

Sayfa : 147

Teptegere,teptegire/teptere ge den /
1)değnek, dayak,Af.
2)kuş avı için kullanılan uzun değnek,DP.,İtş.sov.Gromov-tep-erge -kuş avlamak için bir silah,İon.tiyeteydehhhine en bilisin sanamı teptirge osonyorgon-nadegki a acele ediyorsun,demek şimdiye daha yapa bilirsin(hop-kurduk) sen ihtiyar.

Sayfa : 152

Tes/krg. tes; ses taklidi söz/

tes kın- tes sesi çıkarmak;iyedeske tes kına biyerde-o tokat vurdu;kuruöleh ot tes kına esinne-yığında ot hiç kalmadı;tes kına tuste-(yumurta) tes diye kırıldı(tavuk gagasile kırarken).

Sayfa : 155

2 Teskil/krg. teskül/-çekilmiş,topluluktan (cemaatten)çıkarılmış.Por.Jekul ile birlikte(.k.

Sayfa : 159

3 Tiyer(v)/ tiye er den / 3.Gr. mad. 487;krg. tiyder,tiriyeder,turk.tir, tiyir(tiyir den),tegur-oulmak,bulup getirmek/ bir şeye nail etmek,kavuşturmak,göndermek,D.hidmet etmek RYaS.Kuse tiyerer-kuvveti ona müsaade ediyor,B.;Cahtarı tiyere battabıtının barbıt-o kadına düştü;sütüyüotün e cilbeger tiyere battabıt-o(kadın)dialarini donu ile kapattı.Ya.

Sayfa : 167

Tigine;tinine(v)/tinene sen/

ses çıkarmak,çatlamak(ateş hakkında),karın sesi;patırdı yapmak,gürültülu hayat yaşamak;işu işret etmek,Kor. Tuoh ere tiasa tiginen erer-nedir bir ses başlıyor(duyuluyor;kötön tigine-gürultu ile uçmak,Obr.III,110;tiginir timir alas unen turer-hışıltı yapan demir alan-tarla duruyor-çiçekleniyor,Obr.II,145;tigini turer timir oiye-gürüldeyen demir ev,Obr.II,66;tiginen tagla-guruldemek(gök),ib, II,141;har uçugeydik tigini turdugına-kar duruyordu,yani hiç eksilmemişti(alyammatagına);tigine-tagına-gurultu yatırdı yapmak,LP.;tiginen -tagınan olor-gurultulu eğlenceli hayat geçirmek,Obr,II;65;III,133;olorduler tin tininen,tantanınan-gürültülü,eğlenceli yaşadılar;Obr.I;147

Sayfa : 168

tiris,tikserin /krş.türk.tegi,(tereş de -kavuşmak,karşılaşmak/

yakından karşılaşmak,kavuşmak,çatışmak,bir şeyin yakınında bulunmak,temas etmek,nisbetle bir düşmek,bir şeye düçar olmak mesela hastalık),bir şeye maruz kalmak (bir şeyde gerek olmak,parası almak,bir şeye layık olmak.Kisi utuöte tiksen-en iyi adamlar toplandılarObr.II.178;col(sor)ejiyehe tiksi-bit-felâket senin hissene düştüğün gibi sadet ölürdüğüne de çeni-orduk ebrel tiksiye sogo- sen beni öldürsen bile,büyük fayda kurtuluş)olamaz,Obr.II.136;siyene ıa.caf tiksiyege benin üzerime hastalık hücum ediyor,geliyor);bayga tiksitiden bay (zengin,ölüm;kitiye(biyerekke,tiyis-kiyıya(iskeleye), yaklaşmak(durmak);-kiriea tiyis,Bud.;tikser sir'bk),sirin-baza bibikte budulan tiksen barda -(o gibi yere geldi ki,merede)yer çalılıklarla karışıyor(kapanıyor);cellik bilikke e tiksen iste-serseriyane gezen bulutlara karıştı,Obr.II.168; tikse tus-çarpmak,karşılaşmak,Af.

Sayfa : 173

Tilisire,tilisre(v),tilligre(v).dr./tilligire den/

1)ağaç eşyanın sesine benzeyen bir ses çıkarmak,DP.;çatırdamak;Tiligri-talıgrı ussa türer tireh ağaç-"tirek"ağacı e hışırdayarak ve çatırdayarak düşüyor,Obr.II.78;Von de tergen sariya ses bolan tiligri-talıgrı Koybitinen herde -son çam ağacı çatırdıyarak yanmaya başladılar,ib.161; 2)kanatları ile çırpınmak(ağa düşmüş ördek hakkında).

Sayfa : 174

Tilik/tiliy + k'dan/

tilik kurdak sıts. tilik kurduk kunnah sıtsı- semiz (güya bir kaç ana sütü ile) ? beslenmiş hayvan ; sılık ile birlikte (bk.) , setik,bk.

Sayfa : 188

tirier(v)/krg.čtier/--yol göstermek,delillik etmek.tirieren oler-bir kimse teş'yi etmek,yol göstermek;tiriere bir-delil peşrekegitmek,obr.I.165.

2
tirier(v)/tiy+er+den,B.Gr. 487;krg.čtier,tirieré,teriy/
1)bir kimseyi götürmek.bir şeye kadar götürmek,getirmek ajagar tirier -- bir kimsenin ağzına uzatmak Alcaargа tirier- ilâsa götürmek; usun bısagın subuya tarıdan ılan baran habargatıgar tiriyerbitinen barda uzun bıçagını çıkararak yüzü ile boğazının üzerinde sürtmiye bagladı,obr.I.125;s gusti tirier- çekip getirmek, yerine getirmek,Kys.
2)arzetmek,haber vermek,malûmat vermek; hatıra getirmek,Af. 3)tedavi etmek(=ütüört);hayata getirmek; sibute has sıl buolbut kısını tirierer buolagın (-kaç yıl evvel ölmüş kişiyi sen adetâ diriltiyorsun(,obr.II.14;emtien-emtien tirier-tedavi etmek, hayat vermek,Kys.;her nevi vasıtalar kullanarak hayata getirmek,obr.II.175; tirieren kebisdiriltmek(tedavi ile sağlığı iade etmek) (kırılmış kaburga ve ayakları),Obr.I.298.
4)bir kimseye bir şey bulmak, getirmek(=tirieren bier)
5)müsaade etmek.küs tirierieginen- gücü yettikçe,B.

Sayfa : 190

II.3.
I
tis/ses taklidi/--I)tis-bas(krg. tüs-bas)-yüksek seslertis-bas tebinne-gür ses çıkarmak ayakları ile tepindi,Ix.

Sayfa : 268

toroy (v) çakulî vaziyetten biraz iğrilmiş olmak: toyon turex (meselâ ineğin boynuzu).

Sayfa : 442

X T U S A | karş. türk.: TUSU, TUSA: kâr, kazanç; turetçe: TUSA: fayda, men[illegible] [illegible] TUSA: fayda, yardım, [illegible]: TUSA: fayda, menfaat, gelir, [illegible], mu[illegible]fakiyet, başkasına hizmet-yarım |.

1) yararlık, faydalılık, [illegible] hayır iyilik, bizim saadetimize hi[illegible] [illegible] eden her şey. [illegible] fayda, menfaat, gelir, kazanç, [illegible], semere [illegible] [illegible] TUSA [illegible]? sana ondan ne [illegible] kâr olacak? TUSAGA TU[illegible] [illegible] faydalı olmak, [illegible] tedavülde bulunmak. kağıt [illegible] [illegible] kâr [illegible] işsizlik [illegible]. (karş. TUSU [illegible] [illegible] ben bir işe yaramıyorum, [illegible] faydasızlık [illegible]; faydasız, gereksizlik, işe yaramayan; karsız, [illegible] [illegible], (garaz, kazanç, fayda, kar getirmiyen., semeresiz, yemi, [illegible]-

Sayfa : 443

T U S A G A N | TUSAY+GAN | oan |==TUSan:

kanun TUSAGANNAH TOYONUN (masal) karurı (meşru), (seni[illegible] için tahsis edilmiş efendin. T U S A Y(v.), TUSAY(v) (bu sonurcu fiil de " a" uzun sestir: mütercim) | karş. I TUS, mogolca " TUS-": Bir şe[illegible] değmek (maksada) değmek(ermek) |.

1) birini maksada doğru tevcih etmek, nişanlamak, [illegible]; bi[illegible] rini bir şeye teşvik etmek([illegible] karş. KISAY.. TUPPUPPUN ERE(EJI[illegible] [illegible] bütün elimde bulunanları [illegible] ettim (sera) ver[illegible]dim(iskambil oyununda [illegible] başvurma) [illegible]: KÖTÜR CILBIT TUSAYDA(kış hakkında şarkı,: korkunç çağ sardı, sıkıştırdı, YA.; KOTOR KUKUL [illegible] benim uçacağım gün geldi, kik.

Sayfa : 451

T U T(v) | karş. turkçe TUT,: yakalamak, tutmak, alıkomak |:

1) tutmak, biraz tutmak, muhkem tutmak, alıkomak, malik olmak, muhafaza etmek(karş. OLORT 3), geçindirmek(bir kadını) D.; riayet etmek (evamire) T., muraat etmek, muhafaza etmek; istimal etmek K.; birinin üzerine bırakmak A. Acc. [illegible] BEYEGIT' [illegible]: kendinizde başkasının toprağını tutmayırız, yani başkalarının toprağını temellük etmeyi-

Sayfa : 451

niz, B. 5A.; TISAGASI KUTURUGUTTAN TUTAN:buzağıyı kuyruğundan tutarak;
IKKI AISI TIMTIK TUTALLAR(bilmece): iki kişi çıra ile aydınlatıyorlar
(köpeğin iki gözü) OBR. II, 21o;
SATIN UOLUN DIKI TUTAN BARAN: yeyinı oğlu tarafına tutarak(yönelterek),
Gene orada 120;/MAYIN/MAGAY/TUNURUN TUTAN BARAN(yahut TÜNÜRÜN TUPPUTU-

Sayfa : 452

452

NAN): dünbeleğini elinde tutarak(eline alarak); elinde dunbeleği oldu-
gu halde, Gene orada s. 137; DORBETIN TUPPUTUNAN KURUON KOTUNNALLAR:
kendisinin mızrağıile(yanı onu eline geçiririr-geçirmez) kaçtı-fırladı
(uçtu) o.Gene orada 159; BARIFI TUTAR: her şeyi tutar Ç.;TUSRT SIRIGA
IKKILI PARANI TUTTULAR: onlar dört yerde ikişer çıtı at tutmaya bağla-
dılar(toplantıda buna kararverdiler). HALLAN BEREGIESIN TUPPUT://Gök
geçidini tutan(bahadır) OBR. II, 176;SAHA TININ TUTAR/ C , Yakutların ha-
yatını kendi hakimiyeti altında tutar; Gene orada 70;
SANABAR TUTABIN: ben aklımda tutarım, hatırlarım; AGATA BU TILI OYUGAR
TUTAR: baba bu sözü aklında tuttu(hatırında sakladı). AJAN TUT: birisi-
ne büyük kımız kupası(ikram kabı) tutmak(sunmak, takdim eylemek).(Wat.
le) OBR. I, 11o. 137. 142. 143; II, 86; ELEK TUT: alay etmek(eğlenmek),
sövüp-saymak (Acc.), gülmek(alay yollu)(= ELEK GIN); ET TUT((üzerin-
de et tutmak, ten tutmak)bedence inkişaf etme(kız hakkında), anaçlaşmak,
şişmanlamak;tam kuvvet bulmak(kuvvetine ermek) (ağaç hakkında) OBR. II,
94; KULUN TUTAN, bak. KULUN I ve I. IY; TALAH TUTAR: Büyük perhizin son
pazar günü- Dimanche des Rameau; TESIN TUT: birinin dizginini tutmak
OBR. I, 185; II, 72; TOK TESINTI TUT : itaatte (hakimiyet altın-
da) tutmak, birisinin üzerinde hâkim olmak; UORAY HALLANTA URAGAS TUTTA
(vas.) uçsuz-bucaksız gökü o, sırıkla tehdit etti GP. TUTAN KOR: elle
yoklamak, lems(karş. HARABIALA); SUREHPIN TUTAN KÖRÜN ERE! Benim kalbi-
mi yoklayınız!v. AKRIEB AJAGIN KEKKELEÇÇITUPPUT URDUK: yığılmış kımız ku-
paları gibi OBR. II, 166; OTTORUN URU(bak) TUTA 'LİKTER: onlar kendi kur-
ru otlarını atmaya henüz başlamadılar; SALIR ULLUNAGIN ÜÖRE TUPPUT KURDUK:
içime dışa çevrilmiş kazan gibi OBR. II, 60; bak EMTİ,BUCURUÇÇU, BULGU,

Sayfa : 452

BYISIÇÇI, TAPRAKI, TOSTU. ILAN TUT: saklamak K.; ÖYDÜ N TUT: lema Ps.

2) ALŞAK, yakalamak, elegeçirmek, kapmak, mükerreren kapmak, malik olmak: hakimiyet altına almak, temellük etmek, tevarüs etmek, Ps.; bir nesneyi munafaze etmek, kazanmak. SAGILI IT BARAN TUTARIN KİSİ ILAR adam köpeğin elegeçirdiği tilkiyi alıyor; TUTAN IL : katmak, kavramak;

Sayfa : 453

EN UTUOTUR TUTAN ILAN: en iyi erkeği alıkoyarak OBR. II, III; MİN KİSİ-BİN TUTAN ITTIN! benim adamımı yakalasın da göndersin! Gene orada I62;KİNİ UCUOHA BIP: TUTUOGA: ONUN nesli yeri tevarüs ediyor Ps., MULTU TUTAN İ-SEN, HAYAN DAGAI IABAN TUPPAT: eli hep yandan geçiyor, birtürlü kapamıyor, Hud. TUTAN TURAN: birden-bire, beklenilmiyen yerden, TUTAN TURAN ÖLLÜ(OGUT YA): o beklenilmeden evel öldü(düştü), B.; TUTA SIRIT: tutmak(yakalamak) OBR. II, II2. II3. OGOBUN TUTUOA-HABIAR BUOLUO!: işte benim çocuğumu eline al! Gene orada I, ARK;

3) Yolda SILGI ATAGIN ~~[illegible]~~ BAY yerine: atın bir taraftan ön ve art ayaklarını biri-birine bağlamak(bak 2 BAY I).

2 TUT(v):

inşa etmek, vücuda getirmek, yaratmak, tesis etmek Acc. le ORASA TUT: mahrutı şalaş, kayın kabuğundan kulübe(urasa) yapmak(inşa etmek, kurmak), OBR. I, 143; ONUP TUT: duvar boyunca ~~[illegible]~~ seki yapmak Gene orada I44; BATAMCRIN ORUNUN TUTAN KEBISIPIT o, (kulübede) ocak karşısına düşen bir seki yaptı, Gene orada II, 47; UPUOHPUN TUT! Benim kemiklerimi yerleştir, beni defnet, bana bir anıt yap! II, 46 ve başkaları. UNUO TUTAR: defin merasimi Ak.; SIARGATIDAN KURUO TUTTA: o, (kabir üzerine) kızaklardan bir çit yaptı; gene orada I, I2.; UIA TUT: yuva yapmak Ç.; SİTE TUT: yapıp ikmal etmek.

3. TUT("u" sesi uzundur; Mütercim): sombalığı,/~~[illegible]~~/ Stenodus nelma(Pall Berg(==TUT BALIK; karş. NYIELAK); Sombalığı (karş. ORUN BALIK) ; sombalığı eti Laks. TUT BALIK: sombalığı, Stenodus leucichthys nelma(Pallas) Sor.; TUGUS UOKESTEN TUT BALIK BAR ÜSÜ(bilmece.: diyorlar ki, dokuz halkalı sombalığı varmış(dokuz kısımdan müteşekkil tezyinatlı gemen kaftanı).

3 TUT, TUK XA.: altına geyiğin ön bacağının derisi çekilmiş büyük kayak, —UU mewaseri(karş. LISAY MARCIYA).

Sayfa : 454

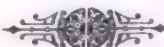
T U . A n(burada " a" sesi uzundur; Mütercim) (I. TUT+AH dan; karş. türk çe: TUTAK: kabza, her tutan, veya salıvermieyn şey):

sap, kabza, kulp, temel, öz(içindeki), Por.; bağlılık. ... A: marangoz testeresinin sapı; ... TUTA A: kılıç kabzası RYAS

Sayfa : 455

TUTAÇÇIK | 1. TUT+AÇÇI(açcık) dan Kom sg. | :

kökünün manasına göre; hükümran (hükümferma) Pe.; muhafız(mesela hazineyi) D. EM TUTAÇÇI: eczacı;TESİY TUTAÇÇI: (gelinden) dizginleri alan , kabul eden Hud..; IKKI UOT TUGAÇÇI(bilmece) : iki ateş tutan(iki köpek gözü);BARITIP TUTAÇÇI, BARIP TUTAÇÇI(tutaççık): herşeyi tutan; BIR TUTAÇÇI: tek tutar RYAS.;CİEMİ TUTAÇÇIK: evin âmiri, müdür, Bt. HASINAPI TUTAÇÇI: hazine muhafızı D. SALAYAN TUTAÇÇI: herşeyi tutan, hükümran.

C.261

E.K.Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÛGATI

X

u, ü

Kitap sahifesi : 2965 - 3206

72

E. K. Pekarskiy
YAKUT DİLİ LÛGATİ
X

U, O

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	**:** 72		
Yazar	**:** Eduard Karloviç Pekarskıy		
Cild	**:** Beyaz		
Ebadı	**:**		
		En	: 22 cm.
		Boy	: 32 cm.
Sayfa Adedi	**:** 262		

Sayfa : 35

LIT [illegible] yağmur bulutu Kov.; TAMANA ULAN [illegible]: içinde mukaddes su [illegible] kap(şişe) ULAN [illegible] (bak); [illegible] su membaı Kond., [illegible] suluk kar, [illegible] UU [illegible]: Deniz [illegible] yer [illegible] Obr. II, [illegible]; [illegible] ULA-[illegible] KOHON [illegible] onun tora [illegible] kend [illegible] suyumsularile([illegible] güzel-ile) başka demircilikle [illegible]k, gene orada I, [illegible]; [illegible]: [illegible] rile. [illegible] bir yerin adıdır; [illegible] eyletir [illegible] dan çı[illegible] ve [illegible] dökülen bir küçük ırmak, [illegible] adıdır Dkv.; [illegible](kara sulu) I)(Buzlu Okyanosta) BUOR KAYA küçük koyun dökülen ikinci derecede bir küçük ır[illegible], 2) [illegible] daki da[illegible] ki, bunlar [illegible] çok [illegible] olan [illegible] ırmağında (K [illegible] ırım(viorst) mesafede şark yanında bulunurlar, Semyonov(GEOG. Statist. SLOV;

Sayfa : 36

2.ULAAT, türk. ULUKKAN, ULKEN, ULKON:yüksek, büyük, ulu[==LOHON, ULOHON, ILA-HAN:

Sayfa : 40

[illegible]) uç. ULU ANDAGAH: büyük and(ahit), Obr. II, 174; ULU BAYGAL:mü-him(sayılır) deniz, gene orada, I, II5;ULUU DAYDI(doydu):geniş,sayılır-mühip yer; mühim memleket YA; ULUU CON CIL(şarkı):mühim(sayılır çağ(kış hakkında)YA; ULUU K.Sİ:mühim(korkunç,gerir) adam, monstre(canavar) B., allahsız (zindik-ateş (karş. Obr. II, [illegible]); ULUU KÜr:çok maruf ve meşhur bir gün Pa.; ULUU KUOL: büyük(hatırısayılır) göl, büyük, derin göl, Obr. II, [illegible]; ULUU KU[illegible]: monstre-canevar(Abası hakkında); ULUU KIL: büyük(korkunç) yabani hayvan; birçeşit sığın, Cervus alces, P.(==ULUU TAŞAHAKIL Obr. II, [illegible]);ULUU oyun:hatırsayılır-korkunç şaman, Hud.;ULU TIT:büyük karaçam; ULUU TOYON: mühim(korkunç) efendi(aşağıya bak); ULUU TUMUL: büyük dağ, hatırısayılı burun(coğ.), Obr. II, [illegible]; ULUU T[illegible]: mühim söz, büyük vaid, gene orada, [illegible]; USUN ULUU UUKUU: uzaklara eren yardım, Ion.; ULUU UUS: hatırısayılır demirci, Obr. II, [illegible]; ULUU URAH: hatırsayılır ırmak, ULUU HALLAN: hatırısayılır gök, Hud.

Sayfa : 42

ꭗ U L U U S(B. ye göre: ULUS/ | ULU+ZUUS'dan; karş. türk. ve buretçe:ULUS mogolca" ULUS": kavim, insanlar, devlet|:

1) vasi kabile ittihadı, birkaç nesleği toplayan daire;ULUS: nahiye(karş. BIIS, .COX, ATTAN); cemaat, cemiyet.TAATTA ULUUSA :Yakut eyaletinde motur ulusu(bugünde Tatirsk ulusu);KINI ULUUSA:onur ulusuna mensup olan, onun ulusundan, Obr. II, 1o2 ;ABASI(ACARAY'ULUUSA:abası(acaray) ruhları ulusu gene orada, 1OI. II3.I2I.I36; KYI ULUUSA:insanlar ulusu, gebe orada,I, I36. I57; II, II3; HALLAY LUUSA:göksel muharipler;KRISTES ULUUSA ATTAH CON:Hristos cemiyeti denilen insanlar, hristiyanlar.

Sayfa : 44

U M A Y(v) | bak M. UMAY|.

U M A A N==IMAAN:inceması, sıcağıması, yumuşağıması, Por.

U M A ı(v) | bak IUMAY|.

X U M D A N , UMNAN, UNDAN Leks. | karş. buretçe: UMDA, UMDAN:susama, UMDA, UMDUN:içme, içecek, mog."UMDAN": içme|==IMDAAN(IMDAN,:

Sayfa : 63

ꭗ I. U O D A Y| karş. UODAY, UODARHAY, mog. " AGUDAY"Halhaların lagapların da.UUDAY MERJEN ve ileh.)" AGUU" kökünden:vâsi, NP.|:

I) uzun bacaklı, uzunboylu, DP. UODAY HAARIN HAANNABAR, Vas.,

Sayfa : 88

J O S K U Y(v):

Rahatlanmak, müsterih olmak, rahat kalmak, dinlenmek; nefesalmak (at hakkında); kendine gelmek(baygınlıktan sonra), Iem.(karş. OYDAN). UOSKU- MUYA: sevinçsiz, U.; UOSKUYAN KEHEN TENİYEN BARDA(kadın doğurduktan sonra) rahat etmeye başladı, Obr. I, 226.

Sayfa : 88

I. U O S P A: karş. UOS:

(ukur, oyuk; karş. LAPTA I ve b.şiçleri). BİR UOSPATA: alçak
taşmış bataklık,
yer ,çukur, katı(= BİR UOSAAYIT/, UOSAGAYA) Ius.

2. U O S P A: rusçadan:

1) çapa-çiçek illeti(karş.ECIIY 4, CILEHSD. 3, LIBI 4, MAA TIMKA 1).

2) Eski zamanlarda yaşayan Rus çarı Ioan'ın üç küçük kızından birisi, Pr.—Yakutlar çiçek illetini yer yer dolaşarak salgın hastalığı yayan bir Rus kızı kılığında tasavvur etmektedirler; salgın hüküm sürdüğü zamanlarda korkudan çiçeği asla kendi adı ile tesmiye etmezler., Tr.
U O S T A: bak UOSUN:.

U O S T A A(V) : UOSTAA'dan:.

1)Beslemeye vermek: BIYIL KISIN SUOSUBLA UOSTAATIA: bu kış için hayvanları bu ailenin beslemeye verdim, Vr.

bölme direğinde ve başkalarında
2) evin esas direğinde bir mektuu hilali açmak.

Sayfa : 89

U O S T A N(V) : UOSTAA+N'den :.

(geçindirmeye) geçindirmeye
Beslenmeye verilmek, birine kendisini ~~beslemeye~~ vermek.

Sayfa : 90

1. U O T: karş. türk. OT, OOT, St., UT, çuvaşça: VOT: ateş:

Ateş; kor, yalın(karş. TOLOK), güneş veya ay şuaı(karş. KIRAAN, Z. AITAN).MIENE UOTTA AUTU: Bana ateş/~~var~~ (kibrit) ver.UOT ETTE: Ateş dediki, yeni ateş çatırdadı ki(bir şey düşünüldüğü yahut tasavvur olunduğu zaman ateş çatırdarsa, demek düşünüler şey varlığa gelmiyecektir, G.);UOTA~~KUR~~-~~DUK~~/KYM/: BAHAr:IT: onun(kürkün) kılçağı ağındı; UOT KURDUK KISI: kızgın tabiatlı, ateşin mizac, hiçbir nesne önünde durmayan adam(karş. rus.: bu ateştir)
insan değil,
UOT KURDUK OMTU(bak); UOT OYTOR(bak SOTUN).AYI UOT: kutsal ateştir ki, onu baygın yatan şamanın üzerine VS.; AAL UOT:yalın-ateş, YA.(bak

Sayfa : 96

4. U U R(v) [karş. türk. URH, wur, vur: koymak, yatırıp koymak, tevcin etmek, dökmek, dik koymak]:

1) salmak, üzerine salmak, yükletmek, içeriye salmak,, terhin etmek, üzerine koymak, tevdi etmek, yanına dayamak, sunmak, teklif etmek, bir-araya koymak, Acc. ile. OSTUOLAGA UURUMUKA EREK ASIIP AS BAAR USU(bilmece): diyorlar ki, bir yiyinti varmış, onu raseyr(sofraya) koymadan yiyorlarmış (kadının sütü), OSTUOLAGA UU BART OROUK MIEGES BAAR USU(bilmece): denildiğine göre, bir tatlı varmış, ancak onu nas'yr(sofraya) koymuyorlarmış(insanın uykusu), ion.; BARDAK BASTARIN BAYABAYGA UURDULAR: (kesîler hayvanın) en iyi başını bayanay için ayırdılar, Cor. I, 143; UTUU ITTERIGER SAGAHTAAH ESE TIRIITIK OLAM UURULAR, TOGUS BORIOLOON BOR; TIRIITIK CLBBH UURDULAR, ÖLYÜRGELEEH UUS

2) bir şeyi ~~tesnid etmek~~(Acc.) bir nesneye(Dat.) isnad etmek. K AUOLU UUR: bir kaide addetmek, birisine ~~emretmek~~(Dat.) bir şeyi (Acc.) emretmek

3) Tesbit etmek, tayin etmek, tarif etmek; bağlamak, bir netice çıkarmak, KYAS.; hükmetmek, tayip etmek, mahkûm etmek, kararvermek, Acc. la UURUU(UURUUMU) UUR: kararvermek, halletmek, bir karar(hüküm) çıkarmak, kararvermek; ÖLONGO UURUU UUR: idama hükümetmek; IYAAH(IYAAGI) UUR: kanuna

Sayfa : 97

göre tespit etmek,, önceden tayin etmek S.; UURBUT UURUU: karar, hüküm.

1. U R AA[karş. türk. ÖRÖKKÖ: duman geçen deliğin kapağı, buretçe: URHU, URHR: evin duman deliği, mogolca: " ürüke": evin çatısında ışık girmek ve duman çıkmak için delik]:

Evde ocak bacası, Per.; yazlık evin(urasanın) üzerinde duman deliği bulunduğu en yukarıkiş tepesi; urasanın tepesinde duman deliği, VS.(karş. ÇUOHAA). URAA MUOS: (öküzün) uzun ve sivri uçlu boynuzu, Obr. III, 244; URAA MERGES(bak): takke, HYAS.

2. U R AA[karş. 2.URAN. buretçe: URA(umumî bir av kuşatmasında parola) ve ruşçadaki manası]:

Selâm haykırması: Ura! Vodka içirken haykırma. TURBANAN URAA BIERDIK, PT.: söz borusund (ruporda) o, " Ura!" diye selâmladı.

Sayfa : 97

U U R AA(v) ‖ bak UGURAA‖.

U R A G A S‖ karş. türk. ARIS, ARIP: araba oku, mogolca:(h[illegible]hada): UURGA: uçunda ilmek yahut ip bulunan hafif sırık‖:

1)sırık(uzun), çubuk, kamçı; çadıra aid sırıklar(URASA, TORDOH 5); öküz koşulan kızakların oku(karş. 2. ALAR). SUHA URAGASA: saban okları.

2) yabani geyikleri avlarak için çitle kuş tılmış mahal(==2.TONUU, E. DK) G.

Sayfa : 104

U R AA T I I‖ URAATAA+II'dan Nom. act.‖.

UU R A T I I‖ UURAT+II'dan Nom. act.‖.

UU R A T I L I N(v) ‖ UURAT+ILIK'dan Pass.‖.

U R T I T I A‖ URATI+TIK'tan Adv.‖:

Ayrıca+ Hassaten, başkaca, Af.

U R A N‖ karş. buretçe: BURAK: yeni buzagılamış olan ineğin sütü, ovuz, mog.: "UGURAG": yeni doğuran ineğin ilk sütü, ovuz‖:

Sütten içimlik? UUTA SUGH [illegible]: s. karıştırılmayan sütten

Sayfa : 111

U R U K K U, RUKKU, SS., URUKU‖ URUT+KU‖:

Önceki, sabıkan olan; çokterki, eski; önceki(eski) zaman, B. URUKKU KURDUK: önceki gibi, dahaevvel(iptidadan) olduğu gibi; URUK-(k)U KISI: ÖNCEKİ ADAM; Ubr. I, 234(ERGETEGİ, ILIRGI KISI sözlerile bir [illegible]

Sayfa : 116

N. UU S‖ karş. eski türk. ve uygur.: OGUŞ, OGUŞ: soy, [illegible] tin, N.‖:

soy, nesil, [illegible]; aile, [illegible] nevi, [illegible] asıl(bak 2. UUSTAAN) [illegible]: bir uzak dededen neşet eden ve birçok aile [illegible] teşekkül eden soy,(batır; krile), büyük ai[illegible] [illegible] esas vendi (bu gibi birkaç vahidler nesler teşkil ederler); [illegible] AGA [illegible]: Rus soyu (bu gibi soyler [illegible] evlerinden [illegible] yahut Rus [illegible] [illegible] asırdan ortaya çıkar), VS.; [illegible] III-[illegible] [illegible]-

Sayfa : 116

t[illegible] içde üremev soyu: [illegible] UĞA: [illegible], [illegible] UĞA: yavrucuk-lar, [illegible](t.k [illegible]); [illegible] UĞA: ceylanların bir cinsi(bkz. BİİS, B'İSS). [illegible] muhtelif ördek nevileri, [illegible] UĞA: musçelerini çıkar[illegible] edilmiş [illegible]. [illegible] BEP T [illegible] UĞA: saragon ulusunda bir [illegible] (didir.---[illegible](bek) ile birlikte.

Sayfa : 117

U S A! karş. türk. UÇA: kıç, sağrı, arka (insanlarda ve hayvanlarda), mog.: "UUÇA": sağrı, bud.

hayvan gövdesinin arka kısmı(TASAA ile mukayese) Nik : USA TUUTUN ALIN GINA BARAHTAAU,(derisini) kıçı ile aşağıya attı.

1. U S AA, USA, ion. | karş. 2. USAAğ:

müstetil: USAA [illegible]: müstetil [illegible], M.: USAA-TÜÜS [illegible] USUN AYDAAN: gü-rültü; [illegible] USAA-TUOS [illegible]: vilayet yazmaya başladı(Yraq. gevezelik başladı" yerinde kullanılıyor, mütercim), Ion.

2. U S AA| karş. 1. USAA, türk. [illegible]: uzamak,uzun [illegible], yavaş davranmak|:

uzatılmak, uzamak, B. uzun sürmek, devam etmek,ORDUK KİİNE-[illegible] USUUSULAR [illegible]: Benim soydaşlarımın içtimaı herhangi birinikine nisbeten gecikebilir, yani onların toplantısı uzun sürebilir.--[illegible](bek) ile birlikte.

1. UU S AA(v) | 1.UUS+AA'dan; TIASA(bek) ile birlikte|.

2. UU S AA(v) | 2. UUS+AA'dan|:

1) şu veya bu sıfatı tevarüs etmek, zahiri görünüşü ile benzemek (at hakkında): BU AT BİSİGİ APPITIN [illegible]: bu at bizim atımıza ben-ziyor.

2) Türemek, büyümek, [illegible], [illegible]: artan ene so-yu, [illegible]: [illegible] yayılarak,nesli artarak, çoğalarak, yaşıyor, [illegible] II, [illegible].

U S A B I L| 2. USAA+BIL'dan |:

Uzama, süründürme: TUOH DA USABILA SUOH: asla gecikmede, sürün-dürmede olmaksızın.

U S AA Y A H| karş. çagatayca: SUSAK: ağaç çamçak|:

çamçak, [illegible], Ion. [illegible] USAAYAH: bezek-li saplı, kayın urundan yapılan çamçak, [illegible] I, [illegible]; [illegible] USAAYAH: ISIAH şen-liklerinde kımız dökmek için kullanılan bir çamçaktır(bu çamçağın [illegible] ikiye ayrı-lanır ucu [illegible] ve [illegible] kesik-olu teretlerile sarılıdır, yani üç yerinde yelesi vardır, Ion).

Sayfa : 118

4. UU S A N(v) ‖ S. UUSAA+N'dan‖.

Türemek, çoğalmak.

U S A N 111 USAN+II'dan Nom. act.‖.

U S A R(v), USAAR(v) ‖ USU+AR'dan ‖:

çömlek, kerpiç yakmak; çömleğe su yevremek(ÜRÜMEEH), Ion.; demiri dövmek, DP., ufak demir parçalarını döverek bir tek parça haline getirmek, Ion.; temizlerek, taktirle tasfiye etmek, DP., Acc. le. KUOSU USARALLAR: çömleği yakıyorlar; USARBIT KUOS: yakılmış çömlek; TİMİR USARALLAR.demiri ham maden külçesinden çıkarıyorlar(istihsal ediyorlar), DP.; KIRA OT KEEBILIN İTII UUNAN USARALLAR: kuruotun incesini sıcak su ile haşlıyorlar.

1. U S AA R(v) ‖ karş. S. USUR‖.

Suda yüzmek: USUP UPUCHHUP USAARIAI: ben/ senin uzun kemiklerini suda yüzdürürüm, Obr. II, 53; UAP(AALDAN) UUSARAN AGALLIMbe gemide su üzerinde yüzerek geldim.

Sayfa : 119

1. U S A T, U S AA T, Mik.: sağılan sütün (ilkönce buzağıyı emzirdikten sonra)yarısı, üçte biri, çeyreği==IMAH ETETE.TUNUYBUT USATA: bizim genç kısrağımızın sağılan sütünün ilk yarısı, Obr. I, 436.

Sayfa : 149

Ü G E N‖ karş. uygurca EGİN: pek fazla, pek gayet derecede‖:

Yüksek derece bir şeyin en kızgın zamanı(karş. KULGUSI.KURGUS), kızgın çağında,gayet derecede, TIMNII UGENE: soğuğun şiddeti .İP.; KİSİ ASIITA UGENE ÜS MUNUKTAAN: insan için en fazla üç gün acıyorlar; UGEN ASAAN(KEPSETER, SEHERİEN) EREE: o, yemeğin(konuşmanın, su kızgın zamanındadır.

Sayfa : 157

Ü K S Ü T(v) ‖ ÜKSÜY+T'ten ‖:

Bir şeyin adedini artırmak, çoğaltmak, Acc.la(karş. KLEET, bunun zarşıtı AGIYAT'tır).

Sayfa : 160

X 1. U L E (karş. buretçe UYLE, RP. = moğ. "uy.e" iş, faaliyet, icra etme):
iş, çalışma, emek, temrin, meşgale; dikiş, Af. (karş. 2. ILS),
hizmet (vazife), birisine yapılan hizmet. OTTJUR ULE yahut OT ULETE: otbiçme,
BISAR ULETE hesap (- - BURDUGU BISAR) E., CAHTAR [illegible] ULETE: kadın dikiş meşgalesi. ULE ABA (iş aşı): şölen için kesilen kısrak yahut boynuzlu hayvan, Ion. (karş. MAYLIGA); ULE KISIFE: işçi (adam). ENEY-ULE (emek, şey, EK.; ULEHAMNAS: şey, [illegible], Af., iş (mesela, otbiçimi işi., ULE-HAMNAS KISIRA emele, karaçgı (irget)
2. ULE r (ILE yerine).
[illegible] açıktan -açığa), E

X U L E L E E(v) (I. ULE+LEE'den):
İşle meşgul olmak, temrin yapmak, çalışmak (karş. 2. OONY), emek sarfetmek, işlemek, hizmet etmek, acc. iş ULEFIN [illegible] ULELEBIT: O, onun işini en mükemmel bir surette (parlak bir tarzda gördü. Ubr. II, 163. ALTA HONUKKA ULELEE: altı gün yap, işle, SH., [illegible] ULELLIH: putperestlik, EK., SİTE ULELEE: işleyip bitirmek, sonuna değin yapmak. NYAS. (karş. SİTE HAB BAA). ULELEHAMNAS: çalışmak- hareket etmek .

Sayfa : 163

✓ U L L E N N EE(v) (ULUN+NEEE'den).
Kabarmak, yükselmek, kabarmak (nefesalırken gövde ve bir de dalgalar hakkında); güçhalle nefesalmak (insan ve içinde yemek bulunan çömlek hakkında). BALAGANNARIN ORDE ULLENNEETE: onların evinin tavanı yükseldi; ULUU BALAGAL ULLENNEI [illegible]: [illegible] deniz- [illegible] kabarıyor, Ubr. I, 186. [illegible] HARIYA AŞAĞA KISI ULLENNEEN [illegible]: karla örtülmüş şimaliçam kolar bir adam şişkinerek geliyor, gene orada 186; [illegible]
✓ U L L E N N E E T(v) (ULLENNEE+T'den).
kabartmak, yükseltmek . [illegible] SITTIGI ULLENNETTIME. ! bu yattığı kabartma. MUORALARIN UGEGİTTEN ULLENNETEN ÇALKITTILAR (balıklar) [illegible] suyun dibinden kendi denizlerini harekete getirdiler, Ubr. III, 178.
U L L E E(v) (karş. ULUU, türk. ULE: parçalara bölmek):
bölmek, aralarında bölüşmek, dağıtmak (karş. [illegible]). BEYEGIN UNNUGUN US GINA ULLERIEM: ben senin tepeni üç parçaya keserek parçalarım But.

Sayfa : 199

ÜÖRET(v) | karş. ÜÖREN, UOREH, türk. OGRET(ORGET), OORET, ÖYRET, ,UG RET, ÜYRET, ÜÜRET, ÜÜRET. öğretmek, tedris etmek|:

Oğretmek, etrafl.ıca ogretmek, bir nesneye alıştırmak, tedris etmek, nasihat etmek, ibretlendirmek, telkin etmek, E.; vazeylemek, SK. bir şeye adetlendirmek, fena adete alıştırmak, RYAS.; birisine bir ... ta mü marese yaptırmakAcc. ile(şahısları), Dat. ile(eşyayı)(karş. ÖYDÖT

Sayfa : 202

ÜÖRBÜTÇE, ÜÖRBÜÇÇE| S.ÜÖR+BÜTÇE'den·

sevinçten, sevinçler esnasında.ÜÖRBÜÇÇE-ALIRÜÇÇE:sevinçler esnasında, adama-akıllı sevinmiş halde, YA.

Sayfa : 245

U T E| karş. türk. UDE: dinlenme(gündüz yolda), mog. " UDE":günortası. " ÜDELE": günortalamak|:

Yolda yiyinti teminatı, Mr., yol ihtiyatı(azık)-(karş. 1. ÖYÜÖ, SITTAAH E, ISIK); eğer kaynatası ASILIK lagabını taşıyorsa, gelin yiyintiyiye " ASILIK" demeyip, onun yerine " UTE" der. UTE UTE:Birisiçin bir nesneyi yol azığı yapmak, Obrr. II, 69. I25;ATTAAH(SATII) UTEIE BUOLUN: atlıyı, yayayı doyurunuz, onlara sığnak olunuz!, YA.

ÜTELEE(v) | ÜTE+LEE"den|:

azıkla techiz eylemek, yecek bir nesne vermek.

Sayfa : 246

ÜTELEEÇÇİ| tunguzca: UTAN: birnevi yazlık ve kışlık mesken|:

Avcı salaşı ki, mahrutişekilde dikilen sırıklardan yapılır, yukarısında bir delik bırakılır, balçıkla sıvanır yahut kesek-larle kapatılır(karş. GOLOM ve başlar, KURDA 2).

VS. ye göre: KALIMAN gibi avcı salaşıdır, yalnız keseklerden ortası ol maz.

C.261

E.K.Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÛGATI

XI

h (خ)

Kitap sahifesi: 3307 - 3543

72

E. K. Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÛGATİ

XI

H (J)

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 72	
Yazar	: Eduard Karloviç Pekarskıy	
Cild	: Beyaz	
Ebadı	:	
	En	: 22 cm.
	Boy	: 32 cm.
Sayfa Adedi	: 477	

Sayfa : 44

H A Y A L AA H; S.HAYA+LAAH'tan;.

Dagları çok olan, dağlık. HAYALAAH TÜRDÖ: bir yerin adıdır, G.

Sayfa : 49

BIARIN KURDUK HAYIK TAAS: etin karaciğerine benziyen ufak çakıltaşı, Obr. I; 954 karş. KÜRBE TAAS); bak BAYGAH.

*) Tabiî belliklerle temeyyüz eden bir yer adıdır., 1.

Sayfa : 54

H A L; karş. HAAL, türk. KAL: etek, saygısız, cahil, ahmak, SM.;.

Geri kalan, deni(hakir), DP.; bir şeye alışmış olan HAL(ya ant HALT) TAY(bak) : bir nesneye tam bir lâkaydî derecesine kadar alışmak; BU KİSİ MÜNCÜTÜTTEN HAL BUOLBUT KISIGIN: Sen bu adamın sövüşlerine tamamile alıştın, onun sövüşleri artık sana tesir etmiyor.

HAA L(v); karş. türk KAL: kalmak, bir şeye maruz olmak, bir şeyden geri kalmak;:

(1)

I) Kalmak(karş; SAARAA), yaşamak, bir şey üzerinde dinlenmek(Dat.), B.; arta kalmak, artık olmak; geride kalmak, birisinden arkada kalmak(Abl.); ihlâl edilmek, ıcra edilmemek, mahvedilmek, kuvvetini kaybetmek, kaybolmak, D. CİMTİGER HAALBIT BALISA:: onun evde kalan küçük hemşiresi, Obr. II, 110.;

Sayfa : 55

3) mutavaat fiilile lâzım fiilin Gerund. praes. i ile(ki bu fiilrae sujet faaliyet halinde olmaz) işin tamamile bitmiş olduğunu ifade eder: BARAN HAAL: gaybubet etmek, uzaklaşmak, gitmek, Obr. I, 130; ILLB BARAN HAAL: bir şeyi(Acc.) götürmek, gene orada, 127; BATILLAN HAAL: koğulmuş olmak; SOTORU ASIYBAT BUOLAN HAALLILAR:(diner-dinmez, ölür-ölmez) onlar hemen analarına açılmaz oldular, Obr. II, 190;

Sayfa : 56

/H AA L AA(v)| HAA+LAA'dan|:

Bir şeyi komak, yatırıp koymak, içeriye koymak(Acc.)(Dat.) doldurmak, Pr.,yükletmek(gemiye), RYAS. BUORU SIISI AJAGAR TOTO HAALAATA

Sayfa : 57

H A L A D I Y(v) | bak HALAN|:

Öne gitmek, ilerilemek için çırpınıyor, DP. CE, HALADIYAN CAHTAR BÖGÖ, DOGOR., İon.: sana da, birader, sert ve cenli kadın-mış! EY, UBAY, HALADIYANNIN!: ey, ağabey, sen kendini pek fazla zorluyorsun, pek fazla u sulüyorsun. EY DOGOR, HALADIYIMA!.e, birader, pek fazla, şiddet ve hamle göstereme!.(ALIS NIENNIK DIRINNIK SANARIMA)

H A L A D I Y XI| HALADIY+XI'dan Nom. act.|.

I. H A L A Y| karş. türk. KALAY: kalay, kalaylama|:

KILEY-HALAY: parlak(tesyinat hakkında), MA.; KILEY-HALAY BAAYDAAH:mebzul(görünen, açık) servete malik olan, Ksen.

2.H A L A Y(v)| karş. I.HALAY|:

KILEY-HALAY:parlamak, nur saçmak, ÜRE SERE KILEYEN-HALAYAN SITAR:onun emlâki ve eşyası göze batacak bollukta yatıyor., Ksen.

H A L A M A L AA N?:

Viliy nehrine dökülen bir dağ çayı, Şr.(HALAMALAN).

Sayfa : 67

H A L B I I(v)| HALBIY+I'dan; karş. mog.:° HALMA -sathından almak|=OLBUY:

Bir şeyin sathından almak(eksiltmek(meselâ kaymakı, yağı), şeklini değiştirmek, DP. HALBIBITIHAN SÜÖGEY:taze kaymak,B. TAJAN SUOLAN HAL BAIA DABDAM, İon.:ben sığanın izini yakaladım; ERDIITIHEN HALBIYA TUTAN I-

Sayfa : 67

LAN TIITIN İSİGER KEBİSİEGE:(kuşu)sahilden kürekle yakaladıktan sonra, kendisine gemiye atıyor, Obr. II, 129; ONU BISA HALBIYAN SEREYDİM, Ion.: bu hosasta ben önceden tahminatta bulundum(söylediklerinden evvel).

H A L B I Y II; HALBIY+II'den;:

Bir şeyin şeklinin değişmesi. Dp.

Sayfa : 79

H A L H A L A N(v), HAHHALAN(v); HALHALAA(HAHHALAA)+N'den=HAHALAR:

(Abl.) birisi tarafından(instrüc.)

Bir şeyden korunmak, yahut korulmuş olmak; duvar arkasında bulunmak, bir şeyle perdelenmek, örtülmek; birsine mürsacaat etmek(Dat.), birisinin himayesine başvurmak, Ç. MASKA KUJAASKA HALHALANABIN: ağaçta güneşin sıcağından himaye buluyorum, B.; AGAS UIGUURUS HAHHALANAN ÜÇÜGEBIT BIARA onun karaciğeri sekiz kaburğanın himayesi altında peyda oldu, obr. I, 249.

Sayfa : 106

H A M I Y(v); HAM+IY'den? karş. kırgızca: HAMA:çit içine kapatmak, cur.: AGAMA-,HAMA-:süpürmek, temizlemek, mog.:"HAMU-":toplamak, bir yere yığmak;=HOM

Sayfa : 108

H A M I L I N(v); HAMIY+LIN'den;=HOMULUN:

toplamak. yığmak.;ŞİBERTİBE HAMILLARA: lane toplamak.

Sayfa : 131

H A M I L L A A H(B. ye göre: HAMILAAH); I. HAMI+LAAH'tan;:

kendisine benzere asılık olan, benzerile birleşen, mütecanis.HAMILAAH MAS:Başka ağaçlarla bir arada duran ağaç; çift-çift olarak koyulan, biri-birinden yakın yerlerde bulunan ağaçlar; HAMILAAH INAH: dostları çokluk olan inek. V.

Sayfa : 145

3. H A P, HABAR(v)] karş. türk:KAP:kapmak, ellerle almak, ağızla, dişlerle kapmak, koparıp almak, kendi yanına almak; eski rusçada:HABIT:kapmak].

Kapmak, bir şeyi(avuca) kapıp almak, tutmak(topu), havadan yakalamak yukarıdan düşmekte olan bir nesneyi aşağıdan tutmak, meselâ düşmekte olan topu elle tutmak), kavramak, RYAS.: oltayı kapmak(balık hakkında); temas etmek, DP. HAAR HABAAAHI [illegible]:kanıyı, yani imseni yakalamak için oturu yorum, MA.(bunu, escünle ABAASI namından kemlemekte olan şeman d.e söyler) bak HABILIK, TOSUY.HABAN IL:birini yahut bir nesneyi yakalamak(Acc.), bir nesneye tutunmak(AbL.), bir şeyi(Acc.) içeriden kapıp almak; HABA IARDAN IL:birisini yahut bir şeyi(Acc.) yakalamak, içeriden çekip almak, birini almak-yakalamak(Acc.), bir nesneye tutunmak(Abl. , [illegible]. [illegible], [illegible]. [illegible]. [illegible]. Iok.166.I.TUTE(bak) ile birlikte.

H AA P P A I A] HAPA HARA'dan mı teşekkül etmiş?]:ineği çağırırken kullanılan söz:karacık(kara renkli inek).

Sayfa : 146

KAPKAR, HAKPAR:kapak, mog.*HAPHAG:kapak]:

Çatı, kapak, örtü.AKIYAL HAPPAGA:şaman kostümünün kollarındaki iki tane direek kemiği, Pr.:(KİŞİ) MUNNCU HAPPAGA:soğuktan korunmak için kullanılan başlık;OSOH HAPPAGA:fırın kapağı, IB.(karş. SOSLUONGKA);

Sayfa : 159

Durmak, kapatılmak, Dr.: bir yerde durmak, etmek, durup kalmak, Uz.; nefes tıkanmak, boğulmak, bir iri ve sert nesneyle tıkanmak;silmek boyunuzla vurmak(süsmek), RYAS.TALGI HAYATIHAN ANNAGA MUUS HARRIT, DP. Angonehrinde dalga deği yanında buz durdu(tıkandı), buz yığınları peyda oldu, t şekuli etti;m.USTAN UU HARAR, KO.:buzan tazyikinden su duruyor: HANA HAART

Sayfa : 160

KUR-HAR TUS:alçalmak(kar yığınları hakkında), AP.

HAAR| karş. türk KAR:kar|:

Kar(karş.KIRIA 2, SILBIRHAY).SOYUO HAAR,TONGOT HAAR:, İon.;BÖDÖNG HAAR:dolu, Pall.(karş. I.TOLON ve başkaları);HAAR KURDUK ASTAAH: Kar gibi ak saçlı,büsbütün saçı ağarmış olan;HAAR KURDUK ETTEEH:kar gibi beyaz tenli(bayan-hanım), Obr. II, I25; HAAR MAGAN BATTAHTAAH:kar gibi ak saçlı (kadın hakkında), Hud.;bak MUUSTAAH. HAAR EBE(Olekma eyaletinde Malcagar naslegi),HAAR OYUUN(Yakut eyaletinde Boturus ulusu ve Viliiy eyaletinde Suntar ulusu):kutup yahut kar puhusu,Nyotea nivea kuşu, L. MI.(bak 3.EBE2),I.OYUN 2 HANÇAALA).: bizim " kışlara" göre saydığımız gibi, Yakutlar karlara göre sayıyorlar, B.ITIM SETTIb HAAHA BAAKA:Benim köpeğim yedinci yaşında idi; AHSIS HAARA(harifiyen:OMUH SEKİZİNCI KARı):o sekizinci yaşındadır, VP.;OMUR HAARBAR:benim sekizinci yaşımda, B.(karş. Ruslarda:üç kar kalktı, işte bu üçüncü yeni üç sene evvelisi);URDUBUT.AN HAARIM BAYTAABIT: yukarıdan bana seneler verdiler, AP.;HAARA BILLA:o kocadı,KIRIYDA.--TANGAS 2,2.UU.Iile birlikte(bu sözlere bakılsın).

Sayfa : 161

I.KARA)| karş. türk. KARA:siyah, kara şey,siyahlık,kötü,şerir,pis,aşağılık telisiz,sade,yüksek sınıflara mensûp olmayan,alelâde adam,halk, kara hasta, hayvan, pislik, buretçe:KARA, HARA:siyah,musıtm, koyu--moğ."HARA", manguca: KARA:saf siyah ve parlayan renk, kara yağız(at)|:

Sayfa : 163

5)kara, kötü, şerir, betbaht; seyyie, sui ahlak, D.(karş. AJIl I).HARA SAHAA:kara, muslim fikirler;HARA SUOL:kara iş, seyyie, resmi D. HAKA SUOLA SUOH:temiz,kusursuz, kabahatsiz,manisiz, engelsiz, D. suçla alakası, ilişiği olmayan, suçsuz, DP.; HARA TIISHAH:benim sevgili ruhuma(o kalın kapı olur),

Sayfa : 163

YA.: HAHARI HAHAAH ET:fena fikirle söylemek, Pe.: HAHATA HAAH:resaile yabancı, fena tesirlere yabancı olan, T.: bak HALES, BORDOOH.

Sayfa : 164

X H A R A A(v): X

Durmak, eksilmek, gevşemek: kitleşmek, tevakkuf etmek, gecikmek, Por. HARAABAT ANGKLAAH DAIDI: boyunca, durmadan öten kuku kuşları bulunan yer, Obr. II, 40; (AT, OGUS) DOGA HARAABAT: (öküzün, atın) kuvvetleri gevşemiyor, tükenmiyor(çok kasen adam hakkında da böyle söylerler).

Sayfa : 171

X H A R A M; karş. türk. KARAM: açgöz, bedbin, hasis, bar.: HARAAM: açgözlük, hasislik, merhamet, teessüf, kalb inceliği, moğ. "HARAM": hasislik, hased;:

1) tutumlu, DP., çok idareli, fazlaca iktisadlı, tasarrufla, HARAM KİŞİ: idaresini bilen, DP.: cimri, pinti, Ioh. (karş. I. KUMU 2, TIMIx TIMIRAH).

2) Hased; Süth

H A R A M D I Y(v); HARAM+TIY(dan):

Açgözlük etmek, münasip olmadan fazla almak istemek

Iou.

X H A R A M A Y; HARA+MAY'dan;:

Şu tabirlerde: YIIHRAAH(bak) HAMAAAI BUUHAH: hayat, TIRGAAG HAMARAI GIMAAÇÇI: hayatbahş, Af.: HAMHIIR(bak) haremay: sutunharekette bulunanlar, Koyn. HAMHIIR(bak) ile birlikte.

Sayfa : 172

X H A R A M M A A H; HARAM+MAAH'tan Adj.;:

Haris, hasid(kıskanan): HARAMMAAH HARAJA: onar kıskanan gözleri, Hod.: HARAMMAAH KIIL: açgöz ev hayvanı, Obr. II, 100.

Sayfa : 172

H A R A M N Y I ve türemeleri§ bak HARAMCI ve türemeleri§

H A R A M S A H§ HARAM+SAH'tan§:

Ufak-tefek şeylere bile ehemmiyet veren hasis, cimri, deni, ion. karş. ÖRÜKER.

H A R A M T A§ HARAY+MTA'dan§:

Hırs, açgözlük.

H A R A M T A L A A H§ HARAMTA+LAAH'tan§:

Sayfa : 174

I. H A K A N G A§ karş. HARAM, tel.: KURANGI: aç, karnı aç§:

Sayfa : 184

-kuş, HOTOY-şenrı'nın sıfatıdır, AK.: KISIL(bak) HARAH: sibiryalı çamça balığı, Rutilus lacustris(mahallî rusça ad ları: "kransnogleska"-kısılgöz", "soroga"dır), Boz.; TAAS HARAH(taş- yahut ocu göz): gözlük; MUUS HARAH dahi denilir(bak MUUS 2); bak TİERBES 2, 2. UU I, KISI KOHSUN HARAGA: insanın sedenin-de omuz kemiğinde biraz aşağıda bulunan nesik yer(KISI SANNIN UMUOGUN ALLARA TA AHAHAA OTTUGER), Obr. III, 107; MOBUS(MOOHUY. ABAASI) HARAGA; parmağa çıkan fena bir çiş, Gor.(=KÜRÜR 3, MOOHUY 2); SİR HARAGA(yerin gözü): temelle müdev-ver şekilde olan derin göl(bak ÇÖMGÖLEH); TAASTI HARAGA: buz üzerinde yuvar-lak, kardan açılan yer, DP.; ITIK HARAGA: üklevede delik(delikler)(bak KÜÖL, I. UUT); SOKUON HARAGA SULUS HARAGIN KURDUK(fıkra) kanunun ogeseleri(maddeleri) gökteki yıldızlar kadar çoktur(manası-mefhumu: esas itibarile kanun tek değil-dir, ayni iş, mesele hakkında onun herhangi bir maddesini tetkik eylemek ka-bildir), AK.

Sayfa : 235

H A M S İ I(v) | 4.HAMIS+IY'dan|.

munarese etmek, korumak, acımak([illegible] insan, hayvan hak-

kında), teessür etmek, haline acımak, kayırmak, birisini müdafaa eylemek: [illegible]

Sayfa : 240

3.HAAS(v) | HAAY+S'dan|=HAAYIS:

birlikte kilitlemek, kilitlemeye yardım etmek.

H A S A, HAHAA| harp. [illegible] karın yağı|.

1.H A S AA| harp. [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible], bur. HAŞA: çit, hayvan sürülerini [illegible] için [illegible], moğ. [illegible]

CİTA": çit, duvar, bölme|.

ve tefile
[illegible] için soğuk ahır, üstü örtülü ve yanları açık [illegible] yeri, [illegible],

[illegible] yemlikler bulunan yer, [illegible] et [illegible] yer, [illegible] ahır([illegible]
[illegible]

Sayfa : 382

3.H O M U R(v) | HUM+UR'dan|:

Tekdir etmek, azarlamak, acc. ile

[illegible] H.HUMUHAAN, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]

Sayfa : 412

1.H U K | H.ACR yerine?|.

Masaldaki sözün başlangıç nağmelerinin sözlerinden biridir(bsa

MUO).

C.261

E.K.Pekarskiy

YAKUT DİLİ LÛGATI

XII

Ç, 1

Kitap sahifesi:3544 - 3858

72

E. K. Pekarskiy
YAKUT DİLİ LÛGATİ
XII

Ç, I

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 72
Yazar : Eduard Karloviç Pekarskıy
Cild : Beyaz
Ebadı :
En : 22 cm.
Boy : 32 cm.
Sayfa Adedi : 454

Sayfa : 34

Ç A M P A R I A, ÇAMPIRIA ‖ karş. Kırgızca: ÇAMÇAMAK: keçe evin iskeletinin yukarıdaki dairesi ‖ = ÇAMPIRIK;

1) herhangi bir çıkıntı, saçak gibi çıkıp duran, kubbe, yalnız direkler üzerinde duran ve yanları açık olan çatı, GB.; çocuk beşiğinin üzerine yapılan ve onun sallanılmasını kolaylaştıran çember yahut kavis. CİE ÇAMPARIGA: evin saçağı, GB

2) Tekerlek ispiti(karş. II); buradan halka, göl kıyısında suyun helezonca dönmesi, burulması.

Ç A M P A R I K T A A H, ÇAMPIRIKTAAH ‖ ÇAMPARIK(ÇAMPIRIK)+LAAH'tan Adj. ‖:

Kökünün manasına göre; TİMİR ÇAMPIRIKTAAH: demir kavisli(beşik), YA; ÇAMPARIKTAAH TALLANG TAAS OROY: çemberli sağlam tepe, İon.

Ç A M P A R I T T I Y (v), ÇAMPIRIT*IY (v) ‖ ÇAMPARIK(ÇAMPIRIK)+TIY'dan ‖:

kubbe şeklinde dönmek, ... kenarları yahut şekli halka dönmek, burulmak(göl hakkında). MAYA SİRETİTTEN MOOS TANGNAKI ÇAMPARIKTIIYA TUMGUN AMPIYIkeyadan kubbe şeklinde dönen buz sugutu, yuvarlanması, vs.

Sayfa : 37

2.Ç AA N ‖ rusçadan ‖:

Gayet büyük kazan = ÇAAN ALGIY(OLGUY); Balık tuzlamak için " çan", Bor.

Sayfa : 77

3.Ç E Y(v):

Kabarcık şekline dönmek, Por.ÇEYBİT: kabarcıklaşması, Por. AÇARMIŞ LİKin daha olmamış(çiç hakkında)

Sayfa : 86

Ç E N Ç E K E Y ‖ karş. ÇENÇIK, ÇEÇEKEY ‖:

Şekekler, şekek, B.(karş. ÇABIRGAY).

Sayfa : 220

çuçuğur — /tuçuğur , çaçığar /
biri-birinden kısa fasılalarla ayrılan aynı tonda bir kaç ses, bir kaç kemik mureciğin biribirine çarpmasından doğan ses, çatırtı sesi, GB. Taba tujağın tıasa çuçuğur gınna hâlia birdenbire geyik tırnağının takırtısı işidildi GB./

çuçuğur (v),çüçüğürâ (v) /çuçuğur + â ' dan ; krg. çaçığırâ,çâçıırâ /
cıvıldamak,takırdamak.[illegible]; (kadın hakkında)cıvıldama car curdama; lon.; çuçuğurur [illegible] maden sesi çıkaran gaga (hotoy - tasma ve hotoy- kuş hakkında tatbik edilebilen bir sıfat) Ak. 96; çüçüğürür tüs [illegible] bağıran tas gaga,çatırdayan beyaz gaga (martalın sıfatlarından biri),Obr.I,136.

Sayfa : 227

çuc = çac X
kısa ses GB7 çuc gıra ısıtân [illegible] " çus" diye bağırarak (yabanı ördek hakkında)Obr.II,3. çus kut çsh marı orman faresi /AP. krg. ^{2}çıs).

Sayfa : 228

çuchên — /krg. çıshên /
rüzgârın uluyarak "çus" sesini çıkaran hızlı hareket:çushânın tusatn rüzgârın bu gibi hareketine maruz olan avlı, GB. (krg. çushanâh tulasa Wes.).

Sayfa : 279

çıçîrkı — (B. ye göre çıçırka)= çeçî (ie)rwe, çoçuotke semer (hamha) ustunde bulunan ve üzerine yük ta'lik edilen mutesâil; yafte kanca, B.

Sayfa : 285

ıal /Krg. türkçe agıl, aûl, ayl, âl,aul,köy, karye bur,ayl. komşu, köy, karye, moğ. ayil komşu, komşuluk, civar, köy, aul, ev, çuv. yal köy/

1) avlu,ev, mesken, halklı ve servetli ev, münferid aile, ev-bark (çift çubuk) ehaliden biri, ehali (krg. burrıolâh); komşu, komşular (= tas ıal, ıal oon,DP.); komşuluk,civar. ıal ustun ît birisini evden eve göndermek(soyup soğana çevirerek salıvermek)ıalğa barıam komşulara gideceğim, misafirliğe gideceğim oloror ıalların teriye - teriye onlara (talebelere) yaşamak için daireler kurarak DP.; alûs ıalı ovalı; ilin (argâ) otgünêgi ıalların kimnêhteriy ? sizin şark (garb) komşularınız kimlerdir ? (mezarlar hakkında); bäy ıal,

Sayfa : 286

baylıat ıal sengin adam, iyi ev sahibi Ubr.II.86 ve s.; balıksıt ıal balıkçı ehalisinden ib. 141.

z) aal, karye, köy (= bölök ıal). kusagan ıal Ham ulusunda bir köyün adı (kusagan - El köyü).

Sayfa : 327

ıyâsınnah /Adj. [1]ıyâsın + lâh'tan/

tâs ıaraḫan, kumuh da ıyâsınnâh taş ağırdır, amma kum da da sıklet vardır; kıaltata suoh ıyâsınnâh tartıda olmaz derecede çoktur; sus sürî ıyâsınnâh timir çompo sülügesten, ıres uon ıyâsınnâh timir serilir seçikten onun 120 pudluk demir topuzu ve 50 pudluk demir sallanır topu (kürresi) vardı Ubr.I,435.

Sayfa : 345

alay (v) / ılâ + i'den; krg. alay/

aydınlanmak DP. (krg. [2] Kılay). Kümmüt tehsen ılayan erer güneş sakin havada tatlı tatlı doğuyor DP.

Sayfa : 345

ılĭn — /ılay + ăn'dan/
güneş sıcağı Por.; sakin , açık, kızgın, sıcak
güneşli gün, GB.

Sayfa : 346

ılăn(g)ı — /ılĭn + gı'dan/
sıcak, sıcakça, Af.; açık ve ılık GB. (krş. içiges,
ıılĭŋ).

Sayfa : 352

ılla (v) — /krş. ırıa türkçe ırla, ırla, türkü söylemek/ tagannı
etmek (krş. ataılıy, ^{3}tuoy), korede I ci mugannının türkü
söylemesi, türküye iştirâk etmek, (olü üzerinde) tagannı
etmek VP. Ebienye ılla sabah âyininin tagannı etmek (âyin
yapmak); malıban (malımen) ılla cemaat âyinini okumak (ic-
ra etmek) AYa 1924,No.4; bu kisi ırıa ıllata bu adam (ona)
türkü söyler Obr.II,123; tamaraga ırıa ıllır ayin (ibadet
fi'linin icrası) DP.; ... ... c. hasta-
ların üzerinde papas gibi tagannı eder; ayı kısa kısıl
komus kırıpen.n ıllatagın ayı ... ... ıser (bılı
kırmızı kır altın arıonikasını çaldıkça serpintili (ısıyah)
serpiyor (çekirge otu ıfade ediyor), Ya., ... türkü, te
gannı, türkü söyleme; kuomuy ... gırtlağın gayrı ıhti-
yarı sesleri Ya. (krş. kuolay halcıgırıra); ıllabat söy-
lemmiş, mütereannis KYS.; bak: çıçah - ccaliy, ^{3}et 1, cem-
metta, ^{3}tuoy ^{1}samar 1 ile birlikte (bu sözlere bak).

Sayfa : 421

ısıgın ,ısıktar (v) / arg. turna açmak, saçmak, atmak, ıgmak, ısmak, ayırmak boşaltmak, açılmak (düğüm), içkinder (kuşu) koyvermek/. elinden düşürmek, bırakmak, elden bırakmak, kaçırmak tutmamak ror. çevgetmek,yere indirmek...; kurşun yağdırmak, vurmak, s. ... beyem ısıktıbappıt ben ... ayıp etmem, elimden bırakmıyorum; ... ısıktam ... kirişinden ... yan/atılmış ok; ... ısıktım ... iyi ... kaçırdım; öyün ısıktıbat (mes. sarhoş olduğu vakit)aklını,-.fikri.')kayıp etmeyor; süöüğün ısıktıbıt (sarhoş hakkında) ayak üzere sabit duramıyor, muvazenesini kayıp ediyor... ...kayd...); ıstaspıtın ısıktıbat (zengin hakkında)pençesine ... bırakmıyor; ... at ... ...

Sayfa : 435

ıtıy(v)

bükmek,sallamak,bükmeye başlamak,sıvamak,çalkalamak,karıştırmak için alet, çalkalamak, dövmek,karıştırmak (mesela sütü yağı)! yemek terbiye etmek(... Ya8) ıtıgınan kürske ası ıtıyar = tahta kaşık ile güveçte yerek karıştırılır: ıtıybet arı soğuk kımız veya ayranla karışmış eritilmiş yağ: halırık ıtıyan sörön ilye heran hâlbıt = kasırga(yavruyu evden) vurdu götürdü (Obr.II,140.) (bak tasar 2); bütün tâştarı ... sarı ıtıyan (KO.)hutun taşları çevirip uçurarak (ölüm suyu hakkında) ;delbı ıtıyan kes. bk. köğümeet ıtıy - kutuy (bak)telaş ve korku

Sayfa : 438

ıtıktâ(v)(ı ıtık + lâ 'dan)
itıkta

1)kurban etmek(Af.)

2)izaz etmek,ikram etmek,şereflendirmek,izzetlenmek,hürmet etmek, saymak (=ubâsı ... - IB.),kath ve siteyiş etmek (=hayagan ıtıktâ ...) ,tazım ve tekrim etmek,bir şeye tapmak,secde etmek(D).takdis ve tebcil etmek,riayet etmek,bir şeye kanaat etmek,kudsiyet kazandırmak(K.),Acc.ile Itıktîr = saygı,izzet ve şeref,hürmet ve tazım;

Sayfa : 438

inan,itikad,mesheb,cin,itimad(B.) (= ırâstık ıtıktîr - SK)nin ıtıktırımî muhteremir ([illegible] tahriri hatası)! tanararı ıtıktîr = tanrıya ubudiyet ; tanararı ıtıkâabıt = ahkamı dine tamamile tevfik hareket eder mütarek adam(hatır,ımaz) (SK) (rş.sibetiey);(tanararı)ıtıktâbat = dinsiz; itikadsızlık,dinsiz .(SK.);Hristiesi ıtıktîr cen = hiristiyanlar (bak,ıtıktâççık.,cöâru ıtıktâme önüme onlara sec e etmeyer,ibadet etmeyen! (SK.) ıtıktan = tebcil ve tâzım ile;tanararı ıtıktân cöorer = hristiyanca yaşamak,tanararı ıyâgın ıtıktân oler = mimince yaşamak,(SK) Itıktî sanâ = mütedeyyin olmak(B)

Sayfa : 444

ıtırbaktas (v) /Recipr. ıtırbahtâ + s' dan/

ıyıılara tusen baran ıtırbahtas pıtınan bardılar /bu iki at/ yavaşça inlemeğe (ince ses çıkarmağa) ve yavaşça birbirini kaşımağa başladılar Ya.

ıtırga /bak ıtarga/.

Sayfa : 445

ıtırtar (v), ıtıttar (v) /Caus. ıtırt + tar' dan/

kelimenin kök manasına göre; sağlamca sarmak, sıkı bağlamak Ion. Basittan hapgına ıtırtarda o onu (herpetenle) başından yakaladı Obr. II, 161; kıtagasınan ıtırtara (ıtıttara) ohson ılla hemen

Sayfa : 445

kerpetenle yakaladı (kerpetene sıkıştır - dı); ib. I, 893; ıtırtara kebistim soktum, batırdım (herhangi bir şeye sıkmak imkânını verdim) YA. tımnıttan ıtıttar /so - ğuk almak imkânını vermek/ soğuk almak ton.

Sayfa : 446

ıtırıık, ıtırık B. /ıtır + ıık (ık)' dan/

1) ısıran, ısıran, ısırıcı; yaralayıcı, do - kunaklı DP.; sıkıcı, sıkıştırıcı, Por. Itı - rıık ıt ısırıcı (fena) köpek; ıtırıık kisi korkunç adam, umumiyetle yavuz adam, Krem.; ıtırıık erbesin (bak) yuvarlaklarının üze - rinde dikenler bulunan çopiuk otu, AK.; ıtı rıık ot, bak erbesin 1 ve [3]ot 1.

Sayfa : 450

ıççat gibidir (krş. urdus). Itıta suoh = ıççata suoh MA.

[x]ıtıt (v) /bak ıtırt/.

ıtıtâgı /ıtıta (Loç. ıtı'dan) -gı' dan/

geçmiş, önceki, eski: ıtıtâgı cılga (cıllar ga) eski zamanlar) da (geçmiş senelerde).

Sayfa : 451

ıhhay (v), ıkhay (v) Por. /krş. ılhay/ = ²ırhay

1) sıkıştırmak, müşkül bir mevkide veya için- den çıkılmaz bir halde bırakmak - Hıryoouoh." diyen - ıhhayda beraber yatalım! " diye (abası) bıçağı boğazına da - yadı Obr. I, 129.

2) bağırmak, ((çağırmak)) feryad etmek Ya.

ıhhayıı /Nom. act. ıhhay + ıı'dan/

kelimenin kök manasına göre; ümitsiz vaziyet:

YAKUT Dili Lûgatından Çıkan Çalışmalar

Sayfa : 1

ارث / میراث

معنی و تلفظ اعتباریله " ارث " کلمه‌سنه ینه مئل (" میراث ")

سوزلر :

irüs [رادلوف I 1368 آلتای، تله‌دت، ترر

iris = [قوماندی، بارابا، قرغز، قومانه

طالع، ثروت، موفقیت

irik [رادلوف I 1362 قرغز] = ilik, uruk

عرق، بلاواسطه اولان منشأ

[رادلوفه کوره عثمانلیجه‌ده‌کی "urk" بودرکه

Mura [رادلوف IV 2190 قرغز]

میراث

iris [پکارسکی. یاقوت لغتی I 957]

قدیمده ارکک یا شلی اقربا

IRIS [پکارسکی I 952] نسل - توخوم آلمق

ایکنجی بیر اولان جوجوقده سه‌...

Sayfa : 2

II ميراثمه

ارث

[95 χ I پقارسكى] *irister-, irisin—*

بر برينه باغلامق ، بر بريله قارشمق

irizinner— [عينى صحيفه ده] حيوانلرى چفتلشديرمك

نسل - تو خوم آلمق ايچون ايركك

حيوانى صاليويرمك

Sayfa : 3

صباح

Sabah

I

بو كلمه نك يايغينلغى :

Saba [رادلوف IV 412 | ويخودجه] = صباح - Sabah

Sabah [رادلوف IV شمالى] عربجه "صباح" معناسنه

صباح

بكزه يه كلمه لى !

Sayfa : 3

Samal [رادلوف IV قرغز . رادلوف بو كلمه‌نك "شمال"
كلمه‌سندن كلدیكنی تیید ایدییور] [*]

1 — خفیف روزكار

2 — آقشام قارالغی

Samoriy — [یه‌قارسكی . یاقوت لغتی II 2062]
اچیلمق ، قاغشاتمق ، هر طرفه كیتمك

[(*) "سامال" كلمه‌سنك "شمال" دن كلمه‌دیكنه دلیللر :
"saymal" [قره بوسنده وار شتورده ده] تازه و هوا ایكشیده مش قرار ؟
یاقوتجه ده ده تاره ، قره ... كلیركه تورككه‌ده "صباح" كبی تازه
دیمك اولسه كرك A.]

Sayfa : 4

Sabah
II

Saba — [یه‌قارسكی یاقوت لغتی II 2005]

1 — صاووتمق (مثلا اتی صاووتمق) : دورمق

2 — اوفله یلك سه‌كارا اسمك [مقایسه ایدیكز : صافانی توپال] توركجه‌سنده "بوزكار اسمك"

[نوط : "صبا یلی" "صبا روزكاری"
كلمه‌لرینی خاطرلایكز ! A.]

Saban [یه‌قارسكی یاقوت II] صیپاقلق

Sayfa : 5

(?) نعمت

I

[1746 II پوقارسکی] = Nyrma / Neŭma

واسطه (FZ) [سبب؛ ایش وحیات واسطه‌سی] ، یول

یاردیم واسطه‌سی = Kömo neŭma

عقل واسطه‌سی = Öy neima

پارلاق } Neĭmalan
Nyïma - یوه یازیشی

[1742 II پوقارسکی] Neĭmna

ملایم ، ظریف ، اینجه ، دار

Sayfa : 6

لکه

Lece [مقایسه ایدیکز: عثمانلی تورکجه سنده «لکه»]

آغاجلو اوزرینه یاپیلیر [illegible] (کرتیك) کوچوك
بر کرتیك، آچیله یارا [بوقارسکی II 1487]
(کدیك)

Lekeçer کسیلمش، کرتیلمش.

[نوط:
«لکه»سی قرغز، قازاق، باشقورت، تاتار و سائر
تورك لهجه لرنده یوقدر. یعنی آناطولی تورکلریله
یاقوت تورکلرینك آراسنده کی ساحه ده بو کلمه اونوتولمشدر
کلمه نك یاقوتلرده و اونلردن تماميله آیری اولان
آناطولی-غرب تورکجه سنده بولونمسی کوستریور که
«لکه» چوق اسکی بر تورکجه کلمه در. او زمانده کی
تورکلر اونو بوکونه قدر حالا، تورك دنیاسنك ایکی قطبنده
یاشاتیور. [A. Y.

Sayfa : 7

(ħarç (خرجلق

[3367 III بو قارسکی] **Harçü**

۱ – آلتون صاغ [redacted] بیس ویکلیلی برابر آلتون قسمی که
نه قادار یاغلی اولورسه او قادار مقبول اولور .

۲ – پاره

۳ – سمیه بر عدد له قوللانیلیرسه «سکه» معناسنه کلیر .
بر قوپیك = « Bir harçi »

[3368 III بو قارسکی] **Harçüla-**

برینه پاره ویرمك ، برینی زنکین ایتمك ، پارالی
ایتمك

harçılanı : پاره زنکینلکی ، [redacted] پارالی اولمه

harçılah : پاره‌لی ، [redacted] زنکین ، قاپیتالیست ،
سرمایه دار

Sayfa : 8

Ülgü [رادلوف] اولچو، قالب، قانون، قاعده، عرض

Ölgü [رادلوف I 1254 جغتای، قمانلی، اویغور]

١) ميزان، ترازی (آلت)

٢) اولچو

Ölgülemek [رادلوف I] اولچومك

Ülker
Ülger [رادلوف I 1855] = ثریا یلدیزه؛ صیره، خطوط

Ülge [رادلوف I 1858 شور، صاغای)

١ ـ قالب (دیکیش قالبی)

٢ ـ آتیش ایچون تونیلن هدف، نشانه

٣ ـ قانون، قاعده)

Ülgen [رادلوف I] تورك میتولوژیسنده [illegible]

الك بیوك خیر الهی

Ülger [رادلوف I تیلوت] حکیمانه سوزلر؛

آتالر سوزی، حکایه

Sayfa : 9

! / بوتون بو صاتیدی چیقان کلمه

وطن

I

«وطن» کلمه سی ده تورکجه دن کلدیکی کورولمکده دیر.
ابتدائی دورلرده «وطن» مفهومی چوق دار اولدیغنده شبهه
یوقدر. بر «اوجاق»، بر «اوتاغ» یعنی بر «آوله»
بر «اوبا»، وطن صاییلمش اولسه گرکدر. بشریتک
آوجیلق کچندیکی دورده آو-شکارلرک طولاشدیغی یر
شبهه سز «وطن» صاییلمشدر.

بزه بو فرضیه‌یی الهام ایدن کلمه‌لر:

[3192 ص III یاقوت لغتی، یه‌تارسکی} üten

«utan» طونغوز چوده ده : [مقایسه ایدیکز
[تیشله‌مه ویا زلق بر نوع مسکن
یاقوتجه ده: معروطی الشکل قولبه‌در که آوجیلرک
آولاندقلری یرلرده یاپیلیر.

[تورک لغتی ترتیب ایدن مؤلفلرک قید ایتدیکلری قرغزجه
utan «کلمه سی واردر که اوبانک معناسیدر.»
بو «اوطان» دیلی بر مبارک مداولوندر. سواری اولارق
یوراسنه کیرمک ادبسزلک صاییلیر. قرغزجه خلق شعرلرنده
چوق کچر. [A.İ.

Sayfa : 10

(" فلانك باكا وضع دار ! ")

Azaz [رادلوف I 260 قرغز = عربجه ض"?]

ماشقه سه قارشی حدت ، بریله قاوغاده

بولونان ، مخالف .

Azazdaş [قرغز . رادلوف I]

قاوغا ایتدی ، دشمانلق ایتدی

Azazdık [قرغز رادلوف I] دشمانلق ، قاوغا

Sayfa : 11

رقم ، ترقیم ، رقمه ، ترقیه

Rakam [رادلوف III 709 قارایم ، قیم]

رقم

مثال : ۵ ۶ ۷ بر رقم دکل ، فرانك رقمه بكز ه ر »

Sayfa : 11

هپ { arkan / arkam / argan x / ırgan } اورغانه ، سيم معنالريني افاده ايدر.

ابتدائى دورلرده انسانلر «رقم» (صايه اشارتى) يرينه
ايپ دوگوملرى قوللانمشلردر . عجبا ؟ «بلك رقم»
«رقوم» ديه آلدقلرى بر كلمه توركجه «ارقانه» و «آرقام»
كلمه‌لرندن مى در ؟

Sayfa : 12

مُرْى

Möröy [ذورنيتسكى . آلتاى آلاداغ تورك
لهجه‌لرى لغتى 205]

نشانه اولارق آتيلان (ووروله‌ن) هدف ؟
بحث طوتوشمه

مُر

Mör meri [ذورنيتسكى . آلتاى و آلاداغ تورك لهجه‌لرى لغتى 198]
فائقيت ، حاكميت ، اوستونده قازانمه ، تفوق

Sayfa : 12

Möör [رادلوف IV 2132 قرغز = مؤر]

Sayfa : 13

شر

Şer [رادلوف IV 1004 قریم ، شور]

١ - (قریم) بدبختلك

٢ - (شور) وَرَم خاستالغی

Şer [رادلوف IV 1004 قرغز]

١ - اوردوده مدت (سنه لرجه) سورونه مزمن خاستالق

٢ - خاستالقده موکره قوتدن دوشمه (خاستالق صوکی حالسزلغی)

Şüra [رادلوف IV 1051 تیلهوت ، لبه ، شور]

بلیه ، اضطراب

Sayfa : 14

II

قدر، تقدیر

[مثلا ؛ «قدر» «قدرت» «وقادر»
کلمه لری بر کوکدن کلیورلرسه تورکجه ده‌ک
[«Kadır» دن کلمش اوله‌جقدر

قدر نامك [دیوان لغات الترك] اشتق الصعب

Kadır ["دیوان لغات الترك" ده I 304]

قدر: الجبار الصعب من الملوك وبه يلقب الخاقانية
به قدرخان وهذه اللغة وافقت العربية . لان التجبر من
القدرة والجبار هو الذي يقدر على ما يريد

نوط: اسكى خاقانلرك عنوانى «قادرخان»

"Kadır Bilge Tengri İlig Kutu"
[رادلوف ؛ «اویغور دیلی یادکارلری» 292]

اورخونده بر موقع آدی :

[اورخون 204] "Kadırhan yış"

هر حالده «قدر» تورك كوكندن در .

Sayfa : 15

تسلط ، مسلط ، سلطان
I

Salt —
Salgar —
[پوقارسکی I 2053] بیقدیرمق ، نفرت
تلقین ایتمگه باشلامق ، مغرور اولمق
بیقه رمق [نفرت ایتدیره جك درجه ده بیقمق]

[redacted]

Sollon [پوقارسکی II 2268 بویوتانه]
۱ـ انسانه قارننده [redacted] بوجلك ـ صوفوجانه،
دائما آجلق حس ایتدیرر .
۲ـ قناعتسزلك ، آچ کوزلیلك

Saltan [رادلوف IV قرغز] آتیلنی لویلیانه [باغازی اولمیانه انسانه .
Saltan [رادلوف IV چغتای] چوقلق ، اوردو [عسکر]

Esse Solton [شامانه دعارنده براله آدی]

[نوط: آنوغیه بونك عربجه « سلطان » دیه کلدیکی سویله مشدر ، فقط دوغری اولماسی کرکدر
M.K.]

Sayfa : 16

دخ I

tep [يه قارسكى III 2638] [مقايسه ايديكز : توركجه
"tep" = ته پ ، "dap" ، "tip" تپمك ، آياقله دورمق ،
"dapse-" موقعده ، دورمق : آياق آلتى ايتمك ، آياقله چكنه‌مك
آياق آلتى ايتمك ، آياقله باصمق ، چكنه‌مك [

تكمه آتمق ، برينى آياقله دورمق ، تپمك ، .... تغنقله
اوزاغه دورمق ؟ اوزاغه كيتمك

tepsen [يه قارسكى III] سرسرى .

— tibir [يه قارسكى III 2667] توكورمك ، بريه قارشى آيرله
برشى سه‌رپمك (آغزده كى صو ● ايله يافود باشقه
بر مائعله باشقه‌سنى ايصلاتمق)

— tip [يه قارسكى III 2678] اوسو پورمك ، كوتورمك
(روزگارك قارلرى [آوره] كوتورمسى)
III – استخفاف ايتمك ، انكار ايتمك

Sayfa : 17

سعدیه

خادار **Hadar** [یوقارکی 3227 III . طونغوزجه

[قایا ، ..دلغ ، Kadar.

یاقوتجه ده : قایا

نوط: هر نقرده اعتقادینه گوره قدر ، قایا کی ...

[A.J ... یازلمش یازلدر دگلمی؟

teskil = [1068 I یوقارکی] Keskil

قدر ، تقدیر الهی ، قسمت

teskil [یوقارکی 2050 II] استقبال ، کلهجك .

Kete [یوقارکی I 1065] مصر ، عادجی

Kete— [عبد صحیح ده] ال بکلهمك ، انتظار ، ترك

بر شیئی گورده قاچیرمامق ایچین منتظر اولمق

[بو کلمه تیلده وتجه ده "Kede-" ملفظ اولونور]

صحیفه ۷۰۰ ده

ده مطالعه ، اتیقادی ، قوروش ، صحیفه

Ketel [سیی صحیح ده ال کلهمه ، انتظار

ده ..صحیفه ، قوروب

Sayfa : 18

3

[1411 II "یاقوت" پهقارسكى] Kürban —

كندى كندينى وورمق ، وورولمق .

(II پهقارسكى) اوفاق پارچه لره Kürbanyïx

آيرلمش أست

[1241 II پهقارسكى] Kuralay

ستوفالك مزارى يانده

بر چوقور قازيلديسه ودیكى آتى كومولور ،

بو آتك مزارى يانه ديكيلير

اديالى ديره گه ده قورالاى ه دنير ،

[پهقارسكى III 3492 كوك] Korbon = Horbon

[1311 Kor = Hor, كوك

قارشيلقسز مصرف ، اسراف

فضله مصرف (پهقارسكى II 3492) { Horbonna — = Korbonna —

ايتمك (قارشيلق گورولمه يره صرف ايتمك)

Sayfa : 19

3834 III پکارسکی) Ïsïtïrïsta-

(مسندن، کلمه‌سندن İstirüs..

(کوتو سوزلرله سوگمك (کفر ایتمك

İsi [پکارسکی III مقایسه ایله یکدا

قارانلقده İzicüü . = گورولتو،

باغیروب چاغیرمه) یایقوتمه‌ده ؛ صدا،

سس ، ندا ، فریاد .

İstirüs [پکارسکی III] کفر ، سوگه

İstirap [پکارسکی III 3832 روسچه

[مسندن کلمه‌سندن strap.

جزا ، جزای نقدی

İstirapta- [بیننه‌ده جزا کوکده] تجزیه ایتمك

Sayfa : 20

قربان ـ

Kuragan] رادلوف II 922 تیلهوت ، صاغای ،
قوربال ، قا، 2 ، قوماندی [
کنج قویون
[نوط : قویون ـ بوتحیه‌لرده یقوی شوندیه یکنه
نظراً قوربان ده قوربان ده دنیلمسی
قربان (قوربان = قوربویوجی) کلمه‌سیله
ما سبقی اولمسه گرکدر (A.İ. ؟)

Kura = Kora (رادلوف II قازان) آغیل ، آخور ،

Kuran (رادلوف II تیلهوت ، لبد ، آلتای)
یابانی تکه

Kuraan] رادلوف II 923 آلتای ، لبد [کنج قویون

Kuraba (رادلوف II 924 و قزن) یوغورت مایه‌سی
[نوط : خاطرلایمز که شامانیزمده اك
مقدس قوربانه ـ سوتدر [

Kuruy [رادلوف II 928 تیلهوت]
قربانك وجودندن آیریلیه حیات قوتنی
اولمق ایچون شامانك قوللاندیغی اکمك ـ ـ

Sayfa : 21

2 ، قربان ،،

قورويلامق

Kuruyla — [رادلوف II 929 تيله وت]

قربانلق حيوانك وجودندن چيقان حيات

قدرتنى آولامق (شامان عقيدهء)

Kuruman [رادلوف II 932 چغتاى] مقدمة الجيش

Kurumsag [رادلوف II چغتاى] قربان

Kurban [رادلوف II 962 چغتاى] كمان محفظه ئ

قين .

Kurbustan [رادلوف II 963 آلتاى . موغولجه ده

قوربوستان] خيرالعبيد ركه

اكثريا Ülgen تسميه اولونور .

Kurman [رادلوف II قرغز = ويجه قربان]

قربان

Kür la ،، [رادلوف II 962 صاغاى، شور، قويبال)

ادناق ... پارچه لره آيرلمش أت

أت پارچه لرى

Sayfa : 22

Zoo
soo

Zük [چغتای لغتی 196 ؛ یاپاغه دوقورتمه‌ی واو ندن
[رادلوف IV 908 لغة
جان ، حیات .

Zōr (=zoor) [رادلوف IV 899 - تارجی] بویوک ، سمیز
(حیوانلرقنده)

Sur (=suur) [رادلوف IV 899 قیرغز]
یاباغی بر حیوانلر آناجه‌سی
Das Murmeltier

SŌ (SOO) [رادلوف IV 512 صاغای، شور]
آرقا ، آرقا قسم (وجودك آشاغی طرفی]

- صیغیز میق [رادلوف IV] برقوش

Sayfa : 23

500
200

Sügün [رادلوف IV 617 آلتای، تلەوت
[له بد، قماقلی

ا- (آلتای) [illegible] آرکلده صرال

ج (قماق) آلتاجەسی Elenthier (گیکلهٔ ایری
(ونلا بو جنسی)

sügün = [رادلوف، اورخون آونیغور] Sügun

صرال

Sus [رادلوف IV 781 تیلەوت] انسانك
، حیوانانك جانی

„Maldin suzun sizüttar alïp pardï"
طوارلرك جانلرینی تولولر آلوب گیتدیلر [= برکت قالمدی]

„Kişinin suzu yürüp yat"
„(قولده، تشفا) کیشینك روحی یورودیکە (یکزیکە)"
Suna - برقوشك آدیدر

Sus [رادلوف IV] بر تورەدەك جنسی.

صرال = sügün = [رادلوف IV 762] Sün (Suun)

Sayfa : 24

نوط:

[مختلف تورك لهجه‌لرنده حیوان اسملرینی / صفتلرینی روح
و جان مفهوملرینی افاده ایدن کلمه‌لرك

پك چوق „soo„ „zü„
„suu„ هجالریله باشلادیغی گورولمکده‌در:

„sigür„ „zoor„ „suur„
„suz„ „sus„ „zük„
„sigum„ „sigin„
„sigürcük„ کبی.

Marr مادرك نظریه‌سنه گوره ایلك اهلیلشدیریلن
حیوان صایلان [= آلتای] یاماجلرنده
یا شایان „کییك“ - مرال „صیغین“ اولدیغنه
و بونلك ده تورکلرده‌کی بر تلفظی [illegible]

„Suun„ [رادلوف IV 762]

اولدیغنه گوره تورکلرده [illegible] کولتور
ودیی آلان مثلا „zoo+n„ ویا
„soo+n„ شکلنده کیمسی پك
مثلاً ـ]

A.İ.

Sayfa : 25

یاقوت لغتی II — Pekarski

Suor — [پەقارسکی II 2343] قورغوه، قارغا

SO

ماچو لغتنده (زلغاروف صحیفه 620
اکوزلک و آتلرک بوینینده‌کی
قالیه دری.

Sayfa : 26

I لاقیردی

لاقرمق Lakırmak —] زدوده II 728 سنکو Zenker لغتنده
[نقلاً
سویلمک (آلمانجه Sprechen).

لاقیردی Lakırdı —] زدوده II قالمق قیرمق [قوونشمه، لاقیردی

لاقیلدامق Lakıldamak —] زدوده II قاراب [اوروه‌کوک لاقلاق (سسلمک)

Laktırmak —] زدوده II 729 قرمز [راقیت، آقمق

Sayfa : 26

Lĭga [رادلوف III 756 «اویغور» چوق ، زنگین

Lag [رادلوف III 730 چغتای] محل ، یر ×

رادلوفڭ نوطی: وغالبا بوکلمه مستقل بر
کلمه اولمیوب «یایلاق ، قیشلاق ، کی اراده
اولدیغی کبی «لاغ » یا لاق » لاحقه سیدر

Lagŭy [ژ. و. ر بیتسکی «آلتای و آلتاداغ تورك لهجه‌لری لغتی »
ص 196 ، تیله‌وت]

مناز ، سهولیت

Sayfa : 27

لاقیردی II

لاخ **Lah** [یه قارسکی یاقوت لغتی II ص 1470]
(بوکلمه‌نڭ مستقل معناسی یوقدر)

اویلاخ ! **uy-lah!** ندا کلمه‌سیدر ، قورقو آننده
«uy-lah!» دیه باغیریلیر .

[Ab. نوط : «واویلاه !» کبی]

Sayfa : 27

لاخپا Lahpa [پەقارسكى II 1471]
حقیقت ، دوغرولق ، تام لەیسی
[بو كلمه ایله "Lap" = لاپ كلمەسنی مقایسه ایمیز!]

لاپ Lap [پەقارسكى II 1466 ، بیله وتوركیه سه :
"Lap" تام كه‌یسی ، غفله بتقطه دوغرو :
[موغولجه‌ده "Lap" حقیقت ، دوغرو
باتوكجه‌ده : حقیقت ، [illegible] ماوقع ، مصدق .

لاغیداق Lagïr — [پەقارسكى II 1463] عینی شی حقنده تكرار
تكرار صورمق .

Sayfa : 28

لاقردی ■

لاحسییق Lahsïy — [پەقارسكى II 1471] طورمادن
قونوشمق ، هرتورلو هرزه سویله‌مك ،
سفسطه سویله‌مك

دمعیر Lahsïr [پەقارسكى II 1471] كوه‌زه ،
كوه‌زه كوبلك

Sayfa : 28

Laksırdah — [یه قارسکی II 1421] گوزه، هره گوك

Laksüs — [یه قارسکی II] دیدی قودی ایتمك، اوته ده یه یه قونوشمق

Lüglüg — [یه قارسکی II 1483] مقایسه ایدیکز.
تورکجه «لیلك» «لهگلهگ» ؛ طونغوزجه
«Lagli» = «نوع یابانی قاز» ؛ روسجه
«لهکلهك» = «لیلك»
یاقوتجه‌ده نوع یابانی قاز درەکه آلتی بیاض اولور.

Loguy — (موخیت) [یه قارسکی II 1473] بر جسمی دیکر بر جسمه دوره‌وب صو چقارمق

Sayfa : 29

رؤیا

I

«رؤیا» کلمه‌سی حقنده

عربجه‌دەکی «رؤیا» کلمه‌سنك کوك تورکجه اولدیغنده شبهه یوقدر.
چونکه ... ابتدائی دورلره عائد اولان کلمات «رؤیا»
رؤیا تعبیری کبی مفهوملری افاده ایدن سوزلر ...
سنه‌لر کولتوره ... بر باعث ماهیت یوکسلدیکی دوره‌ده میدانه گلمشلردر.
بو دورلرده یالکز مرحله‌یه ... ایتمك واصل اولدقلری شبهه‌سز
تورکلردر.

Sayfa : 29

ابتدائی دورده تورکلرك [redacted] رؤیا "..." و "كهانت"
ایچون قوللاندقلری کلمه "..." [redacted] هپ سنی احتوا
ایدن بر کلمه اولمشدر. بو [redacted] "..." هپ سی عینی زمانده
تاتوبلر، اوتوناده [سویلنن] عینی ایلیری ده افاده ایتمه‌ر.
قولتور ساحه‌سنده یوکسلدکجه بو "..."، "...ه" کلمه‌سی آیت
تورکو، شرقی معنالرینی آکلاتمق ایچون قالمشدر.

لغت کتابلرنده "Ïr" کوکندن اولان کلمه‌لر:

"Ïrk" – [دیوان لغات الترك I 45] الكهانه والفال واخراج الغمیم.

"Ïrk" [رادلوف I 1370 خانه] طالع.

"Ïr" "yır" [رادلوف I، III بوتون تورك لهجه‌لرنده] تورکو، شرقی

Sayfa : 30

رؤیا
II

"Ïra" [چغتایجه. یاقوت لغت III 3808 – 3809]

[مقایسه ایدیکز: قاراقرغزجه‌ده "Coruk" = "
استقبالی بیلدیرن علامت، اشارت، رؤیا تعبیری؛

Sayfa : 30

"Iruva" استقبالدن خبر ویر... ؛ موغولجه ده
[فالقاص تعبیرسنده "yoro" استقبالک تواترک بر علامت

یاقوتجه ده : حس قبل الوقوع ، استقبالدن خبر ویرمه ،
اولاجغی اوکجه تخمین ایتمه ؛ مقدراتنه نیکبینانه
(اوپتیمیست) ویا بدبینانه (پسیمیست)
نظر ؛ طالع ، ایی طالع ، قسمت ....

"Ray" [یه قارشیکی III . [یه قارشیکی بو کلمه نک روسجه] "iray"
[= جنت کلمه سنده بوزونقوسی اولدیغنی سویلیور

جنت : پارلاق [نورانی] کورنش [کورمه] .

"irala-" [یه قارشیکی III] استقبالدن خبر ویرمک ،
(بر شیئی) وقوعندن اوکجه حس ایتمک ؛ طالع ویرمک

Sayfa : 31

بعدیا / III

"iria" · ["illa" =] (یه قارشیکی III 3823
متعاقب ایدیکز : "ir" ، "yar" ، "cir" = تورکو
شرقی ؛ چواشجه ده "iora" (
تورکو ، شرقی ، الحی ، حمد ثنا .

Sayfa : 31

بوتون تورکلرده مشترک اولان «ییرق» (جوانیجه‌ده ırqa)
کلمه‌سنک کوکی ده «مستقبل الوقوع»، «کهانت»، «طالع»
و دها صوکره «نهی» معناسنی افاده ایدن «ïra» کوکندن
کلمشدر. «ïriya»، «ïora» و رؤیا تعبیری
معناسنه کلن yuru – yoru – و دها ابتدائی
دورلرده (اقبال) «Iruya» (= عربجه‌ده‌کی رؤیا)
آوروپا دیللرده شرقی «الهی معناسنه کلن» «ohir»
«arya» (هپ تورکجه کوکه دایاندیغنده شبهه یوقدر.

«Ïrk»، «ïria»، «Ïra» کلمه‌لرینی ده تدقیق ایدرکن
یالکز «رؤیا» کلمه‌سنک تورکجه اولدیغنی میدانه چیقارمقله
قالمیورز. لاتینلرک «Orakel» (Oraculum)
لرینک تورکجه کوکه و عنصره دایاندیغنه ذاهب اولورز.

Sayfa : 32

رؤیا
١٧

اوغوزنامه‌ده «ایرقیل» Irkïl آتا، آدی کچر. روایته کوره
تورکلرک بوتون تورە و عنعنه‌لرینی بو «ایرقیل» اوکره‌تمشدر.
(ماخذ: جامع التواریخ؛ والغازی - شجرهٔ تورك و شجرهٔ ترالمه).
... ایلیا مالرینه کوره بیلك قاملك آدی «An Argïl» در.
(ماخذ: پهتارسکی ١٦٥) بو قاملك منقبه‌سی پرتیلونسکی

Sayfa : 32

طرفندن تثبیت ایدلمشدر (ژیوایا استارینا IV) . بوره‌لرده

Irgil kige (ایرقیل کاهن) کولتی واردر [باقکز : یوتانین شمال-

غربی موغولستانده موتوغرافیلری IV ص 117]   «شرقی»

کورولیورکه تورکجه‌ده کهانت „ „الهی„/ „حس

قبل الوقوع „/ „تعبیر رؤیا„ مفهوملرینی افاده ایتمك ایچون قوللانیلان

„ ïrüya„ , „ ïrk „ , „ ür „ [redacted]

„ ïora „ , „ yora„ , „ ïra „ کلمه‌لرینك کوکی

„arya„ , „ oranel„ لاتینجه , „رؤیا„ دیمه

„... کلمه‌لرینه منشأ اولمشدر .

„رؤیا„ ایله „حس قبل الوقوع„ , „استقبالدن خبر ویرمه„

کهانت„ مفهوملری باغلی اولدیغی کبی „رؤیا„ ایله حد اعلا کولتی

باغلیدر . کولت ایله الهی , تورکو , شرقی ینه باغلیدر .

Sayfa : 33

Hidra I

ïdra- [رادلوف I 1383 , قیرغز] داغیلمق , آیرلمق

ïtïar- [یه‌قارسکی یاقوت III 3845] یوقاری

چیقمق , یوکسلمکه [redacted] امکان ویرملك .

Sayfa : 33

یوكسه‌لمك ، یوقاری چیقمق

<u>İtür</u> [یوقارسكی III 3852] گرداب ،

صو چه‌وریسی

خادارینیا
Hadarinya [یوقارسكی III 3227] بر نهر و محل آدی

خودو Hodu [یوقارسكی III 3435] گوللره بیته‌ن اوت

Sayfa : 34

<u>Hidro I</u>

<u>صو ، كلمه‌سنك مختلف تورك لهجه‌لرنده‌كی تلفظ شكللری :</u>

<u>Suu صو</u> [قاراته ، قرغز ، ورلك ، آلتایلی ـ سوم ایلی ،
قریم ، آذری ...]

<u>[illegible]</u> [آلتایه ، مجض قبیله‌لر و [illegible]]

x او <u>U</u> [یاقوت لهجه‌سنده]

<u>Suğ</u> [ینیسه‌ی قبیله‌لری]

<u>Su هو</u> [تاستقورت لهجه‌سنده]

X <u>كركلرده قوشو مدغول قبیله‌لرده :</u>

اوهان
<u>Uhan</u> [بوره‌تجه‌ده]

Ugu [موغولجه‌ده]

Sayfa : 35

اوقيانوس و mer

[„Uigur. Sprachdenkmäler„
رادلوف „ اويغور ديلى يادكارلرى „ 281]

Öken

نهر

üküs

üksün

üŋüs

[يوقاريكى ياقوت III 310 % . باشقه حساب . [توركى لهجه لرنده „ اوكوش „ üküs „ چوق „ دى

ياقوتجه ده ؛ 1) بر حساب چوق ، بوللق ، چوق

2) ياقوتستانده بر كول آدى

نهر [اسكى اوزغون يازيلرنده] üküs

„ mer „ باشقه ديللرده كى „ Meer „ ،
اصلنده „ muran „ توركجه كوكلرندن „ كلمشدر
(= دكيز)
كلديكى كوروليور .
اويغورده „ Muran „ نهر (اوغوزنامه)

(آرقاسى وار)

Sayfa : 36

Reson

یاقوت لغتنده [یوقارسکی I 303]

"erisien" کلمه‌سی "reson" (= قانون) معناسنه
موجوددر. یوقارسکی بو کلمه‌یی (روسجه "reson" کلمه‌سندن)
دیه قید ایتمشدر.

مثاللری:

"men eppit tilim erisien"

"بنم سویله‌دیکم سوز — قانوندر"

"Buhatir kisi eppit tila erisien"

"بهادر (جسور = قهرمان) کشینڭ سوزی — قانوندر"

نوط: یوقارسکی‌نڭ بو کلمه‌یی (روسجه rezon دن) دیمسی دوغری اولمسه کرکدر. باشقورجه‌ده [illegible]

[illegible]

Sayfa : 37

«عمر» I — ترکلرسنده یاشیلق ؛ ---

Ömür [رادلوف I 1314 قرغز . عربچه "عمر"]

١- حيات "Ömürün uzun bolsun!"

«عمرك اوزون اولسون!»

"Ömrümde körmedim" = عمرمده کورمدم

٢- ابديت

Ümür [رادلوف I 1913 قوموندیجه‌سی - عربچه
«عمر» دن]

١- حيات ؛ ٢- زمان، وقت

[اوزبك، باشقورت، قازان، بارابا، قاراقرغز لهجه‌لرنده
ده «عمر» کلمه‌سی واردر، بونلری رادلوف آلمیشدر A]

Öm [رادلوف I 1313 آلتای - مراس «» أو — —

Sayfa : 38

„ عمر „ [II] مركلمه‌نك بكزه‌يه كلمه‌لوسيه .

ĭmĭr — [يقارسكى III 3296]

چوروملك ، اخلال وتفسخ ايتمك

ĭmĭrĭttan — [يقارسكى III] اوزرنده زيقزاقلى ودالغالى خطلره مالك اولمق

ĭmĭrĭttĭn — [يقارسكى III] يوزى اوزرينه زيقزاقلى ، اينجه ، دالغالى خطلر ، بوروشوقلر قبول ايتمك

„ Sĭraygĭn ĭmĭrĭtĭnnarĭma! „ = يوزوكى (چهره‌كى) بوروشديرمه !

Sayfa : 39

بو عمر ، کلمه سنه بڭزه ین کلمه لر — III — بو عمر

Ümükü / Ümmüük] یه قارسکو III 8125 [صیقیشدیرلمه دار التیلمش

ümmüüy —] یه قارسکی III 3125 [دار الملق ، صیقیشمق [illegible] چکلمك

Amŭr] رادلوف I 647 . آتای ، تیله دت ، ... توبیال ، کوشر ؟ مرفوله ده amŭr ده ، ماچوده

[amatan

سکونت ، صلح ، اتفاق ، استراحت

Amŭra —] رادلوف I قیله دت ، توماندی [

صلح (راحت) [illegible] بولمق ، سکونت بولمق

Amŭrala —] رادلوف I [[illegible] تسکیه ایتدی ، تسلی [illegible] ایتدی ، برشیی باپنه ... وقت (فرصت) ویرمك

Amra —] رادلوف I 650 آتای [راحت یاشامق استراحت ایتدی

Sayfa : 40

سنغيل :

Sinçi – [رادلوف III 2153 عثمانلى]

كوزاى چوروية

Sabïl – [رادلوف IV 420 قرغز]

بوشنه يورمك

Sabïlïp keldim

بوشنه گزمش اولدم .

Sapsïl – [رادلوف IV 410 تيلهت]

صارصلق ، صاللانمق ، ضعيف

دوشمك (Sapsïmax. + ديه كلير)

Sabïl – [رادلوف IV 420 ساغاى]

[قويبال]

قيمداق ، صاللانمق

Sebil – [رادلوف IV تيلهوت]

، الغين اولمق

[سنغيل .. كلمه سى دها آراشديريلاجقدر. A.İ]

Sayfa : 41

Üye

[مقایسه ایدیکز : تورکجه ده
"üye" — نسل، بطن ؟

[مغولجه و اویغورجه ده "üye" "عصر"

یاقوتجه ده :

۱ — حیاتك دوامی [زمانك دوامی] ؟
حیات ؟ انسانك عمری، حیاتی ؟
زمانك دوری، زمانه ؟
ابدیت ؟ عصر، یوزییل

۲ — بطن، نسل، اوروغ

Sayfa : 42

"اسپ"

Sipandamak [رادلوف IV 668 قازان]
قویروق صاللامق (آت حقنده)

Sipa [رادلوف IV قچانلی] آتك یاوروسی، طای

Sayfa : 42

Sübay [پقارسکی II 2427] یاوروالمیانه قیصرلره
Ayı Sübayo ،، حکایه‌لرده سویلەنه
بر قیصرلره آدی.

Sayfa : 43

متن

mud [رادلوف IV 2200 عثمانلی] دمیر ئولچوسی
[قاموسده بو کلمه عربجه دیه گوستریلورسه ده
رادلوف ترکجه دیه مشدر]

mede [رادلوف IV 2104 بارابا] علامت، اشارت

medele- [رادلوف IV بارابا] علامت قویمق، اشارت قویمق

mat [رادلوف IV 2043 تیله وت] بامه‌سلی، دوغری،
مستقیم، تام کندیسی، genau (آلمانجه)،
واضح

Mitek [رادلوف IV 2160 چغتای] مانع سیلرك
ذخیره‌لرك ئولچوسی

Sayfa : 43

midret — [رادلوف IV 2162 تاراجی لهجه‌ك]
یوندن اویاتمق

Püttür — [ده‌دبیتسکی. آلتای‌دالداغ تورکجه‌ك لغتی 275]
ایاندرمق، قاندرمق

Sayfa : 44

raşı راست

iras — [پهقارسکی III 3811 تورکجه "arïx" "aru" "arï" "arux" "arïg" "arïgun" سوموجه‌ده "arun" بوره‌که‌ده = تمیز، مقدس، پاك]

یاقوتجه‌ده: تمیز، نظیف، پاك، صاف، معصوم، ناموسلی، مقدس، عزیز

irasta — : تمیزلمك، پاکلامك، ییقامق

Sayfa : 44

[2001 II پوقاریسی] r̆as = Ras

تمیز، پاك

تمیزلمك [2001 II پوقاریسی] rasta–

Sayfa : 45

tor

is, قوورت

2736

törüt — I : كوك، اساس، منبع

. هر توهوملك وجودینه عامل ویا اساس اولان شی

II : طبیعی، مبدأ

(2900 ص) tüörpe = (2901 ص) tüölba, tüörba, tüörbe

1- صوریتیسی؛ توچوقلوك

2- محل، اوكه، طوروالجق یر

طوپراق پارچه‌سی (2902 ص) – tüölba

طوپراق = (tuoromos=) tuoramas

(مجازا) یوزی یوزا ه پارچه | tuorpas

Sayfa 1

İrs:

Mirâs Ma'na ve telaffuz itibarıyla "ırs", "mirâs" kelimelerine benzeyen sözler:

İris. [Radlof I 1368 Altay, Tileut, Şor, Komandi, Barâbâ, Kırgız, Kuman]= Rıs Tâlî', servet, muvaffakiyet

Irık. [Radlof I 1367 Osmanlı]= Uruk, ilik· Irk, bılâ-vasıta olan menşe'. [Radlof'a göre Osmanlıca'daki "ırk" Türkçe'dir.]

Mura [Radlof IV 2190 Kırgız]

Mirâs:

İris. [Pekarski, Yakut Lügatı I 957] Kadınlardan en yaşlı akraba

İrıs [Pekarski, I 952] Nesil, tohum almak için hayvanları çiftleştirme

[Sayfa 2]

Mirâs:

Irs:

İrısin, irıster· [Pekarski I 957] Birbirine bağlanmak, birbiriyle karışmak

İrisinmer: [Aynı sayfada] Hayvanları çiftleştirmek, nesil, tohum almak için erkek hayvanı salıvermek

[Sayfa 3]

Sabah I . Bu kelimenin yaygınlığı.

Saba [Radlof IV 412 Uygurca]= Sabah

Sabah [Radlof IV Osmanlı] Arapça "sabah" kelimesinden

Sabah

Benzeyen kelimeler:

Samal: [Radlof IV Kırgız. Radlof bu kelimenin "şimâl" kelimesin-

den geldiğini kaydediyor) [*]

1- Hafif rüzgar

2- Akşam karanlığı

Samarıy [Pekarski, Yakut Lugatı II 2062] Eğilmek, kağşamak, her tarafa gitmek.

[*] "Şimâl" kelimesinin "şimâl" den gelmediğine delildir. "Saymal" (Kırgız lehçesinde ve Yakutça'da) taze ve daha ekşimemiş kımız. Yakutça'da da "taze kımız" ma'nasına gelir ki Türkçe'de "sabah" gibi taze demek olsa gerek.

[Sayfa 4]

Sabah II

Saba [Pekarski, Yakut Lugatı II 2005]

1-Sallamak (meselâ elle sallamak), vurmak

2- Ufalamak, rüzgâr esmek. Mukayese ediniz. Sagay, Koybal Türkçesi'nde "rüzgâr esmek"

(Not: "Sabâ yeli= Sabâ rüzgârı" kelimelerini hatırlayınız! A.)

Saban: [Pekarski, Yakut II] Sıcaklık

[Sayfa 5]

Ni'met I

Nyima, Neima= [Pekarski II 1746]

Vasıta (Sebep, iş ve hayat ve vasıtası) Yol

Kömo neima= Yardım vasıtası

Öy neima= Akıl vasıtası

Neimalan, Yakutça yazılışı Nyima= Parlak

Neimma [Pekarski II 1747] Mulayim, zarif, ince, dar

[Sayfa 6]

Leke

Leke.[Mukayese ediniz: Osmanlı Türkçesi'nde "leke" ağaçlar[ın] üzerine yapılan (kertık) küçük bir kertık, açılan yara (Pekarskı II 1487] (gedik)]

Lekeger: Kesilmiş, kertilmiş.

[Not. "Leke" kelimesı Kırgız, Kazak, Başkurt, Kazan ve saır Türk lehçelerinde yoktur. Yanı Anadolu Turklerıyle Yakut Türklerının arasındaki sahada bu kelime unutulmuştur. Kelimenin Yakutlarda ve onlardan tamamıyla ayrı olan Anadolu Garb Türkçesi'nde bulunması gösterıyor ki "leke" çok eskı bır Türkçe kelımedir. Ortadakı Türkler unuttukları halde Turk dünyasının iki kutbunda yaşıyor. A.J.]

[sayfa 7]

Harçlık (harç)

Harçi [Pekarski III 3367]

1-Atın sağrısı ve kemiğiyle beraber alınmış kısmı ki ne kadar yağlı olursa o kadar makbul olur.

2-Para

3-Muayyen bir adetle kullanılırsa "sikke" ma'nasına gelir

"Bir harçi"= Bir kopik

Harçıla [Pekarskı III 3368] Bırıne para vermek, birını zengin etmek, paralı etmek

Harçılanı: Para zenginliği, paralı olma

Harçılah: Paralı, zengin, kapıtalıst, sermayedār

[sayfa 8]

Ülgu [Radlof] Ölçu, kalıp, kanūn, kaide, örf

Ölgu [Radlof I 1254 Çağatay, Osmanlı, Uygur] 1- Mızān, terazı (ālet) 2- Ölçü

Ölgümen: [Radlof I] Ölçmek

Ülker [Radlof I 1855]= şerya yıldızı, sıra, hutūt

Ülge (Radlof I 1857 Şor, Sagay)

1-Kalıp(dikiş kalıbı)

2- Atış için konulan huni, nişan

3- Kanûn (kaide)

Ulgen (Radlof I) Turk mitolojisinde en buyuk hayr-ı ilâhî

Ülger (Radlof I tilavet) hekimâne sozler, atalar sozu, hikâye

(sayfa 9)

Bugün tesadufen çıkan kelimeler!

Vatan I

"Vatan kelimesi de Turkçe kokten geldiği gorulmektedır Iptıdaı devirlerde "vatan" mefhumu çok var olduğunda şuphe yoktur Bır "ocak", bır "avlu", bır "oba" vatan sayılmış olsa gerektir Beşeriyetin avcılıkla geçındiği devirlerde av- şıkârın toplandığı yer şuphesiz "vatan" sayılmıştır.

Bize bu faraziyeyi ilham eden kelimeler

Uten (Pekarskı, Yakut Lugatı III sayfa 3192)

(Mukayese ediniz Tunguzca'da "utan" kışlak ve yazlık bır nev' mesken)

Yakutça'da Mühr, tayyu'ş-şekl kulubedir ki avcıların avlandıkları yerlerde yapılır.

(Turk Lugatı tertib eden müelliflerin kaydetmedikleri Kırgızca "utan" kelimesi vardır ki obanın meydanlığıdır Bu "utan" denilen yer mübarek add olunur Suvarı olarak burasına girmek edepsizlik sayılır Kırgızca halk şiirlerinde çok geçer A I)

(sayfa 10)

("Filanın bana arzı var!")

Araz (Radlof I 260 Kırgız= Arapça Ârâz)

Başkasına karşı hiddet, birıyle kavgada bulunan, muhalif

Arazdas: [Kırgız Radlof I]

Kavga etmek, düşmanlık etmek

Arazdık· [Kırgız Radlof I] Duşmanlık, kavga

[sayfa 11]

Rakm, terkîm= rükn, terkîn

Rakam [Radlof III 709 Karayım, Kırım]

Rakm

Misal: "Bu bezim rakam değil Frenk rakamına benzer"

Arkan:

Arkam:

Argan:

Urgan· Hep urgan, sicim ma'nalarını ifade eder.

İptidai devirlerde insanlar "rakam" (sayı işareti) yerine ip düğümlemişlerdir. Acaba Arapların "rakam", "rakan" diye aldıkları bu kelime Türkçe "arkan", "arkam" kelimelerinden midir?

[sayfa 12]

Mermi

Möröy: [Verbitski. Altay, Aladağ Türk Lehçeleri Lügatı, 205]

Nişan olarak atılan(vurulan) hedef, bahıs tutuşmak

Mör, morı: [Verbıtski Altay, Aladağ Türk Lehçeleri Lügatı, 488]

Faikiyyet, hakimiyyet,, oyunda kazanma, tefevvuk

Möör· [Radlof IV 2132 Kırgız= Mühr]

[sayfa 13]

Şer: [Radlof IV Kırım, Şor]

1-(Kırım) Bedbahtlık

2-(Şor) Verem hastalığı

Şer: [Radlof IV 1004 Kırgız]

1-Uzun müddet (senelerce) suren muzmın hastalık

2- Hastalıktan sonra kuvvetten duşme(hastalık sonu halsizlığı)

Şira (Radlof IV 1051 Tıleut, Lebed, Şor) Belıyye, ızdırap

[Sayfa 14]

İl

Kadr, takdîr

(Not "Kadr", "kudret" ve "kâdır" kelimeleri bir kokten gelmıyorlarsa Türkçe'deki "kadır" den gelmiş olacaktır) Kadrnânen (Dıvan-ı Lûgat- it Türk) Eşşeyü'S-saub

Kadîr (Dıvan-ı Lûgat- it Turk'de I 304) Kadru'l- cebbâru'l- savb mıne'l- mulûk ve bıhı yulakkabu el-Hâkımıyye bı-Kadır Han ve hazıhı'l- luga vafekat el- Arabıyye lı enne't- tecebbur mın el- Kudre Ve'l-cebbâr huvellezı yakdıru alâ yurıdu (Hakanlık unvanı Kadır Han olarak adlandırılır Bu Arapça'ya da uymuştur Çunku cabbarlık kudretten gelir Cabbar da ıstedığını yapabilendır)

Not Eskı hakanların unvanı "Kadır Han"

"Kadir Bilge Tengri İlig Kutu"

(Radlof Uygur Dılı Yadıgârları", 272)

Orhun'da bir mevkii adı.

"Kadirhan Yış" (?204)

Herhalde "kadr" Türk kökündendır

[Sayfa 15]

Tasallut, musallat, sultan

Salt

Salgar (Pekarskı II 2053) Bıktırmak, nefret, telkın etmeye başlamak, menfûr oluncaya bıktırmak (nefret ettırecek derecede bıktırmak)

Sollon: (Pekarski II 2268)

1- İnsan karnında bulunan böcek solucandır. Daima açlık hissettirir.

2- Kanaatsizlik, aç gözlülük

Saltan.[Radlof IV Kırgız] Ağırlığı olmayan [bagajı olmayan]

Saltak: .[Radlof IV Çağatay] Çokluk, ordu, [asker]

Erke Soltan [Şaman dualarında bir ilâh adı]

[Not: Anohin bunun Arapça "sultan"dan geldiğini söylemiştir. Fakat doğru olmasa gerektir. A.J.]

[sayfa 16]

Def I

Tep: [Pekarski III 2638] [Mukayese ediniz: Türkçe "tep", "dep", "tip", tepmek, ayakla vurmak, ayakla çiğnemek, ayak altı etmek, vurmak, Moğolca'da "depse": Ayak altı etmek, ayakla basmak, çiğnemek]

Tekme atmak, birini ayakla vurmak, tepmek, ... tüfekle uzağa vurmak, uzağa gitmek

Tepsen [Pekarski III] Serseri.

Tibir[Pekarski III 2661] Tükürmek, birine karşı ağızla bir şey serpmek [ağızdaki su ile yahud başka bir imâî ile başkasını ıslamak]

Tip [Pekarski III 2678] I- Supurmek, götürmek (rüzgarın karları alıp götürmesi) II- İstinkâf etmek, inkâr etmek

[sayfa 17]

Hadar: [Pekarski III 3227 Tunguzca "kadar"= dağ, kaya]

Yakutca'da: Kaya

[Not: Arapların itikadına göre "kadir" kaya gibi köşelere yazılmış yazılardır değil mi? A. J.]

Keskil [Pekarski I 1063]= Teskil

Kadr, takdir-i ilâhî, kısmet

Teskıl [Pekarskı III 2650] Istıkbâl, gelecek

Kete[Pekarski I 1065] Musırr, inatçı

Kete[Aynı sayfada] 1- Beklemek, intizar etmek, bir şeyi gözden kaçırmamak için muntazır olmak

[Bu kelime Tıleutca'da "kede" telaffuz olunur]

3- Muhafaza etmek, korumak, saklamak

Ketel [Aynı sayfadakı 1- Bekleme, intizar 2- Muhafaza, koruma]

[sayfa 18]

Kirban [Pekarski "Yakut" II 1411]

Kendi kendini vurmak, vurulmak

Kirbanyık [Pekarskı II] Ufak parçalara ayrılmış et

Kuralay [Pekarski II 1241

Müteveffanın mezarı yanına bir çukur kazılıp sevdiği atı gömülür

Bu atın mezarı yanına dikilen oymalı direğe "kuralay" denir

Harbon= Korbon [Pekarski III 3497 kelimenin koku "hor"= "Kor" dur]

Karşılıksız masraf, ısraf

Horbonna= Karbonna [Pekarskı III 3497] Fazla masraf etmek [karşılığı görulmeyen para sarf etmek]

[sayfa 19]

İsıtırista [Pekarskı III 3831, "ıstırıs" kelimesinden]

Kötü sözlerle söğmek [kufur etmek]

İsı- [Pekarskı III Mukayese ediniz Kara Kırgızca "ızıçu" = Gürultu, bağırıp çağırma] Yakutca'da Sadâ, ses, nidâ, feryâd

İstirıs [Pekarskı III] Kufur, Soğme

İstirap [Pekarskı III 3832 Rusça "straf" kelimesinden]

İstirapta [Aynı Rusça kökten ceza, ceza-yı nakdî] Tecziye etmek

[sayfa 20]

1 - Kurban

Kuragan [Radlof II 922 Tileut, Sagay, Koybal, Kaç, Komandi] Genç koyun

[Not "Koyun" bu lehçelerde "koy" da denildiğine nazaran "koyun"a "kuzgan" da denilmesi kurban (koruman= Koruyucu) kelimesiyle münasebeti olsa gerektir A İ]

Kura= Kora [Radlof II Kazan] Ağıl, ahur

Kuran [Radlof II Tilavet, Lebed, Altay] Yabanî teke

Kuraan [Radlof II 923 Altay, Lebed] Genç koyun

Kuraba [Radlof II 924 Kırgız] Yoğurt mayası

[Not. Hatırlayınız ki Şamanizm'de en mukaddes kurban sütdür]

Kuruy: [Radlof II 928 Tilavet]

Kurbanın vücudundan ayrılan hayat kuvveti

Avlamak için Şaman'ın kullandığı ekmek

[sayfa 21]

2- "Kurban"

Kuruyalamak. [Radlof II 929 Tileut]

Kurbanlık hayvanın vucudundan çıkan hayat kudretini avlamak (Şaman hakkında)

Kuruman [Radlof II 937 Çağatay] Mukaddimetü'l- ceyş

Kurumsag [Radlof II Çağatay] Kurban

Kurban [Radlof II 962 Çağatay] Keman muhafazası, kın

Kurbustan [Radlof II 963 Altay Moğolca'da "kurbustan"] hayr-ı ilâhîdir ki ekseriya ülgen tesmiye olunur

Kurman [Radlof II 762 Sagay, Şor, Koybal]

Ufak parçalara ayrılmış et, et parçaları

[sayfa 22]

Zoo:

Soo:

Zık (Çağatay Lugatı 176, [?] ve ondan naklen Radlof IV 908]

Can, hayat.

(Zoor= Zor [Radlof IV 899 ?] buyuk, semiz (hayvanlar hakkında]

Sûr=(Suur) [Radlof IV 764 Kırgız]

Yabani bir hayvandır Almanca'sı Das Murmelthier

So(Soo) [Radlof IV 512 Sagay, Şor, arka, arka kısım, vucudun aşağı tarafı]

Sığncık: [Radlof IV] Bir kuş

[sayfa 23]

Soo, zoo:

Sıgın [Radlof IV 617 Altay, Tileut, Lebed, Osmanlı]

1-(Altay) Erkek maral

2- (Osmanlı) Almancası Eienthier Geyiğin iri ve benli bir cinsi)

Sıgun [Radlof Orhun, Uygur]= Sıgın maral

Sus [Radlof IV, 781 Tılavet] İnsanın ve hayvanâtın canı

"Maldin suzun üzütter alip pardi"

Davarların canlarını oluler alıp gittiler [bereket kaçtı]

"Kisinin suzu yürüp yat"

"(Olen, muteveffa) kişinin ruhu yurumekte [gezinmekte]"

Suna: Bir kuş, ördek

Sus: [Radlof IV] Bir ördek cinsi.

Sum=(Suum) [Radlof IV 762]= Sıgın= Maral

[sayfa 24]

Not:

(Muhtelif Türk lehçelerinde hayvan isimlerini, sıfatlarını ruh ve can mefhumlarını ifade eden kelimelerin pek çoğu "zı", "soo", "suu", heceleriyle başladığı görülmektedir "Suur", "zoor", "sigir", "zık", "sus", "suz", "sıgın", "sıgun", "sıgırcık" gibi

Marr'ın nazariyesine göre ilk ehlileştirilen hayvan, Sayan [= Altay] yamaçlarında yaşayan "geyik-maral, sigin" olduğuna ve bunun da Türklerdeki bir telaffuzu "suun" [Radlof IV 762] olduğuna göre Turklerden kultur ve dil alan milletlere "zoo+n" veyahut "soo+n" şekline geçmesi pek muhtemeldir] A.J.

[sayfa 25]

Pekarski Yakut Lügatı II

Suor [Pekarski II 2343] Kuzgun, karga

So:

Mançu Lügatında (Zaharof sahife 620)

Oküzün ve atın boynundaki kalın deri

[sayfa 26]

Lakirdi I

Lakırmak [Radlof II 728 Zenker Lügatından naklen]

Söylemek (Almanca: Sprechen)

Lakırdı [Radlof III Osmanlı, Kırım] Konuşma, lakırdı

Lakildamak [Radlof III Kazan] Ördeklerin laklakı (seslenmesi)

Laktirmak [Radlof III 729 Kırgız] Bırakmak, atmak

Liga [Radlof III 756 "Uygur"] Çok, zengin

Lag [Radlof III 730 Çağatay] Mahal, yer

Radlof'un notu "Galiba bu kelime müstakil bir kelime olmayıp "yaylak", "kışlak" kelimelerinde olduğu gibi "lag", "lak" lahikasıdır"

Lagıy [Verbitski "Altay ve Aladağ Türk Lehçeleri Lugatı" sayfa 196 Tileut]

Mümtaz, seçilmiş

[sayfa 27]

Lakırdı II

Lah [Pekarski Yakut Lugatı II sayfa 1470]

[Bu kelimenin mustakil ma'nası yoktur)

Uu-lah! Nidâ kelimesidir ki korku anında "uy-lah" diye bağırılır

[Not: "Vaveylah!" gibi]

Lahpa. [Pekarski II 1471]

Hakikat, doğruluk, tam kendisi

[Bu kelime ile "lap" kelimesini mukayese ediniz!]

Lap [Pekarski II 1466. Tilev Türkçesi'nde "lap" tam kendisi, nokta binokta doğru, Moğolca'da "lap" hakikat, doğru]

Yakutca'da Hakikat, ma-vaka', musaddak

Lagır [Pekarski II 1463] Aynı şey hakkında tekrar tekrar sormak

[sayfa 28]

Lakırdı III

Lahsıy [Pekarski II 1471] Durmadan konuşmak, her türlü herze söylemek.

Lahsır [Pekarski II 1471] Geveze, geveze gevezegüylük

Lahsırdah [Pekarski II 1471] Geveze, herzegûy

Lahsıs [Pekarski II] Dedi kodu etmek, oteden beriden konuşmak

Lığlıg [Pekarski II 1483 Mukayese ediniz Türkçe "leylek" "legleg", Tunguzca "legli" = bir nev' yabani kaz Rusça "leklek" = Leylek]

Yakutça'da Bir nev' yaban' kazdır ki alnı beyaz olur

Loguy [Pekarski II 1473] Bir cismi diğer bir cisme vurup ses çıkar

mak.

[sayfa 29]

Rüya I

Rüya kelimesi hakkında

Arapça'daki "ru'ya" kelimesinin kökü Türkçe olduğundan şüphe yoktur. Çunku en iptidaı devirlere ait olan kehanet, ruya, rüya tabiri gibi mefhumları ifade eden sozler manevı kultur sahasında beşeriyetin muayyen bir basamağa yukseldiği devirde meydan gelmişlerdir Bu devreye yahut merhaleye ilk vasıl olanlar şuphesiz Turklerdir

İptidaı devirde Turklerin "ruya" ve "kehanet" için kullandıkları kelime "ır" hecesini ihtiva eden bir kelime olmuştur Bu "ır" hecesı aynı zaman Tanrılara okunan [söylenen] ilâhîleri de ifade etmiştir. Kultür sahasında yukseldikçe bu "ır", "ıra" kelimesi ağıt, türkü, şarkı ma'nalarını anlatmak için kalmıştır.

Lugat kitaplarında "ır" koküyle olan kelimeler

"İrk"- [Dıvan-ı Lûgat-ıt Turk I 45] El-kehâne ve'l-fâl ve ıhracu'l- zamir.

"İrk" [Radlof I 1370 Osmanlı] tali'

"Ir", "yir" [Radlof I, III butun Turk lehçelerinde] Türku, şarkı

[sayfa 30]

Ruya II

"İra" [Pekarskı Yakut Lugatı III 3808- 3809]

[Mukayese ediniz Kara Kırgızca'da "coruk"= Istıkbalı bildiren alâmet, ışaret, ruya ta'bırı, ıstikbalden haber verme, Moğolca'da "ıruva" Halhas lehçesinde "yoro" ıstıkbale dair bir alamet]

Yakutça'da Hıss-ı kable'l vuku', ıstıkbalden haber verme, olacağı önce tahmin etme, mukadderatına nikbinâne (optimist) veya bedbınâne (pessimıst) nazar, talı', ıyı talı', kısmet .

"İray": [Pekarskı III Pekarskı bu kelimenin Rusça "ray"= cennet kelimesinin bozuntusu olduğunu soyluyor]

Cennet, parlak [nurânı] gorunuş [gorme]

"İrala" [Pekarskı III] Istıkbalden haber vermek, (bır şeyı) vuku'undan önce hissetmek; tâlı' vermek

[sayfa 31]

Ruya III

İrıa ["IIIa"] (Pekarskı III 3823 mukayese edınız "Ir", "yır", "eır"= Türkü, şarkı; Çuvaşca'da "ıora"]

Türkü, şarkı, ilâhî, hamd ü senâ.

Butun Turklerde muşterek o-an "ır" Çuvaşça'da ıora"] kelimesının koku de "hıss-ı kable'l- vuku'", "kenanet", "talı'" ve sonra "ılâhî" ma'nasını ıfade eden "ıra" kokunden gelmıştır "Irıya" "ıora" ve ruya ta'bırı ma'nasına gelen "yoru- yuru ve daha ıbtıdaı devırlerde ıhtımalen "ıruya" (Arapça'dakı "ruya", Avrupa dıllerde şarkı, ılâhî ma'nasına gelen "aır", arya") hep Turkçe bır koke dayandığından şuphe yoktur.

"Irk", "ırıa", "ıra" kelimelerını tedkik eder kı bız yalnız "ruya" kelımesının Turkçe olduğunu meydana çıkarmakla kalmıyoruz Latınlerın "orakel" (oraculum) larının Turkçe koke ve an'aneye dayandığına da zâhib oluruz

[sayfa 32]

Rüya IV

Oğuznâme'de "Irkılata" adı geçer Rıvayete gore Turklerın butün tore ve an'anelerını bu "Irkıl" oğretmıştır (Bakınız Camıu't-tevârıh, Ebu'l-Gazı, Şecere-ı Turk ve Şecere-ı Terakıme) Yakutların ınanmalarına göre ılk Kâm'ın adı "An Argıl" dır (Bakınız Pekarskı 145) Bu Kâm'ın menkıbesı perınklonskı tarafından tespıt edilmiştir (ıvaya Istarnıya IV) Boratlarda [?] Irgıl boge (Irkılgahı) goletı vardır [Bakı-

nız: Potanin şimal-i Garbî Moğolistan Monografileri IV sayfa 117]

Görülüyor ki Türkçe'de "kehanet", "ilâhî", "şarkı", hiss-i kable'l-vuku', ta'bir-i rüya" mefhumlarını ifade etmek için kullanılan "ir", irk", "ırıya", "ıra", "yora", "iora", kelimelerinin kökü Arapça "ruya" Latince "orakel" "arya", "aır" kelimelerine münşâ olmuştur.

"Rüya" ile "hiss-i kable'l-vuku'", " istikbalden haber verme", "kehanet" mefhumları bağlı olduğu gibi "ruya" ile cedd-i a'lâ kultü bağlıdır. Kült ile ilâhî, turku, şarkı yine bağlıdır.

[sayfa 33]

Hidro I

İdra. [Radlof I 1383 Kırgız] Dağılmak, ayrılmak

İtiar. [Pekarskı, Yakut III 3845] Yukarı çıkmaya yükselmeye imkan vermek, yükselmek, yukarı çıkmak

İtır [Pekarskı, III 3852] Girdab, su çevrintisi

Hadarınya [Pekarski III 3227] Bir nehir ve mahal adı

Hodu [Pekarski III 3435] Göllere biten ot

[sayfa 34]

Hidro

"Su" kelimesinin muhtelif Türk boylarındaki telaffuz şeklidir

Su [Kazan, Kırgız, Özbek, Anadolu- Rumeli, Kırım, Azeri. .]

Sup, Sub [Altay'da bazı kabileler ve eski Orhun âbidelerinde]

U [Yakut lehçesinde]

Suğ [Yenisey kabileleri]

Hu [Başkurt lehçesinde]

Türklerle komşu Moğol kabilelerinde

Uhan [Bortaca'da]

Usu [Moğolca'da]

[sayfa 35]

Okyanus ve mer

Oken [Radlof Uygur Dılı Yadıgarları 289]

"Vigur sprachdenkmäler"

Nehr

Üküs

Üksün

Ugus [Pekarskı Yakut Ili 317 Başka Turk lehçelerinde "ukus" çok, bıhesab]

Yakutça'da 1 Bıhesab, çok bolluk, çok

2- Yakutistan'da bir göl adı

Ukuz [Eskı Orhun yazılarında] nehır

İslavca "more" başka dillerdekı "mer" (denız) koklerının Turkçe "muran" kelımesınden geldiği goruluyor

Uygurca "müren" nehir (Uygurnâme)

[sayfa 36]

Reson

Yakut lügatında [Pekarskı I 303]

"Erısıen" kelimes "reson" (kanun) ma'nasına mevcuttur Pekarskı bu kelımeyı (Rusça "rezon" kelımesınden diye kaydetmıştır

Misalleri·

"Erisien tilim eppit men"

"Benım soylediğım sozler kanundur"

"Bahadır (cesur=kahraman) kışının sozu- kanun"

Not Pekarskı'nın bu kelımeyı 'Rusça rezondanl demesı doğru olmasa gerektır Başkurtca'da "erese" duşunme, bır şeyın aslı faslını tetkık edip bılme (bakınız [Etahu?] "Başkurt Lugatı" sayfa 15)

[sayfa 37]

Amr I

Amr kelimesinin yaygınlığı

Ömür [Radlof I 1314 Kırgız. Arapça "amr" dan]

1-Hayat

"Ömrün uzun bolsun!"

"Ömrün uzun olsun!"

"Ömrümde görmedim"

2- Ebediyet

Ümir [Radlof I 1913 Tuman lehçesi- Arapça "amr" dan]

1-Hayat; zaman, vakit

[Özbek, Başkurt, Kazan, Barâbâ, Kara Kırgız lehçelerinde de "amr" kelimesi vardır. Bunları Radlof almamıştır. A.]

Üm: [Radlof I 1313 "Altay- mirâs] Ev

[sayfa 38]

"Ömr" II

Ömr kelimesine benzeyen kelimeler

İmir: [Pekarski III 3796]

Çürümek, ihlal ve tefessüh etmek

İmiritlan [Pekarski III]

Üzerinde zikzaklı ve dalgalı hatlara malik olmak

İmirittin [Pekarski III]

Yüzü üzerine zikzaklı, ince, dalgalı hatlar, buruşuklar kabul etmek

"Siraygin imiritinarima!"

Yüzünü(çehreni) buruşturma!

[sayfa 39]

Ömr III

"Omr" kelimesine benzeyen kelimeler

Ümürü:

Ümürük [Pekarskı III 3125] Sıkıştırılmış, daraltılmış

Ümüruy [Pekarskı III 3125] Daralmak, sıkışmak, çekilmek

Amır [Radlof I 647 Altay, Tıleut, Sağay, Koybal, [Kuer ?], Moğolca'da "amır" Mançu'da "amuran"] Sukûnet, sulh, ittifak, istirahat

Amira: [Radlof, Tileut, Komandi]

Sulh(rahat) bulmak, sukûnet bulmak

Amırala [Radlof I] Teskin etmek, teselli etmek, bir şey yapmaya vakit (fırsat) vermek.

Amra [Radlof I 650 Altay] Rahat yaşamak, istirahat etmek

[sayfa 40]

Sefil

Çıpıl [Radlof III 2153, Osmanlı]Gozleri çuruyen

Sabil: [Radlof IV 420 Kırgız]

Boşuna yürümek

Sabilip keldim

Boşuna gezmiş oldum.

Sapsil [Radlof IV 410 tilavet] Sarsılmak, sallanmak, zayıf düşmek ("sapsımak" dan gelir)

Sabıl [Radlof IV 420 Sagay, Koybal]

Kımıldamak, sallanmak

Sebil [Radlof IV Tileut]

Dalgın olmak

[Sefil kelimesi daha araştırılacaktır A. I.]

[sayfa 41]

Üye [Mukayese ediniz Türkçe'de "uye" nesil ????]

Moğolca ve Boratca'da "üye" asr]

Yakutça'da:

1-Hayatın devamı [zamanın devamı]; hayat, insanın ömrü, hayatı, zamanın mürûru, zaman, ebediyet, asır= yüzyıl

2-Batn, nesil, uruğ

[sayfa 42]

"Esp"

Sipandamak [Radlof IV 668 Kazan]

Kuyruk sallamak [At hakkında]

Sipa [Radlof IV Osmanlı] Eşek yavrusu, tay

Sıbay [Pekarski II 2427] Yavrulamayan kısrak

"Sıbaya Ayi" hikayelerde söylenen bir kısrak adı

[sayfa 43]

Mud [Radlof 2200 Osmanlı] Zahire ölçüsü

[Kâmusda bu kelime Arapça diye gösteriliyorsa da Radlof Arapça dememiştir]

Mede [Radlof IV 2104 Barâbâ] Alamet, işaret

Medele [Radlof IV Barâbâ] Alamet koymak, işaret koymak

Mat. [Radlof IV 2043 Tileut] Namuslu, doğru, müstakim, tam kendisi, vazıh Almancası: Genau

Mitek. [Radlof IV 2160 Çağatay I ???? şeylerin ve zahirelerin ölçüsü]

Midret [Radlof IV 2162 [?] lehçesi] Yerinden oynatmak

Püttür [Verbitski Altay ve Aladağ Türkçesı Lügatı 275] İnandırmak, kandırmak

[sayfa 44]

Rast

İras [Pekarskı III 3811 Türkçe "arık", arıg, aruk, arı aru Boratca'da arum, Moğolca'da "arıgun"= temiz, mukaddes, pak]

Yakutça'da Temiz, nazif pak, saf, masum, namuslu, mukaddes, aziz

Irasta Temizlemek, paklamak, yıkamak

Ras= İras [Pekarskı II 2009] Temiz, pak

Rasta [Pekarski II 2001] Temizlemek

[sayfa 45]

Tor

İs ve kükürt

I-Kök, esas, menba'

Törüt

Her tohumun vucuduna âmil veya esası olan şey

II- Tabii, mebda'

Tuölba, tüörba, tüörbe= tüörpe

1-Su birikintisi, küçük göl

2- Mahal, ülke, durulacak yer

Tüolba (sayfa 2902) Toprak kümesi

Tuoramas (tuoromos)= Toprak kumesi

Tuorpas· Yüzü yuvarlak parça(mecâzen)

Sayfa : 1

Tazarrü ve Zar kelimelerinin kökü türkçe " Sar " dır .

SARIN /Radlof "Proben" IX" 488 Belter , Türkü, Şarkı .

SARIN /Verbitski , S 293/ Müşaire suretinde söylenen türkü

SARIN /Radlof IV Bütün şark lehcelerinde/Türkü, Şarkı.

SARNA- /Verbitski, S 293/ Türkü söylemek .

SARNAMAK /Radlof IV Çagatay, Altay,Tileut, Şor ve başka lehçelerde/. Ötmek; Şarkı söylemek , İlahiler okumak (Kam hakkında); Hastalıktan dolayi inlemek .

SARMAK /N.Tahir.Başkurt lûgati,S 98/ Birinin arkasına takılıp mütemadiyen dilenüp. Söylenüp Yürümek .

SARNAV /Radlof IV. Karayım/ Türkü , Kaside

NOT : Başkurtcada ve Kırgızcada "Sarın" "Yanık Türkü" demektir. Sarnamak =Yana - yakıla şarkı söylemek .

Sayfa : 2

" Mangal " II

iptidaî şeklidirki Kültürü Türklerden alan Mogollar da bu güne kadar muhafaza edilmiştir .

"Manuhu" kelimesi de eski Türkçede Korumak, Muhafaza etmek , Saklamak manalarında kullanıl - dığını görüyoruz :

- Mana (Pekarski II I5I3) Muhafaza etmek, Korumak , Beklemek

Manabıl (Pekarski II I5I3) Muhafaza, Koruma , Saklama

Demek'ki "Mangal" kelimesini Mogol göçebelerinin izahları yalnız halk iştikakı sayılamaz, bilakis arapların bu kelimeyi " Menkale " diye izahları tam manasile halk iştikakıdır . Sıcak bir iklimde yaşayan arapların "Mangal " ile münasebeti olmadığı aşikârdır . Bir yeğin

"Mangal" kelimesine yine bir kelimede Menker, Menkere (R/L tebadülü) kelimesidir' ki Yakutça ve Tonguzcada " Torba , Kap " manasına gelir .

Sayfa : 3

Mangal

" Mangal " kelimesinin Türkçe olduğunda şüphe yoktur . Bu kelimeyi Radlof " Arapçadan - alınmış " diye gösteriyorsa da şayanı itimad değil dir . Çünkü Radlof bu gibi kelimelerin menşeine deir bizzat tetkikatta bulunmamış ; Yalnız bizim Türkçe lûgat kitaplarındaki malumata göre hüküm vermiştir (Radlof IV 2008).

[redacted]. ([redacted]-I871 senelerinde) [redacted] Rovinski'nin "Kerçinsk'den Çine kervanla seyyahat adlı makalesinde (Zap.Imp.Rus.G.O. XXXIV) şu satırları okuyoruz :

[Çadırda , yatağa yatmadan önce yakılan ateşin alevini alup yatak yanındaki bir çukura gömdüler . Çünkü bu suretle kömürlerin yanması çok yavaş olmakla sıcak iyi muhafaza edilmiş oluyor . Bu çukura da "mangal" diyorlar . "Mangal" kelimesini bana böylece izah ettiler : "mangal kelimesi " manuhu=muhafaza " ile " gal=ateş " kelimesinden yapılmıştır'ki "ateş mahfazası" demektir" S 57I] .

"gal" kelimesi bu günkü Mogolcada "ateş" demektir . Türkçedeki "yalgın- alev" kelimelerinin

Sayfa : 4

SAR / Yakut II 2093 . Esvattandır .Mogolcada "" Sarsar " Gürültü, Şamata/

"Sar gına tüs " "Sar" diye göz yaşları akmak .

SARILA / Pekarski II . 2II3/
Hüngür güngür ağlamak ; Bağıra - Bağıra ağlamak ; Bağırup çağırmak.

C.254

T. D. K.

Kayyum Nasiri

LEHÇEİ TATARÎ

73

Kazan 1895.

LEHÇE-İ TATARÎ

Kayyum Nasiri

Kozan 1896

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 73		
Yazar	: Abdulkayyum Nasırı [Çev: Abdullah Battal]		
Cild	: Beyaz		
Ebadı	:		
	En	: 22 cm.	
	Boy	: 30	
Sayfa Adedi	: 541		

Sayfa : 3

Ankara: 14/4/1937

T.D.K. Usmanlığından:

B.y A. Tayesa tarafından tercüme edilen "Lehçei Tatarî" Türk lehçelerine ait yazılan "Urenba Sözlüğü", "Altay-Aladağ Lûgati", "Çuvaş Lûgati " ve sair eserler gibi arî Türkçe lûgati nümunesi sayılamaz. Bununla beraber bu eser Kazan Türkçesine dair bir kazanlı tarafından yazılmış yegâne lûgat kitabı olması itibariyle "lehçeler lûgati" hazırlığı için toplamakta olduğumuz mühim materiyallerden birini teşkil etmektedir. Kazanlılar eski Bulgar Türklerinin kurdukları İslâm-Türk kültürünü tevarüs etmiş bir Türk zümresi olduğundan dolayı Arapça bir çok kelimeler kullanmışlardır. Müellif Kayyum Nasırî eski hocalardan olduğundan Türkçe kelimeleri bile Arapça veya Farsçaya irca' etmeğe çalışmıştır. Eser mütalâa edilirken bu cihetin dikkat nazarına alınması rica olunur.

Usmanlık

Sayfa : 4

Abanos: Meşhur bir ağaçtır, ki Hindistanda bulunur; gayet siyah bir ağaçtır; yakılınca iyi bir koku çıkar; dövülerek suda ezdikten sonra göze sürme gibi sürulürse, " tavuk küz"(tavuk körası) denilen illete şifa olur.

Sayfa : 6

Atalı-analı vasfı terkibi kabilinden:" atalı-analı kügerçin" demek atası da anası da var demektir; meselâ atalı-oğullu birgä kildiler(babalı-oğullu berbaber geldiler) dersek, babası ile oğlu hep birlikte geldiler demek olur. Ancak bu gibi hususlarda başka bir incelik de vardır ki anlatmak güçtür.

Sayfa : 6

Atamak: ad komak, tesmiye eylemek, ad takmak; mef'ulu-bih ve " diyib" fiilinin ilâvesile istimal edilir:" muny(bunu) Temir (demir) diyib ataladır; çağatayceda da bu manadadır.
Atamak Ahid ve vadetmek demektir; " vasiyet etmek" manasında olduğu da duyulmuştur.Netekim " filân kimsene(kimse) toğru atıu

Sayfa : 7

kiçi oğluna atadı" derler(bu, o, doru atını küçük oğluna vasiyet etti demektir).
Atalmak: mechûl fiildir, ki tesmiye edilmiş olmak demektir.
Atanmak: Çagatayceda " atalmak" ile aynı manadadır.
Ataklı kişi: meşhur ve meruf adam manasınadır.

Atil-Etil: İdil-Volga nehrinin eski adıdır.
atmak: Bilâ vasta elden mutlaka bir yana kuvvetle bırakmak. İster yakına, ister uzağa olsun. taşlamak, ırgıtmak onun muradifleridirler:" itke(köpeğe) taş attım; " birevni tagange uturtup atmak

Sayfa : 13

Açımak:(lâzım fiildir): acımak, ekşimek; bunun zıddı " tüçümek" ve tatlı olmaktır: " süt açıdı": sütün tadı değişti ve humuzet kesbetti; "hamır açıdı:maya tesirile o hamur ekmek yapılacak hale geldi; " bal açıdı":bal tahammur etti; "Anger bik canım açıdı": ona pek müteessir [redacted] ve müteellim oldum.

Açı alma:kır alması da derler: yabanî elmadır, ki bakımsız elmadır.
açı kıyar: tuzlu hıyar(turşu).
açı kebiste: tuzlu lahna(turşu).
Açı bal: suda ezilerek tahammur etmiş bal(içki).

Sayfa : 16

Ah: teessüf ve nedamet sözüdür; bazan tahsin ve takdir yerinde de kullanılır:" ah, bik nefis hava": ah [illegible]ne enfes hava: " ah, bik nefis taam"(" ahma" maddesine bakılan..

Sayfa : 17

âdnud-dub: ayı kulağı denilen bir nebattır.

Sayfa : 18

Arpa-kurpe: faydasız hububat döküntüleri; " kurpe-arpa " [illegible] [illegible] manadadır.

Arpa: Arabça " şair" denilen maruf habbe" Küzge arpa çıktı": (göze arpacık çıktı): birnevi hastalıktır.

Sayfa : 24

Arıklaştmak: zayıflatmak." kün-tün cigip yurdu, as[illegible]madı, atnı

Sayfa : 26

Ari: evet, pek iyi: " ari durust eytesin": evet doğru söylüyor.

Sayfa : 36

Ağac:(arabça " şecer" olup, farsçası " direht"tir; nebatat cümlesindendir: " ciy agaç": sakında duran canlı ağaç;" utun agaçı(odun ağacı). Ağacın en inceleri bulunduğu gibi, kutru on kulaç olanları da vardır; ağacın envaı sayısızdır: imen (meşe), narat(çam), tal(söğüt), cüke(ıhlamur); eski lügatte "ye"yıgaç" şeklinde de yazılır.

Sayfa : 38

Ak:karanın karşıtıdır:beyaz, ebyaz, sefid." ak kılmek ıştan kıyoi": yeni yıkanmış, temiz gömlek don geydi; " ak kagız(kâğıt); " ak buz"(kumaş); " ak un": elenmiş saf buğday unu; " kuz agı"(gözün akı);" yumurka agı": yumurta akı"; " ak yuzlı"." ak lâle"; " ak çalfi"(adaçayı; latincesi " salvia); " Ak tunguluk", " ak hashaş"; " ak ikmek"(ekmek);" ak sakallı(yani kocamış adam).

Sayfa : 40

Aklı-zengerli:hem beyazı, hem açık mavisi olan,.

Akça:para, bedel: " kümuş akça"." bakır akça": " uvak akça (ufak para); çağatay cada " Ahçe" şeklinde yazılır.

Akçalı: para sahibi olan.

Akçalı adam:maldar, zengin adam.

Akçalanmak:zenginleşmek; paralanmak.

Akçalandırmak: zenginleştirmek, paralandırmak,

Akcasız: bedava, bilâ bedel(boş,tigin): " akcasız kişi: fakir, parasız adam.

Ak yul(yol): iyi sefer, uğurlu seyahat.

Aktan:evönü, dihliz(eski lûgattır).

Sayfa : 43

Alay: öyle ayet, şöyle.

alay-bulay:(etbai elfazdandır): şöyle-böyle."nicik kirek aly üstünkörü(ciddiyetle ve hulala değil).

Altı:- beşten sonra gelen sayı.

Sayfa : 56

Aygır:enenmemiş at. (eğer enenmiş ise, "alaşa" denir).

Aygırlanmak: hayvanca mucamaa kalmak; inek hakkında" yugurmek" kısrak hakkında " çaptırmak".

Sayfa : 84

Ur: hendek, çukur.

Urak:ekin biçmek için kullanılan bir alettir, orak;Urak vaktı yahud urak ustu(hasad zamanı); kar işi vaktı ot ve ekin biçilen zaman." urak çikirtkesi":hasad çekirgesi; arabça " ceradi sarsar".

Sayfa : 121

İsenleşmek:sağlık-esenlik deleyerek ayrılmak, vedaleşmek yahud görüşmek; sağlık-esenlik sorma.

Sayfa : 138

Basıdırmak: basınmaya sebebiyet vermek.

Basınçak:dûn, aşağılık;saygısız, haddini bilmiyen.

Basınçaklık:saygısızlık, haddini bilmezlik.

Bastırlılut: kâbûs, karabasan.

Sayfa : 145

Bavır:(başka şekilleri bagır, begir): arabçası tihal"dır (Muellif kendisi " bagır" maddesinde bunu karaceğer olup arabçasının' kebid" olduğunu yazmıştı; halbuki bagırla bavur" aynı manayı ifade eden kelimenin başka başka şekillerinden özge bir nesne değildirler;tihal ise, arabcada karaciğer olmayıp, dalaktır; mutercim)." "ak bavur iti(mal. karaciğer eti), yani mal ciğere bitişik olan et gibi lezzetlidir.

Sayfa : 215

Tegeremek:yuvarlanmak:değermi bir nesnenin bir yerden diğer bir yere yürümesi; kuyaş tegeremek(güneş batmak); [illegible]:hayvan ağnamak, ağnanmak, debelenmek, yuvarlanmak, tegeretmek:yuvarlatmak, tekerletmek:tegeremek ve tegeretmek fiilleri yer ustunde olan hadiseyi ifade eylemek için kullanılıp, havada olanına eylenmek(dönmek) fiili kullanılır;kuyaş tegeredi denilmesi ise, mecazî bir tabirdir; tegereşmek:hep birlikte yuvarlanmak:balalar bir yirde tegereşip yatalar:(çocuklar bir yerde yuvarlanışıp yatıyorlar).

MİLLÎ KÜTÜPHANE

Reis Hazretleri.. Bu kitap, Dil Kurultayında sizden aldığım büyük feyzin ilk küçük eseridir. Ellerinizi öperek huzurunuza yükseltiyorum.

Yusuf Ziya

11-3-933

YUSUF ZİYA

HALK EDEBİYATI
Antolojisi

Yunus Emre—Sait Emre — Kaygusuz Aptal — Ozan — Bahşi — Kul Mehmet — Öksüz Dede—Hayali—Köroğlu— Ümmi Sinan—Azmi Baba — Pir Sultan Aptal — Karaca Oğlan — Gevheri — Âşık Ömer—Kayıkçı Kul Mustafa— Ali — Kara Hamza — Mağrıpli oğlu — Bezmi — Garip Hasan — Dertli— Bayburtlu Zihni—Emrah — Seyrani— Gufrani — Emine Hanım — Kasım — Maniler

Naşiri
KANAAT KÜTÜPHANESİ
İstanbul — 1933

MİLLİ KÜTÜPHANE

Yusuf Ziya

HALK EDEBİYATI ANTOLOJİSİ

Kanaat Kütüphanesi
İstanbul 1933

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri	
Envanter No	: 887
Yazar	: Yusuf Ziya [Ortaç]
Cild	: Yeşil
Ebadı	:
	En : 12 cm.
	Boy : 18 cm.
Sayfa Adedi	: 76
Not	: Atatürk kitabın boş iki sayfasına iki şiir yazmıştır.

Sayfa : 1

SÖZBAŞI

Yirmi beş yıl evvel, Ömer Seyfettinin Selânikte çıkan (Genç kalemler) e yolladığı bir mektupla başlıyan sade türkçe cereyanı, uzun itirazlardan, çetin münakaşalardan sonra, açtığı zafer yolunda, rahat, sakin adımlarla yürürken, her yeniliğin ve her inkılâbın başı ve kalbi olan en büyüğümüz, bir gün onun da elinden tuttu ve asıl maksada, asıl gayeye doğru koşturmağa başladı.

Birkaç ay evvel, Dolmabahçe Sarayında toplanan dil kurultayı ve onun verdiği canlı kararlar, başa geçen büyük Başın eseridir.

Ben, bu küçük eseri, bu büyük işe bir damlacık hizmet olur ümidi ve sevincile hazırladım. Kusursuz, eksiksiz, bir eser değil, baştanbaşa kusurlu eksik bir eser yaptığımı bilmiyor değilim. Fakat, bütün bu kusurları hoş gördürecek iki şey var: Yolunda ilk eser oluşu, bir... Çok iyi bir maksat için yapılmış olması, iki... ·

Bu çifte teselli, beni memnun etmeğe kâfidir.

Yusuf Ziya

Sayfa - 4

YUNUS EMRE

Yunus Emre, Türk edebiyatının öz şöhretlerinden biri, belki de birincisidir. XIII—XIV inci asırlar arasında yaşadığı anlaşılan Yunusun, doğum ve ölüm yıllarını dosdoğru bilmiyoruz.

Kendine göre bir felsefe yaratan Yunus, has şiirin vasıflarından olan Mistisizmi asırların ruhuna işlemiş derin bir şairdir.

Yunusun doğum ve ölüm tarihi gibi doğup öldüğü yer de pek belli değil. Bektaşi an'anelerinden onun Sivri Hisarlı olduğu anlaşılıyor. Bolu civarındaki Sakarya suyu köylerinden bir türkmen olduğu da rivayetler arasındadır.

Ümmiliği meşhur olan ve kendisi de ümmilikle öğünen Yunusun eserleri, bu iddiaya hak verdirecek şeyler değildir.

Yunus Emreden örnekler :

Ben yürürüm yane yane
Aşk boyadı beni kane
Ne âkılim, ne divane
Gel gör beni aşk neyledi !

Sayfa : 5

5 —

Kâh eserim yeller gibi
Kâh tozarım yerler gibi
Kâh çağlarım sular gibi
Gel gör beni aşk neyledi !

Ben yürürüm elden ele
Dost sorarım dilden dile
Gurbette halim kim bile
Gel gör beni aşk neyledi !

∞

Gurbet elinde yürürüm
Dostu düşümde görürüm
Uyanır, melûl olurum
Gel gör beni aşk neyledi !

∞

Benzim sarı, gözlerim yaş
Bağrım yara, ciğerim taş
Halim bilen dertli kardaş
Gel gör beni aşk neyledi !

∞

Aşkın beni mest eyledi
Aldı gönlüm hast eyledi [1]
Öldürmeğe kasteyledi
Gel gör beni aşk neyledi !

[1] Hast eyledi= Hasta eyledi

Sayfa : 6

Ben Yunusû biçareyim
Aşk elinden avareyim
Baştan ayağa yareyim
Gel gör beni aşk neyledi !

Aşkın odu ciğerimi
Yaka geldi, yaka gider
Garip başım bu sevdayı
Çeke geldi, çeke gider !

∞

Sayfa : 25

ÜMMÎ SİNAN

Bursalı Ümmî Sinan, İbrahim isminde okumuş bir tarikat mensubudur. Mütesavvifane ilâhileri arasında pek güzelleri vardır. XVI ıncı asırda doğup olmuştur

Erenlerin söhbeti,
Ele giresi değil !
İkrar ile gelenler
Mahrum kalası değil !

∞

İkrar gerek bir ere,
Göz açıp didar göre,
Sarraf gerek gevhere,
Nadan bilesi değil !

∞

Bir pınarın başına
Bir destiyi koysalar,
Kırk yıl anda durursa

zula dolar değil

Sayfa : 25

∞

Ümmî Sinan yol ayan
Olubdur belki beyan
Dervişlik yolu heman
Taç ve hırkası değil !

Sayfa : 57

DERTLİ

XIX inci asır saz şairlerindendir. Memleketi Bolu. Ölüm tarihi 1844. Aruzla ve hece ile yazmıştır. Küçük bir divanı vardır.

Eserlerinden birkaç güzel parca :

Sakıya, camında nedir bu esrar?
Kıldı bir katresi mestane beni !
Şarabı lâ'linde ne keyfiyet var?
Söyletir efsane efsane beni !

∞

Ref it nikabını ey veçhi enver.
Zulmette gönlümüz olsun münevver,
Şarabı lâ'linin lezzeti dilber,
Gezdirir meyhane meyhane beni !

∞

Sayfa : 57

Ayyaşın çok belâ gelir başına,
Tahammül gerektir adû taşına,
Şem'i ruhsarına, aşk ateşine,
Yanmakta seyretsin pervane beni!

Sayfa : 61

EMRAH *

XIX inci asrın uç büyük saz şairinden biri de Emrahtır. Vatanı Erzurumdur. Hayatının ıstıraplar içinde geçtiği, gurbetlerde dolaştığı yazılarından anlaşılıyor. Yine yazılarından sezildiğine göre hayatı oldukça uzun sürmüş. Aruz veznile divanı matbudur.

•

Ellerin kırılsın a naşı hoyrat,
Sana kimler dedi boz menekşeyi ?
Nazik eller ile devşir, cem eyle.
Ak sinen üstüne diz menekşeyi !

∞

İki suna gördüm, indi bu bağa,
Onlar sayesinde bağa nur yağa!
Direr deste bağlar sancar yanağa,
Menekşe yüz koklar, yüz menekşeyi !

Tutam yar elinden tutam,
Çıkam dağlara, dağlara!
Olam bir yaralı bülbül,
İnem bağlara, bağlara!

* Emrah

Sayfa : 69

EMİNE HANIM

Konyalıdır. Yaşı doksana yakın. Henuz sağ. Babası Hafız Mehmet efendi, dedesi meşhur Şem'îdir.

Emine hanımın okuması yazması yoktur. Fakat eserleri, cidden sâf, samimi, guzeldir.

Ak çeşmeden çıktım, talimin eder,
Candarmalar sağın, solunu yider,
Anayı, babayı koyupda gider,
Gel yavrum, yollara baktırma beni,
Büyük mesnet ile gözlerim seni!

∞

Anan çıkar çıkar dağlara bakar,
Senin ayrılığın ciğerim yakar,
Bu uzaklık benim belimi büker,
Gel yavrum, yollara baktırma beni,
Büyük mesnet ile gözlerim seni !

∞

Anacığın senin gözlerin arar,
Dört yavru doğurdum, bu imiş karar!
Siyah saçlarını şimdi kim tarar?
Gel yavrum yollara baktırma beni,
Büyük mesnet ile gözlerim seni!

Medeniyet deme duymaz
o sağır,
Taş üstünde taş bırakma
durma kır,
Kafalarla dümdüz
olsun her bayır.
Atillanın oğlusun sen
unutma,
Kalbindeki intikamı
uyutma

Dağ başını duman almış
Gümüş dere durmaz akar,
güneş ufuktan şimdi doğar
yürüyelim arkadaşlar.
Sesimizi yer gök su dinlesin
Sert adımlarla her yer
inlesin,
Bu gök deniz nerede
var, Nerede bu dağlar
taşlar,
Bu ağaçlar güzel kuşlar
yürüyelim arkadaşlar

HAKAN

Abdülhak Hâmid

1045

İSTANBUL
AKŞAM MATBAASI
1935

HAKAN

Abdülhak Hâmid [Tarhan]

İstanbul
Akşam Matbaası
1935

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1045	
Yazar	: Abdulhak Hâmid [Tarhan]	
Cild	: Bordo	
Ebadı	:	
	En	: 13 cm.
	Boy	: 19 cm.
Sayfa Adedi	: 99	

Sayfa : 28

Hakan Mütenekkir
Görmen de muhtemel senin - atiyi şimdiden!

Çoban kızı
Görmekteyim, görenle eğer birse hissedeu.

Hakan Mütenekkir
Hakanlığın nasıl olacak hali hazırı?

Çoban kızı
Bişek, olur onun ebediyyet musası!

Hakan Mütenekkir
Turanı isterim ola hâkim zamaneye.

Çoban kızı
Malik yaşar o bir zaferi' kahiraneye.

Hakan Mütenekkir
Hakana ver bu müjdeyi, tatyıb - eder seni.

Çoban kızı
Kıskanç - imiş refikası, koğmuştu dün beni.

Hakan Mütenekkir
Mutadın üzere hàzır - olursun görünmeden.

Çoban kızı
Hakan nasıl görür, ya görünmezsem - öyle ben?

FALİH RIFKI

E. 313

ROMAN

En büyüğüne

En küçüğü tarafından!

Hürmetle

Falih Rıfkı

1933

1051

İSTANBUL AKŞAM MATBAASI

BABIÂLİ, ACIMUSLUK SOKAĞI No. 13

1932

Falih Rıfkı

ROMAN

İstanbul
Akşam Matbaası
Babıâli Acımusluk Sokağı No:13
1932

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1051
Yazar : Falih Rıfkı [Atay]
Cild : Bordo
Ebadı :
En : 14 cm.
Boy : 19 cm.
Sayfa Adedi : 199

Sayfa : 14

— Bu . Sayfa iki cilt kitap daha okudum

Salonlarda, kazinolarda, caddelerde, hiç kimsenin artık şunu dediğini duymazsınız:

— Bu hafta iki kilo daha arttım.

Laboratuvarlar gaz muharebesini hazırlarken, spor ve sinema, insanları bir yağ muharebesine tutuşturmuştur.

İlmin ne dediğini ne bana, ne de âlime sorunuz. Acem şahının istim arkadan gelsin, sözünü gülmek için hatırlarız. Fakat ilmin modanın peşinden, ayrılmadığına şüphe etmeyiniz. Paris hekimini hastalar kadar, belki daha fazla terziler, berberler ve deniz kazinocuları ödemektedir.

Eskiden şiirlere bile girecek kadar hoş bir kelime iken, şimdi tombul sözü ile urlu ve damlalı kelimeleri arasında fark kalmadı. Cazbant ve yanık deriden sonra zenci kötü bir sıfat olarak unutulduğu gibi, eğer bir gün bir iskelet yürütülecek olsa Fidyas'ın ismi hatıra gelmez olacaktır.

Yağ iki türlü erir: Ya Selim Sırrı yorgunluğu ve yahut yememekle! Yememek herkesin elinden geldiği için sıskalaşmak revaç buldu. Yakında insanlar çıplak olarak çatıştıklarında, tahta çatırtısına benzer bir ses çıkaracaklardır.

Sayfa : 67

Akıl ilimleri, riyaziye, güzel ses, rakıs ve devir, tütün, kahve haram mıdır, değil midir; sonra Yezit bahsi, Firavun bahsi, peygamberlerin anası babası bahsi.. Bahse karışmayan yoktu. Öyle ki, Koca İstanbul, Vahabilerin şimdiki Mekke'sinden beter bir cehennem olmuştu. Kadı efendi bir tarafı, Sivasi öbür tarafı tutardı. Hattâ çakşırla donu ayıptır diye çıkarıp, peştemal kuşatmalıyız, kâşığı atıp yemeği avuçla yemeliyiz, diyenler az değildi.

Sayfa : 78

Mehmet Ali :

Anadolu mu? O hiç olmazsa gülünç değildir. Anadolu'da yedi yaşında çocuk, yetmiş yaşında İstanbul'lu gibi pişkin, tutumlu ve olgundur. Biz ise, şehirlerde, çocuklar milleti oluyoruz, gittikçe hafifliyoruz, fakat kafamızdan! Muallim beyefendi, biz boyboş meşgalesi ile uğraşırken, profesör Piccard havanın dışındaki laboratuvarında çalışıyor, Molison Atlas denizinin fırtınasını yeniyor. Eğlenceleri de nedir, bilir misin? Olimpiyat yüzgeçlerinin göğüsleri ile Niyagara sularını dövüştürmek!

Avukat Şakir :

— (Güler) Horoz mu döğüştürüyorsun, azizim?

Sayfa : 152

Talât Paşa göründü; kolu uzandı, uzandı, sıkılmış bir yumruk; Cavit, iki camlı bir cavlak; Cemal paşa tarama bir sakal; donanmacı Şefik bey; üstünlü esreli bir sülüs hamiyet mahyası bıraktı gitti,

Ve korkunç bir davul sesi, sanki devler mınareleri tutmuş, [redacted] vurur gibı..

— Derecesi kaç?

— 39 a düştü..

Sayfa : 158

158 ROMAN

Onlardan. Profesör mü? Onlardan; nereye ne lâzımsa onlardan!

Düşünüyordum: Şimdi hangisini isterseniz, sırmasını, yaldızını, yıldızını üstüne geçiriniz. Geniş bir salonda derin bir koltuğa gömünüz, kendisine bir karış ta surat veriniz: İşte Osmanlı imparatorluğunu, kendisine dar gelen dünyayı, nasıl kurtaracağını düşünen büyük vezir! Dirisine sekiz atlı fayton, ölüsüne üç top arabası az gelir...

Sayfa : 159

— Bir gün Üsküdar vapurunda bir yan kamarası kavgası gördüm. İtilâf hükûmeti zamanlarında idi. Birisi kim bilir münakaşanın neresinde:

Sayfa : 160

SANAT

Ben bu satırları yazarken 20 teşrinievveldeyim. Ankara izinim bitti. Kumsal sıfırından, yaylâ binine doğru çıkmağa hazırlanıyorum.

İstanbul rahatının uyuşukluğunu, Ankara kışlağının kuru, sert rüzgârlarına yedirmek iyi bir şeydir.

Yukarıki satırların sonuna "bitti„ klişesini koyup çantamı hazırlayacağım sırada, iki mektup, fakat bu sefer ikisi de tanınmış dostlarımın imzasını taşıyan iki mektup geldi.

Biri diyor ki: "Hiç şüphesiz eserine başlarken, bildiğimiz roman olmasa da, ona benzer bir şey yazmak istiyordun. Günlerden beri okuyorum; roman mı, hikâye mi, fıkra mı, makale mi, nerede yürüyor, nerede dururor?.. Anlayamadım gitti. Bu tecrübe sana başlı başına sanatın güçlü-

Sayfa : 160

ğünü öğretmiştir, sanırım. Acele etmeseydin daha eğlenceli bir şey, daha çok kimse tarafından okunur bir şey yazabilirdin. ~~Güzelliği~~ gözünden.

Sayfa : 181

ROMAN 185

"Arkasına fırlayan külâhını, eski baş hareketi ile giyemedi. Ben elimle tutup cavlak kafasına geçirdim.

"Sonra yavaş yavaş sûr dibinden yürümeğe başladık. Haliç tarafları idi. Nereye gittiğimizi kestiremiyordum. Karagöz'ün öksürdükçe sesi, dinlendikçe nefesi, yürürken yüzü açıldı :

"— Bekri'yi kendi elimle bahçesine gömdüm. Hacivat'ın dostlarını tanımamazlıktan geliyor. Kârvana karışmalı; ne gerisinde kalmalı, ne başında durmalı..

"— Ah Karagözüm, sen böyle konuşurdun ? Şimdi perde köşesinde görünüşün aklıma geliyor.

E 134

Falih Rıfkı

Zeytindağı

Büyük Reisime arz ve takdim
Falih Rıfkı
1932

Hakimiyeti Milliye Matbaası
1932

Falih Rıfkı

ZEYTİNDAĞI

Hakimiyeti Milliye Matbaası
1932

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri		
Envanter No	: 941	
Yazar	: Falih Rıfkı [Atay]	
Cild	: Mavi	
Ebadı	:	
	En	: 16 cm.
	Boy	: 23 cm.
Sayfa Adedi	: 157+1	

Sayfa : 1

FİHRİST.

ISTANBUL.

Eskı eyi kalplı turkleri hatırlıyorum. Kışın fırtınalı ve soğuk gecelerde, bütün ev halkı kısılıp parlıyan lamba alevine karşı:

ancak kendi govdelerını sıyıran faydasız golgelerinden

— Odanız ne sıcak!

Diye gevşediğimiz vakıt buyukle den biri kaşlarını teessurle kıvırıp cevap verirdi-

— Allah fıkaraya yardım etsin!

Şimdi hiç böyle şeyler hissetmıyoruz, kalbımız en mukaddes vatan dertlerı ıçın bile dar, yabanı ve kayitsizdir.

İki haftadanberi artık yaz gunlerındeyız; benım ıçımde başka bir gurbetin adamları için ıstırap var: taşları solduran, baharı dermansız duşüren ıklımlerde ve daha cenupta hiç bahar, hiç mevsim gormiyen iklimlerde, solgun esvapları, yorulmuş kollariyle vatanın sıcak topraklarını müdafaa eden turklerı düşunuyorum. Şeria boyunda, Aden etrafında, çorak Mediynenın içinde, taş ve kum çöllerini geçip Şam'dan Mediyneye giden Hicaz hattı üzerinde binlerce kahraman, bu yazın usanç veren günlerini de ateşe, ısınmış demire karsı ve kızgın toprak üstünde geçirecekler.

Kudüs uzerinden Lût golune inmiyen hiç kımse Şeria vadısinin ne olduğunu tahmin edemez; orada toprak bile tebahhur eder, saatlerce mesafede kısa dallı hurmaların başka bir şey yoktur; geniş muz yapraklarının altına girilmez. Taş kadar sert, sarmaşık gibi biribiri içine girmiş, toprağa ılık gölgesı kadar yakın duran sebbareler, hararetin bir kısmını kendileri neşrediyor gibi, insana nefret verir.. Güneş, batmıyor, tükeniyor gibi gurup eder, ve gurup eden şey ıçı boşalmış, son keskın ateşını damlatmış bir daıreden ibarettır.

TÜRKİYAT MECMUASI

Cilt III

TÜRKİYAT MECMUASI

Cilt III
1927-1930

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 2134
Yayınlayan	: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü
Cild	: Bordo
Ebadı	:
	En : 15 cm.
	Boy : 23 cm.
Sayfa Adedi	: Dergi

Sayfa : 3

Bugün orta Asya karşısında bulunuyoruz; mesele şudur: evvelâ acaba bugün mevcut bakiyelerden ve elyvm mer'i âdetlerden, orta Asya san'atı hakkında bir fikir elde edebilir miyiz? saniyen, bu san'atın yaşını ve tekâmül tarihindeki rolünü tayin ve tesbit edebilir miyiz? evvelâ, orta Asya san'atının yaşı meselesine gelince; eski şark imparatorlukları ile Helenism devri hükmünü kaybetmeden evvel böyle bir san'atın mevcut olmıyacağına dair ortada tıflane bir kanaat mevcuttur. Hatta yukarı Asyada Budism, Yunan muahhar antik san'atı mahsulü olarak telâkki edildiği gibi bizzat islamiyet de Akdeniz mirası gibi izah edilmektedir. Bu şeraite bakılırsa, orta Asya san'atı, tabiatile, genç ve iptidaî olduğu gibi, bu san'atta hissesi olan Türkler de barbardırlar. İşte Türkler, bu suretle, ilk karnın san'at tarihi tetkikatından kolayca harice çıkarılarak, garbî Avrupa'nın bütün kıt'alar için mikyas hizmetini gördüğü ve ümanistlerin fikirlerinin yegâne muteber bir kanun olarak herkesçe ve bilhassa mütehassıslarca, ilimden başka her şeyin nazar-ı- itibara alındığını görseler bile, mutavaat edilmek icap edeceği hakkında ortaya hâkim olan nokta-i-nazara munhasıran itibar edilmektedi.

Sayfa : 5

Türklerin Akdenize doğru inkıtasız olarak temadi eden akınları Peçenk, Koman, Bulgar ve Hazer-için, daha eski zamanlarda medenî ehemiyeti itibarıyla, belki de, daha az mühim olmıyan cenubî Rusya tarikinden vazgeçilirse, iki başlıca istikamet nazara çarpar. Ben sadece "Altay" ve "Tiyenşan" etrafındaki aslî vatanlarından "Maveraünnehir" (Turan) tarikiyle "İran" üzerinden "İrak" a giden ve oradan ya şimal ve yahut cünup yolunu tutan hareketlerinden bahsedeceğim. Şimale doğru olan hareketi bırakalım; mevzuumuzun hareket mebdeini teşkil eden Türklüğün sonraki mukadderatı, "Küçük asya" nın Selçuklular tarafından ve "Balkan" ın ise Osmanlılar tarafından feth-ü-teshiri ile kat'iyen taayyün etmiştir. Bu Türkler İran harsını kâmilen kabul ettikleri halde, yalnız cenubî Rusyadan geçen Türk kabileleri için bu şüpheli bir keyfiyettir. Türk san'atı Selçuklular ile başlamaz: halbuki bazıları "Keykubâd" ın devrini Türk san'atına başlangıç olarak telâkki ediyorlar [1]. Ve bu san'atın, mehmaemken, Bizansın tesiri altında, civar hükûmetlerden mimar ve işçi celbetmek suretiyle vücude geldiğini söylemek istiyorlar ki, "Sarre" de bunlar meyenın

Sayfa : 5

dadır. Türk san'atının başlangıcı-ki her zaman için asıl kuvvetini teşkil eden hususiyetini göstermektedir - pek çok uzak bir maziye kadar gider. Ne İran, İrak, Suriye, Mısır, Küçükasya ve ne de Bizans bu Türk san'atının asıl mahiyetini değiştirebilmiştir.

OSMANLILAR

Temsilî san'at kadrosu dahilinde Osmanlıların yaptığı en büyük iş, kubbe tarzını kabul etmek suretiyle, camiyi kapalı bir iç bina

Sayfa : 6

6 Türkler ve orta Asya

haline kalbetmeleri olmuştur.

Sayfa : 7

SELÇUKLULAR

Anadoludaki Selçuklular (1077-1300) asırlarca evvel büsbütün başka bina tiplerine malik idiler. Bunlarda en mühim farik vasıf, Osmanlıların dört pilpayeli kubbesinden tamamen ayrı mazmunları ihtiva eden süslü tuğla tarzına temayül etmeleridir. Renklere karşı duyulan bu temayül, 1907 tarihinde maatteessüf yıkılmış olan Konya köşkü ile kendini gösteriyor; Bu köşk" Kılıç Arslan„ tarafından (1156-88) sarayla birlikte inşa edilmişti; burada kulevari yükselen bir salon görülüyordu ki, kapı ve pencereleri bir koridora açılan bu salon kıymetli çinilerle mücehhez bulunuyordu. Bundan başka, Selçuklular, evvelce garbî Asyada vücude getirdikleri bir cami binası şeklini de birlikte getirmişlerdi: medrese. Konya hükûmeti, Selçukluların teşkil ettikleri ilk hükûmet değildi.

Küçük Ermenistan impratorluğunun 1071 tarihinde yıkılması üzerine Anadoluda yerleşen Selçuklular, sonradan ehlisalip sayesinde en çok şöhret kazanan Selçuk devleti teşkilâtını kurdular. Viyana ilim akademisi bu meseleye ait mesaimin neticelenmesi için Anadolu seyahatini temin etmiş olsaydı, Türk san'at dairesinin bu şubesi de işlenmiş olurdu. "Halil Edhem„ bey ile "Max Van Berchem„ in senelerdenberi icra ettikleri tetkikat eksik olduğu gibi, benim san'at tarihi hakkındaki tetkikatım da bugünkü natamam şeklinde kalmaya mahkûm bulunmaktadır.

Selçukluların "Horasan„ ve "Anadolu„ ya ait abidelerini ayırıyorum; zira, her iki daire arasında, İran Selçuk devleti tarafından teşkil edilen yeni İran - Türk vahdetinin eseri olan temsilî san'atın Suriye ve Mısıra kadar uzanan bir şubesi vücude gelmiştir ki ismini "Eyyubî„ sülâlesinden almıştır.

Sayfa : 8

nehirleri ile beraber Aral gölünün çukur ovasında kâin olan ilk vatanlarının iklim, toprak ve kan ile taayyün etmiş olan san'atkârane ihtiyatlarını, zannımızın fevkinde olarak, garba beraber naklettiklerini gösteriyor. Kabile reisi olan „Selçuk„, takriben bın senesinde "Buhara„ üzerine atıldığı ve haleflerinin "Merv„ ve "Nişabur„u fethettikleri zaman, ham tuğla üzerine renkli kaplama yapmak suretiyle teşekkül eden bu şehirlerdeki yerli san'at tarzı Yakın şarka dahil oldu; "Tuğrul„ beyin öldüğü "Rey„ (Tahran) şehri 1044 tarihinde Selçuk imparatorluğunun idare merkezi oldu. "Irak„ a doğru bu suretle başlıyan hareketi "Berhem„ ile birlikte "Amida„ atlı eserimizde tafsil ettik; Türklerin tekâmülü hususlarını takip etmek istiyen ciddî bir muharrir bu eseri kasden ihmal edemez. "Melikşâh„ zamanındaki (1072-1092) ilk Selçuk san'atının kemâl devresi, "Artuk„ ların hükûmet merkezinden başlamak suretiyle en iyi tetkik edilebilir, Görülüyor ki, Selçuklular medresenin zuhur ve inkişafında alâkadardırlar; herhalde "Alp Arslan„ ile "Melikşâh„ ın maruf veziri "Nizâm ül-Mülk„ irfan ve terbiyeyi istihdaf eden faaliyeti esnasında yüksek mektep şekli olan "medrese„ yi vücude getirdi. 1058 tarihinde "Nizâm ül-Mülk„ tarafından teşkil edilen "Khârgird„deki camiyi misal olarak zikrediyorum ki, bu membaın (Şark cemiyeti mecmuası H 5) İran arazisinde yegâne olarak bulunan ham tuğla cami ile (resim 5) karşılaştırılmalıdır. Bunun yalnız kıble ivanı mevcuttur ki, enfes bir Kûfî yazı ile yazılı bir kitabe ile süslenmiştir ; bundan ilerde bahsedilecektir . Bu İran-Türk bedialarını Suriye ve Mısıra sevkeden, müsyü "Van Berchem„in daha evvel pek iyi anladığı gibi [1], Eyyûbîler (1169-1252) idi . Türk san'atı bununla yakın şarka ve Mısır toprağına ilk defa dahil olmuyordu .

Sayfa : 9

BUGÜNKÜ MOĞOLİSTANDA ŞARK TÜRK KİTABELERİ

Şimdiye kadar öğrendigimiz Türk san'at daireleri içinde, hiç değilse, "Osmanlılar„ile "Selçuklular„, menşeleri itibarıyla, garp Türklerinden madut idiler; fakat kitabe itibarıyla en başta şark Türk kabileleri gelir ki Bunlar, vaktiyle bugünkü Moğolistan sahasında oturmuşlar, ve gerek burada ve gerek Sibiryada olsun, kitabelerle tevsik edilmi abideler bırakmışlardı . "Köl tigin „ in mezar taşı (732 tarihinde) kat'î Çin

i göstermektedir; bu taş bir ejderha başlığı destek olarak bir umbağayı ihtiva eder. Bunun Çin taşçıları tarafından yontulduğu-Çince kitabeler teyit etmektedirler. Bunun yanında bir abide ile heykel vardır ki, bu heykellerin başları koparılmıştır; methalde, ben 4,5 kilometre uzunluğunda olan iki balbal sırasının nihaye-ı iki hayvan resmi vardır ki, tamamile kaba insan hututu taşı-a olan bu resimlerin yüzleri şarka müteveccih bulunmaktadır. membaları Çin imparatoru hakkında bu vesile ile bilhassa şun-söylüyorlar:

İmparator bir taş üzerine bir kitabe hakkedilmesini, müteveffanın elinin dikilmesini ve bir mabet inşa edilmesini emretti. Dört ra kurban resimleri yapılacaktı; Çin imparatoru en mükemmel tkârlardan altısını bu işe memur etti: Bu abide o kadar mü-iel ve o kadar tabiî olacaktı ki, memlekette bunun naziri bulun-:ak ve kağan ilk gördüğü anda, bunun tesiri altında kalacaktı. :u izahatı Türkçe kitabeler de teyit etmektedirler. İkinci abideyi eden Bilge Kağan abidesi (tarihi 735), vakıâ daha büyük olmak-'aber, daha basittir. Bina dört heykel ile birkaç balbalı ihtiva Çin membaları bu kitabenin saray müverrihi "Li-Hiung" tarafın-azıldığını söylüyorlar. Bu abidenin ne dereceye kadar Türk ı ile alâkadar olduğunu aşağıda izah edeceğiz; bununla bera-u abideler, siyasî kuvvetin, Çinlilerden başkalarından da, bunlar ıde ne suretle tesir ettiğini gostermek hususunda dikkate şayan-'aha eski olan 720 tarihindeki "Tonyukuk" kitabesi için ayni ea yürütülebilir. Bu kitabenin yanında taş lahit ve bina temel ları ile yine Çin ustaları tarafından vücude getirilmiş başsız figür ve yüz elli metre uzunluğunda olarak yanyana mevzu taşları (burada basit taş safihaları) bulunmuştur. Bugüne ka-aslı olarak yalnız kitabelere ehemiyet verilmiş, bizzat abidelere ihtimam edelmemiştir.

Sayfa : 17

2 — Türk San'atının mahiyeti

"Tarim„ havzasında "Orta Asya„ da ve "Avrupa„ ile "yakın şark„a ve "Şimali Afrika„ ya geçen bazı Türk cinslerinde şimdiye kadar mevcudiyetini gösterdiğimiz Türk san'atını tetkikten anlaşılıyor ki, Türkler şarktan getirdikleri muayyen san'at şekillerinin amilleridir. Bunların mahiyetine ait tetkikatta, bu san'at mahsulâtının "Orta Asya„ dan "yakın şark„a dahil olmadan evvel İranı mailen katetmek mecburiyetinde olduğu için, Türk san'atının İran yolu üzerinde yürürken, yani "yakın şark„a, "Afrika" ya ve "Avrupa„ ya girmeden evvel mahiyeti itibarıyla İrani olması lâzımgelen bazı tesirleri sinesine almıs olması ihtimalini mümkün görmek lâzımdır; "yakın şark„ san'atının bu Türk san'atı üzerine ne dereceye kadar müessir olduğu mes elesi ancak ondan sonra tetkik edilebilir, Kat'i netice, Türk cinslerinin geçirdikleri bütün değişikliklerde, bilhassa Türke aidiyetini göstere bilecek mahiyet hatlarının mevcut olup olmadığı, yani Türklerin "Orta Asya„ daki eski vatanlarının iklim, toprak ve ırk itibariyle olan alâkalarının bu tahavvülâtta kökleşmiş olup olmadığı meselesine verilecek cevap ile taayyün edebilecektir. Demek oluyor ki Türklerin menşedeki san'atlarının mahiyetini tayin etmek, garbi ve yukarı Asyada„Budism"devrinden evvele ait birçok keşfiyatta bulunul madıkca, basit bir iş değildir. Bu ihtıyaçlara tekabül edecek tetkik seyahatleri tertibi bizim için bilhassa şayan-ı-arzu olmalıdır. Avrupa müze leri ilim âlemince bilinen abidelerle mektup membaların açık bıraktığı boşluğu doldurmak için hafriyat yapmak zahmetini ihtiyar etmemiş olsalardı, "Nil„ kenarında ve İraktaki büyük devletlere ait hazinelere ve Hellas, Roma keşfiyatına nail olamazlardı. Türkler ırkdaşlarının yaratmış olduğu san'atın mahiyetine ait suallere cevap verebilmeleri için sefer heyetleri tertibine daha çok mecbur bulunuyorlar. Bu tetkik yolu şimdiki halde, eserlerini taş binalar ve taş kitabelerle ebedileştirmiş olan Ak deniz milletlerinin yaptıkları gibi mektup membalarla tevsik edilmiş değildir.

Türkler bu noksanı diğer şimal milletleri - evet şimali Avrupa milletleri bundan hariç kalamazlar-ile paylaşmış bulunuyorlar. Anlaşılır bir hal olmamakla beraber bir hakikattir ki Şimali Avrupa milletleri ahşap san'atlarının inkişafı meseleleri ile asla meşgul olmıyarak, tarihin ver-

Sayfa : 48

halet-i-ruhiyeleri hakkında tenvir etmektedir. San'at tarihi, bu sonraki zamana ait olarak „Turfan„dan bize kadar gelmiş olan abidelere bilhassa işaret etmektedir. „Uygur„lar budist oldular; fakat aynı zaman da „manihaism„ ve „hıristiyanlık" ta muteber kaldı. Bununla beraber, görülüyor ki, Türk cinslerinin oldukça eski plâstik bir san'ata sahip olmadığını düşünmek yanlıştır [1]. Halbuki bilhassa plâstik san'at azimet noktasını teşkil etmek suretiyle, Türk san'atının islâmiyetten evvel hangı kademeler dahilinde iki gurup halinde (biri dağlarda şark Türkleri, diğeri ovalarda garp Türkleri) evvelemirde inkişaf ettiklerini ve vaktiyle islâmiyetin kuruluşunda Araplarda vakı olduğu gibi ne surette ileri harekette bulundukları, "Yakın şark„ ile "şarkî Akdeniz„ dünyasını nasıl mukavemet edilmez bir şekilde zapt ve teshir ettikleri her hangı bir mücerret ilimden daha iyi olarak tetkik edilebilir. Bu iki döğüşken kuvvet arasında kalan İranlılar ile Parsîler vakıâ siyaseti çeviren kısmı teşkil ediyordu; fakat şu cinet sualı muciptir ki. acaba önçe Araplar ve sonra Türkler, bilhassa plâstik san'atla, kuvvetlerini harice karşı müessir kılmak için Acemlerden istifade etmemişler midir? kıymetleri teşkil eden kuvvetleri(ki tevakkuf, irade ve harekettir)tetkik ederek bu inkişafın ne surette neticelendiğini vakıalar göstererek takip etmeye çalışacağım

KAYBOLMUŞ

MU KITASI

KAYBOLMUŞ MU KITASI

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1485
Yazar : Colonel James Churchward
Cild : Yeşil [Dosya]
Ebadi :
En : 24 cm.
Boy : 34 cm.
Sayfa Adedi : 396

Sayfa : 6

ÖNSÖZ

Bu eserdeki bütün ilmî hakikatler iki kısım eski tabletlerin tercümeleri üzerine istinad etmektedir. Bunlar bir çok sene evvel Hindistanda bulduğum Naacal tabletleri ve yakın zamanlarda Meksikada William Niven tarafından bulunan 2600 den fazla büyük bir taş tablet kolleksiyonlarıdır.

Bu iki kısım aynı orijine maliktir ; zira her ikisi de Mu'nun mukaddes esrarlı yazılarından alınmalıdır.

Naacal tabletleri Naga sembol ve harfleriyle yazılmıştır menkabelerin söylediğine göre ana vatanda yazılmış, ilk defa olarak Burma ve sonra Hindistana getirilmiştir. Naacal'ların Burma'yı 15000 sene evvel bırakmış olmalarına, tarihin şahadeti bu tabletlerin fevkalade eskiliğini ispat etmektedir.

Meksika tabletlerinin nerede yazıldığı meseledir. Ekseriyetle Ana şimalde yahut Uygur işaret ve harfleriyle yazılmıştır. İki kısımda da hakikat olan, yazının ana vatan, Mu alfabesiyle olmasıdır. Bunların Meksikada ve yahut ta ana vatanda yazılıp Meksikaya getirildiğini söyleyemem. Maamafih bazı tabletlerden anlaşıldığına göre 12,000 seneden daha eskidirler. Meksika tabletleri arasında Mu'dan bahseden bir kaçını buldum, diğerleri ise benim Naacal Hilkat Hikâyesindeki açık kalan yerleri tamamlamaktadır. Bunları, tercüme, halledilmiş şekil ve teşrihleriyle beraber Mu'nun bu tabını/metin kısmına ilâve ettim.

Sayfa : 7

Bu amerikan tabletlerinin şâmil olduğu bazı mevzular şunlardır:

Hilkatin,hayat ve orijininin en küçük noktalarına kadar tarifi. "Dört büyük kozmik kuvvetin" orijin ve hareketi , 1000 den fazla tab - let bu mevzua hasredilmiştir ve sonuncusu olmakla beraber haizi ehemmiyet olan - Kadının yaradılışı.

Şarkta tesadüf ettiğim Naacal tabletleri muhtelif mevzular üzerine noksan parçalardan ibaretti. Meksika tabletleri Naacal deki - leri yalnız teyit etmiyor fakat bir çok noksan yerlerini de tamamlıyor.

Bu tabletlerin ileri sürdüğü vak'aların doğruluğunu, mümkün ol- duğu kadar ispat için bir çok seneler çalıştım. Şayanı alâka olan bu Naacal tabletlerindeki yazıların ispatına araştırma ve tetkikat ve tetebbula elli seneden fazla bir zaman sarfettim. Elân da hiç bir yan- lışa tesadüf etmedim.

Meksikadakiler ,Naacal dekiler gibi, arzın bir zamanlar bir çok hususlarda bizimkine faik, tasavvuru imkânsız eski bir medeniyete malik ve modern dünyanın tanımağa yeni başladığı mühim bazı esaslarda daha ileride olduğu kanaatini bana mutlak surette veriyor. Bu tabletler, diğer eski vesikalarla beraber Hindistan , Babil ,İran, Mısır ve Yucatan medeniyetlerinin, ilk büyük medeniyetin sönen korları olduğuna dair şayanı hayret hakikatlerin şahitliğini yapmaktadırlar .

Bu kitabın ilk tabının esasını teşkil eden şark Naacal tab- letleri eski insanlara dair hayret engiz bir tarihtir

Sayfa : 8

Niven'in "Meksika taş tabletleri" daha fazla değilse de aynı derecede şayanı hayret ve mucibi faidedir . İlk insana ait kayıtların Mısırda, yahut Fırat vadisinde değil, fakat şimalî Amerikada ve MU nun ilk kolonilerini yerleştirdiği şarkta,bulunduğuna dair olan iddiamı teyit ediyorlar .

Sayfa : 8

Bu kitap hususunda yardım ve nezaketlerini gördüğüm Londrada British Museum ; Honolulu'da ,Bernice P.Bishop Museum ; New-York da, The American Weekly ; California ,Los-Angeles'da , Capt.E.A.Salisbury ; California, Oakland'da Samuel Hubbard ; Texas ,Austin de William Niven ve isimlerinin kaydedilmemesini rica eden Tibet ve Hindistandaki bazı Manastırlara burada teşekkür ve takdirlerimi bildirmek istiyordum .

Sayfa : 16

Fasıl : 1.

Alfa - Başlangıç

Adn (cennet) bahçesi Asyada değil, şimdi Pasifik Okyanusuna batmış olan bir kıtada idi. Mukaddes kitaptaki hilkat hikâyesi -yedi gün ve yedi gece kıssası - en önce Nil halkından ve yahut Fırat vadisinden değil, şimdi bu yok olmuş kıtadan, Mu'dan,-insanın ana yurdundan gelmiştir.

?

Bu isahlar, Hindistanda uzun zamanlardanberi unutulmuş olduğu halde benim keşfettiğim mukaddes kitabelerdeki kayıtlarla, başka memleketlerdeki bir takım tarihî kayıtlar üzerinde tahkik olunabilir. Bütün bu kaynaklar, bundan elli bin yıl önce 64 milyon nufus barındıran bu acaip memleketin o zaman, bugün medeniyetimizden daha yüksek bir medeniyete sahip olduğunu söylemektedir. Bunlar, anlattıkları başka şeylerin yanında, esrarengiz Mu topraklarında ilk insanın yaradılışını da hikâye etmektedirler.

Bu kitabelerde yazılı olan şeyleri, yazılı eski vesikalardan, tarih - öncesi harabelerinden ve jeolojik hadiselerden çıkarılan eski medeniyetler hakkındaki bilgilerimizle kıyaslayınca anladım ki bütün bu medeniyet merkezleri kültürlerini müşterek bir kaynaktan, Mu'dan almışlardır.

Sayfa : 17   59000   17

Bundan dolayı mukaddes kitabın, bugün bildiğimiz şekildeki hilkat hikâyesi, bundan 500 asır önceki Mu tarihini anlatan kitabelerin verdiği müessir hikâyeden alınmıştır; buna emin olabiliriz. Bu orijinal hilkat hikâyesinin bu yolda aydınlanışı bir hikâyedir ki bizi bundan elli senеden (asırdan) daha önceye götürür.

Hindistanda bir kıtlık oluyordu. Ben yardım işinde bir Kolej mabedinin baş rahibine yardım ediyordum. Vakıa ben önceden bunu bilmiyordum; fakat bu adamın, arkeolojiye ve eskilerden kalma tarihi kayıtlara aşırı derecede merakı vardı ve yaşayan öteki insanların hepsinden ziyade bu mevzu üzerinde bilgi sahibi idi.

Birgün benim bir kabartma yazıyı deşifre etmeğe uğraştığımı görünce benimle alâkadar olmağa başladı ki bundan sonra aramızda gerçek bir dostluk kurulmuş oluyordu. Bu rahip, bana bu yazılar muammasının nasıl halledileceğini gösterdiği gibi, daha çetin çalışmalara elverişli bir hale gelebilmem için dersler vermek teklifinde bulundu.

İki seneden fazla rahip dostumun beşeriyete orijinal dil olduğuna inandığı ölü bir dili tetkik yolunda bütün varımla çalıştım. O, bu dilin Hindistanda kendinden başka ancak iki büyük rahip tarafından bilindiğini bana bildirmişti.

Asıl güçlük, zahirde basit görünen bu kitabelerde ana vatandan sömürgelere kutsal yazıyı, dini ve fenni öğretmek vazifesiyle gönderilmiş olan kutsal kardeşlerin -Naacal'lerin- anlıyabileceği bir takım gizli manaların mündemiç bulunmasından ileri geliyordu.

Sayfa : 18

18

Birgün, bir sohbet arasında, mabedin gizli arşivleri arasında bir takım gizli kitabeler bulunduğunu bana söyledi. Bunların içinde neler vardı ? Bilmiyordu. Çünkü yalnız onların muhafazasını görmüştü. Her ne kadar bunları muayene ve tetkik edebilecek bir vaziyette bulunuyor idi ise de asla buna kıyışmamıştı; çünkü bunlar mübarek vedialardı ve üzerlerine el sürmemek gerekiyordu.

Bu mübarek yazılar hakkında konuştuğumuz sıralarda rahip yeniden bir şey söyledi ki benim merak ve tecessüsümü en yüksek derecelere kadar çıkardı. Evvelce insanın efsanevî ana yurdu olan esrarengiz Mu kıtasından bahsetmişti. Şimdi bu değerli kitabelerin
10 Burmada ve kaybolmuş ana yurttaki Naacal'lar tarafından yazıldığını bir çoklarının inandıklarını söylemekle beni hayretten hayrete düşürmüş oluyordu. Bu yazıların yedi (Rishi) mübarek Hint şehrinin birinde bulunan büyük bir kolleksiyondan alınmış parçalar öğrendiğim zaman, onları görmek için büsbütün sabırsızlanmıştım. Bunların kısm külliyesinin kaybolduğu zannıliyordu. Bununla beraber, toz ve karanlık içinde yığılı kalmış olan bu eski eser parçalarından bir şeyler alıp öğrenmek fırsatı vardı.

Gün geçtikçe bu gizli hazneye ulaşabilmek için bir metot arıyordum. Fakat dostum, bana karşı çok nazik davranmakla beraber, bunları bana göstermemekte ayak diriyordu.

Hüzünlü bir sesle:

– Oğlum, diyordu, bana yaparsam senin arzunu yerine getiririm. Fakat olmasa daha iyi. Bunlar, mahfazalarından çıkarılmaması gereken mübarek reliklerdir. Ben senin arzunu yerine getirmeğe

Sayfa : 19

cesaret edemem.

Dedim ki:

– Fakat düşününüz; belki bunlar iyi istif edilememişlerdir; sandıklarının içinde kırılıp ufalanmış olabilirler. Hiç olmazsa onların selâmette olup olmadıklarını anlamak için bir baksak.

Fakat bu yoldaki teklif te para etmedi.

Aradan altı ay geçti. Bunların ne halde olduğu hakkındaki merak ve endişe nihayet, rahip dostumun ısrarını yenmişti. Çünkü bir akşam, önündeki masada bir örtü üzerinde iki eski kitabenin yatmakta olduğunu gördüm.

Uzun zamandanberi saklı duran bu kitabeleri büyük bir tecessüsle tetkik ettim. Bunlar, güneşte yanmış kilden yapılmışlardı ve dehşetli surette tozlu idiler. Kitabeleri büyük bir itina ile silip temizledim ve üzerlerindeki yazıları deşifre etmeğe koyuldum. Bunlar, dostumla birlikte üzerinde çalışmakta olduğum aynı ölü dilde yazılmışlardı.

O akşam bahtım üzerinde idi. Çünkü her ikimiz de tasdik ettik ki bu iki kil kitabe çok mühimdi ve ikisi de Mu'dan gelmiş, hakikî ve orijinal kitabelerdi. Yarın, ikinci kitabenin sonlarına doğru, çok enteresan bir safhaya girmekte idi. O kadar ki büyük rahip te ötekilerini görmek hususundaki merakını yenemedi :

Sayfa : 20

– İşi burada bırakmak imkânsız oğlum, dedi, öteki kitabeleri de yarın getireceğim.

Bereket versin, ertesi gün gelen levhalar, aynı seriden değildi; tamamıyle başka bir mevzudan bahsediyordu. İlk kitabeleri takip eden levhaları bulup çıkarabilmek için hepsinin dışarıya çıkarılması gerekiyordu. Bu da iyi oldu. Çünkü levhalardan bir çoğu fena istif edildiği için çatlamış, kırılmıştı. Bunları çimento ile tamir ettik. Onları tekrar istif etttikten sonra üzerlerini ince kâğıtla ve yünlü bezlerle sardım.

Rahip:

– Oğlum, dedi, öyle hissediyorum ki senin seninle bana bu relikleri korumam için ruhanî bir ihtar gelmiştir.

Ondan sonraki levhaları tercüme edebilmek için aylarca şiddetli surette çalışmamız ve kendimizi tamamıyle bu işe vermemiz lâzım geldi. Fakat ele geçen nimet külfete değmişti.

Bu yazılar, mufassal olarak toprağın, insanın yaradılışını ve ilk defa meydana çıkan yer olan Mu'yu tasvir ediyordu.

Ebedî dava olan İNSAN davasının aydınlatılması yolunda ehemmiyeti büyük sırların üzerindeki toprakları kaldırdığımı takdir ederek başka levhalar da aradım. Fakat muvaffakiyet elvermedi. Bütün Hindistan içerisindeki mabetlerin büyük rahiplerine tavsiye mektupları götürdüm. Fakat her tarafta şüphe ile karşılaştım; soak muamelelere uğradım.

Sayfa : 21

84

Hepsi:

- Ben böyle levhalar görmedim. Diyorlardı ve şüphesiz, doğru da söyliyorlardı. Onlar da benim dostum gibi yalnız mahfaza-ları görmüş olacaklardı.

Bir defa, Burma'da kaybolmuş levhaları aramak üzere bir Budist mabedini ziyarete gitmiştim.

Büyük rahip, üzeri peçelenmiş bir şüphe ile yüzüme bakarak sordu :

- Nereden geliyorsunuz ?

- Hindistandan. Dedim.

- O halde yine Hindistana dönünüz ve onları bizden çalan hırsızlara söyleyiniz; onlar göstersinler.

Böyle cevap veren rahip, ayaklarının dibindeki yerin üzerine tükürerek arkasını döndü ve yürüdü.

Gördüğüm bu yakışıksız muameleler, beni az buçuk sarstı. Fakat levhalardan aldığım bilgiler o kadar değerli idi ki bütün
21 eski medeniyetlere dair yazılmış eserleri görmek ve bunları Mu efsaneleriyle kıyaslamak kararını vermiştim.

Bunu yaptım ve anladım ki eski Yunanlıların, Keldanilerin, Babillilerin, İranlıların, Mısırlıların ve Hinduların medeniyetleri kati olarak Mu medeniyetinden sonra gelmiştir.

Sayfa : 22

22

nasıl anladın?

Tetkiklerime devam ederek kaybolmuş olan bu kıtanın Havaii'nin şimalinde bir noktadan Fiji ve Easter adasının cenubuna kadar uzandığını ve insanların orijinal vatanı olduğunu keşfettim. Öğrendim ki bu güzel memlekette bütün dünyayı sömürgeleştiren (Kolonize eden) bir millet yaşamış ve bu toprak bundan on iki bin (12,000) sene önce dehşetli zelzelelerle çökmüş ve ateşle su arasında batıp gitmiştir.

Dünya yaradılışının orijinal hikâyesini de öğrendim. Mu kıtasının teşrinde ilk insan vücut bulmuştur.

Aynı hikâyenin izini bu kaybolmuş kıtadan gelen bir takım sömürgecilerin gelip yerleştiği Hindistanda buldum. Hindistandan Mısıra, Mısırdan da Sina mabedine geçmiş ve orada Musa tarafından kopye edilmişti. Musadan da Ezra'nın 800 sene sonra yaptığı yanlış tercümeye geçmişti.

Bunun böyle olduğu mevzu üzerinde incelemeler yapmamış olanlar için de, bizim bildiğimiz hilkat hikâyesiyle Mu'dan çıkmış olan hikâyeyi karşılaştırdıkları zaman aşikâr bir hal alacaktır.

Levhalar üzerindeki yazıları anlatmağa başlamadan evvel, onların üzerinde bulduğum Vignette (nakış)ları deşifre ve tercüme edeceğim:

/Naacal Kitabeleri/

1 a. Vignette - İnce, düz, ufki çizgiler. Mâhfaza sembolü.

Sayfa : 29

Seri 9- İnsanın zuhuru ve ilk defa nerede zuhur ettiği; ki bu levhalar, insanın ilk defa ana yurt Mu'da zahir olduğunu söylemektedirler.

Hiç şüphesiz, bunlar uzun serilerin, ihtimal ki Mu'nun ilk tarihinin baş tarafları idi.

Sayfa - 32

Colonel James Churchward tarafından çizilmiştir.

Hilkatin ve hâlikin sembolü olan yedi başlı yılan Narayana' Nara ilâh; yana', her şeyin hâliki, Nacals yedi yüksek idrâk; Vedanta yedi zihnî muhtevi demektir.

Sayfa : 34

Bu levhalarda kaydolunduğu şekilde arzın yaradılışının milyonlar veya on milyonlarca yılda tamamlandığına da hüküm olunabilir. Bunlardan arzın yedi zaman devresinde

Sayfa : 34

yaratıldığı yazılıdır; mukaddes kitaplar (Bible) efsanesinde yazıldığı gibi yedi günde değil. Naacal kayıtlarındaki hilkat hikâyesinin baş taraflarıyla mukaddes kitap (Bible) deki hikâyenin birbirine umumî olarak benzemesi kayde şayandır. Bunun gibi aradaki mübayeneti de kaydetmek lâzımdır. Bütün dünyadaki insanlar arasında dolaşan hilkat hikâyelerinde birbirine benziyen o kadar madde vardır ki, bundan çıkarılacak netice bunların hepsinin menşei ve doğum yeri <u>Mu</u> olduğudur.

Sayfa : 35

Üzerlerinde bir çok Vignette, tablolar ve pek az hieratik yazı bulunduğu için Naacal levhalarını deşifre etmek pek güçtür. Bunlardan bir kısmı da o derece bozulmuş ve aşınmıştır ki bunlardan hiç bir şey anlıyamadık. Öyle kelimelere de rasgeldik ki bugünkü dilde onlara karşılık bulmağa imkân bulunamadı. Bu tetkiklere ilk giriştiğimiz sıralarda rahip dostum, bana <u>Naga-Maya</u> dilini bilmeksizin eski kitabeleri deşifre etmenin imkânsız olduğunu da söylemişti. Çünkü elimizde bulunan ve <u>Mu</u>'dan bahseden bütün levhalar bu dilde yazılmıştı ve bütün Naacal yazıları gizli ve batınî (esoteric) manalar taşıdıklarından bunlar ancak kendilerince ve onlardan ders okumuş olanlarca bilinirdi. Bütün bu gizli dilin anahtarı rahip dostumun elinde bulunuyordu. Bu anahtarı nasıl kullanılacağını bana öğrettikten sonra bunun, benim için, bir çok acaip kapıları açabilecek bir susam olduğunu anladım.

Sayfa : 36

Rig Veda, kısım X, 12 ,V.4, sahife 316-317 (2000 - 2500 Milâttan önce): "bu yumurtanın içinde, bütün İlâhların ve insanın anası olan mabude Maya ile birleşen yüksek vücut'un akıl ve idraki Budda şeklinde hasıl olmuştur." (Bu, 1700 sene sonraki Adem ve Havva hikâyesine tekabül etmektedir.) sahife 3: "ondan başka bir şey yoktu; karanlık vardı." sahife 4: "o, ki hava içinde ışığı ölçüp biçer...."

Sayfa : 37

Cenubî Hindistandaki mabetlerde eski yazılarla dolu kitaphaneler vardır; fakat bunlardan hiç birisi Sanskrit'ten daha geriye gitmez. Bunların bir çoğunda yüksek rahiplerle birlikte tetkikler yaptım. Kitapların hepsi sanskrit dili ile dini mevzular üzerinde yazılmıştı. Bunlardan hiç birisinde tarihi bir kıymet bulamadığım için bu sahadaki tetkiklere devamı faydasız gördüm.

Sayfa : 41

Bu birisi nedir ?

Bu suale cevap verebilecek malûmata şimdiye kadar kitabe ve yazılarda bir şey bulamadım. Yalnız bu tablet bu bapta malûmat veriyor.

Bu söylediğim mücerret bir iddia olduğunu düşünen olursa onu ikna için 1231 No.lı tabletin bir teşrihini, bir şifre hallini ve bir tercemesini arzediyorum.

40 ıncı sahifedeki resmin arkasına bakılması

Anahtar

Sayfa : 42

3- Bu kısım bir kuvvetin resmidir. Kaidesi kuvvetin mebdeini ve nokta da kuvvetin istikametini gösterir. Yukardaki resimde kuvvet garptan şarka müteveccihtir.

4- Bu dört kuvvetin her birinin başı bir ok cirit veya mızrakla biter,bu ise bir faaliyet sembolüdür. Kuvvetin ölü olmadığını ve mütemadiyen garptan şarka doğru faâl ve daimî olduğunu gösterir.

Eski adamlar bu ciheti müdriktirler bunun için "işleri bittikten sonra maddî kâinatın tedviriyle mükellef olduklarını" yazdılar."

5- Bu Glyph "Mühendis" kelimelerini teşkil eder, kelime her dört kuvvetin içinde yazılmıştır. Bunun için "dört büyük Mühendis" "dört büyük iptidaî kuvvet" diye tesmiye olunmuştur. İptidaî kuvvet olmasının sebebi doğrudan doğruya haliktan geldikleri içindir.

Sayfa : 53

Evvelâ - İlk kısımda anlattığım veçhile bir Hint mabedinde bulunan ve bir âlim rahibin yardımı ile deşifre edilen kutsal tabletler vardır. "Mu" hakkında bende ilk fikri uyandıran ve beni cihana şamil araştırmalara sevkeden bu tabletler olmuştur. Bunlar ya Burmada veya ana yurtta Naacal'ler tarafından yazılmıştır. Naacalların aslen ana yurttan Pasifik ortasındaki ülkeden geldiği sabit oluyor. Tabletler beşerin yaradılışını ve bu memlekete vürudunu anlatıyor. Mayax, Mısır ve Hindistanda muahharen yazılan vesaik "Mu" ülkesinin

Sayfa : 53

arz kışrının zelzelelerle çatlaması yüzünden nasıl mahvolduğunu ve bir ateş uçurumuna daldığını anlatıyor. Pasifik suları bu ülkenin üzerinde yuvarlanarak vaktile muhteşem bir medeniyetin bulunduğu yerde yalnız su kalmıştır.

Saniyen- Mu'nun mevcudiyetine dair diğer el yazısıyle yazılmış vesikalarda ve bilhassa Hindu'ların Ramayana Klâsik destanında işaret vardır. Ramayana hekim ve müverrih Valmiki tarafından kendisine eski bir ma'bed evrakını okuyan Narananın diktesi altında yazılmıştır. Destanın bir yerinde Valmiki Naacalları şarkta mevlidleri olan memleketten Burmaya geldiğini zikrediyor. Mukaddes tabletlerdeki hikâyeyi ve Valmikinin rivayetini teyit eden diğer bir vesika da elyevm Britian Museum'de bulunan Troano el yazısı vesikasıdır. Bu vesika Yukatanda yazılmış eski bir maya kitabıdır. Bunda Mu memleketinden bahis vardır. ve Mu için Hindistanda Burma ve Mısırda gördüğümüz aynı sembollar istimal edilmiştir. Diğer bir istinadgâh ta Codex Cortesianus'tur. Bu Codex Troano vesikasıyle yaşıt olan bir maya kitabıdır. Bundan başka bir Lhasa vesikası ve bundan gayrı Mısırda Yunanistan'da vasatî Amerikada, Meksikada bulunan yüzlerce müstenidat ve bizim garp devletlerimizde bulunan kaya yazıları vardır.

Salisen- Bugün mevcut harabeler vardır ki, kâin oldukları yerlerden ve onları tezyin eden sembollardan insanın ana yurdu olan Mu kaybolmuş ülkesinden malûmat alınıyor.

Sayfa : 54

arz kışrının selzelelerle çatlaması yüzünden nasıl mahvolduğunu ve bir ateş uçurumuna daldığını anlatıyor. Pasifik suları bu ülkenin üzerinde yuvarlanarak vaktile muhteşem bir medeniyetin bulunduğu yerde yalnız su kalmıştır.

Saniyen- Mu'nun mevcudiyetine dair diğer el yazısıyla yazılmış vesikalarda ve bilhassa Hindu'ların Ramayana Klâsik destanında işaret vardır. Ramayana hekim ve müverrih Valmiki tarafından kendisine eski bir ma'bed evrakını okuyan Narananın diktesi altında yazılmıştır. Destanın bir yerinde Valmiki Naacalları şarkta mevlidleri olan memleketten Burmaya geldiğini zikrediyor. Mukaddes tabletlerdeki hikâyeyi ve Valmikinin rivayetini teyit eden diğer bir vesika da elyevm British Museum'de bulunan Troano el yazısı vesikasıdır. Bu vesika Yukatanda yazılmış eski bir maya kitabıdır. Bunda Mu memleketinden bahis vardır. Ve Mu için Hindistanda Burma ve Mısırda gördüğümüz aynı sembollar istimal edilmiştir. Diğer bir istinadgâh ta Codex Cortesianus'tur. Bu Codex Troano vesikasıyle yaşıt olan bir maya kitabıdır. Bundan başka bir Lhasa vesikası ve bundan gayrı Mısırda Yunanistan'da vasati Amerikada, Meksikada bulunan yüzlerce müstenidat ve bizim garp devletlerimizde bulunan kaya yazıları vardır.

Salisen- Bugün mevcut harabeler vardır ki, kâin oldukları yerlerden ve onları tezyin eden sembollardan insanın ana yurdu olan Mu kaybolmuş ülkesinden malûmat alınıyor.

Sayfa : 55

+ Bu ülke Havayının şimalinden cenuba doğru imtidat eden büyük bir memleketti. Master adasıyla Fiji adaları arasında çekilen bir hat onun cenup hududunu teşkil eder. Ülke şarktan garba 5000 mil ve şimalden cenuba 3000 mil vüsatinde idi. Ülke üç kıtadan mürekkepti her biri denizlerle veya dar boğazlarla ayrılmıştı.

Dördüncü ve beşinci fasıllarda mezkûr olan vesikalara istinaden bu ülkeyi tasvir etmeğe gayret edeceğim.

Sayfa : 56

x) Kağın = cins, nev'i, Kötü = aile, ağıl, cazir, cins), esas, ırk, Künh, menşe, nev v.s.

50

(xx) ağar

Kayıtlara, kitabelere ve an'anelere göre, insanın arz üzerinde zuhur etmesi Mu diyarında vuku bulmuş, ve bu sebepten dolayı Mu ad "Kui diyarı" ismi de ilâve edilmişti (19). Şehirleri, bazen "şeffa ler" tesmiye edilen, demsiz ve hakkedilmemiş taştan yapılmış büyük tezyin ediyorlardı. Dua ve niyaz edenlerin başına, duanın Uluhiyet den kabul edildiğine alâmet olarak, Ra gualarının inebilmesi için yapılmıyordu. "Zengin takımı kıymetli taşlar ve bir çok mücevherl süslenmiş elbise giyer ve bir sürü hademeleriyle birlikte muhteşem larda ikamet ederlerdi ([illegible]).

(16) Troano Yazması (Manuscript), Codex Cortesianum ve Başkaları

Sayfa : 58

Bahsettiğimiz zamanda bu 64 milyon halk on aşirete münkasimdi. Her biri diğerinden farklı idi. Fakat bir hükûmetin hükmü altında idi.[12]

Bir çok nesillerden evvel halk bir kral intihap ederek isminden evvel Ra. unvanını koymuşlardı. Kral Ra. Mu unvanı altında ruhani şef ve İmparator olmuştu. İmparatorluğa da güneş İmparatorluğu ismi verilmişti.[13]

Sayfa : 58

Baş rahip sıfatıyla Ra-Mu bütün dinî telkinlerde ulûhiyetin mümessili idi. Fakat Ra Mu'nun yalnız mümessil olduğundan dolayı kendisine tapılamıyacağı kabul edilmişti.

O zaman Mu halkı münevverdi. Ve yüksek bir medeniyete mazhardı. Yer yüzünde vahşilik yoktu; ve olmamıştı. <u>Çünkü bütün yer-yüzünde bulunan milletler Mu'nun evlâdı idi,</u> ve ana yurdun visayeti

Sayfa : 61

<u>Dünyanın her tarafında müstemlekeler tesis edilmişti.</u>

Mu büyük denizcilerin gemileri mütemadiyen bu müstemlekelere yolcu ve eşya götürüp getirirlerdi (21).

Sayfa : 63

Mu, ateş girdabına batarken diğer bir kuvvet onu yakaladı, <u>elli milyon mil murabbaında bir su kütlesi</u>. Dört taraftan kocaman dalgalar, üzerine çöktü. Gelen su kütleleri kıtanın tam ortasında biribirine kavuşarak, kaynayıp köpürmeğe başladı.

Beşeriyetin Ana yurdu olan Mu, bütün muhteşem şehirleri, mâbetleri, sarayları, san'atı, ilmi ve irfanı ile beraber şimdi artık mazinin bir rüyasından başka bir şey değildi. Su yorganı ona kefen vazifesini gördü. Kıtanın geçirdiği inkilâpıkülli, <u>ilk büyük dünya medeniyetinin</u> mahvına doğru atılan ilk adımdı.

Mu'nun mahvolması, Kürremizin büyük bir kısmı üzerine <u>13000</u> seneye yakın ağır bir örtü çekiverdi. Bu örtü kaldırılmak üzeredir, fakat bir çok noktalar hâlâ örtülü kalmıştır.

Sayfa : 65

Bir çok nesiller sonra, bu felaket artık mazinin tari
rişmiş bir hadise sayılmakta iken, Mu yine zelzeleye kurban gitt
"Bütün Kıta okyanus dalgaları gibi yükselip altüst oldu. Yer, f
sallanan yapraklar gibi titreyip sarsıldı. Mâbetler ve sarayiar
nıp yıkıldı, âbide ve heykeller devrildi. Şehirler harabe yığın
döndü (25)."

Yer kabarıp çöker, titreyip sarsılırken, yer altındak
dışarıya fışkırdı, ve gürleyen alevleriyle üç mil kutrunda bu
bulutları delik deşik etti (26). Yangın oraya kadar yükselince
dolduran şimşeklerle karşılaştı. Katı, siyah bir duman örtüsü y
dı." Sahilden koca katakliszmik dalgalar karaya hücum edip (27),
su baskını altına aldılar". Şehirler ve bütün canlı mahlûklar b
batıp telef oldular. " Can çekişen kalabalığın figan ve ferya
bütün havayı doldurmuştu. Halk mâbetlere ve iç kalelere sığınmaş
lıyordu , fakat yangın ve duman onları dışarı çıkmağa icbar et
lak ve mücevherli elbise giymiş kadın ve erkekler. "Ya Mu, kurtar
diye feryat ediyordu." (28).

Bütün memleketi kaplıyan duman örtüsünün altından, bats
olan Güneş ufukta göründüğü zaman, kırmızı ve hiddetli bir ateş
benziyordu. Gurup edince şedit bir karanlık bastı ve ortayı ancı
parıltıları aydınlatabildi.

"Gece"(29) Mu ikiye bölünüp parçalandı ve ölüme mahkûm
müthiş bir gürültü ile çöküp battı. İndi, indi, tâ aşağıya, cehe
ağzına kadar - "bir ateş sarnıcı gibi".

(25) Troano Yazması (Manuscript), Codex Cortesianus ve Lhasa Rec
(26) Hawaii, Nimafon ve başkaları.
(27) Grek Kayıtı (Record).
(28) Lhasa Kayıtı (Record).
(29) Codex Cortesianus ve Troano Yazması (Manuscript).

Sayfa : 68

Fasıl III.

<u>67</u> İnsanın Arz üzerinde zuhur ettiği yer

<u>İnsanın arz üzerinde zuhur ettiği yeri itiraz ve inkâr kabul etmiyecek surette Mu diyarında bulmuştuk.</u> Muhtelif kayıtlar bu memleketin Tevratta zikrolunan Aden cennet bahçesi olduğunu, Mu'nun da Amerika garbında ve Asya şarkında ve binnetice Büyük Okyanosta bulunduğunu ispat etmektedirler. (Şarki Asyanda..)

Tetkik etmekte olduğum müsellemat (donnée'ler) dahi, ana yurdun Büyük Okyanosta bulunduğunu göstermekte /dir, çünkü bu müsellematın çoğu kaybolan kıtanın bugünkü bakiyesinden ibarettir. Batmayan kısımlar üzerinde mâbet, anane, heykel ve mukaddes sembol eserleri âlan bakidir ve yazılı vesika ve kitabeler de bu kaybolmuş bir ırk yadigârlarını Mu'dan neşet ettiğine şahadet ediyor. Kalıntıların muteber ve hakiki olduğu, mümkün olan her cihetten <u>tasdik</u> ve teyit <u>edilmektedir</u>—yazılı kayıtlarla, kitabelerle, adetlerle, <u>dille</u> ve nihayet <u>anenelerle</u>.

İtiraz kabul etmiyen bu delillerle, vaktiyle prehistorik bir medeniyet bulunan yeri tespit etmiş oldum. Delillerin çoğunu, taştan mabetler, taştan abideler, taştan heykeller, yontulmuş, işlenmiş ve yerine yükletmeğe hazır taşlar, ve istihsal edildikleri taş ocakları konkre bir şekilde teşkil etmektedir. Bu taş ocaklarında yarı kalmış heykeller bulunmuştu ve bu keşfin Pasifik Adalarında (South Sea Islands) yapılmış olması, bu adaların batan kıtaya mensup olduklarına zerre kadar bile şüphe bırakmamaktadır.

<u>68</u> Troano yazması (Manuscript)nin muhammen eskiliğine istinat eden kayıt ve müsellemat, Mu diyarının hemen hemen tarihi sahnelerin te-

Sayfa : 69

başlangıcına kadar, yani bundan 12,000 ile 12,500 sene evveline kadar mevcut olduğunu tespit etmektedir. Üzerinde kalıntı ve anane bulunan adaları nazarı itibare alarak, Büyük Okyanosta Mu'nun eski yerini gösteren bir haritanın ana hatlarını çizdim. Garbî veya Şimalî bir sahil çizebilmek için hiç bir esas mevcut değildir. Bazı kayıtlardan, bu kıtanın, biribirinden dar bir deniz veya boğazla ayrılmış üç müstakil adadan ibaret olduğu anlaşılır gibi ise de , tabiatın bu taksimatı nerede ve nasıl yapılmış olduğuna dair, şarktan garbe doğru sarkan üç dar ve uzun kıta temsil eden bir Mısır ieroglifinin verdiği ihtimalden başka hiç bir delil yoktur.

Başlıcası müstemlikecilik olmak üzere bazı sebeplerden dolayı, bu kıtanın, gösterildiğinden daha fazla şimale doğru uzadığına inanıyorum. Cenubuşarkî köşesine Paskalya Adasını (Easter Island) cenubu garbî köşesine doğru da Tonga – Tabo'ya, şimali garbî köşesine Ladron Adalarını (Ladrones), Şimaline de Havayi (Hawaii) grupunu koyarken, muayyen bir şimali şarkî köşesi gösterememdim. Bir çok geniş körfez ve nehir ağızları çizdim, çünkü kayıtların gösterdiğine göre, kıta alçak ve dağsız idi. Memleketin o kadar alçak ve inişli çıkışlı ve vasi ovalara malik olduğuna bakılırsa, çizdiğime benzer bir sahili olması tabii olur.

Gerek Troano Yazması (Manuscript) gerekse Codex Cortesianus, Mu memleketinden bahsederken onu tepecikler diyarı veya "arzın sırtları" tesmiye ediyorlar. Grek kayıtı "Ova"lardan bahsetmektedir. Her üç kayıdın da doğru olduğuna kaniim, çünkü Büyük Okyanosa batıncaya kadar kıtada dağ yoktu. Mu'yu batıran volkanik harekât dağ teşekkülüne bir hazırlıktan ibaretti .

Sayfa : 70

budan yukarı görünen ve bir kıtaya has olan tabii zenginlik emaresini taşıdığına dair red ve inkârı mümkün olmayan delilleri üzerinde bulunduran her kara parçası gördüğümüzde, bu parçaların bir kıta kalıntısı olduğuna kat kat emin olabiliriz. Arz ettiğim veçhile, bu kara parçacıkları vahşi sekeneli küçük adalardan ibarettir. Onların asıl karadan binlerce mil uzak olmaları, tâ prehistorik zamanlarda bir kıta bulunduğuna ve bu kıtada yüksek medeniyet sahibi insanların yaşadığına herhangi bir kayıt, kitabe veya ananeden daha kuvvetli, hattâ kabil olan en kuvvetli delili teşkil etmektedir.

Pasifik adalarında (South Sea Islands) bulunan kadîm kayıt ve kalıntılar, insanın medenî fakat tahsil ve kültür görmemiş bir mahlûk olarak yaratıldığını göstermektedir. O, kendi ruhuna vakıf olarak yaratılmıştı, Ulûhiyete inanır ve ona tapardı. Mukaddes sembol olarak kullanılan basit şekillerin mevcudiyetinden, umumiyetle, o zaman insan zekâsının inkişaf etmemiş bir halde olduğu anlaşılmaktadır. Bu ilk mukaddes sembollerin basitliği de insan zekâsının alelade mevzuları kavrayabilmesi için zarurî idi. Fakat, insanın yeryüzünde zuhur ettiğinden binlerce bin yıl sonra, ona ilk defa olarak temas ettiğimizde, onu münevver ve medenî bir halde görürüz ve bu 50,000 yıldan daha evveldi !

Bazı arkeologlar, yazılarında Mu kıtasından ve garp kıtalarından (Lands of the West) bahsetmiş ise de kendilerinden evvelki muhtelif yazıları kontrol etmeksizin bazı neticeler çıkarmakla iktifa etmiş olduklarından, insanın ilk zuhuru ile alâkadar olanların benim müteakıp tetkikatıma istinat eden bazı müspet ilmi hakikileri öğrenme zamanı gelmiş olduğunu sanıyorum.

Sayfa : 74

Zelzeleler Yukatan'daki Maya binalarını temeline kadar sars
sonra, Volkanik bir Kataklizm tahribatı tamamladı. Bemileri
Yukatan Mayaları da yeryüzünden silindi, Milâttan 9600 yıl

Makul

Sayfa : 75

62 Şimdiki vaziyetlerine bakılırsa, ecdatlarının pek eski tâ prehistorik zamanlarda büyük bir felâkete kurban gitmiş oldukları anlaşılabilir.

Kendi maymun teorilerini idame edebilmek endişesiyle, âlimler, insanın yeryüzünde Pleyistosen çağına kadar zuhur etmediğini ispat etmeğe çabalamışlar ise de, bu esassız görüş en hafif tenkite bile dayanamaz. İnsan kalıntıları, Pliyosen çağının sonuna tesadüf eden jeolojik buz dev-

Sayfa : 75

rinin son büyük magnetik kataklizmi (Magnetic Cataclysm) sularının dinmesi ile teşekkül etmiş olan Avrupa çakıl yataklarında bulunmuştur. Aynı kataklizma, Nebraskadaki in adamlarını da yeryüzünden silip götürmüştür.

Niven'in yukarı şehri, Pleyistosen başlangıcında dağların yükselmesinden evvel ve yine bu zata göre en aşağıda bulunan şehir de ondan 10,000 lerce yıl önce inşa edilmişti ki, gerisine geri tâ teresiyer çağa varmış olmak demektir. Bunu, Anadoluda, İzmirin Capital Hill 'inde yapılan yol noktası da teyit etmektedir.

Âlimler, beyaz ırkların menşeini daima Asyada gösteren bir teori ileri sürmeğe çalışmışlar ise de, ellerinde bunu ispat edebilecek bir delil eseri, ne çeşitten olursa olsun bir tek kayıt bile yoktur. İstintaçları sırf zandan ibarettir. Bu kitapta , onların nereden çıktığını gösterip ne suretle Avrupaya geldiklerini izlemeğe girişeceğim.

En şayanı hayret keşiflerden biri , Pasifik adalarından Polinezya grupu yerlilerinin beyaz ırktan olmalarıdır. Fazla olarak, bu ırk son derece güzel insanlardan mürekkeptir ki bu da dünyada mevcut bütün beyaz ırkları birbirine rabteden bağdır.

Sayfa : 79

Yaradanın (the Creator) kuş sembolleri Allahın yaradıcı vasfının (Creative Attribute of the Deity) sembolleri olmak noktasından, kuşların ana vatanın (Motherland) şimali şarkisinde oturan insanlar arasında yaradıcı kuvvetlerin en bariz sembolü oldukları anlaşılmaktadır. Kuş sembolü (The Bird Symbol) cenube, şimdi Hawaii'nin bulunduğu yere, ve belki daha uzağa kadar, yayılmıştır.

Şüphe yoktur ki, ana vatanın (the Motherland) halkı arasında-bazı kimseler tarafından en çok sevilen yaradıcı sembol olarak tanınmakla beraber-kuş sembolü mukaddes din sembolü olarak tanınmakta idi.

Sayfa : 80

Bütün şark memleketlerinde Mısırda, Babilonyada, ve
ven'in Meksika taş kitabelerinde (Mexican Stone Tablets) görül
üzere, kadîm Meksikada mukaddes kuşlara dair bir çok kayıtlar
cut olduğu gibi, bugün de mukaddes kuş mefhumu şimalî Amerika
kızıderilileri arasında Gökgürültüsü kuşu (Thunder Bird) namı
tında olân yaşamaktadır. Kırmızıderililerin lejandı şunları an
maktadır. Şimşek gökgürültüsü kuşunun (Thunder Bird) göz kırpm
dır, ve gök gürültüsü kanatlarının çarpmasıdır; ve yağmur gökg
tüsü kuşunun arkasının ortasında bulunan bir gölden gelmektedi

Niven'in Meksika kuş kitabeleri (Mexican Bird Tablet
Niven'in 2600 taş sembolik kolleksiyonu arasında takriben otuz
66 dan kuşu ihtiva etmektedir. Bu otuz tanenin tekmilini temsil
üzere üç tanesini intihap ettim.

Bu kuşlar üzerlerindeki yazılardan -eski mabetlere m
nusul numara yazılarından- anlaşıldığına göre hep yaradanın(C
sembolleridir.

D.

Uygur tarzı numara, hutut ve çubuklar kullanıldığına
bunlar meçhul Uygur'lular tarafından tersim edilmiştir. Bu, gö
le teeyyüt etmektedir. Bu gözler güneş resminin Uygur tarzında
pılmışı, ve Allahın monotheistic sembolü şeklindedir.

Çok mühim!

Ortadaki resim No. 1066, hiyeratik harf olan H. harfı
tutmaktadır. Bu harf yaradıcı kuvvetlerin (Creative Forces)alfa
sembolüdür.

Sayfa : 81

Seb, Mısır kuşu.- Mısır Pantheon'un arasındaki Allahların
birisine bir kuş adı verildiği görülmektedir, bu kuş da kazdır. Kaz
şark lejandlarında bahsi geçen mukaddes kuştur.

Yukarı Mısır, Hindistan tarafından kolonise edilmişti.

Seb'e "Allahların babası","Allahları doğuran" ile...
tesmiye edilmekte idi.

Sayfa : 82

ederim, ben neşvünema bulursam o neşvünema bulur, ben yaşarsam o yaşar, ben havayi teneffüs edersem o teneffüs eder" (Ölünün kitabı) (Book of the Dead)

Burada da açıkça görülmektedir ki, Seb kuşu yaradıcı kuvvetlerin—başta gelen dört büyük kuvvetin bir sembolü bulunmakta idi-.

It here also clearly shows that the bird Seb was a symbol of the Creative Forces—the Great Primary Four.

Seb

A North American Indian Tableau Depicting the De-

Mu'nun harabesini tasvir eden bir şimalî Amerika kırmızıderililerin tablosu.- Bu tablo, Kanadada, British Columbia Vilâyetinde Vancouver adasının garp sahilinde yaşayan Nootka kırmızıderililerine (Nootka Indians) aittir.

Mu'nun mahvini hikâye eden bir çok, hattâ, yüzlerce yazılar, ve Troano elyazısı (Troano Manuscript), Borgia Codeksi

Sayfa : 83

(the Borgian Codex), Codex Cortesianus gibi kadim Maya yazılariyle kitabeler teşkil eden muhtelif mürekkep sembollar mevcut ise de, bütün dünyada Mu'nun ne suretle harap olduğunu gösteren yalnız iki tablo veya resim buldum.

Birincisi Mısır tablosu ve ikincisi şimali Amerika kırmızı derililerin tablosudur. Maamafih bu iki arasında bariz bir fark vardır. Mısırinki Mu'nun bir ateş uçurumuna düştüğünü göstermektedir, şimali Amerika kırmızıderililerinki Mu'yu suların istilâ ettiğini ve onu tamamen suya boğduğunu anlatmaktadır.

Sayfa : 84

Bu bariz değişiklik, Kırmızıderililerin suları temsil etmek üzere kullandıkları semboldedir. Naga, Tygar, Karian, Amerika Maya'sınca ilh... suları temsil etmek üzere Khanab tesmiye olunan tezyin edilmemiş yılan kullanılmakta idi; bu yılanın vücudu umumiyetle xxxxxxxxxx bahrimuhit ölü-deniz dalgaları gibi kıvrıntılı hatlarla gösterilmiştir. Maamafih bu kadim kırmızıderililer cenuptaki komşularına bir kademe daha ileri gitmişlerdir. Bunlar suları taksim etmişler ve balıkların en boyuğunu bahrimuhitleri temsil etmek üzere, ve kıvrıntılı yılanı daha küçük suları temsil etmek üzere kullanmışlardır. Bahrimuhitler için kullandıkları sembole siyah balina (öldüren balina) tesmiye etmişlerdi. Bu sembol şimali garbî kırmızıderililerin hepsinde değilse bile, bir çokları arasında tesadüf edilmektedir; bu itibarla bu sembolün kırmızıderililer arasında

Sayfa : 87

Noşl- Balinanın gözü birbirinin içinde bulunan iki murabba ile tersim edilmiştir, ve üçüncü içi dolu bir murabba göz bebeğini teşkil etmektedir. Hatlardan yapılan iki murabba ana ve vatanı yâni anavatanı (Motherland) temsil etmektedir. İçi dolu siyah murabba yâni göz bebeği, karanlığı temsil etmektedir. Onu güneş aydınlatmamaktadır. Buna koparılmış boyun, ve uçurumla birlikte mana verildiği zaman şu okunmaktadır : Anavatan (the Motherland) zulmet uçurumuna götürülmüştür.

Sayfa : 88

-1-

Altay-Aladiş L.: 486 / 1067

Ṣa = Kazık, ağaç kama çakmak.
Ṣaas : daralmak, sıkılmak, kısılmak, batmak (çamura).

Ṣa = Sara (Rad. IV . Tar. .)

Sayfa : 94

başka kayıtlar da kaybolmuş kıtanın jeografik vaziyet gösterir.

Bir çok Amerikan kayıtları Mu kıtasının Amerikanın garbında olduğunu söyler. Bütün Asyatik kayıtlar ise Anavatan Mu'nun Asya'nın şarkında, "doğan güneşin istikametinde" bulunduğunu yazarlar. Binaenaleyh, beşeriyetin Anayurdu Amerika ile Asya arasında olduğuna göre Büyük Okyanusta bulunması lâzımgelir, ki biz de adalarda onun büyük şehirlerinin ve mabetlerinin taştan kalıntıları ve bir de beyaz ırk buluruz.

İlk önce Amerika kayıtlarını ele alıp, Yukatan'da yazılmış bir eski Maya kitabı olan Troano el yazısından başlıyacağım. Bunun eskiliği 1500 ila 5000 sene tahmin edilmektedir. Zannıma göre 15 ila 3000 arası demek daha doğru olur. Ben bunu yazı şeklinde müstenidEN söylüyorum.

Sayfa : 95

Fıkra 1. "6 ıncı Kan yılı, Zac ayının 11 inci Muluc'unda dehşetli bir zelzele vuku buldu ki bilâ fasıla 13 Chuen'e kadar devam etti." Arz tepeleri memleketi - yani, Mu diyarı - kurban gitti. İki defa yükseldikten sonra, yer altındaki ateş tarafından mütemadiyen sarsılarak, gece batıp yok oldu.

Sayfa : 96

"Şu Kui diyarı" cümlesi giden ruhların diyarı demektir. Mısırlıların Ka'sı gümullü manasıyla Maya Kui'sinden gelmekte. Kadim zamanlarda "ilâh" Allah manasına gelmezdi. O bir kimsenin ruhu demekti. Bu suretle, el yazısında (Manuscript) bahsi geçen ilahların anavatanı, cümlesi, manayı uzatmak, insan anavatanı (the motherland of man) demektir.

Sayfa : 99

Büyük Mısır asarı atikası mütehassısı (Egyptologist) Sir Gardner Wilkinson "Manners and Gustoms" namındaki kitabının III.üncü cildinin 70 inci sahifesinde şunları söylemektedir :

"Maya lisanında Kui diyarı (Kui Land) Allahların anası İlâhe Mayanın doğduğu yerdi."

Fıkra 2- şurasını söyliyelim ki, Mısırlıların ölünün kitabında (the Book of the Dead) bu bir çok defalar teyit edilmiştir.

CODEX CORTESIANUS.- Codex Cortesianus, müteassıp Peskopos Landa'nın gözünden kaçan başka bir eski Maya kitabıdır. Bu kitap şimdi Madrit Millî müzesindedir. Harfler, insan resimleri, ve yazılar göstermektedir ki, bu da takriben Troano el yazısı ile aynı devre aittir. Maamafih Codex Cortesianusun lisanı Troano el yazısınınkinden çok daha sembolliüdür. Mevzuumuza dair olan bazı fıkralar şunlardır :

Sayfa : 100

LHASA KAYDI (the Lhasa Record).- Bu yazı Schliemann tarafından Tibette eski Budist mabedi Lhasada keşfedilmiştir.

Schliemann bunu okumuş ve terceme etmiştir. Bu şüphesiz Codex Cortesianus ve Troano manuscript'in geldiği aynı orijinal kayıttan gelmektedir. Bu daha modemndir, ve Maya harfleriyle yazılmamıştır.

Lhasa kaydından enteresan bir fıkra şudur :

"Bal yıldızı şimdi gök ve denizden başka bir şey bulunmıyan mahalle - düştüğü zaman, yedi şehir, altından kapılarıyle ve şeffaf mabetleriyle fırtınalı bir havada yapraklar gibi titredi ve sarsıldı; ve bak, saraylardan bir ateş ve duman tufanı çıktı. İnsan

Sayfa : 100

kalabalığının ıstırap ve bağrışmaları havayı doldurdu. Mabetlerine ve kalelerine sığınmak istediler. ve akıllı Mu - Hieratic Ra Mu kalktı ve onlara: ben bütün bunları evvelden söylememiş miydim ? dedi ve kadınlar ile erkekler kıymetli taşları ve parlak elbiseleri içinde yalvardılar: "Mu, bizi kurtar!" ve Mu cevap verdi: "Hizmetçilerinizle ve servetinizle beraber hepiniz öleceksiniz ve sizin küllerinizden yeni milletler meydana çıkacaktır. Onlar da büyüklüklerinin giydikleri şeylerden değil, fakat verdikleri şeylerden ileri geldiğini unuttukları takdirde onların da başına aynı felâket gelecektir." Allah ve duman Mu'nun lâkırdısını boğdu: memleket ve onun

Sayfa : 101

sakinleri parça parça oldular, ve derinlikler onları yuttu."

Bal bir Maya kelimesidir, manası da "Tarlaların Allahı"dır. (Lord of the Fields) "şeffaf mabet" şüphesiz yanlış bir tercemedir. Bu Mabetler cam veya diğer şeffaf bir maddeden inşa edilmemiştir. Bunlar açık ve kiremitsiz mabetlerdi, o suretle inşa edilmişlerdi ki, Ra - güneş - nin şuaları, şimdiki Parsilerin (Persee) mabetlerinde olduğu gibi, mabedin içinde dua ve niyaz edenlerin başlarına gelsin.

Balığmak = Hafr etmek, hufre yapmak.
(Balağ - Balığ - Bal
Balım = sahra
Balkımak = iltimas et.
Balk = lemaa.

Sayfa : 106

Akab - Dzip. Chichen Itza şehrinde Akab - Dzip tesmiye edilen binanın cenup ... undaki iç odanın kapısının üst kısmını teşkil eden bir taş parçası vardır. Bununla "korkunç, karanlık eseri" elde etmiş oluyoruz. Bu taş parçası Garbın Diyarlarını zelzelelerin temellerinden nasıl sarsmış olduğunu, onun sonra nasıl battığını tasvir etmektedir.

Sayfa : 107

Valmiki, "Ramayana" cilt I, sahife 342 : Maya üstadları, Nacaal'lar, din ve ilim misyonerleri olarak, doğmuş oldukları şarktaki diyardan hareketle evvelâ Burmaya gittiler ve orada Naga'lar. irşat ettiler. Burma'dan Hindistanda Deccan'a gittiler ve oradan din ve ilimlerini Babylonia ve mısıra taşıdılar.

Burma .- Cambodia'da, Angkor Thom'da arkeolojistlerin "aslan" tesmiye ettikleri konvensiyonel hayvanata tesadüf edilir. Hepsi şarka, bir zamanlar Anavatanın bulunduğu yere nazır olarak yerleştirilmiştir. Bu hayvanatın Anavatana işaret ettikleri şüphesizdir. Çünkü "Mu" demektedirler. Bu da Mu'nun hiyeroğlif alfabesinde M harfinin bir şekli ve Mu'nun sembollerinden biri olan uzatılmış murabbalardan müteşekkil konvensiyonel ağızlarından anlaşılmaktadır.

Plutarch. Solon'un Hayatı.- Sais'in büyük Rahibi Souchis ve aynı zamanda Heliopolis'li bir rahip olan Psenophis Solon'a (600 M.E.) 9000 sene evvel, Mısırlılarla Garbın diyarlarının sakinleri arasındaki rabıtaların, mütevassıt diyarın zelzeleler tarafından tahrip edilmesi yüzünden, inkitaa uğradığını ve Atlantisin zelzele ve suların hücumiyle mahvolduğundanberi çamurun denizi geçilmez bir hâle koyduğunu söylediler.

Sayfa : 107

85 Burada Garbın Diyarlarının Amerikanın garbında olduğu hiç bir itiraza mahal kalmıyacak surette gösterilmektedir. Çünkü Garbın Diyarlarına gidilmesine, zelzeleler tarafından geçilmez bir hale konduğu zaman mani olan "mutavassıt diyar" Amerika idi

Sayfa : 108

Polonesia ve diğer grupları teşkil eden kara parçaları arasında tarihten evvelki zamanlarda, Amerika medeniyetini Cenubî şarkî Asya medeniyetleriyle, ve binnetice dünya üzerinde muhtelif medeniyetleri birbirine bağlıyan, rabıtalar bulacağız. Seyahat her kadar uzun surecekse çok enteresan ve hayret edilecek sürprizlerle dolu olacaktır. Eski bir medeniyetin bakiyelerini arıyacağımız ve bulacağımız yer yaşıyan insanların bir zamanlar yamyam vahşilerle meskûn olduğunu söylediği ve bir çoklarının el'an bugün de yamyamlarla meskûn bulunduğu adalar olacaktır.

Sayfa : 112

En küçük adada, hali hazırda hepsi deşifre edilmiş 555 tane mahkûk taş, muazzam heykeller ile kablettarih bir ırka ait daha bir çok eserler vardır.

Sayfa : 113

"Yolları inşa eden Heke idi ve müteaddit istikametlere ayrıldıkları yerde şeref mevkiini o işgal etmekteydi.

(Roma-Han)

" O mes'ut beldede , Romahanın bir zamanlar sevgilisi Hangarva ile yaşadığı o güzel diyarda Turaki kuşların sesini dinler ve onları beslerdi."

Sayfa : 119

93 Bunların ehemmiyetini bir kat daha artıran cihet "(Burmadan, doğan güneşe doğru bir ayın seyyahati uzaklığında" olmalarıdır. Naacal tabletlerine ve Valmiki'ye nazaran bu nokta, Anavatanın bir zamanlar bulunduğu, ve Burma ve Hindistana gelen ilk muhacirlerin hareket etti yerdir.

PANAPE.- Cenup denizi adalarında en mühim telâkki ettiğim harabe Panape'dedir. Bu harabe 300 ayak uzunluğunda ve 60 ayak genişliğinde büyük bir mabede aittir. Duvarlar el'an (1874 de) bakidir, ve 30 ayak irtifaında ve temellerinde 5 ayak kalınlığındadır.

Sayfa : 122

HAVAİİ.- "Hilo'dan takriben 30 mil mesafede Kukii tesmiye edilen bir tepe üzerinde büyük bir harabe vardır. Bu tepe üzerinde, oraya taşınmış olanlar müstesna, hiç bir taş yoktur.

Sayfa : 127

Polinezya Kozmogonisi - Tahiti : "Muhtelif adalar manzumelerinde ismi başka başka [illegible] yazılan Taaroa , Tahıtı kozmogonisinin [illegible] babası idi . Onun zevcesi arz , Hina ve oğlu , dünyanın nâzımı Oro idi . Hualine ilâhı Tane , Oro'nun bir kardeşi ve onun küfvü idi.

Aalpaha =
Beta =
Kamma = Kam + uğu
Delta = eğ + ed + ağ + at + ağ
Tekela
Kapağ = ağ + af + ap + ağ

Sayfa : 145

Bunlar , eski zaman adamlarının ulûhiyetin her vasfı için hususî bir "sembol" kullandığını hatırlamağı ve Güneşin ulûhiyetin bütün vasıflarının müşterek "sembol"ü ve binaenaleyh uluhiyetin kendisi olduğunu unutuyorlar .

Sayfa : 146

Zannederim ki, MU nun beni beşerin anavatanı olduğu keyfiyetinin münhasıran semboller lanesiyle ,sarahatle ,sabit olduğuna en mütereddit insanı bile inandırmak için yalnız Uygur vesaikı kalıyor. Uygur,İncildeki Tufan devri zamanında MU'ya ait belli başlı müstemleke idi ki bunun şarkta kâin kısmı tufan ile harap oldu.

Sayfa : 147

112 Çin ersaneleri, Uygurların 17,000 sene evvel, medeniyetin en yüksek mertebeye ulaşmış olduklarını söyler. Bu tarih jeolojik hadisenin vukua geldiği zamana mutabık duşmektedir.

Uygur İmparatorluğu kudretli kollarını Pasifik Okyanosundan Asya ortalarına ve Hazer denizinden Şarkî Avrupaya kadar uzanmış bulunuyordu. Uygur İmparatorluğunun Cenup sınırı Burma, Koşin Şin,Hindistan ve İranın Şimal hudutlarına dayanıyor ve bu vaziyet , Himalaya ve sair Asya dağları yükselmeden mevcut bulundurdu.

Şimal sınırları Siberyaya dayanıyordu ; fakat nereye kadar gidiyordu, bunu söylemek için elde hiç bir mehaz bulunmamaktadır. Onlardan kalan şehirler, Siberyanın Cenup kısmında

Sayfa : 147

bulunmuştur. Gayet eski bir Hindu eserinin söylediğine göre Uygurlar Avrupaya Hazer denizinin Şimal ve Cenup sahillerini dolaşarak gelmişlerdir. Oradan yürüyüşlerine devam ederek Orta Avrupaya, oradan da tâ İrlandaya kadar geçmişlerdir.

Bunlar İspanyanın Şimalinde, Fransanın Şimalinde ve Balkan bölgesinin içerilerinde yerleşip kalmışlardır. Moravia da yapılan son arkeolojik keşifler, Uygurlardan kalma eserler meydana çıkarmıştır. Bu hadise, etnoloji âlimlerinin insanın Asyadan neşet ettiği ve ilerde Uygurların Avrupada kendilerine izler bıraktığı esasına dayanan teorilerini teyid etmiştir.

Sayfa : 148

Uygurların tarihi ârilerin (Aryens) tarihidir. Etnoloji ulâması, asla ârî olmayıp büsbütün başka bir kolonici̇ler sınıfına mensup olan bir takım beyaz ırkları ârî ırklar diye tasnif etmişlerdir.

Uygurların baş şehri Gobi çölünde, şimdi Khara Khoto harabelerinin bulunduğu yerde idi. Uygur İmparatorluğu zamanında Gobi çölü tamamiyle münbit ve mahsuldar bir saha idi.

Uygurlar medeniyet ve kültürün yüksek bir mertebesine erişmişlerdi. Astroloji, madencilik, dokumacılık, endüstri, mimari, riyaziyat, ziraat, okuma, yazma, tababet...ilâh biliyorlardı. İpek, maden, tahta üzerinde dekorasyon yapmakta üstad idiler; altından, gümüşten, tunçtan ve kilden heykeller yapıyorlardı ve bütün bunlar, daha Mısır tarihi başlamadan vukua geliyordu.

Sayfa : 148

Uygur İmparatorluğunun, aşağı yukarı, yarısı Mu batmadan, öteki yarısı da Mu'nun batması üzerine harap olmuştu.

Profesör Koslof Khara Khota da yaptığı kazılarda elli kadem yer altında bulunan bir mezarda harikulâde hazineler meydana çıkarmıştır. Fakat bunların tedirgin edilmesine ve çıkarılmasına müsaade edilmediği için fotoğraflarını almakla iktifa etmiştir "American Weekly" Dergisinin nazik müsaadesiyle bu resimlerin bir kısmını istinsah ediyorum, ki bunlardan iki tanesinin yazıları da değiirre edilerek basılmıştır. Gayet sağlam olarak kaniim, ki bu resimler , 16,000 , 18,000 sene evveline aitti.

Sayfa : 151

123 A.- Mu'nun hieratic alfabesinin bir harfi olan M harfi şeklinde bir kalkan. Bu Mu'nun remzî harfi idi; kaldı ki M harfi Mu nispetinde Mu veya Moö diye okunduğu için bu harf İmparatorluğun ismi idi.

B.- Bu hiyeroglif, armanın merkezini teşkil eder. Ve şöyle okunur : U-luumil diye okunur; Oo-loo-oom-il şeklinde telâffuz olunur. Ve "-ın İmparatorluğu" manasına gelir.

C.- Harfi çevreleyen daire güneşin resmidir. Bu suretle bütün harfler, "Güneş İmpatorluğu" manasını verir. Ön eklentisi olan kalkanı da buna ilâve edecek olursanız heyeti umumiyesi şöyle olur : "Mu, Güneş İmparatorluğu" .

Sayfa : 157

129 Mu medeniyetinin 50 bin sene evvelinden fazlaya kadar gittiğini serdübeyan etmiştim. Şimdi, bu tarihi ne esas üzerine iptina ettirdiğime bakalım.

Sayfa . 157

Le Plongeon, Chichen Itza Yucatan da, baş Kâhin ve Kıral Can'ın en büyük oğlu olan Cay'ın türbesinin merkezinde. on iki başlı bir yılanı gösterir bir oyma ve bu oymada bu yılanın Can sülâlesinden evvel Mayax da icrayı hükûmet eden on iki Maya sülâlesinin timsali (symbol)i olduğunu ve her iki sülâlenin müddeti saltanatları da 18 bin senelik bir devreyi kapladığını beyan eden bir kitabe (inscription) bulmuştur.

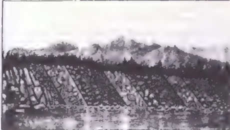
Troano manuscript de ispat edildiği veçhile, son Kıral Can 16 bin sene evvel yaşamıştır. Bu 16 bin seneyi 18 bin seneye ilâve edersek Kıralların Mayax da 34 bin sene evvel icrayı hükûmet ettiklerini buluruz.

Sayfa : 158

Mısırlı Kâhin-Tarihşinas Manetho, (Papyri) saz kâğıtlarından birinde şöyle yazıyor: "Atlantis hekimlerinin (Sages of Atlantis) devrei saltanatı 13 bin 900 sene idi." -

Atlantis 11500 sene evvel suya batmıştı. Şimdi, 11500 ü 13900 ile cemedelim. Atlantisin kırallar tarafından 25 bin sene evvel idare edildiğini buluruz. Atlantisin birinci kıralı devrei saltanatına 25400 sene evvel ve birinci Mayax kıralı devrei saltanata 34 bin sene evvel başlamıştır. İkisinin arasındaki zaman 8500 senedir. Birinci Mu imparatoru ile birinci Mayax kıralı arasında aynı müddetin geçtiğini kabul edecek olursak takriben farz edebiliriz ki Mu [illegible] ikbalinin evci bâlâsına 50 bin sene veyahut daha evvel vasıl olmuştur.

Sayfa : 159

Yolun maktaı: Asyayı suğra, İzmirde Capital Hill. Dağlar yüksel mezden evvel, sathıbahirden 500 kadem irtifaında, üç medeniyet mevcut bulunuyordu. Çizen: James Churchward

Sayfa : 161

Jeoloji noktainazarından en alçak şehir "üçüncu devre" ("Tertiary Era") kadar çıkar. ve 50 bin sene evvel Mu'nun bir müstemlekesi olarakdan da mevcut idi. Bu arkeolojik keşfe ait resimler ve tafsilat on birinci fasılda mevcuttur. Son misal ("Andes") Andlarda kâin Titikaka gölü, ("Lake Titicaca") üzerindeki Tiahuanaco dur. (T. tik + aka)

Sayfa : 162

433 En enteresan sualler meyanında şunlar vardır: İnsan ilk defa dini nasıl öğrendi ? ve dinin şekli ne idi ? Yarını kadın bunlar hakkında malûmat veriyor.

Sayfa : 162

Kimin tarafından?

Ilk insanların fikri, umumiyetle o kadar kültürsüz idi ki onlara, hususî bir öğretme tarzına müracaat etmeksizin, meselâ, "namütenahi" "ebediyet" " kadiri mutlak" gibi kelimelerin mefhumlarını anlatmağa imkân yoktu. Bu insana bu mefhumu kavrıyabilmesi için evvela, bir allahın ve ahrette cennetin mevcudiyeti, cenabı hakkın ruhu ebedisi ve bir çok sıfatları bulunduğu, kadiri mutlak ve ebedi olduğu öğretildi. Sonra, ilk insanların anlıyabileceği tarzda , cenabıhak ve her sıfatını ve cenneti temsil edecek remisler seçildi. İşte müteaddit büyük mabetlerin temeli, (pantheons), hıristiyan mezhebi de dahil olduğu halde bütün dinlere nüfuz eden bir çok remiz manaları ile, bu suretle atılmış oldu. Bu timsallerin en eskisi çizgiler ve hendesî şekiller idi. Evvelâ bu sembollerin adedi azdı. Pakat zaman ilerledikçe adetleri ve karışıklıkları (intricacy) arttı. Mısırlılar devrine vasıl olduğumuz zaman bunlar o kadar çok ve o kadar karışık olmuşlardı ki yarı Mısır kâhinliği bunların hepsini anlıyamıyorlardı.

not. 50 bin senelik Mu medeniyetinden sonra?

Hermes Trismegistus, yazılarında şöyle diyor. /Ey Mısır! Mısır! senin bütün dininden, saliklerinin, senin dinini anladıkları kadar az anlıyabilecekleri/yalnız bir efsaneden başka bir şey kalmıyacaktır. Yalnız taş üzerine hakedilen yazılar senin dindar

Sayfa : 163

İptidaî adam sembolü kullandığı zaman bu sembol ona gözüktüğü gibi değil, belki fikrinde ona ne mana veriyorsa onu irae eden bir şey olarak tecelli ediyordu.

Bu iptidaî ve eski âdet bizim için pek azizdir. Hâlâ şimdi bile sembolleri istimal ederiz. Haç hazreti İsayı temsil ettiği misüllü.

Uxmal, Yucatan'da kâin mukaddes esrar mabedinin (Temple of Sacred Mysteries) divarlarında bulunan semboller, bu eserimize tatbik için son derece kıymettardır. Zira mabedin divarlarındaki bir kitabe, bize, bunların baş çeşme (fountain head) dan, şark diyarlarından -

Sayfa : 164

Mütehammildir ki iptidaî insanın, dairenin namütenahiyi gösterdiğini öğrendiği zaman ile, tenvir etmeğe başlamış zihninin hılkati âlemin zuhurunda bahseden karışık ve mufassal diyagramlarını anlıyabildiği zaman arasında geçen müddet binlerce ve binlerce seneler olmuştur. Bu suretle, insanın on binlerce sene evvel bu karışık sembolün muadeleleri halledecek derecede fikrin ilerlemiş olduğuna kesbi ıttıla ediyoruz.

Sembollerin bu vasi meydanı ve manalarındaki mutabakat onların aynı orijinden olduklarını ispat eder.

Sayfa : 165

Yucatan'daki kayıtlar bunların Mu diyarından geldiğini göstermektedir. Mısır kayıtları şark diyarından neşet ettiklerini, Hint ve sair şark memleketleri kayıtları da bunların şarktaki vatandan (Motherland in the East) geldiklerini gösteriyor.

Binaenaleyh, zannediyorum ki karün fikrinde bu tek esaslı vakayı vazıhan tespit edebildim: Mu diyarı, şark diyarları, Kut diyarı ve Tevratın Cennetülâdni bir ve aynıdır.

Bu fasılda, menşeleriyle manalarını vermek suretiyle, eski mukaddes sembollerden bir çoğunu gösteriyorum. Bunlar, fıran masonlar için husussî bir alâkaya haizdirler. Zira bu suretle fıran masonluğun menşeini değil ne kadar eski (great antiquity) olduğunu da meydana çıkarmaktadır.

Şimdiye kadar bu biraderliğin (Brotherhood) menşei asla malûm olamamıştı. Milâdı İsadan 5 bin sene evveline kadar Mısırda izlerine tesadüf edilememişti. Fakat Mısırlıların bunu nereden

Sayfa : 165

aldıkları sualine asla cevap verilememişti. Bu, diyanet tarihinde asla okunmamış bir sahifedir. Bu fasıl, bu yaprağı çevirecektir.

Sayfa : 166

Yukarıdaki bir çok kayıtlardan, itiraza mahal kalmı surette görülmüştür ki, bugünkü faran masonluk; insanın ilk bilgisinin parçalarıdır. (fragments);insanın cenabı hakkı t sinin ilk ifadesidir. Bu dinin esası, haliki semavi sıfatiy yaratana aşk ve takdis ve bütün nevi beşere birader sıfatiy muhabbet idi. İnsanın ilk dini şekil itibariyle son derece ve dünyada tanılan ve takip edilen büyük namütenahiyi (gre finit) en saf surette takdisten ibaretti.

Sayfa : 167

at:
nark = Halis
niğiz = temel
anak = Hafiye

Mukaddes yazılardaki (Sacred Writings) bir ibareyi üstadı âzamın(Master Masons)bilhassa nazarı dikkatine vazetmek isterim. Şöyle diyor: "Haliki, insanın aklına sığması kabil değildir. Aklına sığması kabil olmayınca, o, ne resm edilebilir ne de ona isim verilebilir. O "isimsizdir"(-"He is the Nameless."-) Bu ibare Sage Copy'den alınmıştır.

Lao Tse. Milâdı İsadan 604 sene evvel.: "Kelimelerle ifade edilebilen Tao ebe/Tao değildir. Telâffuz edilebilen ismi olmayan o, yerin ve göğün başlangıcıdır. Mütemadiyen hali harekette olan ona bir isim verilemez. O "isimsiz"dir.(He is the Nameless."-.)

Sayfa : 167

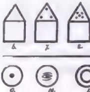
Daire.(The Circle)(sahife 139) Ia. Daire, dini öğretmelerde insana gösterilen ilk üç sembolden birisidir. Buna bütün sembollerin en mukaddes nazariyle bakılır. Bu Ra, tesmiye edilen güneşin resmi idi. Ve uluhiyetin de, tevhidi ve müctemi bütün sıfatlarının semboli idi. Güneşe, Ra. olarak, yalnız sembol nazariyle bakılır ve asla uluhiyetin bizzat kendisi(Deity Himself)addedilmezdi. Uluhiyet takdis edilir, sembolde yalnız kendisini temsil ederdi.

Sayfa : 168

Uluhiyete o derece hürmetle muamele edilirdi ki ismi
di.
asla sözlenmez/Mayas'lar, Hindu 'lar, Uygur'lar, ve diğer bütün akvamı kadime, uluhiyetten (isimsiz olan o) The Nameless diye bahs ederler. Dairenin mebdei olmadığı gibi müntehası da yoktu. Kültürsüz bir zihine, ebedi, ve, nazütenahi, mefhumlarını çok bilmek için bundan daha mükemmel bir sembol yapılabilir ve seçilebilir mi idi ?

Bedihidir ki güneşin, uluhiyetin alâmeti (Emblem) olarak seçilmesine sebep, iptidaî insanın gözüne ve kuvvei idrâkiyesine en kuvvetli ve azametli görünen şey olduğu içindir. Güneş "Kadiri mutlak"ı tamamiyle temsil ediyordu.

Sayfa : 169

Sayfa : 170

"Gizli benliğimiz olan, bizim ka' mız onları bize muhtelif surette gösterir. Bize, her insanın benliğinde meknuz olan namütenahi kemalat kuyusundan çıkardığı hakikat lemhalarını(glimpses) gösterir. Malûmat sahibi olan bizlere harikulâde şeyler yapmak iktidarını verdiği gibi."

Sayfa : 171

"Eğer yaşıyacaksak ebediyen devam etmeliyiz ve, daire ve ebediyet gibi ebediyen devam edeceksek, insanın başlangıcı yoktur." "İnsan müteaddit defalar vücude gelir. Bununla beraber evvelki hayatlarından külliyen bihaberdir: Tesadüfen bazı kurduğu hülya(day-dream)ve düşündüğü fikirlerin kendisini evvelki "incarnation" un bazı vekayiine götürdüğü zamanlar müstesna olmak üzere." Maamafih, bu vekayiin nerede ve ne zaman vukua geldiğini tespit edemez. Yalnız kendisine âşina olduğunu bilir.

Sayfa : 172

-Müsellesi mütesaviyülâdla:(Equilateral Triangle) şekil: E: (sahife 139) Müsellesi mütesaviyülâdlaın menşe ve manası son derece alâkayı caliptir. Müsellesi mütesaviyülâdla, ilk insanların dini öğrenmek için yapılan ilk üç semboiden birisidir. 50 bin sene evveline kadar gider. Hem ekanimi sülüse(Trinity)hem cenneti sembolize etmek için yapılmıştır.

Sayfa : 172

Efsaneye nazaran bunun (müsellesin) menşei ana vatan (Motherland)ın coğrafyaî vaziyetinden doğmuştur. Bu üç kıtai araziden müteşekkil imiş ve coğrafya noktai nazarından da (şark diyarları (= the Lands of the West) tesmiye olunurmuş. Yine efsaneye nazaran bu diyarlar, biribirini takiben, üç muhtelif defada sathıarza çıkmışlardır.

Sayfa : 173

Müsellesi mütesaviyüladla, halkın, halıkın üçte bir ve birde üçlüğü mefhumunun (Triune God) göstüktür. bir şeklini görmesi ve anlama/sı için intihap edildi. Bu üç sıfat (ilk ekanimi sülüseyi) teşkil etmiş ve ekanimi sülüse (Trinity) mefhumunun da menşei olmuştur.

-Murabba (The four sided Square .) Şekil, 3. (sahife 139)

murabba, insanın dini taliminde istimal edilen ilk üç sembolün üçüncüsüdür. Arzı sembolize eder. Dört köşesi, dünyanın dört noktasını temsil eder. şark, garp, şimal, cenup, her bir köşeye bir bekçi tansis edilmiştir.

Arzın "dört köşe"si olması bize ilk insanlardan gelmiş bir mefhumdur. Buna nazaran, bazen "dünyanın dört köşe olduğunu" söylemek kabahatinde bulunmuyor muyuz ?

Bu mukaddes üç sembolün hepsini, şark denizi adaları harebelerinin taşlarında (South Sea Island ruins) ve bütün ekvamı kadimede mahkûk buluyoruz. Bu semboller cihanşümuldür.

Sayfa : 174

- Üç yıldızlı müselles: şekil: 4. (sahife 139) içinde üç yıldız bulunan müsellesi mütesaviyülâdla cenneti ve içinde cenabı hakkın birde üç ve üçte birliğini (Triune God) sembolize eder.

Muhtelif akvam, (Ons-god) bir haliki teşkil eden üç sıfat için muhtelif isimler vermişlerdir. Bu yalnız, lisanların değişikliği meselesidir.

-Beş yıldızlı müselles: şekil. 5. (sahife 139) beş yıldızlı müsellesi mütesaviyülâdla, tam beşlik zatı uluhiyeti /Full Godhead of Five/ i temsil eder. Bunlarda halik ve dört kudretidir. Bunlarla hak ve nizamı bütün dünyaya tevzi ettikten sonra tekmil içindekileri yarattı.

-Murabbaın üzerinde üç yıldızlı müselles: şekil:7: (sahife 139). Bu sembol, Uxmal'deki mukaddes esrar mabedinin (Temple of Sacred Mysteries) öğretme odası olan şimal odasının nihayetinde bulunmuştur.

Sayfa : 175

Daireye avdet edelim (sahife 139) en ilk devrelerde sadece dairenin, haliki sembolize etmekten maada müteaddit şeyleri sembolize etmekte istimal edildiğini görüyoruz.

Böylece, insaniyet tarihinin bazı devrelerinde', akvamı kadime haliki sembolize etmek için muhtelif tarzda daireler istimal etmişlerdir.

Sayfa : 176

12.

13.

14.

15

17.

16.

18.

20.

19.

21.

22.

23.

Sayfa : 177

D.

Şekil 11. İç içe iki daire Uygur veya Şimalin işareti idi.

Uygur olan Ariler Şimalî Hindistana geldikleri zaman beraberinde Uygur sembollerini getirdiler; şöyleki bir çok Arilerin Hindistana yerleştiklerinden sonra bir çok Uygur sembollerini Naga kadar çok kullanıldığını görüyoruz. Güneş, Ra sembolü olarak nazarı dikkati celp (prominent) edecek surette kullanılmaktadır. Bu sembolün Uygur numunesi, Babil ve Kısır sûb-kolonilerine, giden/yolcular tarafından getirilmiştir.

Tau (sahife 145). Tau yalnız en enteresan değil fakat aynı zamanda en eski sembollerden biriisidir. Ana vatanın ilk yazılarında "Mukaddes Yazılar" (Secred Inspired Writings) da bulunmaktadır. Hem bahsıbadelmevti(resurrection) hemde zuhuru (emersion) sembolize etmektedir. Bahsıbadelmevt hayata gelmeyi, zuhur da toprakların suyun üstüne çıkmasını ifade etmektedir.

Tau Cenup Salibinin bir resmidir. Bunun,bahsıbadelmevte temsil için kabulunun sebebi şudur: Cenup Salibi, gökte, Mu'nun üzerinde muayyen bir zaviyede göründüğü zaman, çoktanberi beklenen yağmur yagardı. Yağmurla beraber, toprakta bulunan tohumlar hayata gelir, düşecek yapraklar canlanır ve [illegible] üzerlerinde çiçek ve meyve yetişen dallar filiz sürerler/O vakit Mu'da bir bolluk ve sevinme zamanı olurdu-hayat yeniden canlanmıştı.

Zuhurun sembolü ola/rak hem Hindistanın Naacal yazılarında, hemde Niven'nin 18 numaralı tabletinde görüldüğü veçhile eski Meksika yazılarında mühim bir mevki işgal ederdi. Her iki vaziyettede, Mu'nun, Anavatanın zuhurunun sembolüdür.

Sayfa : 178

Tau alemşumul (universal) bir semboldü. Hintlilerin, Çinlilerin, Kaldelilerin, "Incas"ların, "Quichés"lilerin, Mısırlıların ve eski kavimlerin yazılarında bulunmaktadır. Eski dinlerde mühim bir

The Tau from a Maya Manuscript

Quichés, Egyptians and other ancient peoples. It playe

oynardı. Mabetlerde, hediye olarak getirilen çiçek ve meyvelerin k oduğu mihraplar (Altar) Tau şeklinde yapılırlardı.

Bu sembolün ismi ve hecelenmesi hiç değişmemiştir. Anavat T-a-u idi, ve bugün de bizimle T-a-u'dur.

D. Anavatanda bir kelimenin her harfi okunurdu:

Sayfa : 179

a, (a h) okunurdu ve u, (o o) olarak telâffuz edilirdi-telâffuz olun için Ta-O'dır. Polinezyalılar bu kelimeyi, bugün bile doğru olarak telâffuz ederler.

Sayfa : 180

İki taraflı Meksika murabbaı.

İki taraflı murabba "Yapıcı" (Builder) demek olan eski D kelimenin hecelenmesidir.

Sayfa : 181

D' Büyük İlk Kuvvetlerden (Great Primary Forces) çok defa,din terbiyesinde, Yapıcılar-Kâinat ve oradaki her şeyi Yapanlar-diye bahsedi̇liyordu.

Niven'nın Meksikada bulunmuş taş tablet'leri meyanında iki taraflı murabbanın göründüğü yüzlerce tablet'lerde yazılar mevcuttur. Misâl olarak bu tabletlerden 16 sını ihtiva eden bir resim (plate) dercediyorum, Numaralar 963,900, 925, 1315, 237, 385, 1886, 1887, 659, 236, 1354, 1360, 446, 716, 908 ve 1006. Bunlar Niven'nın numaralarıdırlar; tabletlere, keşif sırası ile numara vermiştir.

İki taraflı murabba Mısır "Cosmogony" sinde her zaman bariz bir mevki işgal etmiştir. Milâttan takriben 5000 sene evel Menes zamanında yazılmış yazılarda, ilk defa, iki taraflı murabbaya tesadüf ediyorum. Halbuki burada, Amerikada, bu sembolün 12000 sene hatta daha evel, Mısırda bulunduğundan 5000 yıl önce pek çok tasaddun ettiğini görüyoruz. Bu sembolün Naacal yazılarında 50000 sene önce muhim bir mevki işgal ettiğine bakılırsa, Amerikada 12,000 yıl önce bile pek eski olduğu anlaşılır.

İki taraflı murabba Ptah ilâhının sembollerinden birisi idi. Ptah Mısır ilâhlarının en eskilerinden birisi idi. Ptah'nın bir çok unvanları vardır: bunların birisi de " y a p ı c ı " dır.

İki taraflı murabba Mısırda "Osiris'in Mühürü" (Seal of Osiris) diye yayıldı. Osiris, Amentide, Hakikatın Büyük Salonunda(the Great Hall of Truth) ölülerin ruhlarını muhakeme ederken, iki taraflı murabbaın üstüne oturmuş olarakgösteriliyor.

Sayfa : 184

Büyük Y (sahife 145). Şekil 21. Malûmat ve dinî telakkileri ni baba tarafından ecdatları olan Uygurlardan alan Çinliler Konfiçius zamanında mütesaviyladla müselles yerine Y şeklini kullanmağa başlamışlardır.

Buna "Büyük Term" (Great Term), "Büyük Vahit," Büyük Y" dediler. "Y' nin ne vucut ve nede şekli vardır, vücut ve şekli olan her şey, şekli olmayan tarafından yapılmıştır. Büyük "Term" veya büyük vahit üç ihtiva eder; bir üçtür ve üç birdir".

Tüyler(sahife 145). Bidayetten beri tüy sembolizmde mühim bir rol oynamıştır.

Anavatanda, tüy hakikatın sembolü idi. Mısır yazılarında de hakikatın sembolü olarak sık sık tesadüf edilmektedir. Bunun rengi Mısırda her zaman mavi idi.

Sayfa : 190

Malay Archi Pelago'sunun büyük adalarından birisi olan Java'dan bahsederken, Forbes der ki :

Karaağ

"Java yerlilerinin ahfadı sanılan ve Karang denilen bir kabile vardır. Bu kabilede bulunan genç ve ihtiyar ibadet etmek üzere gençlerin de ecdatlarının esrarını görüp öğrenmesi için senede 4 defa kesif bir ormanda bulunan Mukaddes bir Mağaraya kafile halinde gizlice giderler.

Sayfa : 191

ana

ağ + an + ağ

Mu'da öğretilen

KOZMİK KUVVETLER

Din ve İlmin ikiz hemşire olduklarına dair hikâye

"Kaybolmuş Mu Kıtası"

"Mu çocukları"

ve

"Mu"nun Mukaddes sembolleri"

Müellifi

Colonel James Churchward

tarafından

resimli

Müellif tarafından neşredilmiştir

Mount Vernon, N.Y.

Baker ve Taylor Kumpanyası

Satış acentası

Newyork, 55 inci Avenü

MU'DA ÖĞRETİLEN KOZMİK KUVVETLER

Din ve İlmin hemşire olduklarına dair hikâye
"Kaybolmuş Mu Kıtası"
"Mu Çocukları"
ve
"Mu'nun Mukaddes sembolleri"
Miellifi
Colonel James Churchward
tarafından

Miellif tarafından neşredilmiş
Wount Vennun, N.Y.

Baker ve Taylar Kumpanpyası
Satış Acentası
Newyork, 55 inci Avenü

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1482
Yazar : Colonel James Churchward
Cild : Pembe [Dosya]
Ebadı :
En : 24 cm.
Boy : 34 cm.
Sayfa Adedi : 281

Sayfa : 10

GIRIŞ

İlk İnsanın "tedrisatında ilim dinin bir kısmı idi. Bunlar ikiz hemşire olarak telakki ediliyordu. İnsanın ilk tedris anlarında şu nazariye vardı: insanın kendisine medyun olduğu bir kadiri mutlak bir yaradıcı allah vardı.

Sonraları insanın yer yüzündeki mahlukların sahip olmadığı bir ruha malik bir vaziyette, diğerlerinden ayrı bir şekilde yaratılmış olduğu tedris tedris takip etti. Bu ruhun ebedi olarak yaşayıp asla ölmediği öğretildi. Maddî vücut geldiği yere, toprağa dönüp bu suretle ruh azat edilir ve yoluna devam ederdi. Bu fikir tamamiyle idrak edildikten sonra tabiatiyle fen dersleri takip etti. Verilen dersler ona yaradılışın kanun ve vazifelerini gösterdi, kâinatın tanzimindeki sonsuz hüner gibi, bütün mahlukları idare eden mükemmel tabiî kanunları,ve onların mükemmel seyri vesaire, vesaire gibi.

Bu fen malûmatı ile insan,halikin büyük mukaddes muhabbetini zekâ ve kuvvetini anlamak iktidarına malik oldu.

Bu siyantifik öğretmeler insanı semavî babasila daha sıkı bir temasa, onunla daha iyi bir anlaşma ve birlik temin etti.

İnsana öğretilen bütün bu orijinel ilmi o dakar basit şekilde idi ki kültürümüz zamanında bile bunları tamamile anlayabilirdi.Bunlar idrak etmesi yaradana karşı sevgi ve manavî bir sadakat temin etti.

Bu basit ilimler teorisini öğretmişti. Ne bir teoloji ve teknoloji şekilleri, kullanılmıştı. Basit ve sade hakikatlar yalnız öğrenilip izah edilen öyle ki bu ilimlere bugün kûnî ilimler denilmektedir. Onlar kûnî denilmiştir, zira eskilere göre gayet basit olmakla beraber bugünkü

Sayfa : 11

insanlar tarafından anlaşılmaz ve malûmatlarının haricindedir. Niçin diye bir sual sorulabilir? onun cevabı şudur : kadim ilim bahçelerini kâinatı baştan aşağı idare eden tabiî kanunlarla tamamiyle tehâlüfte olan mantıksız ve bir biriyle irtibatsız teori, teknoloji, teoloji, batıl itikatlar, icatlar ve çocuk hülyaları, yabanî otlar gibi boğmuştur.

Hali hazırın ancak vaziyeti umumiyetle iki sebepten ileri gelmektedir: Birinci, yalnız bir büyük varlığın mevcudiyetini tamamiyle unutarak veya bilmemezlikten gelerek, ilim dağının zirvesi telakki edilebilmek için şimdiki insanın egoistliği ve iştiha için pek aşırı olan iştiyakıdır.

Hakikat bilgilerini yaymak için, yer yüzünde onun bir mümessili olmak şerefine nail olmak, insanın erişebileceği en büyük mertebedir. İnsan yalnız mümessildir; büyüklük yalnız Ona aittir, fakat mümessil olabilen de büyüktür, zira insana bahşedilebilen en yüksek ûlviyevî şerefe nail olmuştur. İkinci, insanın Allaha perestişten sonra şeytana perestiş ettiği halde yine Allaha perestiğini iddia etmektedir. O, kadiri mutlak değil yalnız kendisini aldatmaktadır. vasi maddî menfaatlar temin etmek istenmesinde en son gaye nev'i beşeri bendetmektir. Karıştırıcı domuzların başka bir isim vermek istedikleri bu maddeperestlik, kölelikten başka bir şey değildir, ve ona başka isim verilemez. Bu böyle devam ettiği müddetçe sulh üzerinde baki kalamaz.

Ölmez inustakbele insanın kendisini hazırlamasına yardım eden tabiat, yüksek öğretmeler için bir mektep olduğundan, hakiki ilimlerin tedrisi için tabiat bahçesinde büyük mektepler mevcuttur.

V.A.

Sayfa : 12

Din ve ilimi izah eden ve "Mukaddes Mülhem Yazılar" diye tanınan yazılarda verilen malûmat, insana bu çalışmalarında yardım içindir.

Bu yazılar şimdi nerededir ? Kayıb mı oldular ? Hayır, bunlar kaybolmadı, yalnız dağıldı ve onların okunması unutuldu. Fakat mukaddes ahkâma göre dağılan parçalar bir araya getirilecek ve tekrar öğrenilecek. Parlak güneşin şuaları tarafından yok olan sis gibi, binlerce senedenberi ilme nufuz etmiş olan mit'ler yok olacaktır.

Bu cildin muhteviyatı, keşfedip kaydetmek fırsatına nail olduğum Mukaddes Mülhem Yazılardan ilmi kısmının bir parçasının tercumesidir. Tercumelerım fena olduğunu kabul ediyorum. Fakat mahdut malûmatım ile bundan fazlasını yapamadım .

Naakiler tarafından yapılan, okunan ve anlaşılan eski yazıların en ince teferruatına kadar, kimsenin tercüme edemiyeceğini söyliyebilirim. Yaparım diyebilen her hangi bir kimse hakikate karşı hürmetsizlik etmiş olur. Bir kimsenin azamî yapabileceği, onlar hakkında ancak umumî bir fikir verebilmektir. Bunu yaptığımdan eminim.

Eski yazıların, asrî mütercimler tarafından, en ince teferruatlara kadar, tercüme edilmeyişine bir çok sebepler vardır. Meselâ, sembol ve Hiyeroğlifler bir radikal teşekkül ettiği gibi, radikallerin de bir çok manaları vardır. (Mootog, erakahu ve saire gibi asrı bir kelimenin hakiki manası o kelimenin telâffuz ve harekesine bağlıdır. Eski glifin yahut zikrettiğim asrî kelimelerin yazılış tarzında kastedilen manayı tebarüz ettirecek hiç bir şey yoktur.

Sayfa : 13

Hali hazırdaki kelimeleri işitme ve öğretmekle öğreniyoruz. Eskileri ise ne işidebilir ne de öğrenebiliriz , binaenaleyh ,bütün eski kelimelerin en ince teferruatına, kadimlerin anladığı kadar şumullü tam ve mükemmel olarak hiç bir kimse tercüme edemez.

On beş bin sene evvel dedelerimiz bu yazıları mükemmel surette anlarlardı. Mısırda bu yazıların tâ Musa zamanına kadar eyi kötü yaşamış olduğunu gördüm. Musa bu yazıları anlardı. Fakat Ahdi Atiki tertip eden Ezra (M.E.800) anlıyamadı.

Bundan 2000 sene evvel bu yazılar takriben beş manastırda anlaşılabiliyordu. Bugün bu manastırlarda bunların ne dereceye kadar anlaşıldığını bilmiyorum. Büyük bir kısmı unutulmuştur. Meşhur bir ilim adamı bu el yazısını okuduktan sonra şu mülâhazayı kaydetmiştir. "İnşallah daha epey zaman bunlar neşredilmez; eğer neşredilecek olursa bütün profesör ve muallimlerimizi tekrar mektebe göndermek icap edecek. Bunun meydana getireceği inkılâp pek azim olacaktır."

Hakikatlar ezim midir ?

M U ' N U N   M U K A D D E S   S E M B O L L E R İ

"Kayıp olmuş Mu Kıtası"

"Mu Çocukları"

Müellifi

COLONEL JAMES CHURCHWARD

Tarafından

Resimli

Naşiri

IVES WASHBURN. PUBLISHER

NEW YORK 1934

MU'NUN MUKADDES SEMBOLLERİ

"Kaybolmuş Mu Kıtası"
"Mu Çocukları"

Müellifi
Colonel James Churchward
Tarafından

Resimli
Naşiri
Ives Washburn Publisher
New York
1934

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1484
Yazar	: Colonal Jamas Churchward
Cild	: Yeşil [Dosya]
Ebadı	:
En	: 26 cm.
Boy	: 34 cm.
Sayfa Adedi	: 303

Sayfa : 13

(Kayıp Mu ülkesinde) istimal etmiş olduğum bilcümle tabletler ve mahkûkât ve yazılar, onları okumaya yarayan makamlarla beraber verilmiştir. Her iddiaya makul bir delil terkip olunmuştur.

Vekayi ortadadır. Nazariyeler, kendi kendilerini müdafaa edeceklerdir. Şunun anlaşılmasını isterim ki: yazılarda, maziye ait olan mekşufat, benim tarafımdan yapılmış keşfiyat telâkki edilmesin. Ben ancak 12 bin seneden 70 bin seneye kadar uzanan bir zamana (eğer bu zaman tutma usulü doğru ise) içindeki yazılarda bulduklarımı kaydediyorum.

Sayfa : 14

Eski âsarı bakiye

Doğrudan doğruya Mu'dan ana vatandan intikal etmiş asarı bakiye pek nadirdir. Son senelerde Mu ile en aşağı sıkça münasebeti olan iki eser bulmak fevkalâde fırsatına nail oldum. Bunların her ikisi de tunçtan mamul sembolik resimlerdir. Bunlar ya anavatanda yapılmıştırlar veya büyük İmparatorluğun şarkındaki yarısı Tevratın tufanı olan son miknatısi felâketin dalgala/rafarafından mahfedilmeden eski uygur şehirlerinden birisinde yapılmıştır. Bu dalga isabet ettiği bütün memleketleri mahfetti. Halk boğuldu, şehirler ya sel tarafından sürüklendiler veyahut kumların altında gömülü kaldılar. Uygur payitahtı bugün elli kadem kaya par/ çaşıl çakıl ve kumun altında yatıyor. Bu şehir Gobi sahrasında ve yalnız geniş kayalık arazidir. Toprak ve diğer eşya tufan tarafından akıtılıp gitmiştir.

Sayfa : 16

FASIL II

Şark Muhaceret Yolları

MÜSTEMLEKECİLİK.- Anavatan, Mu'nun nufusu pek fazlalaştığı veya Mu'nun büyük gemicilerinin arasında ,bazı haris ve müteşebbis gruplar ,yeni ve elverişli topraklar bulduğu zaman bir müstemleke inkişafı başladı . Mu'nun bu muhacir çocukları, Mayalar tesmiye ediliyorlardı. Anavatandan çıkıp her hangi bir istikamette gidenler, Mayalardı. Müstemlekeciliğin, Mu'nun batmasından en aşağı 70,000 sene evvel başlamış olması icabeder; çünki Şarkta Naakal yazıları vardır ki, Mukaddes kardeşlerin dini ve Anavatan ilimlerini müs - temlekelere " 70,000 seneden evvel" götürmüş olduklarını bildir - mektedir . Bu müstemlekelerden birinin "35,000,000 kişilik bir nufusa malik olduğu" rivayet edilirdi .

Sayfa : 57

Yucatan'ın yer altı mağaralarından birinde bulunan eski mabet yazılarından 5.000 sene evvel yazılmış bir Maya kitabı olan Codex Cortesianus, Mu'nun mahvından bahsederken memlekete "-Mu toprak tepeleri memleketi-" ismini veriyor. Anlaşılan yuvarlanan ovalar maksuttur. Mu takriben 12.000 sene evvel batmıştır. Tevrat tufanın sularının 26 kadem yükselerek dağları kapladığını hikâye ediyor. Mezamirde "dağların tehaddüsünden evvel" diye bir kayıt mevcuttur. Merkezi Asya kabilelerinden bir çoğu tarihlerini Himalayanın ve merkezi Asya dağlarının meydana çıkmasından beri başlarlar. Zulular cenubî
34 Amerika'ya şimalden geldiklerini ve memleketlerinin dağların meydana çıkması ile mahvolduğunu söylerler. Bir çok lejandlar Asya dağlarının zuhurunda 100 milyonlarca hayatın mahvolduğunu hikâye ederler. Bütün dünyada görülen jeolojik fenomenler dağların mengşei yakın olduğunu

Sayfa : 57

teyit ederler. Bu hapta en büyük burhan Meksika ovası ve cenubî Amerikada Andes'lerdir.

Meksika ovasında Büyük Okyanustan gelen tufan âsâ su dalgaları müteselsilen bir çok medeniyeti mahvetmiştir. Bugün Meksika

Sayfa : 58

ovası, Okyanusun seviyesinden 7000 kadem yüksektir. Dairen madar yüksek dağlarla muhattır. Bu medeniyetler inmihlâle uğradığı zaman ova Okyanusun seviyesinden yalnız bir kaç kadem yüksekti. Bu milletin bazı yazılarından anlaşıldığı veçhile bahsettiğim en son medeniyet takriben 12 bin sene evvel bir tufan ile mahvolmuştu. Burada bu Meksika ovasında bundan 50 bin seneden fazla evvel yaşayan yüksek medeniyetli bir bekayası mevcuttur. Burada ve şarkî Asyada yer yüzündeki insanın en eski bakiyelerine rasgelinir. Bu bekaya Babilonya'da Mısır da ve Yukatan'da bulunan ve bukadar sermayei makal teşkil eden bekayadan binlerce sene evveldir. Bu eski harabeler ilk büyük medeniyetin bakiyeleridir. Babil, Mısır ve Yukatan bakiyeleri o büyük medeniyetin sönen korlarıdır.

Takriben bir sene evvel bir Tibet manastırında Cenubî Amerikaya dair bir haritanın kurşun kalemle yapılmış bir kopyesini aldım. Harita üstünde bulunan yıldızların vaziyetinden (tarihler yıldızlarla gösterilmek usuldü) 20 bin sene evvel yapılmış olduğunu Astronomlardan (nücum âlimleri) öğrendim. 81 inci sahifede bunun bir suretini dercettim. Ve şimdiki Cenubî Amerikanın da bir resmini çıkarttım. Bu harita maziyi sâhire çıkaran muhayyır bir vesikadır. 30 seneden beri bu haritanın vucudundan haberdarım. Bir kopyesine ancak son zamanlarda dest res olabildim.

Sayfa : 61

umumiyetle Uygurlar rakamlarını ifade etmek için bir çizgi kullanırlardı. Fakat "esraramiz yazı"yı yazarken Naacal şekillerini

Sayfa : 62

istimal ederlerdi. Bazen de "esraramiz" yazıyı halkın kullandığı glif şekilleriyle ifade ederlerdi. (resim 1,2,3) çizgiler bazen ufkî bazen şakulî olurdu. Yazmak için kullandıkları maddenin şekline göre değişirdi. (resim 4 ve 5).

"Esraramiz yazı"nın kubbe anahtar taşı olarak istimali bir tek kitabede Uygur ve Naacal rakam şekillerinin mümteziç olarak bulunmasına misaldir. Kubbe anahtar taşı (esraramiz yazı Naacal şeklindedir) çizgiler ve güneş ki uluhiyetin semboludür Uygur şeklindedir. Biraz sonra Hinduların A U M'i esraramiz yazı ile aynı telâkki mahsulü olduğunu ispat edeceğim.

Sayfa : 65

TEOTİHUACAN EHRAMI MEKSİKO- bu meşhur ehram üstünde bir çok kitabeler vardır. Bu eser için bunlardan bir tanesini seçtim.

İlk satırında Brezilya yazısında olduğu gibi 1, 2, 3. vardır. Çizgiler halis Uygurdur. Carian 'lar da olduğu gibi kapalı değildir. 2 inci ve 3 üncü satırında Uygurların insan için kullandıkları eski glif "Kehen" görülüyor.

Sayfa : 65

Ⓘ Ɍ ⊜

Birinci satır 1, 2, 3 İkinci satır Mehen - insan. Burada iki çizgi mevcuttur. Ve insanın ikilik prensipine işarettir. Üçüncü satırında çizgilerden biri yoktur. Mehen-insan yalnız kalmıştır.

Sayfa : 67

A U M, "Naraamis yazı" ve Niven'in 2379 numaralı meksika tabletinin haiz olduğu aynı manayı eda eder. Bunların arasındaki fark sırf yazı şekli farkıdır. "Naraamis yazı" ile meksika tableti eski tasavvur mabedine mensup rakam yazısı ile yazılmıştır. Halbuki A U M, mukaddes Alfabe sembolleri ile yazılmıştır.

A..	Ahau	Müzekker	Baba
U..	Zamiri Müennes		Ana(1)
M..	Mehen	mevlut	oğul

(1) Burada zamiri müennesin kullanılması M. harfinin tekrarına meydan vermemek içindir. M, Ma için, Mu veya anne için ve doğurulan Meh. için.

L.A.

Sayfa : 68

Brahmen ilâhiyatı istediği korkuyu ve batıl itikadı mükemmelen yarattı. Halk ruhbanın esiri oldu. Papazlık milleti medeniyetin en yüksek mertebesinden en alt basamağına kadar sürükledi.

Din bu batıl itikatlardan, uydurmalardan ve mübalağalardan kurtulur, halkın gözündeki perde de kalkarsa bu millet yine eski

Sayfa : 68

ihtişamına yükselebilir ve yükselecektir de. Gerçi yabani otlar çoktur fakat bunların arasında kalmış eski çiçekler de vardır. Bu otlar sökülüp yakıldığı takdirde Hindistan her nevi ilim ve bilgi sahasında en büyük önderlerden biri olacaktır. Onları esaret zincirinden kurtarınız. Lâzım olan budur.

Sayfa : 71

Eski Şark Yazılarında, dairenin ortasındaki hat Naga'lar tarafından şakulî, Uygurlar tarafından da ufkî olarak çizilidir. Maamafih her ikisinin de manası aynıdır. Hâlikte ikilik umdesinin bulunduğu telâkkisi Meksika tabletlerinin yazılışından 10 binlerce sene evvel dahi mevcuttu.

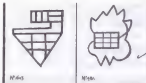
Sayfa : 72

Şekil 4, Tablet NO. 1006. Bu tablette ikilik esası bir yılan şeklinde temsil edilmiştir, her iki yanında da çift daire şeklinde Hâlikin kendi timsali vardır. Bu şekil güneş (iç içe iki daire şeklinde) MU kıtasının şimal halkı ve Uygurlar tarafından kullanılırdı.

Sayfa : 73

Sayfa : 73

Sayfa : 75

921 NO.lı tablet dokuz kısım gösterir, bu umumiyetle Uygurların kullandığı şekildir.

Sayfa : 78

bir taş oymasında da MU çocuklarının yüzen kazlar şeklinde hicret ettiklerini gösteren bir timsale tesadüf ettim.

Grup 4

Yaratıcı kuvvetleri temsil eden bir grup kuş tableti

Sayfa : 80

Grup 5. Yılan daima suların timsalidir. Bidayetten beri, tezyinatsız yılan ola n "Khan" bunun yegâne timsali olmuştur.

Şekil I. Khan, tezyin edilmemiş yılan.

" 2. Bir kâinat Yumurtası, bu günün hayat özü.

" 3. Dördüncü ve beşinci şekillerden mürekkep bir yazı.

" 4. Bir uçurum, bir çukur, bir derinlik.

" 5. Uygur yazı tarzında 4 rakamı.

Sayfa : 82

Grup 6

TABLET

83 üncü sahifedeki resmin arkasına bakılmalı

1. Haçın etrafındaki harici daire: Kâinat.
2. Naga'ların Ra olarak temsil ettikleri müçtemi Güneş sembolü.
3. Uygurların Ra olarak temsil ettikleri müçtemi Güneş sembolü.
4. "Yapıcı" manasına gelen şekil.
5. "Sütun": " " "
6. "Hendese âlimi" " "
7. "Mimar" " " "
8. Kral (tahta çıkma) (basamaklar) " "

Sayfa : 87

Hiç bir âlim veya arkeolog, Cenubî Amerikanın eski bir medeniyetle alakası olduğunu bildirmiyor, bununla beraber, Anavatan batmadan evvel, burada büyük bir medeniyet mevcuttu; ve on binlerce sene evvel Avrupanın müz'iç eski maymun insanları, istikbalin âlimlerini şaşırtmak ve aldatmak için, kemiklerini karma karışık bir surette etrafa saçıyorlardı.

Sayfa : 88

Çok eski zamana temas etmeden evvel, mevzuların muntazam sırasını tersine çevireceğim ve Cenubî Amerikanın eski Tarihi hakkında ve yazılmış ise onu tekrar gözden geçireceğim. Bu yazıların en göze çarpanı, Peru'daki Inkalara dair olan yazılardır. Bakalım bunlar hakkında ne söylenmiş ? Çünkü, bunlar çok eski olacakları yerde, yalnız dünün insanlarıdır.

PERU.- Peru, kendinin Inka medeniyetiyle meşhurdur. Inkalar prahistorik bir millet değillerdi, ne de eski bir millet olarak tasnif edilebilirler Inka ismi, onların Kralı veya hükümdarı olan "Inka"nın adından alınmıştır. Krallarını intihap etmeden evvel, onlar karışık bir milletti. Bunların arasında merkezî Amerikadan gelen Quichéler vardı. Quichéler Guatemala'dan Peru'ya hicret ettiler ve burayı işgal etmekte olan ve Aymaralar tesmiye edilen insanlarla beraber burada yerleştiler. Quichélerin Peru'ya akını kardaşane bir mahiyette idi, tıpkı Avrupalıların bugün Amerikaya gelip, bizim aramıza yerleştikleri gibi. Inka İmparatorluğu prehistorik değildi ve hiç bir suretle prehistorik olduğu iddia edilemez. Bu İmparatorluk, bundan dört yüz sene evveline kadar kapalı kalan ve haricî dünyaca meçhul olan yüksek medeniyetle insanlar tarafından tesis edilmişti. Bunlar, o zaman, İspanyollar tarafından keşfedilmiş ve bu büyük medeniyeti İspanyalılar imha etmişti. İnka İmparatorluğu milâttan sonra 900 tarihi ile milâttan sonra 1000 tarihi arasında başladı ve milât-

Sayfa : 88

tan sonra 1532 tarihinde İspanyolların fütûhatı ile nihayet buldu. Bu itibarla, yalnız 500 sene devam etmiş oluyor.

İnka Hanedanı on üç İmparator veya İnkadan mütepekkildi. Hanedanın banisi olan ilk hükümdarın ismi Manco Camac idi. Krallık kanını lekesiz muhafaza etmek için kanunun emrettiği veçhile, an'aneler bu hükümdaların kız kardeşiyle evlendiğini rivayet etmektedirler. Malûm olduğu veçhile, bu usul eski Mısırda ve Mayalar 'da da cârî idi. Manco Camac'ın doğumu

Sayfa : 89

Londrada Britiş Muzeum'de Milâttan sonra 1631 tarihinin başlangıcında Anello Alivo isminde bir yahudi rahibi tarafından yazılan, basılmamış bir Peru elyazısı vardır ki, İnka hânedanını tesis eden Manco Camac'ın ecdadının, merkezî Amerikadan gelen ve Quichéler tesmiye edilen muhacirler olduğunu ifade etmektedir. Peru'nun bugünkü ana dili, Mayaların Quiché kolundan gelen Quichua tesmiye edilir.

Manco Camac, Güneş İmparatorluğu Anavatanın Kral ailesinden birinin ahfadı olduğu aşikârdı; çünkü o tahta çıktığı zaman, müstemleke İmparatorluğu unvanı olan "Güneşin Oğlu" ismini almıştı. Bu hadiseden, semavî kürrenin onun baba velisi olduğu efsanesi çıkmıştır.

Sayfa : 90

Bununla beraber, Peru tarihinin en garip kısmı İnkaların veya Aymaraların hikâyesi değil, fakat onlara takaddüm edenlerin hikâyesidir. On altı bin seneden daha evvel Peru, Yukatan medeniyeti kadar mümtaz bir medeniyet sürüyordu. Bu, medeniyet takriben Mısır tarihinin başladığı zamanlarda mevcuttu.

Sayfa : 92

Peru'larla, yalnız Şark'a ait addolunan seremoniler yaparlardı, ve âlimler arasında bir çok spekülasyona sebep olmuşlardır. Bunlar, iki kökten çıkmış olarak gösterilebilirler : birincisi, Anavatan Mu'dan; ikincisi, memleketlerini fetheden İspanyollardan. Cenubî Amerikayı istilâ ve fetheden İspanyalılar İspanyanın cenubundan gelmişlerdi. Buradaki her şeyde bir Moor havası vardı ve İspanyalılar bütün telâkkilerinde yarı Moor idiler. Bugünkü Peru'lular eski adetlerin bir çoğunu muhafaza etmektedirler. Bir çanaktan içmeden evvel, mayiin bir kaç damlası yere dökülür, ve som bir şey yemeden evvel bir kaç kırıntı etrafa saçılır ve şu söz tekrar edilir : "Paşa - Mama'ya", ve Ana Toprağa şükredilir. Çünkü hayatı idame ettiren her şey adam gelmektedir. Burada Anavatanın bir gölgesini görüyoruz. Mama , doğrudan doğruya ana dilden bir kelimedir. Mu, Ma; ve Ma yahut Mama toprak demektir, ve nerede ve nasıl kullanıldığına göre değişir.

Sayfa : 93

ratorluğu kuşatıyordu. Bunların, Manoa (Altın Şehir) tesmiye ettikleri harikulade bir payitahtları vardı. Bu Chanka Imparatorluğunun, İnkaların onu fethedip eritmesiyle, nihayet bulduğu muhtemeldir. Bütün menkıbe Brezilya'ya dair notlarla doludur.

VENEZUELA.- Merkezî Amerikada iken, merkezî Amerikayı terkederek cenuba giden ve orada bazı büyük nehirler üstünde müstamereler tesis eden Karalar hakkında bir çok menkıbeler elde ettim. Bu menkıbeler 16.000 seneden daha çok evvelki bir zamanı işaret etmektedirler. Cenubî Amerikadaki seyyah ve kâşiflerin raporlarını tetkik edelim.

Lonard V. Dalton "Venezüela" adlı kitabında şunları bildiriyor : "Venezüela ve Kolombia arasındaki hudut boyunca olan dağ ve ormanlarda Karaların bir çok eski bakiyeleri vardır.

"Orinoco Nehri ve Guiana boyunca, çok eski resim yazısı tarihini gösteren bir çok kaya yazıları mevcuttur.

Sayfa : 93

"Karianalar el'an Venezüela'da yaşamaktadırlar. Eski kökten gelmiş olan bugünkü kabilelerden biri Godjirolardır. Her bir köyün kendi Cacique - reisi vardır."

Burada şayanı dikkat bir tesadüfle karşılaşıyorum. Kara kelimesinin bir çoğu Hint kabilesi olan Pueblo kelimelerine benzerler. Bu da gösteriyor ki bunlar, eski bir tarihte coğrafiya itibariyle Amerikada veya Anavatanda Hintlilere komşu idiler. Cacique kelimesi Kara, Pueblo ve diğer Hint kabilelerinde bâriz olan bir kelimedir. Cenubî Venezuela ormanlarının en sarp kısımlarında yaşıyan ve Guaharico tesmiye edilen bir ırk vardır. Bu ırk, Merkezî Amerikanın kaybolan , dağları biçimsiz,ırkının bir çok hususiyetlerine mâliktir. Bu insanların haşin, yanlarına yaklaşılmaz, Venezuela'nın en vahşi insanları olduğu rivayet edilmektedi.

Sayfa : 96

ARJANTİNA.- Arjantindeki Platte nehri kıyılarında bazı prehistorik harabeler bulunmaktadır. Bundan bir kaç zaman evvel bu harabeler içinde bir kitabe bulunmuştu ve bu kitabenin üstündeki yazının , Asyada , Mogolistanda bulunan bir yazının tamamiyle aynı olduğu keşfedilmişti.

Merkezî Amerika menkıbesinin işte üç teyidi. Ateş olmadan duman olmaz. Bir vakıaya istinad etmiyen menkıbe yoktur Vakıayı bulunuz, tarih zenginleşecektir.

Sayfa : 97

ESKİ ZAMANLARDA CENUBÎ AMERİKA : Şimdi bana, Cenubî Amerika tarihinin en cazip kısmı olan, uzak maziyi yazmak sırası geliyor. Bize bugün tuhaf görünmesine rağmen, hakikat şudur ki, eski zamanlarda Cenubî Amerika dünyayı insanla doldurma işinde mühim bir rol oynamıştır, çünkü o, Anavatandan şark istikametlerine giden iki mühim muhacir hatlarının geçtiği yol veya geçittir. Bu günkü Cenubî Amerika'nın topoğrafyası, bundan 20,000 sene evvelkinden, yâni Karian kafileleri ve Arap muhacırlarının yeni evler, ve arzın üstünde daha fazla yer bulmak için Anavatanı terkettikleri zamanki topoğrafiyodan tamamiyle başka idi : Bu hicretin Anavatandan ne zaman başladığını bilmiyoruz, fakat kimi bundan 35,000; kimi 70,000 sene evvel olan muhtelif muhaceret kayıtları vardır. O zaman Cenubî Amerika, dünyanın mütebakî kısmı gibi, düz ve dağsız idi, çünkü bundan 15,000 seneden daha az bir zamana kadar, insanları, tufan ve batmaların daimî tahribatından muhafaza edecek dağlar yükselmemişti; ve toprak, son mikhatisî muvazeneyi bulduktan sonraki zamana kadar da yükselmesi mümkün değildir.

Sayfa : 99

Karianlar doğrudan doğruya Anavatandan geldiler ve Amazon Denizi boyunca müstemereler kurdular. Cenup sahilindekiler zamanla bir kraliyet oldular. Bunların, kendilerini Chancalar tesmiye ettiklerine inanmak mâkul olursa da, ilerideki referanslar için bunlara Karain kraliyeti diyeceğim. Kanalların,

Sayfa : 99

Karain Kraliyetinin tesisinden evvel veya sonra kurulduklarını bildiren hiç bir kayıt bulamadım. Ya bu Kraliyet, ve yahut bunun halefi, bundan 1500 sene evveline kadar mevcuttu .

Anlaşılan, Amazon Denizinin sahilleri boyunca müstamereleri sağlam bir surette kurulur kurulmaz, bu, Karalar veyahut Karianlar Şark istikametinde uzanmaya başladılar. Cenubî ve Merkezî Amerikanın Şark Sahilleri boylarında müstamereler kurdular. Maya kayıtları, Kraliçe Moo'nun zamanında,Merkezî Amerikanın (Mayax) sahilleri boylarında bulunduklarını ifade ediyor. Kraliçe Moo, Troano M S.,e göre 16,000 sene evvel yaşamıştı . Karianlar Merkezî Amerika devletlerinde elan

Sayfa : 100

hayat sürmektedirler. Mamafi ,hâlis kanlı değillerdir; Arap kanile çok bulaşmışlar ve umumiyetle ,aşağı derecede insanlardır. Karibbean Denizi, Karianlara izafeten isimlenmiştir .

Atlantis'de müstamereler vücude getirmişler ve Atlantis'ten Akdenizi geçerek onun şark ucuna kadar gittiler ve Anadoluda ve Balkan Yarım adasının aşağı kısmında yerleştiler. Burada bunlar, anlaşılan yarı müstakil kabilelere munkasım oldular ve işgal ettikleri yerlerin isimlerinden yeni isimler aldılar . Bir kabile ve yahut bir kısım ,kendilerini Atenian tesmiye etmişlerdir. Mısırdan gelen Atenianların merkez şehirlerinden biri,eski Atina,Atlantis'in battığı sıralarda, hareketi arzlarla harab olmuş ve batmıştı. Mısır-

Sayfa : 100

lılar, eski Atinanın bundan 17.000 sene evvel inşa edildiğini de naklederler . Eski atinanın yıkılmasından, Milâttan evvel 1104 senesine kadar,(Birinci Olympiad) Karianlar hakkında tarihte bir şey işitmiyoruz . Ahfatları şimdi Yunanlılar diye tanılıyor .Eski filozoflarından bazıları Karian nesillerinden geldikleri için övünürlerdi . Herodotus, bir Karian olduğunu iddia ederdi .

Karianlar, silsilelerinin sonuna kadar takib etmiş olmakla, Cenubî Amerikaya döneceğim ve söylediklerimi teyit edecek hiç bir bakiye olup olmadığını tetkik edeceğim. Titikaka Gölü sahillerinde, Pasifik Denizinin sathından 4050 metre yüksekte olan Andes Dağla - rının tepesinde Tiahuanaco denilen prehistorik bir şehrin harabeleri mevcuttur. Bu şehir, Tibet haritasında gösterilen noktanın tam üs - tündedir. Bunun harabeleri arasında, arkeoloğların ,"dünyanın arkeolojik harikalarından biri," dediği fevkalâde bir sütun bulunmaktadır . Üzerinde baştan aşağı yazılar vardır ve bu yazıların bir çoğu Kara Maya yazılarıdır . Hal suretlerini ve yazılarını bundan evvelki kitaptan gösterdiğim taş tahminen 16.000 senelıktir.

Sayfa : 101

Karian İmparatorluğunun bir kısmı olan Matto Grosso mıntakasında adı, Xingu yazılan, fakat Şengu okunan bir nehir vardır. Bu telaffuz bana anavatanın bir gölgesi gibi geliyor. Mu alfabesinde bizim "X"imize çok benziyen kabartma bir şekil vardır. Bu harf Anavatan alfabesinin mukaddes "n" harfini (Şekil.I.) çaprazına keserek teşkil edilmiştir. (Şekil 2.)

Sayfa : 101

Bu harf "Ş" okunan bir diftongtu. Bugünkü Hindu dilinde "Si" ile başlıyan bütün kelimeler "Şi" okunurlar. Meselâ, "Siva" "Şiva" okunmaktadar. Matao Grosso mıntakasını işgal eden esmer derili derili vahşiler, bugün bütün beyazları Karebalar tesmiye ederler. Bu isim muhakkak Karib kelimesinden gelmekte, ve bu vahşilerin, kendilerinden

Sayfa : 102

Cenubî Amerika Karian İmparatorluğunun sonu diğer bir çok eski İmparatorlukların akıbetine benzer. Dahili muharebeler halkı ve memleketi o kadar azalttı ve zayıflattı ki, Karianlar,etraflarında bulunan muharip kabileler cazip bir lokma ve kolay avlanabilen bir şikâr oldu. Erkekler düşmanları tarafından imha edildi ve kadınların yalnız en güzelleri yaşamağa müsade edildiler ve fatihlerin esirleri oldular.

Peru'da eski bir Çanka menkibesine tesadüf ettim. Bu menkibede şunlar yazılı idi: "Çankalar her zaman Titikaka gölünün etrafında yaşamadılar. Onlar, Brezilya toprağının merkezindeki uzak bir memlekete

Sayfa : 105

Şimdiye kadar hiç kimse bu suallere cevap vermeğe kalkmadı.Şarka ait kitabelerde ve Easter Adasında ve Anadoluda bulunduğum eserleri nazarı itibara alarak, müteşebbis bir kaç arkeoloğun takib etmesi için bir teklifte bulunacağım. Evvelâ mevcut vakayı ne varsa, onları tanzim edelim ve bir sıraya koyalım ve onların neye işaret ettiklerini görelim. Eski bir kitabe üzerine çizilmiş Tibet haritası, eski zaman - larda dağların bulunmadığını ve şimdiki Amazon Nehri Vadisinin,o zaman bir iç Deniz olduğunu göstermektedir . Mevzuu bahsolan Cenubî Amerikadaki kanallar, o zaman Easter Noktası ve limanı olan Easter Adasının

Sayfa : 105

tam karşısındadır. Bir muhacir kabilesi Easter Limanından Anavatanı terkettiler ve şarka, Anadoluya kadar hicret ettiler. Bunlar bazen Karalar, bazen de Karianlar tesmiye edilirlerdi. Onların bakiye ve kitabelerinin izi, Cenubî Amerikanın garp sahillerinden, Amazon Denizini geçerek, Anadolu dahil olmak üzere, bütün bu sahada bulunmaktadır. Anavatanın cenubu şarkî kısımları Karianların memleketi idi ve her halde şimdiki Easter Adasını da ihtiva ediyordu .

Easter Adasındaki taş ocağında, bugün, 21 metre uzunluğunda bitmemiş bir heykel vardır. Bu heykel bir kaya kenarında vücuda gelmiş çukurun içinde oyulmaktadır. Easter Adasından Anadoludaki Baalbek'e geçelim . Burada, Baalbek'te 1200 ton ağırlığında ve kullanılacağı tasavvur edilen binaya götürmek için hazır bir taş buluyoruz. Bu taşları işlemek usulü, bildiğim kadar, yalnız bu iki taşın üstünde görülmektedir ve diyebilirim ki, fevkalâdedir. Çünki, kaba taslak halinde dışarı getirilecekleri ve açıkta işlenecekleri yerde, içinden çıkarılacakları çukurlarda, ufkî bir vaziyette yatmakta ve orada kesilip, oyulmakta ve itmam edilmektedir. 21 metre uzunluğundaki bir sütunu ,eski insanlar çukurdan nasıl çıkarıyorlardı ? ve 1200 tonluk bir taşı nasıl çukurdan çıkarıp bir tepeye götürüyorlar ve oraya dikiyorlardı ? Bunlar, Makina mühendislerinin cevap vereceği suallerdir, benim aklım ermez .

Sayfa : 106

Haritada gösterildiği veçhile, Karianların asıl vatanı şimdiki Easter Adasının bulunduğu kısımda idi. Anadoludaki ilk insanlar Karianlardı. Mevzuubahs edilen iki taşın bir örnek şekilde ve fevkalâde olarak işlendiğine bakılırsa, bunları işliyenler aynı insanlardı. Easter Adası işinin kaba ve Baalbek işinin fevkalâde ve bugün dahi tefevvuk edilemez olduğu iddia edilebilir ve bu iddia doğrudur. Fakat bu iki oymacılık devri arasından bir kaç bin sene geçmiştir . Easter Adası heykeltraşlığı, dağlar yükselmeden evvel işlenmişti ; Baalbek işi ise, dağlar yükseldikten sonra oyuldu .

Sayfa : 108

Birinci ırk: siyah-derili Grek-evsaflı ,düz saçlı Habeş. Habeş bir zenci değil ,fakat ,ilk defa Hindistan aşağı kısmında yerleşen ve buraya Dravida ismini veren, bir Tamildir. O, Anavatanından Hindistan'a Malay Adaları tarikiyle geldi; sonra Hindistandan Şarkî Afrikaya geçti ve müstamerelerine burada isim verdi. Habeşistan ; ve kendisi de Habeş olarak tanındı. Cenubî Hindistandan gelen Tamillerden bir çoklarının Hindistandan, garptaki büyük bir memlekete hicret ettiklerini ve burada yerleşip büyük bir devlet olduklarını bildiren Hint kayıtları mevcuttur .

İkinci ırk : siyah derili, kıvırcık saçlı, yassı burunlu , kalın dudaklı, kaba evsaflı saf zenci. Zencinin asıl vatanı,yani onun siyah derisini kazandığı ve kaba evsafını inkişaf ettirdiği yer, Mu'nun cenubu garbî köşesinde idi. Bismark Adaları, Solomon Adaları, Yeni Hebride'ler ve mutavassıt adalar onun vatanıdır.Bugün, onun buradaki ahfadı saf zenciler ve Pasifik Denizi adalarındaki insanların en vahşileridir .

Sayfa : 109

Hint tarihşinası Valmiki, eski mâbet kayıtlarından naklen şunları bildiriyor: "Anavatanın çocukları, Hindistan yalnız bir müstemleke iken ve henüz bir İmparatorluk olmadan evvelki eski günlerde , gemileriyle şarktan garp okyanoslarına ve cenuptan şimâl denizlerine giden kuvvetli gemicilerdi". Hindistanın bir müstemlekeden bir müstemleke İmparatorluğuna inkılab etmesi 30.000 seneden fazladır .

Cenup Denizi Adalıları,kendi yerli tekneleriyle ,bugün bin mil mesafelik seyahatler yapıyorlar .

Sayfa : 109

Bir çok vesikaların gösterdiği veçhile, Atlantis'in cenubunda bir arap nufusu vardı. Merkezî ve şimalî Amerikada zencilerin bulunduğunu gösteren hiç bir vesikaya tesadüf etmedim. Merkezî ve şimalî Amerikada olmayıp ta Atlantis'te bulundukları halde, Atlantis'e nasıl gelmişlerdi ? Bu bir sualdi . Fakat Tibet haritası daha evvel bu suale cevap vermişti. Amazon Denizinden geçerek geldikleri için Merkezî veya Şimâlî Amerikaya hiç uğramadılar.

Sayfa : 142

FASIL VIII

Yunanlılar .

Yunanlılarla, eski zamanlardan bu güne kadar yaşamış ve bugün mevcut milletler serisine bağlıyoruz . Bundan on iki ve on beş bin yıl önce tarih ışığına çıkmış bir takım parçalardan anlaşılıyor ki o zaman Atinalılar, ismini taşıyan Yunanlılar yüksek bir medeniyete sahip aydın bir millettiler . 120.000 sene ile 30.000 sene arasındaki boşluk nasıl dolar? Benim göstermeğe gayret edeceğim nokta burasıdır.

İlk kayda geçmiş Yunan tarihi milâddan önce 1104 senesindeki birinci Olimpiyad ile başlar. Eski isimlerini taşımakta olan Yunanlılar ,her halde, ilk Olimpiyaddan önce on binlerce sene bir çok tecrübeler geçirmiş, mihnetler çekmişlerdi .Onlar, ilk defa Küçük Asya̱da (Anadoluda), Balkan yarım adasında ve eğer o zamanlarda mevcut idise , bunlar da Java-Adalarda yerleşmişlerdi. Bir çok eskiden kalma eserler, ananeler ve jeolojik hadiseler bunu teyit eder .

Sayfa : 145

Eski kavimlerin ekserisi, bir taş ve yahut tuğla lâvha üzerine yazdıkları kayıtları mabetlerinde muhafaza ederlerdi. Bunlardan en eskisi ,Tibet'dedir ve astrolojik tarihlere göre bundan takriben 70 yıl sene önce yazılmıştır. Hindistanın da 35.000 senelik olanları vardır. Bir takımı belki daha eskidir, fakat üzerlerinde tarih bulunmamaktadır.

Sayfa : 152

Yunanca halis bir Kara-Maya dili idi. Ve bugün Cingal dili müstesna olmak üzere modern diller arasında içinde en çok Maya kelimeler bulunan dil de şimdiki yunancadır. Bugünkü yunan alfabesi halis bir Kara Maya alfabesidir. Her harf, ya bir Maya vokali, yahut bu vokallerin imtizaç etmiş halidir. Onların şekilleri de ,kendilerinin ve bütün beşeriyetin anavatanı olan Mu'nun mahvoluşunu anlatan birer epiktir. Bütün insanların ecdadının ve arzın ilk yüksek medeniyetinin, ne akıbete uğradığını gostermesi itibariyle bunlar, yunanlıların gözü önünde Fraziyolojik birer abide gibi yükselmelidir .

Anavatanın mahvoluşu hikâyeleri Yucatan'lar Maya'lar, Mısırlılar, Hindular ,Keldaniler ,Uygurlar tarafından yazılmış ,daha sonra Beni İsrail tarafından kopya edilerek "Adn bahçesi" şeklinde mukaddes kitaba geçmiştir .

Sayfa : 173

NİL KOLONİSİ.- Nil kolonisi Aşağı Mısırın ilk ismi idi. Bu müstemleke 16,000 sene evvel Atlantis'ten Thoth'ın liderliğinde gelen Maya'lar tarafından Nil vadisinde bulunan Sais'ten başlamak

Sayfa : 173

üzere kurulmuştur. Nil vadisinin ilk Akdeniz sakinleri tarafından ihmal edilmiş bulunduğu anlaşılmaktadır, çünkü jeolojik hadisat göstermektedir ki, Asyayı Suğra, Balkan yarımadası, adalar, ve Kafkas

Sayfa : 174

ovaları binlerde sene evvel (14,000 B.C.) işgal edilmiş bulunuyordu. O zaman Balkan yarımadasının aşağı ucu, Asyayı Suğra, ve Kafkas ovaları yerleşmek için ideal yerlerdi, zengin toprak, bol su ve ideal bir iklim. Nil vadisi o zaman onlara, her halde, sıcak ve kumlu bir memleket gibi geliyordu. Bu itibarla haklı olarak düşünülebilir ki, nufusun artmasından hasıl olan ve mütemadiyen artan bir toprak kıtlığı, veya aksi bir hadise buraya olan ilk hicreti tevlit etmiştir. Kayıtlar bunu söyliyecektir ki, bizim hasariye yürütmemize lüzum yoktur.

Schliemann: Giritte Kaycerne'de Schliemann tarafından bulunan bir kitabe şunları söylemektedir:"Mısırlılar Mısırdan tarediler. Misar terih ilâhı olan Thoth'un evlâdı idi. Thoth bir Atlantis rahibinin hicret etmiş çocuğu idi. O Saiş'de ilk mabedi inşa ve orada kendi memleketinin irfanını tedris etmiştir."

Troano elyazısı (Troano Manuscript) "Biraderi Aac'in gazabından kaçarken Kraliçe Moo güneşin doğduğu yerin istikametini tuttu ve nihayet, son zamanda Nil kenarında tesis edilen Maya kolonisine vasıl oldu. Orada müessis Thoth'a buluştu, Thoth onun arkadaşı ve din işlerinde onun mürebbisi oldu.

Sayfa : 174

156 Mısır Papyrüsü Piravun Sent zamanı 2 inci Hanedan: "Piravun, 3350 sene evvel Mısırlıların gelmiş ve beraberlerinde kendi memleketlerinin irfanını getirmiş oldukları Atlantisin izini aramak üzere garba bir heyet yolladı."

Sayfa : 175

Rawlinson: "Milletlerin orijini" (Origin of Nations) sahife 13: "Mısırlıların kendileri, iddia ediyorlardı ki, ecdatları pek çok zaman evvel Nil kenarlarında yerleşen yabancılardı."

Herodotus: "Mısırlılar Garp diyarlarında bulunmuş olan dedelerinin, dünyanın en eski adamları olduklarını söyliyerek övünüyorlardı."

Diodorus: "tarih" (History) cilt 1., sahife 50: "Mısırlıların kendileri iddia ediyorlardı ki, ecdatları pek çok zaman evvel Nil kenarlarında yerleşen yabancılardı, bunlar beraberlerinde ana vatanlarının medeniyetini, yazı sanatlarını ve mütekâmil lisanlarını getirdiler. Onlar güneşin battığı yerden gelmişlerdi, ve insanların en eskileri idi."

Te[illegible]: "Bir taş mucizesi A Miracle of Stone", sahife 40: "Mısırlılar garpta ilâhların memleketi olan Kuiland'den (Kuidiyarı) geldiler".

Plutarch: "Solon'ın hayatı" (Life of Solon); Solon Mısırı ziyaret ettiği zaman bir Sais rahibi olan Souchis, ve bir Heliopolis rahibi olan Psenophis kendisine şunları söylemiştir: 9000 sene evvel Mısırlıların garp diyarlarıyle olan münasebeti kesilmiştir. Çünkü Atlantisin hareketi arzlarla, ve daha ötedeki memleketin tufanlarla sahibolmasından sonra hasıl olan çamur, denizi geçilmez bir hale getirmiştir".

Sayfa : 179

Osiris öldüğünde ilahlaştırıldı ve hıristiyanlık dinine İsanın ismi verildiği gibi o günkü dine de Ozirîs ismi verildi. Naacal yazılarında Osirisin ölümünün sebeplerine dair hiç bir kayıt yoktur. Mısırlıların bu husustaki masallarına nazaran, Oziris'in akibeti bir faciadır. Osiris Set isminde bir kardeşi tarafından öldürülmüştür. Set, halkın kardeşine gösterdiği sevgiyi fevkalade kıskanmış ve bu kıskançlık neticesinde Osirisi öldürmüştür. Thoth-un zamanından takriben 10.000 sene sonra, bayağı ve saygısız Mısır papazları, kendi menfaatları için, halkı korkutmak ve rühbana esir etmek gayesiyle, Set'i bu gün bildiğimiz şeytan diye tanıttılar. Mısırlılar şeytanı icat etmeden evvel, şeytan diye bir varlık yoktur. Bundan önce mevcut plan telâkkiye nazaran, Ruh (soul) veya İlâhî kuvvetlerle (Divine Force) maddî kuvvetler (material affinities) arasında, insan fikrini ve bu vasıta ile de bedenî faaliyetleri kontrol etmek yolunda, mücadele vardı. Ruhun gayesi maddî insanı daha yüksek bir seviyeye çıkarmaktı. Maddî kuvvetler ise bununla mücadele ederek, insanları kendi seviyelerinde muhafaza etmeğe çalışırlardı.

Sayfa : 191

./. bulunduklarına göre anavatandan muhtelif hatları takiben çıkmış olan muhacir kütleleri birleşmişe benzerler. Japonlar Küişe'lerin kollarından biridir.

niçin Uygurların değil ?!

Sayfa : 192

Herhangi bir şey hakkındaki istintaç ve istidlâllerin yanlış olması muhtemeldir. Eskiden Arkeoloji, vasi mikyasta istintaç ve istidlâllerden ibaretti, ve her gün bunların bir çoğu hakikatı meydana çıkaran yeni keşfedilmiş kitabelerle cerhedilmiş bulunmaktadır. Arkeolojide her keşif yalnız bir bağdır, ve bir ikincisi bulunup onu raptedilinceye kadar o, yine bağ olarak telâkki edilmeli ve bütün silsile meydana çıkıp tamamlanıncıya kadar bu suretle devam edilmelidir. Spekulasyonlar spekulasyon olarak yalnız şayanı kabul değil, aynı zamanda kıymetlidirler ; fakat vakıa olarak ifade edilen istintaç ve istidlâller katiyen şayanı kabul ve kıymetli değildirler. Bu hatalar muhtelif arkeolojik yazılarda çok göze çarpar.

Hindistan'ın eski yazı tarihi , menkıbeleri , kitabeleri ve an'aneleri o kadar bâriz bir surette birbirlerine karışmışlardır ki, bunların sıhhat ihtimali mevzubahs olamaz. Maya adalarında mustamereler yapıldığını bildiren an'aneler mevcuttur. Cava'daki Karanglar, dinî âyinleri ve merasimleri vasıtasıyle, ecdatlarının anavatandan geldiklerini açıkça göstermektedirler. Bunlar, teyit edilmiş an'anelerdir.

Sayfa : 193

BURMA.- eski Burma hakkında çok az malûmat vardır. Anlaşılan o bütün Malay yarımadasını ve onun şimal ve şarkındaki toprakları ihtiva ediyordu. Eski Burma mevcut olduğu zaman , Cenup sahil hatlarının bugünkü gibi olmadıkları ve bütün toprakların batıp çıkmış oldukları an'aneler tarafından nakledilmektedir. Burma, Naga muhace-
8 ret hatlarının ilk merhalesi idi. Burma anadile mensup iki kelimeden mürekkeptir ve yeni memleket demektir. Naga'lar, isimlerini, balık sembolü olan Naga yani Yedibaşlı yılandan almışlardır.

Sayfa : 194

Malûmatını kadim mâbet kitabelerinden alan eski Hintli tarihçi Valmiki, şunları söylüyor: "Maya'lar, doğan güneş istikametinde bir aylık mesafede bulunan anavatandan geldiler. Evvelâ Burma'ya vasil oldular ve orada Naga'lar diye tanındılar. Burma'dan Hindistan'daki Dekkan'a geldiler.

"Kutsî Kardeşler ve Anavatanın din ve ilim hocaları olan Naacallar, Şarkta kâin anavatandaki evlerini terkettiler, ve evvela, Burma'ya ve sonra da Burma'dan Hindistan'a gittiler."

Naga'ların gemilerle ayrıldıkları anavatandaki eski şehrin ismi Hiranipura idi. Bu şehrin bakıyeleri bugün dahi Burma'nın Şarkındeki Karolin adalarının birinde görülmektedir. Burma'daki ilk Naga - Maya müstamereninin tarihi çok eskidir. Burma'nın tam Şimalindeki ilk Uygur müstamereleri hakkında Himalaya manastırlarındaki kitabeler, müstemlekeciliğin 70,000 seneden daha evvel başladığını bildirmektedir. Burma hakkında bizim bildiğimiz tarih, yalnız bin veyahut bin beş yüz sene evvel başlıyor; fakat Burma'da eski şehir harabeleri bulunmakta ve Valmiki'nin yazıları çok eski bir tarihi teyit etmektedir.

Sayfa : 195

kazılarla, oldukça tasdik edilmiştir. Angkor'da, bugün dünyanın dikkatini celbeden bazı harikulâde bakiyeler vardır. Bunların bir çoklarının tarihi çok eski değilse de, azametlerine dünyadaki hiç bir mimarlık tefevvük edemez. Bu harabeleri tetkik eden Fransız arkeologları bize, Kambodia inşaatında üç devir olduğunu bildirmektedirler. Bunların sonuncusu, milattan sonra yedinci asrı müteakip devirdir. Bundan evvelki mimari tarzına Kimer deniyordu ki milâttan sonra 7 nci asırda nihayet buldu. Kimer'den evvel, bilinmiyen insanlar tarafından inşa edilen bir üçüncü mimarî tarzı da mevcuttu.

Sayfa : 196

"Mimarinin tarzı Kimer tesmiye edilmişti.

"Memleketin en ilk ahalisi, Sim şekilleri Yılan Dini olan Kampialar tesmiye edilirlerdi. Bunlar, bilâhare Komen olarak tanındılar.

"Foumereau, Ariyen istilâsını, Kimer İmparatorluğunun bânisi olan Prea Tang'ın hükmü altındaki Milâttan sonra 5 nci asır Hindistanından itibaren tespit etmiştir. Kimer İmparatorluğu Milâttan sonra 650 tarihinde nihayet buldu.

Sayfa : 199

ANGKOR'UN JEOLOJİK HİKÂYESİ.- Kimerlerin ortadan kaybolmalarının şekli hakkında , Angkor Tom'da ve Meykong vadisindeki yakılmış binalar ile alakadar jeolojik kadise mükemmelen bir fikir verebilir.

Sayfa : 202

FASIL XI
HİNDİSTAN

Hindistan, sihirler ve esrarengiz fenler diyarı, eski Yunan âlimlerinin felsefesinin beşiği. Bharata (Deccan'ın eski ismi), muzaffer, muhteşem Bharata, Anavatan büyük volkanik kuvvetler tarafından parçalandıktan ve Okyanosun derinliklerinde kaybolduktan sonra, hemen hemen sekizbin sene onun medeniyet ve ilmini idame ve muhafaza etti. Anavatanın tahribini müteakip dunyanın ilk büyük medeniyetini bir

Sayfa : 202

arada tutan ve idama ettirenlerin en ön safında, binlerce sene Hindistan bulundu. Başka milletler de mezkûr medeniyeti bir müddet için muhafaza etti, fakat Hindistandan mada hepsi çok geçmeden inhitata yüz tuttu ve bir çokları ortadan kalktı. Anavatanın tahribinden 500 M.E.ye kadar din, felsefe, astronomi, fünûn, musiki, san'at ve tıbda en ön safda daima Hindistan bulundu. İlmin her hangi bir şubesinde kendisine rakip olabilecek başka bir millet yoktu. Dünya, umumiyet itibarıyle, bundan bihaberdir. Tarihşinaslar Hindistanın bu çok eski medeniyetini sükûtla geçmişlerdir. Halbuki Akkadia'lılar, Sumerliler, Babylonia'lılar, Yukarı Mısırlılar hep Hindistanın kucağından çıktılar.

Sayfa : 205

Ari'lerin dominasyonu neticesi Ana Lisan ve Anavatanın yazı şekli ortadan kalktı. Hindistan medeniyeti ari'lerin istilası altında günden güne geriledi, ve iki yüz sene kadar evvel şimdiki insanlar tarafından keşfedildiği hale geldi. İntiçaşının en yüksek mertebesinden hemen hemen en alçak mertebesine indi. İşin en garip ciheti tarihşinasların Hint medeniyetinin başlangıcını, bundan takriben 4000 sene kadar evveline, inhitatın bilfiil başladığı noktaya koymuş olmalarıdır.

Sayfa : 211

Hint Mankûsrisi, tarihi : 500 M.E." Ceylon (?) Aralı Rawan düşman ordusu üzerinde uçarak bir çok hasara sebep olan bombalar yağdırdı. Neticede Rawan esir edilerek öldürüldü ve uçan makinesi Hint reisi Ram Chandra'nın eline geçti. Reis bu uçukla şimalî Hindistanda bulunan payitahtı Adjudhia'ya uçarak avdet etti."

Sayfa : 211

20,000 evveline ait Rama ve Sita şiiri ile bu iki manüskrinin Myhodia'daki aynı mabet kayıtlarından alındığına şüphe yoktur.

Maha Baharata (1000 M.E.): Bu çok eski kitapta, bir Kralın kardeş bir hükümdara dostluk nişanesi olmak üzere" uçan bir makine hediye ettiği" zikredilmektedir.

15,000 ilâ 20,000 sene evvelki Hint hava gemileri hakkında bulabildiğim en mufassal malumat bunlardan ibarettir. Bunlardan maada elime bir vesika daha geçti ki bu da bir resim ile hava gemilerinin inşa tarzını, makinelerini, kuvvetini ve sairesini tarif eden bir talimatnameden ibarettir. Kuvvet havadan masrafsız basit bir usulle temin edilmektedir. Makine, hali hazırdaki turbin'e benzemektedir. Müteharrik kuvvet bir höcereden diğer bir höcereye geçmekte ve bu hareket, kuvvet tükeninciye kadar devam etmektedir.

Sayfa : 212

Makine harekete getirilince, durdurulmadığı taktirde, dönen aksamın yatakları aşınıncıya kadar mütemadiyen işlemektedir. Bu hava gemileri, yere hiç inmeden, makinaları eskiyinciye kadar dünyanın etrafında dönebilecek bir kabiliyette idi. Kuvvet gayri mahduttur veya daha ziyade makinenin madeni aksamının tahammulu derecesinde mahduttur. Bir çok uçuşlardan bahsedildiğine tesadüf ettim. Şimdiki haritalarımıza göre 1000 ilâ 5000 millik olması icabeder.

Sayfa : 212

Bütün yazılarda bu hava gemilerinin zatülhareke oldukları sarahaten izah edilmektedir. Zabiri diğerle, uçarken kullandıkları kuvveti bizzat kendileri temin etmekteydi. Hiç bir mahrukat kullanmamakta idiler. Bunları işidince, bütün gururlanmamıza rağmen terakki yolunda 15,000 ilâ 20,000 sene geri olduğumuzu düşünmekten kendimi alamıyorum. Havaî gemilerden bomba yağdırmak bizce daha ancak yirmi senelik yeni bir şeydir.Halbuki burada bunun 15,000 ilâ 20,000 sene evvel yapılmış olduğuna şahit oluyoruz. Rawan'ın öldürülmüş olduğu ateş ve yıldırım püsküren dairevî silâh bizim bugünkü mitralyozlarımıza hayret edilecek derecede benzemiyor mu ? Böyle olmasına rağmen bugün, tarihi beşerde şimdiye kadar misli görülmemiş derecede beyinli âlimlere malik olmakla öğünüyoruz. Bu safî egoizme cehalet tacını giydirmek değil midir ? "Güneş altında yeni hiç bir şey yoktur" diyen eski filozofa hak vereceğim geliyor. Bu kadim uçaklardan bahseden, hemen hemen yukarıdakilerle aynı tarihli bir çok Çin yazıları da mevcuttur.

Sayfa : 217

Burada Smith çok doğru söylemiştir, şira Vedic edebiyatı, Anavatanda (Motherland) yazılmış ve Hindistana Naacal'lar tarafından on binlerce sene evvel getirilmiş olan edebiyatın tercümeleri olmak itibariyle "pek eski zamanlarda başlamıştır" tarihşinaslar Vedic

Sayfa : 217

edebiyatının âriler (Aryans) tarafından yazılmış olduğunu söylerler. Bu imkânsızdır. Âriler (Aryans), Rig Veda'nın yazılmış olduğu zamanlarda , böyle manzum bir eser meydana getirecek kadar ilim ve irfanla mücehhez ve ilerlemiş değillerdi. Brahmanlar (Brahmin) -Burhan tarikatı- Naacal'leri Hindistandan dışarı atıncıya kadar onlardan edinmiş oldukları mükteseba üzerine müessesti ve kendilerine mahsus mektepler
192 kuruncıya kadar, Âriler hiç bir mektep saliki olarak tanımıyorlardı. Naacal'ler tarafından talim olunan sâf dine Brahmanlar (Brahmin) tarafından ne gibi ifratlar katılmamıştır. Okuyalım :

Sayfa : 231

İki büyük timsal (The two Great Symbols).- uluhiyetin muhtelif vasıfları hakkında müteaddit, fakat asıl baş Allah (Godhead) için yalnız iki timsal vardır. Anavatanın colonisation'unun muhtelif hatlarını izlemek için, bu iki büyük timsalin mükemmelen anlaşılması mühim bir amildir.

Bu iki timsal güneş ve süslü yılan idi. Güneş daha mukaddesti, zira o kollektif veya monotheistic timsal idi. Süslü yılan uluhiyetin (Deity) yalnız halik (Creator) olması itibariyle, timsali idi. Uluhiyetin monotheistic timsali olan güneşe Ra tesmiye ediliyor ve bazen La olarak yazılıyordu. Güneşten ve semavî daire olarak bahsolunduğu zaman, kendisine; memleketin lisanına göre isim veriliyordu. Bidayette güneş tam bir daire olarak gösteriliyordu. Bilahare daire, kâinat (Universe). Namütenahiyet (Infinity), ilh. gibi hususları sembolize etmek için kullanılmıştır. Daha sonra, kendisini monotheiste timsal olarak hususileştirmek için bazı ilâveler yapılmıştır. Maya'lar merkeze bir nokta ve bunların şimal komşuları Uygurlar ise bir nokta yerine daha küçük bir daire ilâve ettiler.

Süslü yılan, evvelce de söylenmiş olduğu üzere Ulûhiyetin Halik olması itibariyle, timsali idi. Naga'lar Cobra de Capella denilen

Sayfa : 232

206 yılanı seçtiler ve hilkatteki 7 emre tekabül etmek üzere onu 7 başlı yaptılar; bu timsal, görünüşe nazaran, anavatanın garp sahillerinin cenup nısfından içerilere, malûm olmıyan yerlere kadar kullanıldı. Naga mıntakasının şimalinde, Quetzacoatl'ın Khan veya King (Han veya Kral) tesmiye olunan itibarî bir şeklini kullanıyordu. Bu şekil bir ejderha (Dragon) olarak biliniyordu. Şarkî merkezde ve şimale doğru timsal tüylerle örtülü sehirli büyük yılan (Quetzacoatl) idi. Şimalî amerikanın garp kısımlarında yerleşen halk arasında, Quetzacoatl'ın itibarî şekillerinde muhtelif tahavvülât bularız.

Bu iki Güneş ve yılan şekillerini takip etmek bize eski milletlerin menşeini ve kimler olduklarını söyliyebilir. Bu, üzerinde çalışılacak bir buluştur ve eski insanların nerede ihtilât ettiklerini açıkça göstermektedir.

Hindistanın Âriler tarafından istilası - (the Aryan invasion Of India).- Bütün Müverrihler "Hindistanın Âriler tarafından istilâsından" bahsederler. Bu, halkı aldatmaktadır; çünkü halkta umumiyetle Ârilerin Hindistana bir ordu göndererek memleketi zaptetmiş oldukları sebabını bırakmıştır. Fakat bu böyle bir şey almamıştır. Aynı yanlış fikir, Aymara'ları terkeden peru Inca'ları hakkında da verilmiştir. İstilâ kelimesi yerine daha münasip bir tabir olan infiltration (süzülerek nüfuz) kelimesi kullanılmış olsa idi, vaziyet daha doğru olarak izah edilmiş olurdu.

Hindistandaki ilk Âriler "Hindu Koosh'ın rüzgâr alan, soğuk dağ vadilerini terkedip Hindistana inen küçük bir gruptan ibaret idiler. Bunlar Cenab'da (Punjab), Saraswatti nehri vadisinde Naga'lar arasında yerleştiler. Âriler Naga'lar tarafından hüsnü kabule mazhar oldular; bunun üzerine geride dağlarda kalmış olan akraba ve dostla-

Sayfa : 233

rına kendilerine iltihak etmeleri için haber gönderdiler. Bu dostlar ve akrabalar onların arasına, hiç biri geride kalmamak üzere, yüzlerce sene müddetle, aileleriyle birlikte 20 şer 20 şer, yüzer yüzer gelmekte devam ettiler; yeniler geldikçe eskilerin yerleştikleri mıntakanın çevresine yerleştiler ve böylece bütün memlekete yayıldılar, ve Hindistanın bütün şimalinde yerleştiler.

Hindu müverrihler, Ârilerin Hindistana ilk geliş tarihi hakkında hemfikir değildirler. B.G. Tillac'a göre: "Hindistanın Âriler tarafından istilâsı, İsadan önce 6.000 ilâ 4.000 de vukua geldi. Aradaki fark 2000 senedir. V. A. Smith' tamamen aksi fikirdedir; ona göre: "Âriler ilk defa Hindistana İsadan önce 1500 de gelmeğe başladılar". Aşağıda izah edeceğim bazı sebepler dolayısiyle, Smith'in hakikate Tillacdan daha yakınolduğuna zannediyorum.

Bu Âriler bilâhara Hindu Âriler (Hindu Aryans) olarak tanındılar. Medler ve İraniler (Medes and Persians) kendi dağ memleketlerini takriben İsadan önce 1800 ilâ 1600 tarihlerinde terketmeğe başladılar ve bu seferlerini İsadan önce takriben 1500 de tamamladılar. Hindu Âriler, dağlar yükseldiği zaman, "Hindu koosh" civarında Afganistan dağlarında yalnız başına kalmış olan bir kısım Uygurların ahfadı idiler. Medler ve İraniler bunların şimale doğru uzıyan bir kolları idi.

Sayfa : 235

Madras eyaletinde, Nilgiri dağlarında Ootakamund (Madras Presidency) civarında bulunan küçük bir Hindu kolonisi eski Naga'larla pek yakın müşabehetler göstermektedir. Bunların isimleri Tuda'dır. Bunların miktarı 2000 den az olup sür'atle inkıraz bulmaktadırlar. Bunlar, uzun boylu, atlet yapılı, beyaz, güzel bir ırk olup, burunları

Sayfa : 235

Romalılara benziyen, dişleri güzel, gözleri büyük ve manalı olan insanlardır. Başlarına hiç bir zaman bir serpuş giymesler ve saçlarını, başlarının etrafında bukle yapacak şekilde 6-7 pus uzatırlar. Zamanla, cesur, kendi hallerinde insanlar olup çobanlıkla iştigal ederler. Hakikate ithaf edilmiş olan bir mabetleri vardır. İhtimal ki nasillerine bakarak, Brahmanları istihfaf ve istihkâr ederler.

Sayfa : 240

Asyada hiç bir yerde yerli bir siyah ırk yoktur, ve öğrenebildiğim kadar Asyada şimdiye kadar bir siyah ırk izi bulunmamıştır. Bu itibarla, gösterilen sebebi, ilmî bir şay siyafetinde verilen bir karar gibi telâkki etmemiz lâzımdır. Şu halde "Bering Toprak Köprüsü" emre amâde olmadığından, bu tarihşinaslar Avrupanın kaçamak yoluna müracaat etmişler ve "Asyanın merkez kısmındaki bir yerden" tabirini kullanmışlardır.

Sayfa : 244

Menkıbeye dayanan historya, Uygurların hüküm sürdükleri zaman hakkında birbirini tutmıyan bir sürü tarihler serdetmektedirler. Bereket versin ki, bizim menkıbelere güvenmeğe ihtiyacımız yoktur, çünkü Tibet manastırlarının birinde bazı Naakal yazıları bulunmaktadır. Bunlardan birisini naklediyorum: "Naakallar, bundan 70,000 sene evvel, Uygur İmparatorluğunun merkez şehirlerine Anavatanın Mukaddes mülhem yazılarının suretlerini getirdiler." Menkıbeye dayanan historya, Anavatandan gelen Uygurların ilk müstamerelerini, Asyada, bugünkü Sarı denizin sahili üzerinde bir yerde yaptıklarını ifade ediyor."Buradan onlar, memleketin içerlerine uzan-

Sayfa : 244

mışlardır. İlk hicretleri, düz ve sulak bir ova olan (Gobi)ye ol muştu." Bundan sonra, bütün Orta Asyadan Hazer denizine ve Orta Avrupadan Atlantik denizine kadar olan sahada onlar hakkında kita beler bulunmuştu.

Sayfa : 250

TİBET — Tibet Orta Asyada kâindir. Şarkta, Çinle, Şimalde Moğolistanla, cenupta Hindistanla ve garpta Keşmir ve Türkistanla hudutlanmıştır. Gobi Çölü şimal hududunun bir kısmıdır.

Tibet bir zamanlar büyük Uygur İmparatorluğunun bir kısmı idi. Bu, dağların yükselmesinden evveldi. O zaman memleket düz ve mümbitti. Şimdi, o, ekserisi garptan şarka uzanan yüksek dağ silsile kitleleriyle dünyada en yüksek platoların biridir. Cenupta arzın en yüksek dağ silsilesi olan Himalayalar vardır. Dünyanın en yüksek dağı olan Everest dağı, bu silsileden olup Tibetin hudutları içindedir. Tibet "arzın damı" tesmiye edilmişti.

Hindistana, "Esrar ve esrarengiz fünun diyarı" denildiği zaman, Tibet, bu hususta, onun rakibi değilse de onun ikiz kız kardeşidir.

Tibette, dağların en sarp kısımlarında bir çok manastırlar, lama mesçitleri ve mabetler vardır. Harici dünyadan tecerrüt etmiş olan bu ruhip teşkilâtı, bütün insanlardan uzak bir halde, vâdilerinde yaşıyan bir kaç çobandan gayrı herkesçe meçhul olarak kendi sakin ve münzevi hayatlarını sürmektedirler.

Sayfa : 257

Şimdiki (Cingalese)ler bu toprağa yeni gelmişlerdir. Bunlara ait yazılı diller ilk payitahtlarını (250-200 M.E.) Anarajapura'da yaptıklarını gösteriyor. Bunların (Ceylon)a nereden geldiklerine dair muayyen bir yazı bulamadım, yalnız vapurla geldiklerini gösteren kayıtları buldum. Lisanları şarkın İtalyancasıdır. Yumuşak ve musikal bir lisandır. Kelimelerinin esası, sedalı harfle başlar ve biter. Bunların lisanlarında, diğer bildiğim lisanlardan daha fazla mikdarda Anadilinin kelimeleri vardır. Şimdiki (Cingalese)le.

Sayfa : 277

(Ceylon) İngilizler tarafından işgal edilinceye kadar adanın dağlık kısmının sahibi olarak kaldılar.

(Cingalese)ler hiç bir zaman itikatlarının itizaline müsaade etmemiş ve esas dinî kaidelere sadakatle tutunarak daima kuvvetli bir budist olmuşlardır. (Candee) bugünkü ismiyle Kandy şehri (Buddhist) dininin merkezidir. Bunların bu şehirde sade fakat eşi görülmemiş bir mabetleri vardır.

M U ' N U N   M U K A D D E S   S E M B O L L E R İ

"Kayıp olmuş Mu Kıt'ası"

"Mu Çocukları"

Müellifi

COLONEL JAMES CHURCHWARD

Tarafından

Resimli

Naşiri

IVES WASHBURN, PUBLISHER

NEW YORK 1934

MU'NUN MUKADDES SEMBOLLERİ

"Kaybolmuş Mu Kıtası"
"Mu Çocukları"

Müellifi
Colonel James Churchward
Tarafından

Resimli
Naşiri
Ives Washburn Publisher
New York
1934

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1483		
Yazar	: Colonal Jamas Churchward		
Cild	: Turuncu [Dosya]		
Ebadı	:		
	En	: 24 cm.	
	Boy	: 34	
Sayfa Adedi	: 286		

Sayfa : 11

Fasıl I

MUKADDİME

15 Bu ciltte hesseten işaret etmek istediğim şey remiz (symbol) lerin şekli basırlarındaki manalarını vermediğimdir. Ben onların menşe (origine) lerini ve ilk manalarını veriyorum.

Mu batıncaya kadar bütün remizler ilk manalarını muhafaza etmişlerdir. Mu'nun gahfından sonraki 5.000 veya 6.000 seneyi geçmeliyim. Bu seneler görünüşte Hindistan ve Mısırdaki bir kaç eserden başka tarih yazılmayan senelerdir.

Sayfa : 21

Bundan sonra, dinin başlangıcından bahsederken, insanın

26 monothe'sm ile işe başladığını ve ancak Mu'nun batmasından sonra put perestlik ve Polytheism'in tatbik edildiğini göstereceğim. Şimdi iktibas edeceğim fıkra aynı derecede gariptir :

"Mısır, Babilon, Meksika, Peru, medeniyetlerinin çok eski devirlerinde, Güneş Allah (Sun God), allahların ilki ve en büyüğü diye bir tefevvuk kazanmıştı ."

Fakat bütün eski yazılar yukardaki fıkranın aksini ispat ediyorlar. Güneş eski adamlar tarafından allah olarak değil, sadece, allahın bir remizi(sembol)ü olarak telâkki edilmiştir. Şu halde güneş hiç bir zaman bu eski adamlar tarafından tapılmamıştır. Tâ başlangıçtan beri güneş, allahın monoteistik bir remizi idi (monotheistic symbol). Monoteistik veya müçtemi (collective) allahın remizi olduğuna göre bütün mukaddes remizlerin en mukaddesi olarak telâkki edilmişti.

Sayfa : 22

Allahın bu monoteistik remizi, insanların Mısır, Babilo Meksiko veya Fars'da tavattun ettiklerinden on binlerce sene ev mevcut idi. Şu halde nasıl oluyorda onların zamanında tefevvuk kazanıyor ?

Sayfa : 23

Fasıl II

- D İ N L E R -

Mu'nun dini.- Artık her dinin aynı menşeden geldiği hemen hemen tesbit edilmiştir. Şimdi bu kaynağın ne olduğunu görelim.

İlk din kayıtları 70.000 seneden daha evvel bir zamana aittir. Bu kayıtlar bize Naacal ismi verilen iyi yetişmiş bir muallim grubunun, anavatanın mukaddes mülhem dinin nüshalarını Mu'nun müstemlekelerine ve yine Mu'nun tahtı idaresindeki muhtelif imparatorluklara taşıdıklarını söylüyor. Her gittikleri memlekette bu Naacal'lar fenleri ve papas dini ilmini öğretmek için mektepler teşkil ederlerdi. Bu mekteplerde yetişen papazlar da halka ders verirlerdi. Chaldi'ler (Babilonda bu mekteplere o isim verilmişti) hakkında gayet meraklı eski bir yazı vardır. Bu yazı diyor ki: "Prens veya esir herkes mabedde kabul görürdü. Mabetten içeri girer girmez hepsi aynı seviyeye iniyorlardı, çünkü hepsinin babası olan, (gökdeki baba) nın huzurunda bulunuyorlardı. Yani kardeş oluyorlardı. Her şey bedava idi; hiç bir şey için para alınmıyordu."

Sayfa : 23

Bütün müstemlekelerde ve müstemleke imperatorluklarda bu derslere mukaddes sırlar ismi veriliyordu. Bu isim zamanımıza kadar intikal etmiştir. Şarkta bu derslere Altın devrin kitapları namı da verilmiştir. Son zamanlarda, bu Mukaddes sırların yalnız büyük papaslara ve memleketin veliahdına tevdi edildiğine, Maya ve Mısır yazılarında tesadüf ettim.

Sayfa : 24

Din insan tarihinin çok eski bir zamanda yani insan dimağının zor şeyleri kavrıyamadığı bir zamanda doğdu. Anladığıma göre, izahat verirken ,kelimelerin yokluğunu,nazarın telâfi etmesi için , remizlere (Sembol), ve obje derslerine ihtiyaç hissedildi. İlk remizlerin çok iptidaî olduklarını gördüm: adi hatlar ve basit hendesî şekiller. Şimdi bundan 70.000 sene evvelki bir devirden bahsediyorum, çünkü kayıtlara nazaran bu devirde insan o kadar vinyetler(Vignette) tablolar ve saireyi,bilgisi altına toplamıştı.

Bariz olan bir şey varsa o da aslan dinin kademe kademe öğrenilmesidir .

Birinci kademe: İnsana,namütenahi (İnfinité),kadîrimutlak ve en yüksek bir mevcudiyet öğretiliyordu. Bu mevcudiyet yukarıda aşağıda her şeyi yaratan, yaratıcı idi. İnsanı da bu kadîr mevcudiyet yarattığı için,onun oğlu addediliyor, ve bu kudrete de insanın Gökteki Babası deniyordu .

Sayfa : 27

Teoloji,- Bu dinizin ne ahkâmı ne de dini akaidi vardı. Her şey en cahil bir kafanın bile kavrayabileceği basit bir lisanla öğretilirdi.

Teologlar ve ahkâmlar esasen Mu'nun batmasından sonra dinin içine sokuldular. Mu'nun batmasiyle beraber idareci tesirleri de gaip olmuştu. Dinde kargaşalık o zaman başladı ve halen mükemmelen mevcutlar.

Sayfa : 29

Dine karşı, tarihen tesbit edilen ilk büyük tecavüz, bundan [illegible].000 sene evvel Atlantisde vukua gelmiştir. Buna sebep olarak "dini telkinatın çılgınlıkları" gösterilmektedir. Büyük efendi, Osiris bu çılgınlıkları ortadan kaldırdı ve onların yerine tanrının himayesi ve insanların kardeşlikleri esasını ihtiva eden asıl dini tekrar ihya etti. Bu büyük satın hatırasını yad için ihya ettiği dine kendi adı verildi.

Sayfa : 34

Protestan kilisesinin ise, sihirbazları, cadıları yakmakla husule getirdiği büyük kan lekeleri halâ hatıralardadır.

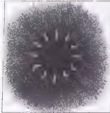
Müslümanlık, kılıçla doğdu, kılıçla yaşadı ve kılıçla ölecektir. Onun tarihinde bütün sahifeler kanla kaplıdır.

Sayfa : 49

Mukaddes semboller - Mukaddes sembolleri okuyucularıma mümkün olduğu kadar kolay anlatmak için, sınıflara ayırıyorum. En yüksekleri olan, bütün sembollerin en Mukaddesi, Ulûhiyet sembolize eden Ra, yani güneş ile başlıyacağım. O, ulûhiyet bütün vasıfları ile birlikte temsil eden müşterek bir semboldür ve bu evsafı haiz olan yegâne sembol budur.

Sayfa : 50

50

Güneş

Ulûhiyet sembolleri - Güneş, ulûhiyetin Monotheistic sembolü idi. Monotheistic veya müşterek sembol olarak o RA tesmiye olunurdu ve Monotheistic sembol olması itibariyle ona bütün Mukaddes sembollerin en Mukaddesi nazariyle bakılırdı.

Ulûhiyetin her bir vasfı, müteaddit hallerde, onu temsil eden muhtelif sembolleri hais olduğu halde müşterek veya Monotheistic yalnız bir sembol vardı.

İnsaniyet tarihinin başlangıcında Allahlar yoktu. Yalnız "bir büyük namütenahi" vardı.

Alim ve arkeologlar, eski yazı şekillerini ve sembolizmleri anlamadıklarından, maalesef eskilerin güneşe taptıkları hakkında yalnış bir şayia çıkarmışlardır. Hakikatta eskiler güneşi yalnız bir sembol olarak kabul ederlerdi; ve güneşe bir mabet ithaf ettikleri zaman o ya yegâne sahip Allah, Ulûhiyet olarak yahut ta onun yaradılışta erkek eşi olarak Kadiri mutlak'a ithaf ediliyor demekti.

Sayfa : 51

Ulûhiyetin vasıfları

Halikin eski prensipal - bu, eski görüşlerin (conception) en enteresanlarından biridir. Bu, bir şey vücude getirmek için erkek ve dişi lâzım olduğu faraziyesinden neşet etmiştir. Bu şekilde - halika iki prensip izafe edilmiştir- (güneş erkeği, ay kadını temsil etmek suretiyle) .

Sayfa : 63

Kuşun gözü ◎ ulûhiyetin vahdaniyeti sembolü için Uygurlarca kullanılan şekildir.

Kuşun göğsünden H mukaddes harfi çıkıyor, Mu alfabesinde bu şekil bütün eski kavimlerde dört büyük kuvvetin alfabe sembolüdür. Kuşun vücudü bir kabuk şeklindedir, ki bu da iptidaî kuvvetlerin ocağı sembolüdür . Kabuk ile irtibat eden diğer çizgiler eski tasavvufî Uygur mabedi yazılarıdır.

Sayfa : 67

Şekil D.- Şekil C gibidir. Ancak Uygur vahdaniyet sembolü uçları tesyin eder.

Şekil E.- Müsellesin ucu bir vahdaniyet semboliyle mestur dur. Bu tabletler üzerinde şu yazılar mevcuttur:

"Dört Büyük Direk", "Mukaddes Dörtler", "Dört Büyük Mimarlar", "Dört Büyük Bâniler", "Dört Kudretliler".

Sayfa : 96

Uygur - Takriben 18000 - 20000 (Çin menbalarına göre 19000) yıl evvel Uygurların tahrip edilen eski hükümet merkezlerinden gelen bu kitabın baş kısmı belki insanın iki cevherle yaratılmış olduğuna dair mevcut olan en eski vesikadır.

Sayfa : 105

2- Sade, süssüz yılan, suların timsali idi. Bayun resmi sembolüne anan denilirdi.

Sayfa : 112

FASIL V

Dinî telkinlerde kullanılan semboller

İlk insanların dinî telkinlerde kullanmış oldukları semboller alelûmum mukaddes semboller olarak tanılmaktadır .

İlk sembollerin kullanılışı beşerin fikrini namütenahinin üzerinde temerküz ettirip perestiş ettiği obje üzerinde dikkatini tamamiyle meşgul edip haricî manzara ve sadaların kendisini meşgul etmemesi içindir . Bu sembollerin kendilerine perestiş edilecek şeyler olmayıp,onlar beşerin fikirlerini öteberiye sapmaktan kurtarması içindir . Beşere,yalnız bir Allah olup fakat onun hakikatte sıhhat, kuvvet, yağmur, güneş şuaşı,mahsulat ve beni beşerin bütün saadetlerini temine çalışan sıfatları olduğu da öğrenilirdi.

Başlangıçta yalnız üç sembol kullanılırdı. Bunlara vakıf olan - dukça ,yenileri ilâve edilerek mürekkepleştirilir. Zaman geçtikçe sembol adetleri ve terkipleri çoğalıyor ki 3,000 ,veya 4,000 sene önce Mısırlılar devrinde o kadar fazla semboller vardı ki bir mabet tarafından

Sayfa : 112

kullanılan sembollerin yarısını diğeri nadiren anlıyabilirdi .

Bahsetmiş olduğum üç sembol : daire, müselles mütesaviyüladla' ve murabba'dır.

DAİRE.- Daire güneşin bir resmi ve nâmütenahinin semboliydi.

Sayfa : 113

Bütün vasıfları kendisinde toplamış olduğu için monoteis sembol idi. Monoteist sembol olduğu için de diğerlerinin en mukaddes telâkki edilebilirdi. Güneşin bu sembol olarak intihap edilişi ,menkıbelere göre, o zamanlarda beşer görünüşüne ve kavrayışına çarpan en kuvvetli obje idi.

Dairenin başlangıç ve sonu olmadığı için, ezelî sonsuz ve namütenahi olarak sembolize edilirdi .

Çok geçmeden daire o kadar çok şeyleri sembolize etmek için kullanılırdı ki,nihayet uluhiyetin monoteistin sembolü olarak kullanılacağı zaman tavsif etmek lüzumu hissedildi. Naga'lar merkezine bir nokta yerleştirmek suretiyle bir ilâve yaptılar . Uygurlar, ortasına küçük bir daire ilâve ederek onu çift daire yaptılar .

Sayfa : 144

Troano elyazısı.- Troano elyazısı levhasında bu yanlış tercümelere müsadif oldum. (Can,Kıral) diye tercüme edilmiştir halbuki sahih tercüme "arzın dört direğidir" Ana yurt dairesinde mukaddes m narrıdır.

Sayfa : 153

Kutsi yediler.- Aslen kutsî yediler yaratanın yedi büyük emirleriydi. Bu emirler, yaratandan sudur eden "arzu", "buyuruk", "temenni" icra edilmek üzere dört büyük iptidayi kuvvete tevdi edilmişti. Bunlar "kadiri küllün yaratıcı kuvvetleridir.

Sayfa : 191

Kırmızı Derililerin Menşei. -Şimdi Şimalî Amerika yerlilerini gözden geçirerek, kırmızı derili kardeşlerimizin, hepsinin değilse bile, kısmı azamının, Anavatandaki menşelerini hemen hemen aynı olarak muhafaza eden Mu'nun orijinal mukaddes sembollerine malik olduklarını göstereceğim. Bunlara, hayretbahş efsaneleri ilâve edilince Şimâli Amerika yerlilerinin Amerikaya Mu'dan gemilerle geldiği meydana çıkmaktadır.

Şimalî Amerika yerlilerinin Amerikaya Asyadan Eski Bering arzisinin teşkil ettiği köprü vasıtasıyle geldikleri müteaddit defalar ilmî şekilde kaydedilmiştir. Halbuki kırmızı derililer ne Asyadan gelmiştir ve ne de mezkûr köprüden istifade etmiştir.

Sayfa : 201

808 A.B.C.D.E. benim için tamamiyle yeni sembollerdir . Onları okuyabilmek için anahtarım olmadığı gibi bu harflerden bir anahtar teşkil edilecek kadarı da mevcut değildir .

Bu Nevada sembolleri koleksiyonunda, Naga ve Uygur harfleri karışıktır. Maamafih, gerek Yucatan ve gerek Nivan taşı tabletlerini yazan halkın eski harfleriyle gayet yakın bir münasebet arzetmektedirler.

Sayfa : 263

Takriben 5000 sene evvel Arîlerden bir kavim, Hindu Koosh'un ruzgâra maruz vadilerinden ve bunun civarındaki dağlardan Hindistana hicret etmeğe başladı, ve ilk defa Sarasvatte vadisinde Nağa'lar arasında yerleştiler. Bu arî kavmi, görgüsüz, cahil, fakat cesur dağ adamlarından mürekkeptı. Dünyanın en ziyade tahsil görmüş insanları olan Nağ'lar bunlara merhamet ettiler, ve mekteplerine ve kolejlerine almak suretiyle onları tahsil ve terakkı ettirdiler. Nağa'lar onlara haddinden fazla hüsnü kabul göstermişlerdi. Çünkü neticede Uighur imparatorluğu yıkılalıdanberi -Zira bunlar Uighur'ların ahfadı idi- dağlarda tekessür eden nufusun hemen hepsi hicret ettiler. Zamanla bu Arîler mektep ve kolejlerde dahil olduğu halde bütün şimalî Hindistana hakim oldular. Naacal(lardan öğrenebilecekleri şeylerin hepsini öğrendiklerini farz ederek nazik ve hayırhah muallilerini memleket haricine, şimâlin krallı dağlarının bulunduğu mıntakaya göndermeğe başladılar.Bir müddet sonra Brahmin'ler denilen bir tarikat türeyerek dini telkin işini üzerine aldı veya gasbetti. Maksatlarına nail olabilmeleri için dine her türlü ifratları ihtiva eden karışık, ve anlaşılmaz kaideler koydular.

T. C.

Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti

neşriyatından

N: 29

Genç kalınız

Yazan

Dr. Victor Pauchet

Türkçeye çeviren

Dr. Kilisli Rifat

1331

İSTANBUL

HAMİT MATBAASI

1929

GENÇ KALINIZ

Dr. Victor Pouchet

Çeviren
Dr. Kilisli Rıfat

İstanbul
Hamit Matbaası
1929

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1331
Yazar : Dr. Victor Pouchet
Cild : Gri
Ebadı :
En : 16 cm.
Boy : 22 cm.
Sayfa Adedi : 6 + 239 + 4

Sayfa : 123

Aç değilsen, yemek yeme. — Oruç en iyi aperitif tir.

∴

Elbisene dikkat ettiğin kadar bedenine de bak.

∴

Lokmayı yavaş çiğne, iyi çiğnenmiş her yiyecek, yarı hazmolmuş demektir.

∴

Her şeyi, hatta sütü ve esmeleri bile çiğne. Ağız iradenin kontrolu altında bulunan yekâne hazım uzvudur.

∴

Ne tütün, ne alkol, ne likör, ne hardal

∴

Az et, az çikolata, az çay, az kahve, az şarap.

∴

Saat 17 de gute etme, gece yarısı süpe etme.

∴

Barsağını günde bir kere boşaltman kâfi değildir,

Sayfa : 125

İnsanların irade kudreti olarak telakki ettikleri şey, daha ziyade kendi kendine telkin kuvvetidir; her kes, en kuvvetli sebebin tesiri altında hareket eder.

Sayfa : 128

Fiillerin tekrarlanması âdeti teşkil eder; âdet seciyeyi, seciye ise kişinin kaderini ve talini vücude getirir.

Sayfa : 128

İnsan muvaffak ve bahtiyar olmağı, tıpkı keman ve tenis öğrenir gibi, öğrenir.

Sayfa : 131

Hazmınız kolay mı? O vakit, kendi kendinizi neşeli ve atik hissedersiniz. Hazmınız güç mü?. Ağır, tembel, titiz olursunuz. Ciğer dolu-u nefes alıyormu-

Sayfa : 132

132 *Genç kalınız*

sunuz? "İçinize hayat giriyor" zannederek sevince meyledersiniz. Fena ve kifayesizce mi nefes alıyorsunuz? Size hayatınız dur-

Sayfa : 132

gunlaşmış ve maneviyatınız zaiflenmiş gibi ...ar. Peklik mi çekiyorsunuz? Mutlaka hüzünlüsünüz. Karnınız vaktinde boşalacak serbest kalmış ise, fikriniz ve ruhunuz tetik ve keskindir.

Sayfa : 133

Genç kalınız

Demin saydığım misalların aksini alınız, görmüyormusunuz ki. hüzünlü olduğunuz veya simsiyah düşüncelere daldığınız zaman, yarım nefes alıyorsunuz, iştihanızdan eser kalmıyor, hazmınız ağır ve güç oluyor, o aralık maneviyatça da, bedence de bitik bir haldesiniz, hiç bir şeye yaramazsınız. Siz hepiniz büyük bir felâket haberi alınca derhal boğazınıza sarılan bir sıkıntıyı duymuşsunuzdur. "Sıkıntı insanı boğar". Sevinç genişletir: akciğerleri genişletir, damarları genişletir, bütün sinir manzumesini tenbih eder. Sevincin, neşenin veya şevkli hevesin tesiri altında bütün varlığınız ciğerlerinize bol bol giren taze nefes alarak oksijenle, iyi ve yolunda bir kan ve bu kanın deveranının verdiği huzuru ve refahı duyar.

Sayfa : 172

Mavi hisleri nasıl ekip yetiştirmeli? Biz insanlar ne tabiaten iyiyiz, ne de tabiaten fenayız. Türlü türlü temayüller var. Hüner, bu temayüllerin iyilerini seçip yetiştirmekten, fenalarını söküp atmaktan ibarettir. Bu, şahsi bir sây dir. İnsan, kendi kendine bırakılırsa, olduğu yerde hareketsiz kalmaz, düşer ve bulunduğu dereceden aşağı iner. Cazibe kanunu, insanların bedeni

Sayfa : 181

Nefes almayı, yemek yemeyi ve kendini halk arasında iyi tutmayı öğrenmek icab ettiği gibi, kolay söz söylemeyi de öğrenmek lâzımdır.

∴

İnsan söylemeği bildiği kadar susmağı da bilmeli. Az söylediğinden dolayı nadir olarak, fazla söylediğinden ötürü çok defa pişman olacaksın. — (La Bruyère).

∴

Az söyle, daha çok işitir ve anlarsın. Sözlerini üç kere, yazılarını beş kere tart. — (Vinet).

Sayfa : 182

En ziyade kanaat veren deliller, hilim ve sükûnet ile ileri sürülenlerdir.

Sayfa : 184

Ne menfaat meselelerini, ne de ticaret muamelelerini bir dost ile görüşme.

Sayfa : 185

∴

Sevği devam etmek için, hürmete ve dostluğa dayanmalıdır.

∴

Menfaatsiz sevği olmaz, her şey gibi sevgi de işlenmek ister

∴

Şiddetli sevği sevgili için bir yük olur. Sevği ve nefret saklanamazlar; duman, onları açığa vurur.

Felâket, fırtına gibi, çok az sürer. O geçerken başını eğ ve bırak geçsin gitsin.

Sayfa : 187

Kendi hakkında başkalarının söyleyecekleri mutlaklara [illegible] şahitliğimi tercih ederim. (Guyau)

.˙.

Her akşam kendi vicdanının muayenesi seni kendi kusurların hakkında tenvir eder; fakat bu hususta [illegible] hususile düşmanlarının hükümleri sana daha iyi [illegible] ....

Sayfa : 188

İnsan, kendi kendini insanlar arasında tanır; yalnız yaşayış insana kendinin ne olduğunu öğretir.

Sayfa : 193

Alkolu, likörleri hazfediniz; kahve, çay, et ve şeker gibi tenbih edici yemeklerin istimalini azaltınız, çay ve çikolata bardaklarile, hususile Porto şarabı kadehlerile birlikte supeleri ve guteleri de kaldırınız.

Tütün gibi, cinsi taşkınlıkla gibi, "monden" denilen hayat gibi, dansingler gibi, gece seyranları gibi insanın hem bedenini, hem de ahlâkını ve maneviyatını musab eden münebbihlerden sakınınız.

Sayfa : 195

İşlerinizde intizamlı olmalısınız: yatağa girmek ve uykudan uyanmak hususlarında intizam; her şeyi vaktinde ve onun en iyi yapılacağı bir zamanda, hem de *esaslı bir surette ağır ağır* (posément). zihninize hakkedeceğiniz şu: "Her şey zamanında ve her şey için bir zaman .. hikmetine göre yapacaksınız.

Sayfa : 196

Genç kalınız

Yalnız zamanınızın taksimide değil, fakat etrafınızda olup ta her zaman kullandığınız eşyanın tertip ve taksiminde de, kör imişsiniz gibi, intizamlı olunuz ve aradığınız her şeyinizi her vakit yerli yerinde bulunuz. Faidesiz adımlardan ve hareketlerden, didiümelerden ve çırpınmalardan, sinirlenmelerden içtinab etmek, kuvvetinizi ve sıhhatinizi iktısat eylemek için her şeyi tasnif etmek, sıra ile dizmek hususlarına kendinizi alıştırınız.

Sayfa : 197

Sözlerinizde intizamlı olunuz, mükâlemelerde ve konuşmalarda pek fazla tesadüf olunan gevezelikten, dilbazlıktan içtinab ediniz ve kendi kendinize malik olunuz. Kelimeleriniz, cümleleriniz, fikirleriniz, köpükler saçan bir sel gibi yuvarlanarak akacakları ve önlerine ne rasgelirse sürükleyip götürecekleri yerde, bir' irlerinden aşikâr bir surette ayrılmış olsunlar.

Sayfa : 198

198 ***Genç kalınız***

Duruşunuza, gidişinize, giyinişinize kadar intizamlı olunuz. Daima kuvvetli olduğunuzu göstermek için, doğru ve dik yürüyünüz. Daima hoşa gitmek istiyor imişsiniz gibi tüyaletinize, saçlarınıza, yüzünüze, ellerinize dikkat ediniz. Giyinişinizi, duruşunuzu, çamaşırlarınızı ihtimamlı bulunduranuz.

Bu surette, daima genç görünmek ister gibi hareket edersiniz, ihtiyarlığın gelişini de geciktirmiş olursunuz.

Sayfa : 199

Size intizamlı bir hayatınız olsun, faidesiz didinmelerden sakınınız, sükûnete alışınız.. dememize aldanmayınız. Bu, bütün ömrünü bir düzüye kendi göbeğini temaşa ile geçiren Budhalar haline geliniz. demek değildir.

Sayfa : 203

Bir defa da tek bir iş görünüz ve bütün faaliyetinizi ona hasrediniz.

Sayfa : 207

İşten ve mümareseden sonra, en hakiki istirahat gelmeli: uyku. Genç kalmak için, insan iyice uyumalı, derin derin uyumalı. Yemeklerinizi uyumazdan bir kaç saat evel yeyiniz ki, yatağa girdiğiniz zaman hazım az çok bitmiş olsun. Erken yatarsanız yemeği hafifçe yeyiniz. Sükûnetle uyumanız için, akşamları bedeni ve manevi her türlü tenebbühlerden içtinab ediniz. İnsan, derin uykuya dalmak için, hiç bir şeyle meşgul olmamalı. Akli mizacınız galip ise sinirlilikten hazer ediniz. Daima hatırlayınız ki, sinirliliği münzevi yaşayış, hava ve

Sayfa : 208

Genç kalınız

mumarese kifayesizliği, kendi kendini kontrol noksanı, bazı akli melekelerin çok fazla faaliyeti, hasselerin gıcıklanması, cinsi ve temasulı ifratlar, çabuk ve kusurlu yemek yemek, beyin yorgunluğu, kederler, işkenceler hazırlar. Sizde böyle bir hal varsa, tedavi etiniz ve sinir manzumenizi kuvvetlendiriniz. Kendinize bir ılık banyo ile, karnın yaş beze sarılması ile veya bir çorba kaşığı brömür dö sodyom, 30 damla ekşi muşmula tentürü almak ile yardım ediniz.

Uykuyu da, yemek vakitleri gibi, nizama koyunuz. Kendi kendinize bir uykudan kalkma saati kabul ettiriniz, ne derece uykusuz olursanız olunuz yahut ne kadar yorgunluk duyarsanız duyunuz, gene o saatte uykudan uyanınız, o gün öğle yemeğinden sonra 20 dakikalık bir siyeset yapabilirsiniz.

Ulu Önderimize derin saygılarla

A. 10.3

Dr. Osman Cevdet Çubukçu

FİSYOTERAPİ
II

MASSAJ

VE

HAREKET TEDAVİSİ

PROF. AGR. D^R. OSMAN CEVDET
TIP FAKULTESİ FİSYOTERAPİ ŞEFİ

780

BÜYÜK MATBAASI
Galata, Medrese sokak No. 21

1933

Fisyoterapi
II

MASSAJ
VE
HAREKET TEDAVİSİ

Prof. Agr. D. Osman Cevdet
Tıp Fakültesi Fisyoterepi Şefi

Behçet Matbaası
Galata Medresse Sokak No:23
1933

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 780	
Yazar	: Prof. Dr. Osman Cevdet [Çabukçu]	
Cild	: Mavi	
Ebadı	:	
	En	: 16 cm.
	Boy	: 24 cm.
Sayfa Adedi	: 208	

Sayfa : 1

Maksat

Mühterm meslek kardaşlarıma

Dargon :

Bir hekim her zaman her yerde kiymetli bir tedavi makinesini hamıldır, bu kendi elidir, isterse bununla çok ehemmiyetli neticeler alabilir, fakat çok defa kullanmasını bilmez diyor.

Çok eski medeniyetlerde bile mâlum olan massaj, son asrın fisiyologi ve biyologideki terekkilerine istinat etmek suretile tamamen yeni ve fennî bir şekil almıştır. Eskiden kol ve bilek kuvvetine tâbi olan manevralar terk edilmiş. Uzviyetin inikas ve devran efali üzerinde müessir olacak mülayim hafif ve tatbiki kolay, fakat teşrih ve fisiyologi malûmatını istilzam eden yeni usuller meydana çıkmıştır.

Bunun için hekimler, massajdan yalınız mekanik tesirler düşünerek bunu rast gelene terk edemezler. Son zamanlarda Massajın bir kazanç vasıtası olarak birçokları tarafından gelişi güzel ve hiçbir kontrola tabi olmadan tatbik edildigini görüyoruz. Vakıtsız ve usulsuzca Flebitlerde, kontraktürlü yarım felclerde, ileri gitmiş şıryan tesallüplerinde çok fena neticeler veren gayri fenni tatbikata tesadüf ediyoruz.

Biz, bu fenalığın önünü alacak tek bir çare düşünüyoruz: Hekimlerin massajla alakadar olması.

Bu alaka dırki garp memleketlerinde bu kudretli tedavi vasıtasını hekim olmayanların elinden kurtarmış ve massajcılar tarafından yapılacagı tatbikatıda hekimlerin târif ve tavsiyesine tâbi tutmuştur.

Mekanoterapi, Elektroterapi, Hidroterapi... gibi fisik vasıtalar, çok zaman massajın yerini tutabilirler. fakat âletlerle çalısılması müş-

Sayfa : 2

kil olan bizim memleketimizde, massajın bunların yerini tutması lâzımdır.

Hepimizin massajla meşgul olamıyacağımız tabiidir. Fakat Massajın neden ibaret olduğunu, ne maksatla, hangi hastalıklarda tatbık edileceğini, hatta hangi manevraların hangi vakalarda mülit veya muzir olduğunu bilmemiz icap eder. Bir kısım hastalıklar vardırkı massaj tek bir tedavi vasitasıdır (*Cellulite*) ler gibi, bunlarda hekimin bizzat kollarını sıvaması lâzımdır. Bir kısım hastalıklarda massaj diger tedavi vasıtalarının kıymetli bir yardımcısıdır, bunlarda massaj hiç değilse hekimin kontrol ve târifi dahilinde yapılmak lâzımdır. Bunu temin edecek, yani bizi anlayabilecek Massör ve Massozlerin yetişmesi çok temenniye şayandır.

Bütün Avropada kiymeti anlaşılmış, tekemül etmiş, belli başlı bir tıp şubesi haline gelmiş olan (*Massaj tedavisi*) hakkında gayretli ve muhterem meslekdaşlarımın alakasını uyandırmayı ve bunun memleketımızde de fenni bir şekilde yerleşmesini faideli buldum. Fransız, Alman ve Isveç usullerinden en müteammim. en mâkul ve fisiyolojik şekillerin bir hülasalarını yaptım. Görülecek kusur ve noksanların hüsnü niyetime bagışlanmasını dilerim.

Dr. Usman Cevdet

Sayfa : 3

Umumî Mâlumat

Tarih:

Massaj kelimesinin arabca (Mesh) den istihale etmiş olması muhtemeldir. Massaj da, güneş tedavisi, Su tedavisi, eksersizler . . . gibi çok eski devirlerin tedavi vasıtalarından birisi olduğu şüphesizdir. Massajın tarihi altı devirde hülasa edilebilir.

Sayfa : 6

3.— Massajı kimler tatbik etmelidir?

Massaj tedavisi uzun süren yorucu ve şüpheli bir usul gibi telekki edilerek hekimler tarafından ihmal edilmiş ve ücretli ellere bırakılmıştır. Son müşahedeler ve tetkikler haksızlığımızı meydana çıkarmıştır.

Bu gün İsveç, Almanya, Avustrya ve İtalyanın bir çok tıp mekteplerinde bir kinesiterapi ve massaj dersi mevcuttur. Bu suretle tarzı ameliye ve istitbap hakkında kâfi derecede malûmat ile yetişen hekimler, lüzümunda ya bizzat tatbikat yaparlar yahut tatbikatı târif ve kontrol ederler, husule gelecek tehavvülatı tâkip ve manevraları tâdil ve tebdil ederler. Görülüyorki tatbik için değilse bile tatbikatın idaresi, istitbabların tayini için olsun hekimlerin massaj hakkında nazari ve ameli vazıh malûmat sahibi olmaları lâzımdır.

Sayfa : 7

7.— Celselerin imtidadı:

Vak'alara göre tehavvül eder. Mevzıi massajlarda bir çeyrek saati nadiren tecavuz eder. Yani bir kol veya bir bacak massajı on dakika yahut onbeş dakika, umumî bir massaj yarım saat devam eder. Hat ve yeni vakalarda (*fraktürler ve antors*) ancak bir kaç dakika imtidat eder. Buna mukabil günde müteaddit defalar tekrar olur. Müzmin vakalarda celseler imtidatlı olacaktır. Pek uzun celseler, hasta yı yorar ve fena neticeler verir. Çok kısa celseler hiç bir şey temin etmez. Celsenin imtidadı bozukluğun vüsatine, kullanılacak manevraların şekline, hastanın hassasiyetine ve celselerin tekerrür suretine göre takdir edilir.

Sayfa : 8

MASSAJ MANEVRALARI

Massajın, birisi her zaman tatbiki mûtat umumî, digeri nahiyelere göre tehavvül eden hususî, iki ameliye tarzı vardır. Umumî ameliye de bir massaj celsesi üç zamana taksim olunur. Bilhassa massaj, münfail hareketler, fail hareketler.

Sayfa : 9

— 9 —

söyleyecegimiz manevralar bilhassa Fransada kullanılanlardırki üzviyetin hayatti efalıne evalük eden bir mülayemet ile muttasıf olup diger memleketlerde yumruk darbelerine kadar giden şiddet ve sertlik ile teazat teşkil eder. Belli başlı üç sınıf manevra vardır:

1.— Tasyik manevrası
- A. Mevzii tasyik
- B. Kayıcı tasyikler
  - A. Sathi — Eflöraj *(effleurage)*
  - B. Derin
    - Petrisaj *(petrissage)*
    - Friksiyon *(friction)*

2.— Perküsiyon manevrası
- A. Klakman *(claquement)*
- B. Tapotman *(tapotement)*
- C. Heşür *(hachure)*

3.— İhtisas manevrası
- Mevzii ihtisas
- Kayıcı ihtisas

SİSTEMİM

SIHHAT VE VÜCUT GÜZELLİĞİ İÇİN GÜNDE „15„ DAKİKALIK BEDEN HAREKÂTI

J. P. MÜLLER

tarafından

ALMANCADAN ÇEVİRENLER

Yzb. Ö. Lotfi — Yzb. Süleyman

Müellifin diğer eserleri:
Kadınlar için sistemim, Çocuklar için sistemim, Teneffüs sistemim, Yevmiye beş dakikalık metodum, Serbest hava kitabım ve ahlaki inkişaf, Refahla yaşayış.

■

YENİ TABI — 119 Resimle Genişletilmiştir

391 — 400 bin

Fiat: 130 kuruş

1576

ÇITURİ BİRADERLER BASIMEVİ

İSTANBUL

Her hakkı mahfuzdur

SİSTEMİM

Sıhhat ve Vücut Güzelliği İçin
15 Dakikalık Beden Hareketi

J.P. Müller
Almancadan Çeviren
Yzb.Ö. Lütfi • Yzb. Süleyman

Müellifin Diğer Eserleri
Kadınlar İçin Sistemim • Çocuklar İçin Sistemim • Tenefüs Sistemim • Yevmiye Beş Dakikalık Metodum • Serbest Hava Kitabım ve Ahlâkî İnkişaf • Refahla Yaşayış

Yeni Tab'ı 119 Resimle Genişletilmiştir
391-400 bin

Fiatı: 130 kuruş

Çitunis Biraderler Matbaası
İstanbul
Her Hakkı Saklıdır

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1446		
Yazar	: J. P. Müller [Çev: Yzb.Ö. Lutfı - Yzb. Süleyman]		
Cild	: Sarı-Siyah		
Ebadı	:		
	En	: 15.2 cm.	
	Boy	: 22.2 cm.	
Sayfa Adedi	: 151 + 1		

Sayfa : 5

İLK SÖZ

Bu kitabı okumak için aldığımız zaman, maksat ve gayemiz: mükemmel bilmediğimiz lisan yardimile, çok fazla sevdiğimiz ve her fırsatta aşkla ve şevkle meşgul olmak istediğimiz beden terbiyesi branşında bir az daha tevsii malumat etmek, ve edineceğimiz bilği ile terbıyesine memur olduğumuz Türk gençliğini daha faal, daha kuvvetli ve imanlı bir yola teşvik ve tergip etmekdi.

Eseri okuyup ruhuna nüfuz ettikçe, ondaki cazip mevzu bizleri daha ziyade bu kitaba meftun etti. Yüksek bir vukuf ve uzun senelerin pratık tecrübelerile kaleme alınan bu müfit kitap, hayatı hakikiyyeyi daha canlı ve ruhlu ihtiva ederek kudretli yaşamanın en kesdirme yollarını pek açık bir tarzda gösteriyordu. Vazifemiz icabı uzun seneler gençlikle temasımız neticesinde, edindiğimiz kanaat ve tecrübelere istinaden; bu kiymetlı eserin, milletimiz, türk ailesi ve hassatan, türk gençliği uzerinde sıhhat noktai nazarından pek büyük rol oynayacağına kanaat ve iman ettik. Mektep sıralarında kafasıle birlikte bedenide neşvünema bulmakta olan bir efendinin porgramla vücuduna bakmasını henüz temamile bilmediğini bu tecrübeler maalesef bize gösterdi. Memleketimizde umumi görüş ve kanaatte, siporun yalnız bir şubeye inhisar ettirildiği tahakkuk etmiştir. Her hangı bir efendi mektek sıralarında ve ya faal hayata atıldığı vakıt, siporu yalnız fütbolda ve yahut siporun atletik her hangi bir şubesinde benimseyerek, yalnız o kısımda azemî savaşır ve vücuduna bakıyorum zehabile, gayrı tabii büyümesine bızzat hizmet eder. Bedenın mevzıı olarak bır kısmına inhisar ettirilen bu yeknasak talim ile vücudun âhengi tenasübü bozulur, Cigerler, kalp bu halden azemi mutazarrır olur ve nihayet istifade yerine mazarrat hasıl olarak fert, binnetice millet marazi bir şekilde neşvünema bulur. Bu hal, Siporun faidesini de menfi olarak tecelli ettirdiğinden haveskârlar ve aile reisleri ürkerek çocuklarını sipordan uzaklaşdırırlar. Yine bazıları yanlış irşatlara kapılup kuvvet ve sıhhatın bazulara inhisar ettiğine inanarak,

5

Sayfa : 19

Vücut terli iken derhal soğuk banyoya girilmesi doğru değildir. Bu sözüm, terin tamamile kurumasını kast etmez. Yalnız biraz hızını ve kuvvetini azaltmalıdır. Vücudun sıcakken soğuk banyoya tahammülü fazladır. Bu vaziyetten sonra vücutta tabiî bir letafet husule gelir. Vücudun soğuk ve terlememiş halinde banyoda suların sıcak veya ılık olması ve bu şekilde kullanılması daha muvafıktır. Yazın deniz veya Nehir banyoları alındığı vakit vücut hareketleri ve mesaisi de o zemana terkedilip tevhit edilirse daha faideli olur. Uzun yüzmeleri müteakip veya soğuk havalarda ovma hareketleri devamı demin tanzimini bir haylı kolaylaştırır ve azami hizmet eder. Bu vaziyetlerde ve yazın da banyolardan evvel hareketleri icra ederken elbisesiz talim daha muvafık ve faydalıdır. Yazın kızgın güneşlerde yapılacak güneş banyolarında, başın bir hasır şapka veya beyaz bir mendil ile muhafaza edilmesi ve güneşi vücudun her tarafına ve arka kısmına da gösterecek tabiatın bu lutufkâr feyzinden esaslı ve semereli bir sıhhat elde edilerek karanlık ve güneşten mahrum zemanlardaki mahzur telafi edilmelidir. Eski Yunanlılar, Güneşin tedavi ve sıhhat ile alâkasını keşfederek çok büyük kıymet ve ehemmiyet vermişlerdir.

Vücudu yanık bakır gibi insanlar makbul tutulur sünger gibi olanlar, nazik ve beyaz tenli bulunanlar kıymetli addedilmezdi. Bu feyizli halin öğrenilmesi ve heman tatbiki ile kısa bir zemanı müteakip derhal unutulmuştur. Ancak son zemanlarda bunun

(*) Avrupalilarda bir gaye için yetişmiş kimselerin caddelerde koşu yapmaları ayıp değildir. Bu hareketleri hiç kimse tenkit ve muahaza etmez.

"Çevirenler"

Sayfa : 20

muhim faideleri tekrar keşfedilmiştir (*). Maatteessuf pek az insanlar güneşin bu pratik tesirini anlıyamamışlardır. Hastanelerde hastaların koğuşları ancak son zemanlarda güneşin ziyasına maruz bırakılmıştır. Güneşin harareti fazla olduğu günler sabah erken kalkılarak, yarım saat güneş banyosu yapmak pek istifadelidir. Güneşli günlerde daima erken kalkmak karanlık günlerde biraz daha geç kalkmak esasen tabiat ve hilkat kanunları iktizasından-

Sayfa : 20

dır. Güneşli havalarda küçük yavruları çıplak olarak emeklemek ve kendi kendisine güneşte ve açık havalı yerlerde oynamaya terketmek isabetli harekettir. Küçük çocukları **soğuk** havalarda baldırları açık kısa elbiselerle hava cereyanlarına maruz bırakmak doğru değildir. Bu vaziyet baldırların tam zamanında tabii neşvünemasına mani olur. Çocukların başları her havada her mevsimde açık bulundurulmalıdır. Büyükler de küçükten alışarak her nevi havalarda başı açık dışarıya çıkabilmelidirler. Başları saçsız ve daima fazla baş ağrıları çekenler cereyanlı havalarda başı açık gezmemelidirler. Açık havalarda ne suretle hareket edileceği hakkında ayrıca başka eserimde lâzımı kadar malûmat mevcuttur.

Sayfa : 21

ASAP GERİLMEDEN VE SIKILMADAN TABİİ VAZİYETTE DURUŞUN KIYMET VE EHEMMİYETİ

Hareket ve talimlerden vücuda azami istifade temin için hareketler esnasında derin teneffüs hususu düstur ittihaz ve prensip olarak kabul edilmelidir. Çalışan adele veya adele gurubunun faaliyetinin yalnız çalıştırılan kısma tahsis edilip diğerlerinin mutlak surette istirahatte yani hali tabiide bulunmaları teneffüs hususu kadar ehemmiyetlidir. Bu iki kaideye hakim olarak tatbik edenlerin sıhhatlerinde daimi bir neş'e, adelelerinde bir çeviklik, çalâki azim ve irade mevcut olarak kuvvetli bir adeleye sahip olurlar. Bütün ömürleri müddetince kuvvetli adelata ve sıhhatli bir hayata malik olarak marazsız yaşarlar. Romanlarda, darbı mesellerde ve daha sair yerlerde görüp işittiklerimize nazaran bir adam veya bir hayvanın bir nefeste büyük kudret ve maharet gösterebildiği nazarı hayret ve takdirlerle karşılanır. Bu nazariye çok yanlıştır. Bu hal bizleri yanlış görüş ve yollara sürüklemiştir. Adele'yi çalıştırırken nefesi tevkif etmek vücutta büyük zararlar ve aksülameller doğurur. Her hangi bir adele veya adele gurubu

Sayfa : 21

çalıştırılırken asabın da gergin ve faal bulundurulması şarttır. Gergin bir şekil, tabii olarak daimi vaziyetini uzun zeman muhafaza edemeyip yorulur. İstirahat mecburiyetini hisseder. Bu suretle adelat lüzumundan fazla daimi bir surette gergin ve sert bulundurulacak olursa asıl matlup olan işten ve ona başlamadan evvel yorulmuş olur.

Sayfa : 22

Bacaklar da aynı şekilde hareket ettirilir. Bir bacak ileriye atılırken diğer bacağın istirahatle tabii bir şekilde tutulması ve kullanılması tatbik edilerek yüzmelerde mukavemet kudreti de muhafaza edilir. Bu hakikat isbat ediyor ki kolların, karnın, nefes adelelerinin uzun müddet sert ve katı bulundurulması Spor, Oyun ve jimnastiğin hiç bir şubesinde şayanı kabul olamaz. Metodumda mevcut bütün hareketler icra edilirken yalnız o hareketi icra eden adeleden gayrı diğer adelelerin sert ve Anormal vaziyette bulunmalarını en büyük hata olarak gösterdim ve ehemmiyet verdim. Oturuşlarında lüzumsuz bir canlılık konuşuşlarında vücutlarını meletmek hulyasile adelelerin sert, katı olarak gayrı tabii gösteren hasta mizachlar mevcuttur. Metodumda teneffüsün hitamında adelatın kendi başına tabii vaziyette bırakılmasını talep ettim. Ancak bu sayede vücut aksamına, asaba ve dimağa mülı yumuşak adele ve adele gurupları vücuda getirilmiş olur.

ASIL BEDEN MESAİSİNİN DOĞRUDAN DOĞRUYA VÜCUTTAKİ TESİRLERİ

Bir kaç hafta muntazaman çalıştıktan sonra karın adelatı üzerindeki yağlar ile bütün vücut muhitindeki yağlı adelelerin sıkı ve sağlam bir etle değiştiği bariz bir surette memnuniyet ile görülür. Korsa adelatı, tabir ettiğim adelat yavaş yavaş vücutta husule

22

Sayfa : 23

gelir. Kadınlarda bilhassa korsa adelatı büyük rol oynar. Doğum keyfiyetini tahfif ile vücuda letafet ve güzellik temin eder. Korsa adelatı muntazam bir vaz'ı duruş doğru ve düz bir sırt, gövde hareketlerinde bir alastikiyet, adelatta bir mülayemet tevlit eder. Binnetice bütün vücut kuvvet bulur, yumuşar, hareket kabiliyeti artar bu suretle faaliyet hassası da gittikçe yükselir.

Sayfa : 25

ELLİ SENELİK TECRÜBEM

Beden hareketi ve onu mütakip bir banyo yapabilmek, bunu başara bilmek için, ne fazla para sarfına ve ne de zeman israfına ve vücut yorgunluğuna büyük bir ihtiyaç vardır. Bu inak-sat için, evinizde münasip bir yer tefrik edebilirsiniz. bu işi kuvvetli bir arzu ile yapmak hevesini gösterenler ve tatbik eden-

Sayfa : 27

Bedene, tavır ve vücudun şekil ve ahengine nazaran haddinden fazla Bazu şişirmek beden hey'eti umumiyesinde çok çirkin bir ahenksizlik tevlit edeceği aşikâr olduğundan bundan vaz geçmek lâzımdır. Bu hakikat neticesine göre, ben esasen bir adele ve yahut bir adele gurubuna inhisar eden şiddetli ve kuvvetli hareketlere muarızım. Maksat ve gayeyi gösterişe feda etmek şekilperestlik ve binnetice doğru bir hareket değildir. Binaenaleyh hareketlerimizi her türlü alayış ve nümayişten azade

Sayfa : 28

olarak düşünmek ve ancak o suretle tatbik etmek daha durust iş ve mısbet neticeler doğurur. Evet itiraf ederim ki; yevmiye 15:20 dakikalık oda jimnastığı, vücutta beklenilen yeni bir inkişafı ve yeni bir tahavvülü husule getiremez. Fakat içinde bulunduğumuz yorucu ve üzücü asrın insanlar üzerindeki Fikir ve Zihin yorgunluklarının izalesini kısmen telâfi ederek ruhun reha ve huzurunu temin eder. Bazıları oda jimnastiklerinin koşulara nazaran daha

Sayfa : 28

faidelsiz ve lüzumsuz olduğunu söylemekte, hatta koşuların bunlara takaddüm bile ettiklerini iddia etmektedirler. Danimarkada orta ve uzun koşular ustası olduğumdan; bu Spora fevkalâde merak ve muhabbetim olması dolayısile bir def'a daha kuvvetli söyliyebilirim ki, bu koşular oda jimnastik usul ve sistemlerile birleştirilerek, birlikte talim ve tatbik edilmediği takdirde faidesiz olur, ve yorgunluktan ibaret kalır. Koşular; tedrici tekâmül kaidesine riayet edilmiyerek hafiften başlanmadığı takdirde, vücutta mevcut kuvvet ve kudreti zamanından evvel heder, binnetice jimnastik yapmağa lüzumu kadar kudret ve takat bırakmaz. Vücut tazyik ve şuursuz yorgunluk neticesi menfi tesirlere maruz kalır. Bütün koşuları açık havada yapmak şarttır. Şayet oda dahilinde, kapalı yerlerde icra edilecek olursa bir çok tozlar husule getirir. Teneffüs gittikçe sıklaşacağı için kapalı mahallin havası kâfi gelmez pis hava tekâsuf eder. Onun için koşular hassatan ve tercihan akşam vazifeden dönüşte yapılmalı ve bununla günün fena yorgunluğundan sonra temiz ve saf hava teneffüs imkânı temin edilmelidir. Bu mühim bahsı bitirmeden evvel acı bir hakıkatten daha bahsetmek isterim. Bilhassa son senelerde çoğalan fabrikalara devam edenler, kapalı ve kalabalık yerlerde çalışanlar, muhakkak surette oda jimnastiklerine ihtiyaç hissedeceklerdır. Çarşılarda, mağazalarda, bir çok reklam ve propogandaların tesirile cazip gösterilen bu sahada yalan yalnış talim öğreten sırf ticaret maksadile yazılmış bir çok maddi kitaplar pek yüksek fiyetla satılmakta; ucuz fakat ciddi ve çok faidelı kitaplara karşı halk tarafından itimat ve arzu gösterilmemektedir. Herkesce malûm ve muayyen esaslara müsteniden fenni ve bilgi ile yazılmış kitaplar ancak musmer olur ve feyizli neticeler verir. Fakat maatteessuf teamül olarak halkta, anlamadan ve bilmeden bahalı olan şeylerde istifadenin ve iyiliğin daha fazla olacağı fikir ve kanaatı yer edinmiştir. Bir eserki fiyeti yüksektir o daima mükemmeldir kanaati her vakit için mevcuttur.

Sayfa : 29

ATLETİK, SPOR VE JİMNASTİK DENİLDİĞİ ZEMAN NELER ANLARIZ

Aşağıdaki maruzatım belki de bu üç kelimenin umumî ruhu mana ve mefhumuna tevafuk etmiyecektir.

Atletik namı altında icra edilen hareketlerden beden talimleri ve yahut "mümaresei bedeniye" anlaşılır. Spor; hareket ve talimi ifade eder. Bu hareket ve talimler bazan zevk ve eğlence için, bazanda luzumu kadar kuvvet ve iktidar iktisap edip başka sahalarda muvaffakiyetler kazana bilmek için ve yahut musabakalarda gösterişli ve kadir vücut edinmek için yapılır. Jimnastik ise, tahdit edilmiş muayyen bir mesaiyi ifade eder. Bu da helli başlı maksat ve gayelerle icra edilerek vücut ile birlikte ruh ve fikirin de tekâmülüne ve binnetice; sıhhat, kudret, kuvvet, çeviklik, azım, çalağî, meharet, cesaret, itimadı nefs, huzuru akıl ve ferdin arkadaşlığını yüksek bir mertebeye ilâ gibi büyük meziyet ve haslelleri tenmiye eder. Maksat ve tasnife göre; bunlardan her hangi bir hareket icra noktai nazarından bazen Spor bazen de Jimnastik olabilir. Eğer her hangı bir Atlet ciğerlerini ve arka adelalini kuvvetlendirmek için kürek çekerse bu maksada göre hareketi jimnastiktir. Eğer hafif atletik sınıfına dahil olan bu iş her hangi bir Rekor yapmak ve müsabaka fikriyle icra ederse o zaman bu hareketi Spordur. Bir beden terbiyesi muallimi her türlü his ve menfeatten uzak olarak diğer bir jimnastik takımına galebe çalmak için kendi takımına serbest jimnastik hareketleri yaptırırsa o zaman bu takımın yapmış olduğu hareketler Spordur. Jimnastik programları tanzim edilirken hassatan; talebe sahasındaki fertlerin bedeni kabiliyet ve kıymetlerini ölçmek ve kudretlerile sıhhivazıy etlerini nazarı dikkat ve itibare alarak; o şahısların sıhhatlerinin hüsnü idamesi, bedenlerinin muntazam neşvünuma ve tekâmüllerine muamer tesir yapabilmiş olsun. Bu suretle ve bu maksatla tatbik edilecek hareketler programla, ve hedefi ferdin itilası olacağından asıl jimnastik olur. Eğer bir jimnastik kursunu ikmâl edenlere siz ne yapabilirsiniz diye sorulacak olursa "biz Spor yaparız derler" fakat buna mukabil siz ne öğrendiniz diyecek olursak, o zeman kursta jimnastik yaptık manâsı çıkmış olur. Şuursuz ve maksatsız zeman ve mekân ve hususî vaziyetler nazarı itibare alınmıyarak tanzim edilen programlar ve usuller tatbik edilecek olursa az zemanda büyük hatalara ve fenalıklara sebebiyet vermiş olur.

Sayfa : 30

Bu sebepten beşeriyetin % 90 nının derin teneffüs, cilt jimnastiği ve bakımı ve gövde hereketleri yapmak zaruret ve mecburiyetinde o'duklarına ıman ettim. İşte arzettiğim bu mühim noktalar nazarı dikkat ve itibare alınarak maksat ve gayeye uygun tanzim edilecek program ve usullerin pek kısa bir zemanda asıl jimnastik olarak her kes tarafından kullanılabilir bir şekilde tatbikini temin ettim. Şuurlu uzun tecrübeler ve tatbikatlardan sonra tanzim edilen pratik usulünm ile yevmiye onbeş dakika gibi pek kısa bir zeman sarf ederek bedenin kuvvetlenmesini temin edeceğinden, bittabi' muhtemel rahatsızlıklara karşı vücudun mukavemeti artacak sıhhat ve neş'e gelerek butun ruhi evham ve asabi sinir nobetlerinden sıyrılarak kısa bir zemanda müsbet ve semereli neticeler hüsnü tesirini gösterecektır. Her günkü bu onbeş dakikalık mesainizi hareket-

Sayfa : 31

KÜÇÜK HAYAT FEYİZI VE MENBALAR'

Şimdiye kadar, bu sahifalarda söylediğim ve kuvvetle tavsiye ettiğim ciğerler, cilt ve adelenin jimnastiği daima sıhhat ve feyz menbaları olan temiz ve bol hava, güneş ve temiz su ile temin edilir. Yevmiye muntazaman pek faydalı olan bu küçük hayat menbalarındah muhakkak surette her fert istifade etmelidir. Sıhhatinizin hüsnü idamesi noktai nazarından bu mühim ihtiyaca ayrıca bir kıymet ve ehemmiyet atf ederek mümkün olduğu kadar azamî istifade temin etmelidir. Tavsiye edilen hareket ve program her ne kadar yevmiye onbeş dakikalık gibi az bir zeman çerçivesi içerisine sıkıştırılmış ise de tecrübeme nazaran bunun kâfi geldiğini de ilâve edebilirim.

FAYDALI VE İYİ BİR YEMEK TARZI

İstatistiklere nazaran fazla yemek yiyerek ölenlerin adedi açlıktan ölenlerin adedinden daha çok fazla olduğu şüphesizdir. Midesini ve karnını şışırınciye kadar yemek yemek ve hassatan bunu akşamları tatbik etmek çok muzırdır. Hissettiğin açlığa daima tebiyyet etme ve inanma...! Çünkü Midelerde ekseriya böyle

Sayfa : 31

kâzip hareketler vukua gelir. Bilhassa yaşlanmış ve mütekâmil insanların; biri öğleden evvel saat 10:11 arası, diğeri öğleden sonra 17:18 arasında yevmiye iki def'a yemek yemeleri kâfidir. Fazla

31

1— 10:11
2 — 5.6

Sayfa : 32

yenecek yemekler hazım edilmiyerek ifraz edilir. Gıdalardan tahassül eden bakiye vücuda yaramaz. Bilâkis beyhude yere cihazı hazmıyı fazla işletir ve vaktinden evvel yıpratır. Bazıları yemek için insanların yaratıldığı kanaatini izhar ve iddia ederler. Hakikatte ise; yenildiği kadar değil, hazım edilebildiği kadar yenilmesi temin ve tatbik edilecek olursa daha makul ve daha mantıki hareket edilmiş olur. Yemek lokmalarını büyük alarak avurtlarını doldurmak veya çiğnemeden yutabilmek için bir yudum su almak, yemek yerken gazete okumak, başka şeylerlem meşgul olmak, yemeği lâyıkı veçhile çiğnemeyuwe hazmın teshiline mani olur. Binnetice yemek esnasında başka şeylerle meşgul olmak ve düşünmek te doğru bir hareket değildir. Bazı tecrübeli zevatın bu husustaki kanaat ve iddialarına nazaran seksen yaşına kadar sıhhatlı ve gürbüz yaşayabilmek için her lokmanın la'akal otuz altı def'a çiğnenmesi lüzımdır. Kendinizi biraz rahatsız hissedecek olursanız, bunun başlıca ve en mühim sebebinin midede olduğuna itimat ederek bir kaç gün diyet yapmak ve yahut tamamiyle mideyi boş bırakarak yalnız su içmek şayanı tavsiyedir. Bilahere bu diyetten sonra yenecek en basit yemekler de bile fevkalâde bir lezzet ve istek hissedebilirsiniz. Beden hareketlerile cihazı hazmıyı matlup derecede kuvvetlendirdikten sonra her cins yemeklerden arzu ettiğiniz bir suretle yenmesi mümkündür.. Ekseriya sirkeli ve baharatlı yemeklere karşı haheşkâr olmamak ve bundan ictinap etmek münasiptir. Lahnanın, Patatesin, siyah ekmeğin ve meyvanın gıda kuvvetleri daha fazla olduğu gibi zehirleri de her nevi etli kızartmalar ve bütfekten ve bilcümle etli yemeklere nazaran daha azdır. Fazla et yiyen insanlara dikkat edilirse, teneffüs ettikleri zeman nefesleri kokar. Tecrübe ve tetkikat neticesinde; gıdaları peksimet ve kuru kahveden ibaret olan bir çok İtalyan amelelerinin bizim et yiyen ve Bira ile beslediğimiz Danimarkalı amelelerimizden daha fazla çalıştıkları ve daha çok metanet ve mukavemet gösterdikleri tahakkuk etmiştir. Yukarıda söylediğim gibi fazla et ve etli yemekler, baharatlı sala-

Sayfa : 32

talar, sirkeli yemekler "Danimarka yemeklerinden" "Kırmızı turp yemeği gibi" sardalyalar, ıstakozlar, keskin peynirler ve daha buna benzer yemekler çocukların mideleri için zehirdir. Bilcümle meşrubat, Şarap, Bira, kahve, çay bunun gibi aynı mahzurları haizdir. Kuvvetli içkilerin; beşeriyeti zaafa sürüklediğini her fert düşünmeli ve bilmelidir. Ben şahsan bu hususta asla mutaassıp değilim. Fakat her nevi kuvvetli gıda ve meşrubatın ifratına var-

32

Sayfa : 33

dırmamak lâzımdır. Bidayette ve tedricen asil ve faydalı hareketlerle cihazı hazmıyı kuvvetlendirmelidir. Bu sayede içilen ve yenilen her nevi yemeklerden rahatsızlık his etmemek şartile arzu edildiği kadar yenilir ve içilir. Bir bardak Bira veya Şarabın yemek arasında hiç bir zararı yoktur. Fakkat kuvvetli ispirtolu meşrubat kullananlar vücutlarını harap ettiklerini ve hastalıklara karşı mukavemetleri azaldığını ve binnetice sıhhaten uçuruma doğru gittiklerini kat'î surette bilmelidirler.

Çok mühim olan del'i hacet mes'elesi ; tavsiye ettiğim hareketlerle sistemimi kullananlar, ancak yirmi dört saata bir abdest etmek mecburiyetini his edeceklerdir. Tabiatın daha mülâyim kalabilmesi için, sabahları yataktan kalkınca ve akşamları yatmazdan evvel iki kerre ve en aşağı günde bir defa da iki yemek arasında olmak şartile, temiz bir bardak su içmelidir. Bu sular dahili azalarda temizlik yapar ve adeta bir banyo vazifesi görmüş olur. Sabahleyin içilecek suyun içerisine biraz da alelâde Tuz ilave edilecek olursa faydası fazlalaşmış olur.

Sayfa : 34

MUTEDİL ODA HARARETİ

Eski devirlerde kapalını ahallerde, yatak odalarında, halkın toplandığı umumi mahaller ve kiliselerde teshinat cihazı mevcut değildi. Bu gün araba ve otomobiller de bile bu tesisat mevcuttur. Odalarımızdaki derecei hararet 12 dereceyi geçerse, bu sıcaklıkta oturmak muzurdur. Daha az hararete kendimizi alıştırabilmek ve

Sayfa : 34

o suretle hareket etmek sıhhatimiz için pek nafidir. Bürolarımızda derecei hararet hiç bir zaman 9:10 dereceden aşağı değildir. Bunu ekseriya hoş olarak kabul edebiliriz. Bittabi çok daha aşağı derecelerde oturmak, doğru bir hareket değildir. Odalarımızda bulunduğumuz zaman, daima bir pencereyi tamamen veya

Sayfa : 35

yarı açık bulundurmak faydalıdır. Odalarımızı havalandırdıktan sonra, teshin ederek oturmak bittabi soğuk yerlerde oturmaktan daha faydalıdır. Teshinden evvel teneffüs edilen pis havayı tecdit etmek şarttır. Aksi takdirde, mütefessih havanın bilhassa kalp ve ciğerlerimizde büyük zararlar doğuracağı aşikârdır. Alelekser pencereleri kapalı olarak teshin edilmiş odalarda oturanlar teshin masrafından kaçınarak pencereleri açmak istemeyenler, iktisat edeceklerini zannettikleri bu paranın bir kaç mislini doktor ve ilâç parası olarak verdikleri bittecrübe sabit olmuştur.

DIŞ, AĞIZ, BOĞAZ VE SAÇ BAKIMI

Bir çok meşgalelerimiz arasında, muayyen mesaimiz haricinde fuzulü işlerle kendimizi yormak doğru değildir. Yemeği muteakip dişlerimizi temizlemek ve fırçalamak lüzumsuzdur. Yalnız her yemekten sonra ulak ve yumuşak bir diş gürdanile yemek artıklarını, dişlerden uzaklaştırmak maksada kâfidir. Dişlerin temizliği için yatmadan evvel fırça ile ufki ve şakuli olarak ve diş etlerine zarar yapmadan temizlemek şarttır. Sabahlayın bir bardak ılık su ile ağzımızı çalkalamak lüzumlu ve faydalıdır. Bu suya bir kaşık alelade tuz katarak boğaz ve gırtlağı da gargara etmelidir. Senede bir kaç defa çiğneme cihazını arız ve amik muayene ettirerek mürurü zamanla husule gelen inhidamlara zamanında lüzumu olan tedavi temin edilmiş olmalıdır. Çürükler ve inhidamlar zamanında ve arızanın hemen başlangıcında tedavi edilirse faydaları derhal tezahür eder.

Hassaten çocuklara şeker, çikolata ve şekerli gıdalar ve haddinden fazla sıcak ve çok soğuk yemekler verilmekten ihtiraz edilmelidir. Ilık mevaddı gıdaiyye daima savanı tercihtir. Bir çok

Sayfa : 35

medeni insanların damağları altın ve sair maddelerle kaplanmış bulunmasındaki sebeplerden en mühimleri de, sebavet çağında fazla sıcak yemek yemelerinden ileri gelmiştir.

Saçlar; her gün esaslı bir surette taranarak fırçalanmalı ve mümkün olduğu kadar güneşin tesirine arze ilmelidir. Saçları yağmur ve rüzgârlı havalardan muhafaza etmek lazımdır. Bütün suni ilaçlar, pomatlar faydasız ve muzurdurlar.

Sayfa : 36

Sıhhi istatistikler neticesinde, bakımsız ayaklar, her türlü soğuk algınlıklarına, tehlikeli ve ateşli hastalıklara sebebiyet vereceği gibi, bir çok harici ayak vecalarını ve yaralarını da tevlit eder. Bu suretle çok kuvvetli bir vücut ufak ve ehemmiyetsiz telakkı edilen bir ihmalden az zamanda zaif bir vaziyete düşer. Her gün banyo yapıldığı zaman, ayaklara da luzumu kadar bakmak en münasip bir şekildir. Haftada bir def'a, hiç olmazsa ayda bir def'a tırnaklar tetkik ve muayene edilmeli, sert ve uzanmış olanlar derhal kesilmiş olmalıdır.

Aksi takdirde, bir çok iltihaplara sebebiyet vereceğinden ihmalkarlığın cezası çekilmiş olur. Ayak parmakları da diğer vücut azaları gibi, daima hareket ve havaya şiddetle ihtiyaçları vardır. Havadan mahrum bırakıldığı takdirde; ayak terlemesi ve sair pisliklerden ve kirlerden husule gelecek bir çok hastalıklarla karşılaşılır. Akşamları eve avdette fotin ve çoraplar çıkartılmalı, yalın ayak ve ya üzeri açık hafif bir terlikle "kitabın nihayetindeki nümunesi veçhile" gezilmelidir. Bu suretle hareket edildiği zaman rahatlık hissedilir. Yazı yazdığınızda veya kitap okuduğunuzda zihninizi

36

Sayfa : 37

yormadan ayak parmaklarını oynatmak sıhhi bir iştir. Çoraplarda da eldivenlerde olduğu gibi parmaklar ayrı ayrı giyilse idi, ayak parmaklarında mevcut çirkinlikler, köşeli, sert ve ciltleri soyulmuş çıplak, çirkin vaziyetler kısa bir zamanda düzeltilerek, el parmakları gibi yumuşak temiz ve muntazam bir şekle girmiş olurdu.

Sayfa : 37

Mutekâmil ve yaşlı bulunanlara ayak bakımı hakkında fazla tavsiyeyi zait telakki ederim. Bunlar, hayatlarında dar ayakkabıların vecalarını, sıkı çorapların mahzurlarını acı tecrubelere bizzat çekmişlerdir. Fakat masum ve tecrubesiz yavrulara daha bir kaç söz söylemek mecburiyetindeyim.

SEKİZ SAAT UYKU

Günlerinizin sıhhatli, neş'eli, şen geçmesi için, vasati yevmiye sekiz saat uyku lâzımdır. Kışın sekiz yazın yedi saat uyumak ihtiyacı kâfidir. Geceleri müsterih ve sakin olarak bu müddet kadar uyuduğunuzda, en mühim vücut ve kafa işlerini başarabilmek mümkündür. Tam bir istirahatla vücut yorgunluklarını telâfi etmeden, fikren ve zihnen çalışmak asabı yorar ve vaktinden evvel yıpratır. Düz yataklarda, muntazam yastıklarda yatmalıdır. Yamru yumru yastık ve yataklar istirahati temin edemez.

7-M
8-K

Sayfa : 39

elli yaşına kadar beden harekâtına lâkayt kalmış ve hiç uğraşmamış olanlar, elli yaşından sonra yapacak olurlarsa bittabi hiç bir istifade edemezler.

Fakat gençliklerinde, kısa bir zaman olsun uğraşmış olan ve bilâhere benim tavsiye ettiğim sistemi takip edenler, (50) yaşından (80) yaşına kadar devam edebilirler. Bir çok ihtiyarlardan aldığım mektuplarda, bidayetten itibaren bu usul ve sisteme devam ve takip ettikten sonra vücutlarında bir gençlik, bir zindegi ve bir tazelik hissettiklerini tasdik etmişlerdir. Bunlar; bu usulü daha genç yaşlarında öğrenmediklerine bir hayli teessür ve teessüf izhar etmektedirler. Enstitüdeki talebelerim meyanında, (84) yaşında bir kadın, ihtiyar bir papas, bir miralay mevcut olduğunu tahattür ediyorum. Bunlardan birisi altı hafta zarfında ihtiyarlıktan mütevellit rahatsızlıklardan kurtularak, (30) yaşındaki bir genç halini almıştı.

Sayfa : 40

Büro mesaisi insanın bünyesini ve şeklini bu kadar menfi bir şekilde değiştiremez. 15 dakikalık beden hareketi, bu fenalıkların teşekkülüne manidir. 17 yaşında iken müfettişlik vazifesini ifa etmiştim. Arz ettiğim; kısa ve mahdut bir zamana ve muayyen hareketlere inhisar eden yevmi 15 dakikalık oda jimnastiklerini tatbik ettim. Tedricen hayatımda, fevkalâde neş'e ve sıhhat buldum. Büro şefleri bu ihtiyacı anlamalı ve şayet bilmiyorlarsa, anlatılmalıdır. Bu hareketler tatbik edilmezse, hastalanılır ve işler geri kalır, yevmi mesai şifa bulun-

40

Sayfa : 41

cuya kadar bır kır. Bürolarda ekseriya, bilgisizlikten bir takım hastalıklar doğar.

Sayfa : 49

"Ahvali hususiyede ikinci sınıf müstesna" dördüncü sınıf mensuplarının vücutlarında adeleler husule gelir. Bu sayede daha fazla siklet kazanılmış olur. Semiz ve yağlı insanların bidayette hangi sınıfa mensup olduklarını bilmek ve tespit etmek lâzımdır. Beşinci sınıf mensupları yavaş yavaş, çok dikkatli olarak ilerlemek zaruretindedir. Üçüncü sınıfa mensup insanlar işe faydaları nazarı dikkate alarak, uzun müddet muntazam bir programla koşular, ter banyoları ve yorucu sporlarla iştigal ederek mevcut fazla yağları tedricen bertaraf edebilirler. Yorucu ve üzücü olan bu usulde ilk hedef; zayıflaması ve izalesi arzu edilen karın, göbek yağlarının erimesidir. Bunu temin edebilmek için de yegâne takip olunabilecek usul ve sistem, tavsiyem mucibince korsa idmanlarını tatbik ve temin etmektir. Fuzulî ve lüzumsuz etlerden kurtulmak için de usulümü tatbik ile tavsiyemi dinleyenlerden en canlı isabetleri ve neticelerini aynen arz ediyorum. Sinyor Kontini. Romadaki "Maison Alexandre Şirketinin direktörü", devamlı olarak sistemimi iki sene takip ve tatbik etmiş, 123 kilodan 78 kiloya düşmüştür. Hindistanda bir istihkâm yüzbaşısının On sekiz ay zarfında (100) kilodan (54) kiloya inmesi, metotumu hüsnü tatbikle temin

Sayfa : 49

edebilmiştir. Bu yüzbaşı, (46) kilo gibi mühim bir siklet kayp etmiştir. Bu zatın şişmanlığına ait bir resmini görmeseydim hakikatına inanmazdım. Arz ettiğim her iki şahısda da iş kudret, kuvvet hassaları artarak yaşayışları ve hayatları zevkli bir hale gelmiştir. Filvaki, sistemimi takip ve tatbik edenler, tedricen ve muntazaman sadırlarının beşten altı santimetreye kadar genişlediğine, karın adelelerinin de küçüldüğüne şahit olurlar. Yağlılar ve semiz insanlarda yağların izalesi ne kadar mühim ve hayatî ise, zayıfların da yağlanması o kadar mühimdir. Hassatan zayıfların normal ve kiymetli bir vücut kazanmaları için, sikletlerin behemehal artması lâzımdır. Bu kazanış sağlam ve sıhhî bir et olmalı, bu et adeli, elyaflı ve yağ hücrelerinden azade bulunmalıdır. Bunlar sihhat ve hastalık kadar yekdiğerinin tezadi olan vak'alardır. Yağlı adelat ile etli adelat kat'î olarak yekdiğerinden tefrik edilmelidir. Metodumla evvel emirde muzır ve lüzumsuz olan yağı eritmek

Sayfa : 50

için takip olunacak usulleri tasnif edelim. Bu sayede normal ve kıymetli bir vücut kazanabilmek için icap eden etin aranmasına lâzım gelen delilleri gösterelim. Bedenin ifrat şişmanlığı, muntazam takip edilecek vucut hareketlerile, kabili izaledir. Sıhhatlı bazı kimseler mükemmel ve muntazam hazım cihazına malik ve az yiyup içtikleri halde yine yağ bağlarlar. Bu gibi yağlar şu suretle eritilir.

Yağları eritmek için çareler :

1. Diyetle — "tesiri pek az ve kat'iyyen hoş bir şey değildir. Bu menfi tesir dolayısile umumi neş'eyi azaltır"
2. Uzun perhizle - "pek müessirdir. Fakat vucudu muhim hastalıklara karşı tehlikeli bir vaziyete düşürür".
3. Türk veya diğer terleme hamamlarile — "yalnız müessirdir. Fakat diğer usul ve kaidelerle birlikte yapılması şarttır. Kalbi zayıfları, soğuk algınlıklarına sebep olduğundan tehlikesi vardır".
4. İpten atlama oyunlarile "cihazı hazmının vazifesini teshil ettiğinden acıktırır ve fazla yemek yedirir. Hazım cihazı vasıtasile vucudu mütemadiyen zehirler ve binnetice zararlar tevlit eder".

Sayfa : 50

5. Muntazam gezintilerle "Uzun gezintilerin yağları eritmek için mühim faydaları yoktur. Bu şekilde hareket iştihayı tezyit eder, fazla gıdanın alınmasına sebep olur. Gezmeden yalnız bacaklar kuvvet bulur. Buna mukabil çok yemek alınmasından, yağlar erimez, Bilâkis artar".

Yağları en muvafık bir tarzda eritmek için:

1. Yağla kaplanmış adeleleri çalıştırmak
2. Yağlı adelelerin gevşemesi ve tahriki için bu adelâtı kuvvetli masajlarla ovmak.
3. Derin teneffüs harekâtile ciğerlerde ihtirakı fazlalaştırmak, bu suretle karbonlardan kurtulmak.

Sayfa : 51

Buna mukabil yukarda mahzurlarını arz ettiğim beş usul ise, vücudu aynı zamanda tahrip eder. İdealist, hakiki, Normal birinci sınıf vücutlular ne zayif ve ne de yağlı olup mütenasiptir. Bu iyi vaziyeti iktisap edebilmek için, şuurlu bir talim, muayyen ve iyi bir gıda ve tam bir istirahat mecburiyeti vardır. Eğer vücuda giren gıdaların hazımsızlığına dikkat ve itina edilmezse, cihazı hazım ve yakinen onunla alâkası bulunan diğer dahili azalar, daima harekette bulunacaklarından yorulurlar. Bu talimler muntazam usul ve muayyen bir zamanda programla tatbik edilerek, vücudun diğer aksamının da azami istifadesi temin edilmeli, bu sayede Kan toksinlerden, asab da, bir çok fenalıklardan uzaklaşmış olur. Gövdenin büyük kısım adeleleri, omuzlarda, göğüsle, karında, kasıklarda, arkada, kalçalarda ve kalça üzerindedir. Bunların talim ve hareketlerle dirust ve doğru olarak inkişafı temin ettirilerek, kadın ve erkeklerden aranılan mütenasip, ahenkâr ve Statü gibi güzel bir vücut teşekkulü temin edilmelidir.

Evvel emirde, gövde adele guruplarının büyük kiymet ve ehemmiyeti olduğu takdır edilerek, bunların inkişafı için lüzumu kadar kiymet ve ehemmiyet verilir. Hareketlerle kolların yukarı kısmının ve bacakların el ve ayak adelatının ahenktar ve mütenasip bir şekilde inkişafı temin edilmiş olur. İstirahat halinde bulunan adeleler ile, yağla örtülü adeleler de, tavsiye edilen talim ve hareketlerin tatbikile yağlarını eriterek güzel, mütenasip bir şekil alırlar. Bazı

Sayfa : 51

kadınlar bilgisizlikten, adelelerini yağlandırmak suretile erkek adelatı gibi, kalın ve kat kat et sahibi olmak havesinde bulunurlar. Bu çok zavallılık ve büyük bir hatadır. Vucutlarını istirahate vererek adelatının guzelleşmesini ve gelişmesini ve nihayet ideallerini, Venüs güzelliği gibi bir vücuda tesahüp, tasavvur ve sevdasında bulunan bu zavallılar, vücut ve sıhhatlerinin teravet ve ve kıymetini bir hayli zayi' ederler. Bilgisizlik ve vukufsuzluk dolayısile, yanlış terlip ve tanzim edilen hareketlerden de bu gibi müessif vücut hadisatına, sık olarak tesadüf edilir. Vücudun sihhat ve afiyeti için, yevmi 10:20 dakikalık oda jimnastiki, yarım saatten, bir saate kadar muntazam bir gezinti ve bunu itmam ve tekemmül ettiren her hangi bir spor, vücuda neş'e, kıymet ve güzellik bahş eder. Adelatı sertleştirmek ve kuvvetlen dirmek için, bilâ fasıla ifrat şekilde uğraşmak ve didinmek fuzulî yorgunluğa sebebiyet verir ki, nihayet doğru ve şayanı kabul bir hareket değildir.

Sayfa : 53

Tatbik edilecek gövde hareketleri, "1, 3, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 16, 17 ve 18" No. lu hareketlerle onu müteakip, dizleri bükerken derin teneffüs hareketi, maksada uygun ve en güzel hususi hareket olmuş olur. Bu talimler, yukarda arz ettiğim gibi hassatan Kronik şeklindeki hastalıklara karşı meselâ, "Fakrüddem, incimaddan hasıl olan şişkinlik, soğuktan el ve ayak iltihabı, idrar ve safra kisesi vecalarına, ekseriya böbrek rahatsızlıklarına da fevkalâde müessir ve şifabahş olur. Aynı zamanda her nevi sui hazımdan mütevellit (Mide ekşilikleri, geyirmeler, mide kaynamaları, hazım zamanında mide tacizatı, baş dönmeleri) gibi mide iltihapları, Kolik, yani "Karın ağrısı" Mide sukutları ve tevessüü gibi hastalıklar, eğilme ve bükülmelerle karnın bizzat masajı, derin teneffüsler, bu gibi hastalıklar için en müsait müsbet neticeli hususi talimlerdir.

Sayfa : 54

Harekât esnasında pek büyük kiymet ve ehemmiyetli olan derin teneffüsü izah edelim : Gövde hareketleri esnasında cigerlerin, mideni n kalın ve ince bagırsakların ve bütün dahilî azaların hareketlerinin sıhhat ve tazelenmesini temin ve idame eden derin teneffüstur. Gövdedeki kaburga kemikleri açılıp kapandıkça, hicabı hacız vasıtasile, karında mevcut diger dahili azalar da hareket ederler. Bu hareketler esnasında yukarda arzettiğim bazı vecalar hissedilir. Bu sızılar gerek babadan mevrus ve gerekse bir kaza neticesi olsun, tekrar agrımaya başlarlar. Bu gibi hallerde derhal doktora müracaat lâzım gelir. Aksi takdirde hareketlerle tedaviye devam etmek, iyi bir netice vermez. Hulâsa: Hareketler ve talimler, derin teneffüsle birlikte yapıldığı takdirde, en güzel ve maksada uygun en iyi hususî talim olmuş olurlar. Nezleye karşı mukavemeti tezyit ve her nevi soğuk algınlıklarına mani olur. Tebeddülâtı havaiyeye karşı mukavemeti ve kanın kuvvetini en yüksek bir dereceye çıkarır. Fazla çalışan, az uyku uyuyan, fazla alkol alan veya başka sihhi sebeplerden dolayı zayıf kalan vücutlarda, mukavemet azalacagından, basiller galebe çalar. Müteakiben ateş fazlalaşır. Bu vaziyetlerde derhal yatarak doktorunu haberdar etmek icap eder. Eger hasta metodumu takip ediyorsa, arz ettiğim bu rahatsızlıklar geçinceye kadar bittabi bu hareketleri tatil mecburiyetindedir. "Hareket ve talimlerle meşgul olmayanlar ve metodumu takip etmeyenler, haftalarca ve aylarca iyi olmadıkları halde," sistemimi takip edenlerden bu hastalıklara musap olanlar, ihtimam ve iyi tedavi ve dikkat sayesinde pek çabuk şifayap olurlar. Netice olarak diyebilirim ki, bir tek hastalığa mukabil yalnız bir hususî hareket yoktur. Bazı ahvalde istisnai hareketlerin diger hareketlere nazaran tesir ve faydaları daha fazladır. Her nevi Kronik vecaların büyümesi ve genişlemesine mani olmak, ve vücut zafiyetlerine çaresaz olabilmek için, metodumda mevcut talimleri intihap ve tasnif ettim. Bu talimler vücudu mütevali ve mütemadi bir surette kuvvetli yapmayı, hayatî vazifeleri teshil etmeyi, bütün adelâtı ve kemikleri kuvvetlendirmeyi, dahilî azalara bir tazelik vermeyi temin edecektir. Bu suretle bütün ağrılar, sui hazımlar ve sui teşekküller yavaş yavaş kendiliğinden zail olacaktır.

Sayfa : 67

Kabız olmak: Bu hal beş müteaddit sebepten tahassül eder.

1) Karın için faydalı talimlerin, noksan yapılması, bu talimlerden en faydalıları, 3, 4, 6, 11 ve 18 No. lulardır.

2) Bir tarafı haddinden fazla çalıştırarak terlemek, meselâ, uzun mesafeler koşan ve yürüyenlerde kabızlık olur. Çünkü, bunların bağırsaklarında bir sertlik ve kuruluk husule gelir.

3) Hatalı gıdalar; fazla öğütülen ve un haline gelen gıdalarla, mideden sonra bağırsakların hazmine hacet bırakmayan gıdalar, (leblebi unu) bu gibi vaziyetlerde, derhal kabızlığı gideren gıdalar alınmalıdır (sebze, bulgur, siyah ekmek gibi ihtiyatlı davranarak tekrar kabız olmamak için çalışırken, hazım cihazı zayıf bırakılmamalıdır.

Sayfa : 69

Atıl kalmak ve istirahat etmek istenmezse, yumuşak bir şey ile adelat ovulmalıdır. Bazı kimseler, tertip ettiğimiz talimlerin bir kısmını, meselâ (3, 4, 5, 6) No. lu talimleri aletsiz yaptığımızdan, hiç bir fayda olmadığı kanaatini izhar ve iddia ederler. Fakat bu talimleri bilfiil tatbik ettikçe, yanlış kanaatlerini düzeltmeye mecbur kalırlar. Ağır, büyük aletlerle talim yapmak temayülü her nedense fazladır. Bu cisimler, her fırsatta söylediğimiz gibi, yalnız kol ve göğüs adelatını, vücudun diğer adelatı zararına olarak çalıştırır ve kuvvetleştirir. Vücudu muhtelif istikametlere eğmek, bükmek, meylettirmek için yalnız sikletle talime alışıldığı takdirde, her hangi bir cisim olmadığı zamanlarda, bu hareketleri kolaylıkla tatbik edememek gibi ikinci bir mahzuru daha vardır. Metodumda tertip etmiş olduğum talimler, nizam ve kavaidine uygun bir şekilde icra ve tatbik edildiği takdirde, siklet ve ağır gülleleri kaldıran atletler kadar, muvaffakiyet gösterebileceğini, iddia ve temin ederim. Bazı ağır siklet ve gülle kaldıranlardan metodumdaki murettep harekâtı, benimle birlikte yapmak üzere Enstitüme kadar gelenlerin, talimlerin icrasında, nefeslerinin daraldığına, benim kadar mukavemet ve kabiliyet gösteremeyerek, harekâtın yarısında tatile mecbur kaldıklarına, bizzat şahit olmuşumdur. Bazıları da, metodumun sadeliğini ve kolaylığını söylerler.

Sayfa : 77

TENEFFÜS HAREKATININ TARİF VE İZAHI

Muntazam ve şuurlu olarak vücut harekete alışmadan, yalnız derin teneffüs ile meşgul olmak doğru değildir. Bazı Alman kitaplarının bu şekildeki tavsiyeleri yanlıştır. Bu suretle harekette, az zamanda göğüs zayıflar, baş donmeleri hasıl olur. Halbuki, derin nefes almak bir ihtiyaçtır, ve temiz havalarda muhakkak surette yapılmalıdır. Derin teneffüs, ciğerler için tabii bir ihtiyaç olmakla beraber, aynı zamanda kalp gibi mühim bir hayat uzvunun da teskinini icra ve onun rahatlaştırılmasına medar olur. Bundan evvelki metodumda hareketlerin icrasında, nefes keyfiyetine o kadar ehemmiyet vermemiştim. Bu metodumda, bütün harekâtın devamı müddetince, derin teneffüse fevkalâde ehemmiyet ve kıymet vermiş olduğumdan, talimleri müteakip, fasıla vererek nefes almağa luzum ve ihtiyaç kalmamıştır. Yalnız müptedilerle, zayıf olanlar, ağır ve yorucu hareketlerden sonra, muntazam surette derin nefes almalıdırlar. Bu gibilerde harekâta hakimiyeti temin ettikten sonra, buna devama luzüm kalmaz. Çabuk hareketler, meselâ (2, 5, 16, 17 ve 18) No. lu talimler, bir çok defalar derin teneffüslerle yapılabilir. Yalnız banyodan evvel muhakkak surette, birden itibaren, sekiz numaraya kadar olan talimleri yapmak, lüzum ve zarureti vardır. Amatörler, harekât fasılalarında, düz bir vaziyette durarak, kolları aşağıya sarkıtup, müteakibende elleri kalçaya alarak, derin olduğu kadar uzun nefesler alıp vermelidirler. Talim ve hareketler esnasında derin nefes alırken, topukları kaldırmak, kolları kaldırmak, yani teneffüsle birlikte her hangi bir hareket yapmağı, şayanı tavsiye bulmayorum.

Sayfa : 81

ÇÖMELEREK TENEFFÜS TALİMLERİ

Tekemmül etmiş insanlar için, topukları kaldırarak derin çömelme ile teneffüs harekâtını şayanı tavsiye bulmayorum. Bu usulde nefes almak, bısıklete binenlerle, otomobil idare edenlere veya gezmek, yürümek için zamanı olmayanlara şayanı tavsiyedir. Bu hareketler, beden harekâtını teşkil eden 1:8 No. ya kadar hareketlerden, az evvel veya sonra yapılır. Buna dair yavaş ve ağır hareketler üzerinde, birer misal ile izahta bulunacağım; Her iki şekilde, müptedilere ait olmayıp, ilerleyenler içindir

Sayfa : 82

Sayfa : 145

Sabah saatlerinden fazla olarak, bir saatin jimnastiğe tahsisi, yevmi mesaisi başaracak, kuvvet ve kudreti vaktinden evvel zayi eder. İş esnasında, bu bir saatlik ifrat mesai neticesinde, umumî bir yorgunluk ve kırıklık ile neş'esizliğe duçar olunur.

Buz gibi soğuk sular, vucuda şifa ve sağlamlık temin etmez. En mühim iş ve gaye: su ve havanın, bütün vücudun her kısmına, ovulmak suretile tatbik ve tesiridir. Bu suretle, aynı zamanda, derunî bir arzu ve istek'e ovulmaya ve banyoya karşı tabiî bir ihtiyaç hissedilerek, sevkı tabiî ile kendiliğinden istekle yapılır. Su ve havanın cilt tabakalarına nüfuzu ile husule gelen

Sayfa : 145

bu arzu, soğuk suyu kendiliğinden talep ettirir, vücut onu arar. Ancak o vakit, soğuk su kullanılmasının zamanı gelmiş olur. Soğuk suya karşı bir ihtiyaç ve arzunun is'alının müsmer faidesi, muhakkaktır. Banyolarla âsap takviye edilirken, zayıf asaplı olanların da, kolaylık'la bu zayıf asaba müessir olan, marazi hallerine karşı da, deva tesir ve hassası mevcuttur. Kısa zamana inhisar eden oda jimnastikleri yapılarak, müteâkiben banyo yapmak, hakıkî ve mühim bir ihtiyaçtır. Günün devamı müddetince yevmi meşgale ve vazife ile iştigal edilerek, yorgun düşülüp sıhhat için

Sayfa : 148

Bu sayede adalatın tekâmül ve inkişafı, kendiliğinden husule gelir. Bu ideal metotla birlikte, bir banyo, bir de kendi kendine masaj

148

Sayfa : 149

Orta mektepler ve hatta ilk mekteplerde bulunan talebelerde, vücut bakımı ve hıfsıssıhhası hakkında, yüksek bir fikir ve ruh uyandırup, inkişaf ettirilmeli ve oda jimnastıkleri hakkında, esaslı fikirler, telkin edilmelidir. "Bu sistem ister benim metodum, isterse başka bir metot olsun" yeterki, vücut bakımının faydasından, lezzetlerinden, muayyen neticelerinden, bahsederek, temizliği ve bakımı, körpe dimağlarda, itiyat şekline koymağı temin edebilsin, bu sayede, vücut bakımından ve temizliğinden, fevkalâde lezzet bulan talebeler, mektepten çıktıkları zaman, itiyat haline getirecekleri bu mümtaz evsaftan, cidden büyük bir fikir ve hassa kazanarak, hayata atılmış olurlar. Bu fikir, herkesin, kendi doktoru olabilecek kadar, geliştirilüp, çoğaltılmalı, bu sayede fena sıhhiye memurlarından, kısmen olsun kurtulunarak, ufak tefek hastalıklara bakmak ve tedavi edebilmek hususları da, bizzat temin edilebilmelidir. Kanaatıme nazaran, bu düşüncem yakın bir istikbalde tahakkuk edecektir.

Sayfa : 151

Talimler yapıldığı uzun seneler nisbetinde, o müddet zarfında, bu gibi mariz haller ve hastalıklardan uzaklaşılacak ve bu talimlerle birlikte aynı zamanda, gençlik, teravet, hal ve etvarda mülayemet, doğruluk, vücutta çeviklik hisleri temin edilecektir. İhtimalki, bir kaç ay zarfında boyun iki üç santimetre uzaması da, münkün kılınacaktır. Sistemimi tatbike başlayanlara, boylarını dakik ve sıhhatli suretle, ölçtürmelerini rica edeceğim. Aynı zamanda, göğüslerini de, hava ile şişirerek, şehik ile zefirin miktarını aldırup, altı ay sonra, tekrar ölçtürerek, aradaki azim farkı, hayret ve takdirle göreceklerdir.

Kolun yukarı ve aşağı kısımları, oyluk ve baldırlar, kalçalar, bedenin omuzdan bele kadar olan kısmı, boyun ve ilahiri.... kısımların ölçüleri, diğer sistemlerde, şiddetle talep ve arzu edilir. Halbuki, bunların o kadar kiymet ve ehemmiyeti olmadığından, metodumda bu hususta fazla tafsilat ve izahat verilmemiştir. Vücudun hey'eti umumiyesinden bahsettiğimiz için, bedenin Omuzlardan bele kadar olan kısmı, ister yağlı, ister adeli olsun, bizim için şayanı ehemmiyet değildir. Vucuttaki inkişaf ve terakkiyi takip etmek, müsbet ve semeredar neticelerini görmek ve tahakkuk ettirebilmek için, "en iyi şekil" — muayyen ve bol ziyalı bir mahalde, kollar yana uzatılmış vaziyette fotograf çektirmektir —. Bir kaç zaman sonra, aynı mahal ve aynı vaziyette, tekrar resim çektirilerek, aradaki büyük farkı, ancak bu resim size, pek mühim bir surette izah ve isbat eder.

A. 415

Dr. [illegible]

SITKI ŞÜKRÜ PAMİRTAN

Paris üniversitesi, Siyasî ve yüksek Sosyal ilimlerden Doktoralı

Bütün dünya ilim adamlarının taptığı büyük şefimiz Atatürk'ün yüksek varlığı önünde diz çöken naçiz bir armağan. S. Ş. Pamirtan

İlmin Yeni Yolu

İZMİR

1937

109

Meşher Basımevi - İzmir

Dr. Zooteknisyen
Sıtkı Şükrü Pamirtan
Paris Üniversitesi siyons ve yüksek Nonyal ilimlerden doktoralı

İLMİN YENİ YOLU

İzmir
1937

Meher Basımevi - İzmir

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 109	
Yazar	: Sıtkı Şukrü Pamırtan	
Cild	: Yeşil	
Ebadı	:	
	En	: 13 cm
	Boy	: 19 cm.
Sayfa Adedi	: 55	

Sayfa : 49

İlmî araştırmaları koruyan devletler

İlim adamlarına yardım etmeyi, ilk defa İngiltere hükûmeti düşünmüştür. Sonra, sırasıyle Almanya, Fransa, Amerika, Belçika, Türkiye ve diğer memleketler gelmektedir.

Şunu da unutmıyalım ki, Almanya adambaşına ilmî araştırmalar için Fransadan beş defa fazla para vermektedir.

İlim araştırıcılarını daha ziyade korumak ve teşvik etmek için Belçikada Kral Alber tarafından (Fond Natianale de la recherche Scientifique) adı altında kültürel bir cemiyet meydana getirilmiştir.

Fransada diğer ilim laboratuvarlarına her yıl, yedi milyon franktan fazla para ayrılmaktadır.

Son defaM.Emile Borel parlamentoda ilmî araştırmaları için yeniden birçok paralar ayrılmasına muvaffak olmuştur.

M. Edmond Rotschilde (Institut de biologie physico-Chimique) araştırmaları için geniş bir yardım temin etti. Eski başvekil M. Heriot tarafından (Caisse national des Sciences) meydana getirildi.

En sonunda Reisicumhur M. Doumergue Belçikada olduğu gibi bir (Fond National de la recherche Scientifique) açılmasına hizmet etti.

Yeni Turkiyede : İlk defa ATATÜRK'ün kurduğu Cumhuriyet hükûmeti, büyük bir ilim ve teknik devri açmıştır. 1923 yılındanberi ilmî, içtimaî ve iktisadî sahada olduğu gibi askerlikte ve herşeyde fennin ve medeniyetin büyük yenilik

Sayfa : 50

Yeni Türk harfleri, lâyik Türkiyenin temeli olmuştur. Üniversitemizin islâhından sonra, (Dil ve Tarih Kurultayları) gibi daha birçok ilmi yenilikleri takip eden, büyük enstitüler, laboratuvarlar, mektepler ve fabrikalar göz önüne getirilirse, Yeni Türk devletinin ilim ve fen yolu üstünde ne kadar geniş ve olgun bir proğramla yürümekte olduğu anlaşılır.

Kamâlizmin Türk ulusuna verdiği büyük hız ve heyecanın Türkiyede ne büyük değişiklikler ve yenilikler yarattığını görmek için, yalnız Ankarayı değil, bütün Türkiyeyi gezip dolaşmak lâzımdır.

Sayfa : 52

Asepsi ve Antisepsi, umumî sağlık üzerinde çok önemli roller oynamakta, insanın hayatı büyük tenalıklardan korunmaktadı. Anesthesie ile ameliyat yapmak, büyük muvaffakiyetlere yol açmıştır. Yarın televizyonu, öbür gün daha bir çok yenilikleri ve Stratosfer tetkiklerini cemiyetin konforlu hayatına bağışlayacak olan ilim adamları için en büyük zevk ve kazanç, insaniyete ve medeniyete hizmet ettim diyebilmektir. Fakat zehirli gazlar, ilim adamlarını çok düşündürüyor. İlim adamının milyarlarla ölçülemeyen bu yüksek duygularını, beş on dakikada zehirli gazlerle mahvetmesi de çok acıklı bir neticedir. Yeni bir harp ve onun teknik varlığı üstünden dünyaya yayılacak olan zehirli gazlar, insanları ve medeniyetimizi perişan edecektir.

Yeni ilimler, insaniyet için çok faydalı olacak, temiz bir cemiyet ahlâkının kurulmasını bekliyor.

Yurdum için

Sayı E246

II

YERYÜZÜNÜN EN CİVANMERT ULUSU - NUN BÜYÜK BAŞKANI KAMÂL ATATÜRK E

SEVGİ VE SAYGILARIMIN EN TEMİZİLE

yazan
HAMDİ GÜNAY
İzmir inhisarlar
tütün işyarların
dan

92

İzmir
II/Haziran/935

YURDUM İÇİN

Yeryüzünün en cengaver ulusunun büyük başkanı Kemal Atatürk'e Sevgi ve Saygılarının en temizile

Yazan
Hamdi Günay
İzmir İnhisarlar tarım işyarlarından

İzmir
II/Haziran/1935

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 92		
Yazar	: Hamdi Günay		
Cild	: Siyah		
Ebadı	:		
	En	: 17 cm.	
	Boy	: 22 cm.	
Sayfa Adedi	: 384		

Sayfa : 180

Bu çocuğun bir elinde çanta ; öbüründe, ipek böceği dut yaprağı bulunan bir mukavva kutu vardı . Çocuğa sordum ..

Sayfa : 182

Bu çocukla yürüdük ve konuştuk . Çocuk , benim öğretmen okulasında güçlükle bulduğum kelimeleri çok akkın ve yerinde kullandı . Göksüm kabardı ..

Işte bunlar EŞSİZ IŞIĞINDAN AYDINLANAN TÜRK YAVRULARI Kİ YARININ BÜYÜKLERİ OLACAKLARDIR ....

Sayfa : 196

4 - 48-56 Necati bey merhuma mektepler , muallimler tedrisat .

(Yatı mektebi olarak yaptırılacak mekteplerin muhiti iyi seçilmeli , yani , bütün köylerin muallim ve mektap ihtiyacının tamin edileceği zamanlarda bu mektepler bu gün kurulacağı yerlerin atide tam teşkilâtlı ilk veya orta mektep ihtiyacını temin edebilmelidir .)

Sayfa : 214

Bu kez , Maarif ve Adliye idare adamları için olan düşüncelerimi sundum . Büyük Başkanımıza bunun da verilmesine yardım ederseniz beni pek çok sevindirmiş olacaksınız .

Sayfa : 348

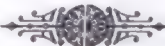
1918 sayılı kanun kaçakçılık işleri içindir . Bu kanuna göre çalışan hakyerlerindeki işler , daha çabuk görülüyor . Bu hakyerlerindeki dilevler (dava) daha çok olgunluk ve daha çok düzen içinde neticelenmektedir .

Sayfa : 374

I - Bu gün dış illerde devlet işi alan erdemli , görüş , kavrayış , yapış , kabiliyetleri yüksek ve -- Türkün her ulustan daha becerikli olduğuna inanan - Türklere arkadaşlık etmek üzre , yerine göre : (Almanyaya tecimen , artist , iktisatçı) ; (Avusturyaya hekim) ; (Macaristana çiftçi) ; (Rusyaya artist -sanatkar- çiftçi , tecimen) ; (İsviçreye ve İngiltereye egemen) ; (İsveçe sporcu) ; (Felemenge sütçü , peynirci) ; (Kanada ve Amerikaya tütüncü , maliyeci , tecimen , makinacı) ve saire gibi her yabancı ilden bilgi kapacak , tecrübelerini sağlamlaştıracak , görgülerinden yurdda tatbik edilebileceklerini seçebilecek kabiliyette türkler gönderilmelidir .

Sayfa : 380

Ezginliğe , bezginliğe yakışmıyan
BÜYÜK TÜRK ULUSUNU kurtardınız ve
onu günden güne yüceltmektesiniz .
BÜYÜK TÜRK ULUSU GÖSTERDİĞİNİZ YA-
ŞAMAK KAYNAKLARINA ; EN TEMİZ SU KAYNAĞINA
ÇÖLLERDE SUSUZLUKTAN BUNALANLAR
GİBİ, KOŞTU , TUTTUĞUNUZ BÜYÜK IŞI-
NAK (meşale) HERDEM ARTAN IŞIĞILE
BİZ KARANLIKTA BUCALAMAKTA OLANLA-
RA YETİŞTİ ..
BİZ ; BİZE GÖSTERDİĞİNİZ YAŞAMAK
KAYNAKLARINDAN ELBETTE HİÇ AYRIL-
MIYACAĞIZ .
IŞINAĞINIZIN AYDINLATTIĞI YOLLAR-
DA ŞAŞMADAN DÜŞMEDEN YÜRÜYECEĞİZ .

E. 246

Yurdum için

Sayı

III

32

Yazan

Hamdi Günay

Izmir inhisarlar tarım

Işyarı

1/I/936

Izmir

YURDUM İÇİN

III

Yazan Hamdi Günay
İzmir inhisarlar tarım İşyarı
1/1/936
İzmir

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	**:** 92		
Yazar	**:** Hamdi Günay		
Cild	**:** Siyah		
Ebadı	**:**		
	En	: 17 cm.	
	Boy	: 22 cm.	
Sayfa Adedi	**:** 384		

Sayfa : 1

İzmir : 2/I/936

Anayurdum genlenmesi ödevlerini yapmak yükümün-
de olanların sakat gidişlerini anladığı[illegible] gün-
denberi ;

EN İYİ DÜŞÜNEN , EN İYİ GÖREN
EN İYİ DUYAN , EN İYİ KAVRAYAN
EN İYİ KARAR VEREN ; EN İYİ
BAŞLAYAN , EN İYİ YAPAN , EN
İYİ XXXXX BAŞARAN VE BUNLARI
EN İYİ YAPTIRMAK YETENEKLERİNİ
EN OLGUN OLARAK , KENDİNDE EN
TÜKENMEZ BİR HAZİNE gibi BU-
LUNDURAN ...

BÜYÜK İNSAN ..
ÇOK BÜYÜK İNSAN ...
PEK BÜYÜK İNSAN ...
EN BÜYÜK İNSAN...

A T A T Ü R K E

Küçük bir Türkün , en büyük sevgi ve saygılari-
le .

Hamdi Gümüş

Sayfa : 1

Devletin halka , halkın devlete karşı olan işlerindeki olgunluğu sağlamakla ; halkın ve devlet işyarlarının güzel işlerini gürleştirmek yolunda

Yalnız Türke değil ; bütün acuna ;

[illegible]

EN OLGUN , EN KESİN , EN YÜKSEK VE EN SICAK VE EN EŞSİZ SÖZLERİ; GÜNDEN GÜNE ACUN ÜSTÜNDEKİLERİ KENDİNE BİRAZDAHA KUVETLE BAĞLIYAN VE BİZE BAŞKAN OLMAKLA TÜRKÜ ACUNUN EN BAHTİYAR BİR ULUSU YAPAN ...

ATATÜRK .....

Sayfa : 2

Türkün bu yüksek özünü , her kesten iyi ve her kesten önce gören SİS ;

? çünkü varlığımız birlikliğe sindi; Türk ruhu Size bağlandı, ilerdeki güzellik bu önemli Kaynaktan çıktı.

Başka ulusların pek çok yıllar uğraşarak hazımsız başarabildiklerini ; Türke ONİKİ yılda ve seve seve yaptırmak imkânını elde etmekle ; Türkün yüksek yeteneklerini , kendisine ve acundakilere gösterdiğiz .?

Sayfa : 3

Peştede tahsilde iken , okul yönetkesinden aldığımız bir belge ile tramvay yönetkesince yılda bir değişen hüviyet cüzdanile , haftada bir aldı-

Sayfa : 3

ğımız ve günde iki saat tramvayla istediğimiz yere gitmek hakkımız olan biletler için, sivillerin bir defalık tramvay gezisine verdikleri paraya yakın bir para ile, haftada ondört saat dolaşırdık.

Sayfa : 4

Türk çocuğunu, talebelik hayatında her araçtan faydalandırmamız, baş ödevlerimizdendir.
Biz onların, okul çağında ne kadar candan yardımcısı olursak, onların Yurt ve Ulus işlerine o kadar çok iyi yetişmelerine çalışmış ve bu yüzden olan ödevimizi yapmış sayılabileceğimizden, çocuklarımızın, yılın her ayında ve gününde, Yurdun her türlü taşıt araçlarından en ucuz ve en kolay faydalanmaları yollarını saptamalı ve sağlamalıyız.
Macarların bu yoldaki gidişlerini inceleyerek, Yurdumuzda, onun daha elverişlisini yapalım.

Saygılarla.

İzmir tekitler başdirektörlüğü tarım işyarı Hamdi Günay

Sayfa : 4

Türk çocuklarının okulsuz kalmaması sebeplerini sağladınız . Bu büyük işi olabildiği kadar başardınız ..

Sayfa : 14

3 - Yetişecek ilbaylar , kamunbaylar ve ilçebaylara ilbaylar bayındırlık işlerinde önderlik yapsınlar , zaman zaman halkevlerinde topliyarak onları yükseltebilir lerse de ; yeme, içme , yatma yerleri ve çalıştıkları yerlerden yurt merkezine gidip gelmeleri temin edilerek bütün yurt ilçebay ve kamunbaylarının yurt merkezinde ve aynı mühendislerin kursundan faydalanmaları daha iyi olur .

C. LEONARD WOOLLEY

LES SUMÉRIENS

TRADUCTION FRANÇAISE DE E. LÉVY
ATTACHÉ AU MUSÉE GUIMET

PRÉFACE DU Dr G. CONTENAU
CONSERVATEUR ADJOINT AU DÉPARTEMENT DES ANTIQUITÉS ORIENTALES DU MUSÉE DU LOUVRE

1644

PAYOT, PARIS
106, BOULEVARD ST-GERMAIN

1930
Tous droits réservés

C. LEONARD WOOLLEY

SÜMERLİLER

GUIMET MÜZESİ ATAŞESİ E. LÉVY'NİN FRANSIZCA ÇEVİRİSİ

G. CONTENAU'NUN ÖN SÖZÜ
LOUVRE MÜZESİ İLK ÇAĞ DOĞU
ESERLERİ BÖLÜMÜNDE
MÜDÜR YARDIMCISI

PAYOT, PARİS
106, BOULEVARD ST. GERMAN

1930

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1644	
Yazar	: C[harles] Leonard Woolley	
Cild	: Yeşil	
Ebadı	:	
	En	: 14 cm.
	Boy	: 21 cm.
Sayfa Adedi	: 205	

Sayfa : 7

PRÉFACE

Il n'y a pas un siècle, en 1842, les fouilles de Botta à Khorsabad près de Mossoul, restituaient l'art et la civilisation de l'Assyrie du premier millénaire avant notre ère ; trente ans plus tard, les recherches de De Sarzec à Tello (Basse Mésopotamie), faisaient revivre les Sumériens à qui les peuples de l'Asie Occidentale ancienne doivent leur culture. Mais s'il devenait possible d'atteindre environ 3000 ans avant notre ère, la plus lointaine histoire de ce peuple n'était attestée que par des traditions et des listes dynastiques un peu légendaires. Grâce à M. L. Woolley, une nouvelle étape est franchie ; nous lui devons de remonter plus haut encore dans le passé. La notoriété de l'auteur, établie par les fouilles qu'il exécuta d'abord à Karkémish, ville de la confédération hittite de Haute-Syrie, est devenue mondiale du fait des recherches qu'il poursuit à Ur depuis plusieurs années. Dans cette antique métropole sumérienne, que la Bible mentionne comme la patrie d'Abraham, M. Woolley à force de persévérance, a retrouvé, entre autres, les vestiges d'une dynastie de Sumer plus ancienne que celles dont on possédait jusqu'ici les monuments ; son

Sayfa : 8

habileté lui a permis de rendre à la lumière les trésors qui étaient enfouis dans les tombes de ses rois ; son industrie lui a inspiré les méthodes propres à en assurer la conservation. L'esquisse de la société sumérienne qu'il nous donne aujourd'hui est, pour l'époque de la Première Dynastie d'Ur, une résurrection, rendue possible par ses travaux. Les campagnes en cours élargiront sans doute les résultats déjà obtenus ; peut-être apporteront-elles des documents complémentaires sur la durée de cette période primitive de civilisation qu'il vient de mettre au jour ; en tous cas le lecteur sera captivé par ce brillant exposé du rôle initiateur des Sumériens, dont la vivante description s'appuie si souvent sur les propres découvertes de l'auteur.

Dr G. CONTENAU,

Conservateur adjoint au département des Antiquités Orientales du Musée du Louvre

Sayfa 7

Henüz üzerinden bir yüzyıl geçmeden **1842 yılında**, Musul yakınındaki Korsabad'daki Botta kazı çalışmaları, çağımızdan bin yıl önceki Asur uygarlığını ve sanatını yeniden gözler önüne serer. 30 yıl sonra Tello **(Aşağı Mezopotamya)**'daki De Sarzec araştırmaları ise, eski Batı Asya toplumlarının kültürlerini borçlu oldukları Sümer uygarlığını canlandırmıştır. Eğer çağımızdan **3000 yıl** öncesine gidebilmek mümkün olsaydı, bu toplumun en eski tarihine ilişkin olarak gelenekleri ve biraz efsanevî olan hanedanlık listelerinden başka bir şey bulunamazdı. **L. Woolley** sayesinde yeni bir aşama kaydedildi, bizler **tarihin** en eski devirlerine gidebilmeyi ona borçluyuz. Yazar, ilk

önce **yukarı Suriye'de Hitit birliği şehri olan Karkamış'ta gerçekleştirdiği kazılarla tanındı, yıllarca Ur şehrinde sürdürdüğü araştırmalar** sayesinde de ünü dünyaya yayıldı İncil'de, İbrahim'in vatanı olarak belirtilen bu antik Sumer şehrinde, diğerlerine göre daha fazla sebat gösteren Wooley, şimdiye kadar bulunan **Sümer Hanedanlığı'na ait anıtlardan daha eski kalıntılar bulmuştur.** [sayfa 8] Onun ustalığı, Sumer kralının mezarlarında gomulü olan hazinelerin gün ışığına çıkarılmasını sağladı Onun bu hunerliliği, kendine ozgu geliştirdiği yöntemlerle, elde edilen kalıntıların korunmasını sağlamıştır Wooley'in bize ana hatlarıyla sunduğu Bırıncı Ur Hanedanlığı dönemıne ait çalışmalar sayesinde, Sumer toplumunun tarihine ılışkın yeniden bır canlanma olmuştur Devam etmekte olan çalışmalar, hiç kuşkusuz daha önce elde edilmiş sonuçları genişletecektır Woolley'in bu çalışmaları, yakın bır zamanda gun ışığına çıkardığı uygarlıkların ilk döneminin süresı konusunda belkı ek belgeler sunacaktır. **Çoğu kez yazarın kendi keşiflerine dayanan canlı tasvirler sayesinde okuyucu, Sümerlilerin öncü rolünün başarıyla sunumu karşısında büyülenecektir.**

Dr. G. CONTENAU
Louvre Müzesi
Antik Doğu Kalıntıları Koruma Bölümü
Müdür Yardımcısı

Sayfa : 9

CHAPITRE PREMIER

LES ORIGINES

2000

Au cours du second millénaire avant l'ère chrétienne, la formule employée par les rois Mésopo-

Sayfa : 9

tamiens pour montrer que leur puissance s'étendait sur tout le Pays des Deux Rivières, était « Roi de Sumer et Akkad ». La grande plaine alluviale qui s'étend de l'emplacement de la ville actuelle de Bagdad, où le Tigre et l'Euphrate sont le plus proches l'un de l'autre, jusqu'à un point un peu au-dessous de Kurna, où était alors le fond du golfe, était divisée en deux parties ; leurs frontières étaient mal définies, variant avec les vicissitudes des conquêtes et avec l'apparition et la disparition d'éléments rivaux dans la population. Mais en général, les deux pays vivaient en opposition aiguë, tant ils différaient par la race et le langage de leurs habitants : Akkad, au Nord, était surtout sémitique ; la population de Sumer, au Sud, était plus mêlée, mais l'élément sémitique y était submergé par les Sumériens, qui lui avaient imposé leur

Sayfa : 10

langage et leur civilisation et dont le nom servait à désigner le pays.

La basse Mésopotamie, qui comprend à la fois Sumer et Akkad, est un delta conquis sur le Golfe Persique, dont les eaux avaient recouvert le pays dans la direction du nord, presque jusqu'à Hit. C'est un delta de formation très récente. La vallée supérieure de l'Euphrate et le haut plateau du désert

Sayfa : 10

Syrien ont été habités par l'homme longtemps avant que les eaux du golfe se soient retirées ; là abondent les monuments de l'âge paléolithique, et l'âge de pierre a laissé des traces dans les vallées de l'Euphrate, le Khabur et le Sajur, mais en Mésopotamie même, on n'a rien trouvé de tel. Dans l'établissement humain le plus ancien, les instruments de pierre se rencontrent en grand nombre, mais associés à du métal ou trahissant l'influence de la technique du métal. Nous pouvons en conclure qu'il ne fut possible à l'homme de s'installer dans la vallée inférieure que relativement tard dans l'histoire humaine, loin déjà dans l'âge calcholithique.

Sayfa 9

BİRİNCİ BÖLÜM

KÖKLER

"Sümer ve Akad Kralı" ifadesi, Hristiyanlık döneminden önce **iki binli yıllarda** iki ırmak (arasında kalan) ülkenin tamamı üzerinde yayılan güçlerini göstermek için Mezopotamyalı krallar tarafından kullanılan kalıplaşmış sözdü. O zamanlar körfezin bitiminde yer alan **Kurna** şehrinin biraz altındaki bir noktaya kadar birbirine çok yaklaşan **Dicle** ve **Fırat** ırmaklarının arasında –bugün **Bağdat** şehri olarak adlandırılan yerleşim bölgesinde- yayılan alüvyonlu geniş ova, iki bölüme ayrılmıştı. Sümer ve Akad krallıklarının sınırlarının kötü belirlenmesinin nedeni, fetihlerin sürekli değişim göstermesi ve toplum içindeki rekabet unsurlarının zaman zaman ortaya çıkıp kaybolmasıyla bağlantılıdır. Ama genelde bu iki ülke, birbirine taban tabana zıt bir durumda yaşamlarını sürdürüyor, **halklarının dili ve ırkıyla birbirlerinden farklı bir görünüm sergiliyordu. Kuzeydeki Akad**

[Krallığı], **sadece Samî ırkından oluşuyordu.** Güneydeki Sümer halkı ise, daha heterojen bir yapıya sahipti. Ama **Samî ögesi, bu halka dillerini, uygarlıklarını ve hatta ülkeyi tanımlamaya yarayan adı zorla kabul ettiren Sümerliler tarafından sindirilmişti.**

[sayfa 10]

Hem **Sümer** hem de **Akad** bolgelerini içine alan Aşağı Mezopotamya, İran körfezini kaplayan bir deltadır. Bu deltanın suları, kuzey yönünde hemen hemen **Hit'e kadar** tüm ülkeye yayılıyordu. Fırat'ın yukarı vadisi ve Suriye çölünün yukarı plâtosu, korfezin sularının geri çekilmesinden çok önce, insanların uzun zamanlar boyunca yaşadığı bir yerleşim bölgesiydi. Burada Paleolitik Çağ eserleri oldukça fazladır. Ayrıca Fırat, Kabur ve Sajor vadilerinde Taş Devrinin izlerine rastlanmaktadır. Ancak Mezopotamya'da bunlara benzer hiçbir şey bulunamamıştır. İnsanın ilk yerleşim bölgesinde **metalden yararlanılarak veya başka maddeler** yardımıyla yontulmuş çok sayıda taş alet bulunmuştur. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz: **Kalkolitik çağın henüz uzağındaki insanın, vadinin iç kısmına yerleşmesi, insanlık tarihi içinde ancak daha geç bir dönemde mümkün olabilmiştir.**

Sayfa : 11

C'était un delta inondé périodiquement, brûlé en été par un soleil implacable, mais dont le sol, léger et sans pierres, était d'une rare fertilité et nécessitait très ~~peu de travail pour produire la nourriture de~~

Sayfa : 12

l'homme. La description dans la Genèse de la création du monde en tant que demeure de l'homme s'accorde admirablement avec le mode de formation du delta Mésopotamien : « Que les eaux

Sayfa : 12

sous le ciel se réunissent sur un même point, et que le sol apparaisse. Cela s'accomplit... Et la terre donna naissance aux végétaux : aux herbes qui développent leur semence selon leur espèce, et aux arbres portant, selon leur espèce, un fruit qui renferme sa semence. Et Dieu considéra que c'était bien. »

Le mode de formation du pays est important pour l'explication des différences entre les éléments de la population qui l'occupa. Une contrée virtuellement aussi riche attira les colons qui étaient à portée ; ils durent s'introduire graduellement en même temps que s'opérait la transformation, non d'une même région, mais de toutes les rives de l'ancien golfe.

La partie septentrionale du désert Syrien et de la vallée supérieure était habitée par un peuple au langage sémitique, connu, quand il apparaît pour la première fois dans l'histoire, sous le nom de Martu, ou, plus tard, d'Amurru. Comme le delta se formait au nord de l'embouchure de l'Euphrate, il était naturel que le nouveau pays fût colonisé par ces populations voisines qui suivaient la retraite des eaux et cultivaient les alluvions récemment desséchées. Elles occupèrent Sippar et Opis, de chaque côté de la langue de terre où les deux rivières sont le plus proches l'une de l'autre, et par ce moyen

Sayfa : 13

s'assurèrent la possession du triangle septentrional qui devait devenir le pays d'Akkad. Au nord et à l'est, dans les monts Zagros et dans toute la plaine du Tigre, vivait un peuple de race très différente, à

CARTE DE SUMER ET AKKAD

cheveux blonds, parlant une langue « Caucasienne », peuple des montagnes apparenté aux Guti qui devaient jouer un rôle important dans l'histoire Sumérienne ;

Sayfa 11

Bu delta, zaman zaman suyla kaplanan, yaz güneşinin dayanılmaz sıcaklığı altında cayır cayır yanan, ama **insanın ihtiyacını karşılamak için çok az işlenmesi gereken** ve bu anlamda eşi benzeri görülmeyen verimlilikte olan bir toprağa sahiptir [sayfa 12]-**Genèse'de** (Eski Ahit) **insanın evi olan dünyanın yaradılışının betimlenmesi, Mezopotamya deltasının oluşum biçimiyle muhteşem bir koşutluk göstermektedir. «Gökyüzü altındaki sular, tek bir noktada birleşsin ve toprak oluşsun. Bu yerine geldi... ve toprak bitkilere, türlerine göre tohumlarını geliştiren otlara ve tohumunu içinde saklayarak meyveyi taşıyan ağaçlara hayat verdi... ve Tanrı bunun iyi olduğunu düşündü.»**

Ülkenin oluşum şekli, ülkede yaşayan topluluğun ögeleri arasındaki farklılıkların açıklanması açısından önemlidir. Potansiyel anlamda böylesine zengin bir ülke, sömürgecilerin dikkatini çekmekteydi. Onlar sadece aynı bölgenin değil, eski korfezin tüm kıyılarında da gerçekleşen değişim ile kademe kademe içeriye doğru yayılıyorlardı.

Yukarı vadinin ve Suriye çölünün kuzey bölümü, tarihte ilk kez ortaya çıktığı zaman **Samî dilini konuşan halkın yaşadığı yerler,** önceleri **Martu,** daha sonra **Amurru** adıyla tanınmıştır. Delta, Fırat nehrinin kuzey ağzında oluştuğu için, suların çekilişine göre hareket eden ve suların çekilmesiyle de yeni yeni kurumaya yüz tutan alüvyonlu toprağı işleyen komşu toplumlar tarafından yeni ulkenin istilâ edilmesi doğaldır. Bu komşu halklar, iki nehrin birbirine en yakın olduğu yerde, sularla çevrili uzun ve ince kara şeridinin her iki yakasında yer alan **Sippar** ve **Opis'te** yerleşmişlerdi **[sayfa 13]** Bu yolla komşu halklar, daha sonra **Akad** ülkesi olacak olan kuzey üçgeninin elde tutulmasını sağlamışlardı. Kuzeyde ve doğuda, Zagros tepeleri ile Dicle ovasının tümünde, **çok farklı ırktan bir halk yaşıyordu.** Bunlar, **sarı saçlı, «Kafkas» dilini konuşan,** Sumer tarihinde önemli bir rol oynayan **Guti'lere** benzeyen dağ halkıydı.

Sayfa : 14

Sur le plateau central de l'Arabie étaient dispersés les ancêtres des Bédouins actuels, et ces nomades profitèrent aussi de l'occasion offerte par le dessèchement du delta inférieur pour changer leur mode de vie, les familles isolées et les clans descendant des hauteurs du desert jusque dans les marais, partout où l'apparition d'une île rendait l'agriculture possible. Ainsi arriva dans Sumer un élément sémitique tout à fait distinct de la population sémitique d'Akkad : en dehors d'une similitude de langage (et même les dialectes doivent avoir été différents), ils avaient peu de traits communs et n'avaient certainement pas atteint le même degré de civilisation. Les colons d'Akkad, venant d'une patrie relativement civilisée avec laquelle ils ne perdaient pas contact, étaient mieux organisés et capables d'action conjuguée, de sorte que la vie citadine aurait été possible dès le début. Les Sémites du sud ne connaissaient pas la vie des villes, la nature marécageuse du pays tendait à rendre plus sporadique leur occupation des terres, et leur caractère ainsi que les circonstances devaient empêcher la formation d'une unité sociale susceptible de résister à des voisins mieux équipés.

XXX Les derniers immigrants furent les Sumériens. C'était un peuple à cheveux noirs — que les textes appellent « têtes-noires » —, parlant un langage

Sayfa : 15

agglutiné ressemblant quelque peu, dans sa formation sinon dans son étymologie, à l'ancien turc (Touranien). A en juger par leur type physique, ils étaient de race Indo-Européenne, peu différents en apparence des Arabes modernes[1], et certainement bien développés intellectuellement. Quel était leur pays d'origine? nous ne le savons pas. Le fait que les dieux Sumériens sont toujours représentés se tenant sur des montagnes, signifierait que ce peuple venait d'un pays montagneux; le fait que leur plus ancien style de construction dérive de la construction en bois est un argument en faveur de la même hypothèse, car cette méthode ne pouvait naître que dans des régions élevées fortement boisées. La description donnée dans la Genèse « et le peuple vint de l'est et arriva dans la plaine de

1 Les peuplades Mésopotamiennes, passées et présentes, forment une transition entre les types Iranien et Sémitique, mais ont conservé davantage du type Iranien que du Sémite... Quant à la nature de la race des habitants d'al-'Ubaid, il ne peut y avoir de doute : s'ils vivaient aujourd'hui, on dirait qu'ils sont Arabes... Il n'y a aucune trace... d'élément à tête ronde du type Hittite ni du type Mongolien... Les Mésopotamiens du sud, au commencement du 4e millénaire av. J.-C., avaient des têtes grandes, longues et étroites ; ils avaient des affinités avec les peuples du type Caucasien ou Européen, et nous pouvons considérer l'Asie Sud-Occidentale comme le berceau jusqu'à ce que survienne une preuve amenant à une conclusion différente. Ils étaient apparentés au peuple prédynastique Egyptien décrit par le Dr Foquet, mais différaient de tous les autres Egyptiens prédynastiques ou dynastiques. La race Néolithique des longs tumulus anglais leur était aussi apparentée — peut-être de loin ; le type Sumérien fit son apparition en Europe dans l'âge paléolithique, car le plus ancien des crânes Aurignaciens — trouvé à Combe Capelle en Dordogne (France) est très proche du type Arabe ancien ». Sir Arthur Keith, *Al-'Ubaid*, pp. 216, 240.

Sayfa : 16

Shinar et demeura là » se rapporte aux Sumériens et doit recouvrir une légende Sumérienne concernant leurs propres déplacements, mais il ne faut pas en conclure trop rapidement qu'ils seraient descendus des montagnes Elamites qui bordent l'est de la vallée du delta, car, quoiqu'il y ait des éléments communs aux cultures anciennes de Mésopotamie et d'Elam, il ne semble pas possible de faire dériver les Sumériens de ce dernier pays, et le type physique ne montre pas non plus une identité de race. Les légendes Sumériennes sur les origines de la civilisation en Mésopotamie font croire au flux d'un peuple venant de la mer, peuple qui ne pourrait être autre que les Sumériens eux-mêmes, et le fait que les Sumériens historiques habitaient dans la région du sud, que Eridu, ville réputée par eux comme la plus ancienne du pays, est la plus méridionale, vient à l'appui de cette hypothèse. Sir Arthur Keith dit[1] : « On peut encore retrouver l'ancienne physionomie Sumérienne à l'est parmi les habitants de l'Afghanistan et du Bélutchistan, jusqu'à la vallée de l'Indus, à près de 2.500 km. de la Mésopotamie ». De récentes fouilles faite dans la vallée de l'Indus ont mis au jour des restes importants d'une civilisation très ancienne, remarquablement développée, possédant de nombreux points communs avec celle de Sumer. Ce qu'il y a de plus particulièrement frappant, ce sont des cachets rectangulaires trouvés dans les

1. *Al-'Ubaid*, p. 216.

Sayfa : 17

deux contrées, identiques par la forme, les sujets et le style de la gravure, et les inscriptions, ainsi que des analogies à peine moins nettes dans des figurines de terre cuite, dans les méthodes de construction et le

POTERIE PEINTE DE LA PÉRIODE PRÉ-SUMÉRIENNE
d'après un dessin de F.-G. Newton.

plan des fondations. On ne peut sans exagération dire que ces ressemblances prouvent l'identité de race ou l'unité politique, mais les expliquer par de simples rapports commerciaux serait, à mon avis, les

SUMÉRIENS.

Resim Altındaki Yazının Çevirisi

F. G. Newton'un [çizdiği] resminden hareketle ilk Sümer dönemine ait boyalı çömlekçilik

Sayfa : 18

taxer inconsidérément à trop bas prix. Il est plus prudent, à l'heure actuelle, de regarder ces deux civilisations comme deux rameaux d'un tronc commun qui se trouverait entre les vallées de l'Euphrate et de l'Indus, mais nous n'avons encore aucun moyen de savoir si ce centre, dont la culture rayonna si loin, doit être recherché dans les collines du Bélutchistan ou ailleurs.

Un autre facteur complique encore la question. Les couches anciennes actuellement explorées en Mésopotamie du Sud produisent une poterie peinte très fine qui disparaît totalement avant le début de la période historique telle que nous la connaissons, c'est-à-dire avant la plus ancienne des tombes d'Ur qui doit dater de 3500 av. J.-C. environ. Les pots sont faits à la main, ou, plus rarement, tournés au tour à mouvement lent, la tournette ; les parois, d'une matière gris verdâtre, chamois ou rouge, sont quelquefois extrêmement minces et sont décorées de motifs géométriques simples exécutés avec une peinture mi-brillante brune ou noire. Il y a, entre cette poterie et celle retrouvée dans les niveaux inférieurs de Suse, à Mussian en Elam et à Bushire sur le Golfe Persique, des ressemblances qui dénotent indubitablement un certain rapport, et ont été considérées par certains auteurs comme preuves d'une étroite parenté. Il y a cependant aussi des différences rendant impossible un rapprochement aussi strict. La céramique Mésopotamienne, plus ancienne que celle d'Elam et appartenant à un

Sayfa : 19

stade de développement très antérieur, ne peut **donc en** dériver. Cela ne nous permet donc pas de **conclure** que les Sumeriens descendaient des Elamites. Nous ne pouvons même pas être sûrs que la **poterie** Mésopotamienne soit Sumerienne : Campbell Thompson qui, le premier, fit cette remarque à **Eridu, la** considère comme pré-Sumérienne, ce qui **pourrait** être exact.

Sayfa 14

Bugünkü Bedevîlerin ataları, Arabistan'ın orta plâtosunda yaşamışlardı. Çölün yüksek bölgelerinden bataklığın içlerine kadar inen ve tek tek yaşayan ailelerden, küçük topluluklardan oluşan bu göçebeler, aşağı deltanın kurumasıyla kendi yaşam tarzlarını değiştirmek için tarıma elverişli olabilecek herhangi bir adanın ortaya çıktığı her yerde, doğal yapının kendilerine sunduğu fırsattan yararlanıyorlardı. **Böylece Sümer ülkesine, Akad'ın Samî nüfusundan tamamen farklı bir Samî ögesi katıldı.** Dil benzerlikleri dışında (ve hatta diyalektleri farklı olmasına rağmen) çok az **ortak yanları** vardı ve **hiç kuşkusuz aynı uygarlık düzeyine erişmemişlerdi.** Onlarla (Sümerlilerle) bağlantısını koparmayan ve nispeten uygar bir yerden gelen Akad sömürgecileri, **çok daha mükemmel örgütlenmişlerdi ve başlangıçtan beri şehir hayatına geçişi sağlayabilecek bir yeteneğe sahiptiler.** Güneyde yaşayan Samîler, **şehir** yaşamını bilmiyorlardı. Ülkenin coğrafya yapısının bataklık olması, onların bu topraklarda toplu olarak yerleşmelerini ve karakterleri kadar yaşam koşulları da çok daha sağlam olan komşularına karşı direnmeleri için **gerekli sosyal birliği oluşturmalarını engelliyordu.**

Son göçmenler Sümerlilerdi. Bunlar **siyah saçlı,** –metinlerde **«kara kafalılar»** olarak geçer- (sayfa 15) **yapı itibariyle olmasa da**

etimolojisiyle eski Türkçeye (Turan) benzeyen eklemeli bir dil konuşmaktaydılar. Dış görünümlerine göre bir değerlendirme yaptığımızda, görünüş itibarıyla **entelektüel açıdan çok gelişmiş olan** modern Araplardan[1] çok az bir farklılık gösteren **Hint-Avrupa ırkına dâhildiler.** Onların **asıl ülkelerinin** neresi olduğunu bilmiyoruz. Sümer tanrılarının **her zaman dağlara asılı olarak gösterilmesi, bu halkın dağlık bir ülkeden geldiği anlamına geliyordu.** Onların en eski yapılarının **ahşap malzemeden** olması, aynı varsayımı doğrulayan bir veridir. Zira ahşaptan yapılmış evler, sadece ağaçlıklı yüksek bölgelerde görülüyordu **[sayfa 16]** Genèse'de (Eski Ahit) «Ve halk **doğudan** geldi, **Shinar ovasına erişti ve oraya yerleşti» betimlemesi, Sümerlilere atıfta bulunmakta ve onların yer değişimlerini anlatan Sümer efsanesiyle örtüşmektedir.** Ancak Sümerlilerin, delta vadisinin doğusunu çevreleyen **Elam dağlarından inmiş oldukları** sonucuna hemen varmamak gerekir. Zira, **Mezopotamya'nın ve Elam'ın** eski kültürlerine ait ortak unsurları olmamasına rağmen, **Sümerlilerin Elam ülkesinden** geldiklerini söylemek mümkün görünmüyor gibi. Fiziksel yapıları da onların **ortak bir ırk kimliğine** sahip olduklarını göstermemektedir. **Mezopotamya'daki uy-**

1 Geçmişteki ve bugünkü Mezopotamyalı ilkel topluluklar İranlı ve Sami tipleri arasında bir geçiş oluştururlar. Ancak onlar Sami tipinden daha çok İran tipini korumuşlardır. Al-'Ubaid'lilerin ırkının doğası konusunda hiçbir kuşku yoktur: Eğer bugün yaşasalardı onlara Arap denilebilirdi... Ne Moğol tipinin ne de Hitit tipinin özelliği olan yuvarlak kafa unsuruna dair hiçbir ize rastlanmamaktadır. M.Ö dört bininci yılda Güney Mezopotamyalıların iri, uzun ve dar kafaları vardı. Kafkasyalı ya da Avrupalı toplumlar ile benzerlikler taşıyorlardı. Aksini ispatlayan bir kanıt ortaya çıkıncaya kadar Güneybatı Asya'yı bir beşik olarak kabul edebiliriz. Dr. Foquet tarafından betimlenen Mısır Hanedanlığı öncesi toplumuyla benzerlik gösteriyorlardı, ama hanedanlık öncesi ve sonrası diğer bütün Mısırlılardan farklı özellikler taşıyorlardı. İngiltere'deki yüksek höyüklerde bulunan Neolitik ırk, uzaktan da olsa onlarla benzerlikler taşıyordu. Sümerli tipi, Paleolitik Çağ'da Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Zira Fransa'nın Dordogne bölgesindeki Combe Capelle'de bulunmuş olan Orinyasiyen kültürü insanlarına ait kafataslarının en eski olanı eski Arap tipine çok yakındır. Sir Arthur Keith, Al-'Ubaid, s. 216, 240.

garlıkların kökenleri üzerine yazılmış olan Sümer efsaneleri, [bize] **denizden gelen bir toplumun akınını çağrıştırmaktadır.** Bu halk, Sümerlilerden başkası değildir ve tarihî Sumerlilerin güney bölgesinde bulunan, ülkenin en eski şehri olarak ünlenen Eridu şehrinde oturuyor olmaları ve bu şehrin coğrafî konumu itibarıyla en güneyde yer alması, teoriyi destekler niteliktedir. Sir Artur Keith[1] **«Doğu'da, Mezopotamya'nın 2500 km. yakınında, İnduş vadisine kadar olan bölgede yaşayan Afganistan ve Beluşistan halkları arasında da Sümerlilerin eski fizyonomisine rastlanmaktadır»** der. İnduş vadisinde yapılan yeni kazılar, **oldukça gelişmiş** [ve] **Sümer uygarlığıyla birçok ortak noktaya sahip, çok eski bir uygarlığın** önemli kalıntılarını gün ışığına çıkarmıştır [sayfa 17]. Bunlardan en dikkat çekici olan, her iki yerde bulunmuş **dikdörtgen tabletlerin** biçimi, konular ve gravür stili [üzerlerinde yazılı olan], **kayıtları gibi benzerliklerle birlikte pişmiş toprak yontularında çok net olmayan benzerlikler, bu tabletlerin yapılma yöntemleri** ve oluşum plânı açısından birbirine eş olmalarıdır. **Bu benzerliklerin, ırk benzerliğini ve politik birliği** kanıtladığını söylersek abartmış olmayız. Ama bunları basıt ticarî ilişki olarak açıklamak, onları düşüncesizce, çok düşük bir değerle değerlendirmektir [sayfa 18]. **Bu iki uygarlığa, İnduş ve Fırat vadileri arasında bulunan ortak bir gövdenin iki dalı olarak bakmak daha ihtiyatlı olur.** Kültürüyle çok uzakları aydınlatan bu merkezin, **Beluşistan tepelerinde ya da** başka yerlerde araştırılmasının gerekli olup olmayacağı konusunda henüz bir bilgi bulunmamaktadır.

Diğer bir faktör, sorunu daha da karmaşıklaştırır. **Güney Mezopotamya'da** yeni keşfedilen kazılardaki katmanlar, bildiğimiz kadarıyla yaklaşık olarak **M.Ö. 3500** yılına ait olması gereken **Ur** mezarlarının en eskisinden de önce, yani **tarihsel dönemin başlangıcından önce tamamen kaybolmuş ve çok özenle boyanmış çömlekçiliği** ortaya koyar. Çömlekler **elle** ya da ağır ağır döndürülen çemberle üretiliyordu. Bunların iç yüzeyleri gri yeşil, saman sarısı **veya**

(1) Al-'Ubaid, s. 216.

kırmızı bir maddeden, **çok ince** ve kahverengi veya siyah, yarı parlak bir boyayla boyanarak basit geometrik motiflerle süsleniyordu. Bu çömlekçilik ile **Sus** şehrinin aşağısında, **Elam bölgesindeki Mussian'da ve İran Körfezi'ndeki Bushir'de** görülen çömlekçilik arasında hiç kuşkusuz **kesin bir ilişkiyi** gösteren ve bazı yazarlarca da **doğrudan bir akrabalığın** var olduğunu ortaya koyan benzerlikler vardır. Bununla birlikte, böylesine kesin bir benzerliği olanaksız kılan farklılıklar da mevcuttur. [sayfa 19] Daha önce gelişmiş bir döneme ait ve **Elam'**ınkinden daha eski olan **Mezopotamya** seramiğinin buradan gelmesi mümkün değildir. Bu durum, **Sümerlilerin Elam'lılardan geldikleri** sonucuna varmamızı sağlamaz. Hatta **Mezopotamya çömlekçiliğinin Sümer çömlekçiliği olduğu** konusunda da kesin konuşamayız. Eridu'da bu konuya dikkat çeken ilk kişi olan Campbell Thompson, bu durumu **ilk Sümer** örneği olarak kabul eder, onun bu yaklaşımı da doğru olabilir.

Sayfa : 19

Comme des céramiques peintes de date très ancienne, ayant aussi des ressemblances avec celles de la Mésopotamie méridionale, se rencontrent plus loin dans le nord et aussi loin à l'ouest qu'à Karkemish, où une population Sumérienne ne peut avoir existé à cette époque, l'hypothèse d'une origine Sumérienne de la poterie Mésopotamienne est affaiblie et celle d'une origine Elamite du peuple Sumérien disparaît. A qui faut-il alors attribuer ce produit caractéristique et ce vestige presque unique d'une occupation antérieure de la vallée inférieure de la rivière ? Il

Sayfa : 19

est très peu probable que ces poteries d'Eridu, Ur et al-'Ubaid, fabriquées si soigneusement et ornées de

Sayfa : 20

si beaux décors, soient l'œuvre de colonies sémitiques d'Arabie centrale. Par suite de leur mode de vie, les nomades du désert sont des potiers malhabiles, et la poterie Arabe plus récente ne nous laisse pas soupçonner des débuts si artistiques. A Ur, nous avons trouvé une figurine d'argile peinte à cru, contemporaine des vases décorés, représentant un homme à longue barbe étroite et pointue, tout à fait différent de ce qui est figuré dans les plus anciennes œuvres d'art Sumériennes, mais ressemblant curieusement à certaines incrustations de nacre de Kish, centre Akkadien et non Sumérien. La poterie peinte pourrait donc être d'origine Akkadienne. Dans ce cas, sa présence à Eridu et à Ur pourrait avoir la signification suivante : les Martu qui doivent être venus d'Asie Mineure, bien que leur langage dans les temps historiques ait été Sémitique, auraient poussé plus au sud qu'on ne le supposait et auraient dominé le pays et sa population clairsemée de colons arabes jusqu'aux rives du Golfe Persique. En d'autres termes, cela voudrait dire qu'une Mésopotamie Akkadienne aurait précédé l'arrivée des Sumériens et que la division du pays,

Sayfa : 20

telle que nous la connaissons, serait le résultat d'un refoulement de ses premiers conquérants par des envahisseurs venant de la mer.

De ces trois éléments, les Sumériens furent probablement les derniers à pénétrer dans la région du sud. Venant de loin, ils ne devaient être tentés d'émigrer que lorsque la terre était suffisamment

Sayfa : 21

en état d'offrir des facilités à l'agriculture et au commerce, tandis que les nomades Sémitiques, étant sur place, devaient descendre vers le sol fertile à mesure qu'il apparaissait. « L'espèce humaine, quand elle fut créée, ne connaissait pas le pain pour manger ni les vêtements pour se couvrir. Le peuple marchait avec les membres sur le sol, il mangeait l'herbe avec la bouche comme les moutons, il buvait l'eau des fossés », dit un hymne Sumérien, et cette description qui ne s'applique pas aux messagers de la civilisation qu'étaient les Sumériens eux-mêmes, conviendrait fort bien aux habitants méprisés des marais que les nouveaux venus trouvèrent à leur arrivée et réduisirent en esclavage.

Le récit que les Babyloniens donnent de l'introduction de la civilisation (cf. p. 191) implique que le pays était déjà habité par des peuplades dont le genre de vie se rapprochait beaucoup de cette description.

Sayfa : 21

Les fouilles, à al-'Ubaid, près d'Ur, d'un établissement primitif de l'âge de la poterie peinte apportent quelque lumière sur ces habitants des marais. Sur une butte basse, s'élevant au-dessus du niveau du pays inondé, était établi un village composé de petites huttes ; les murs étaient faits de nattes de roseaux tendus entre des montants de bois et garantis de la pluie par de la résine ou un enduit épais de boue.

Sayfa 19

Güney Mezopotamya'daki seramikler ile benzerlikleri olan, çok daha eski tarihe ait boyalı çömleklere, kuzeyin uzak bir noktasında, aynı zamanda batıya uzak olduğu kadar **bu dönemde var olmaları mümkün olmayan Sümerlilerin** yerleştiği Karkamış'ın da uzağında rastlanması, Mezopotamya çömlekçiliğinin Sümer kökenli olma ihtimalini zayıflatmakla birlikte, **Sümer halkının da Elam kökenli olma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır.** O hâlde, nehrin aşağı vadisinde bir önceki yerleşime ait, eşi benzeri bulunmayan bu kalıntıyı, bu apayrı ürünü, kimlere mal etmek gerekir? **Böylesine özenle işlenmiş ve çok hoş desenlerle süslenmiş, Eridu, Ur ve Al-'Ubaid** çömleklerinin, **Arabistan'ın merkezindeki** Samî sömürgecilerinin eseri olması ihtimali çok düşüktür (sayfa 20) Yaşam tarzları nedeniyle bu çöl göçebeleri, beceriksiz çömlekçilerdir. Yeni dönem Arap çömlekçiliği, çömlekçiliğin başlangıç dönemlerinde **böylesine sanatsal** yapılara şüphe ile bakmamamızı sağlamaktadır. **Ur** şehrinde, **pişmeden önce boyanmış,** kilden yapılmış, süslemeli vazolarla aynı döneme ait Sümer sanatının en eski eserlerinde betimlenenden tamamen farklı, **ama Sümerlilerin değil, Akadlıların merkezi** (olan) Kish (Kiş) (şehirindeki) sedefden yapılmış bazı kabartmalara, şaşırtıcı derecede ben-

zeyen, ince, **sivri ve uzun sakallı bir adamı** tasvir eden bir heykel bulduk. O hâlde, boyalı çömlekçilik sanatı **Akad kökenli** olmalıdır. Bu durumda, boyalı çömlekçiliğin Ur'da ve Endu'da var olması şu anlama gelebilir: **Tarihî dönemlerde dilleri Samî dili olmasına rağmen, Anadolu'dan gelmiş olmaları gereken Martu'ların, tahmin edilenden daha güneye yerleşmiş ve ülkeyi istilâ etmiş oldukları düşünülebilir. Arap kavimlerinin dağınık durumdaki halkını boyunduruğu altına alan Martu'lar, İran Körfezi'nin kıyılarına kadar yayılmışlardır.** Başka bir deyişle, Akad Mezopotamyasının, Sumerlilerin bu bölgeye gelişinden önce oluştuğu ve bildiğimiz şekliyle ülkenin ikiye bölünmesinin, **denizden gelen istilâcılar tarafından gerçekleştirilen ilk fetihlerin** geri püskürtülmesinden sonra olduğu anlamına gelmektedir.

[sayfa 21]

Bu üç unsur, **Sümerlilerin güney bölgesinde ortaya çıkan en son toplum** olma olasılığını güçlendirmektedir. **Tarım ve ticaret** açısından toprak, yeteri kadar kolaylık sağlayacak durumda olduğu zaman, uzaklardan gelen Sumerliler göç etmeye teşebbüs etmiş olamazlardı. Oysa, bu bölgedeki göçebe Samîlerin, mümkün olduğunca verimli topraklara inmesi gerekiyordu. **Bir Sümer ezgisi «Yaratıldığında insan türünün, ne yemek için ekmeği, ne de giyinmek için giysisi vardı. Toplum, onu oluşturan üyelerle birlikte toprağın üzerinde ilerliyor, tıpkı koyunlar gibi ağızlarıyla ot yiyor, çukurlardan su içiyordu.»der. Sümerlilerin ta kendisi olan,** uygarlığın elçilerine uyarlanamayan bu betimleme, **yeni gelenlerin** geldiklerinde buldukları ve **sahiplendikleri bataklıkları kendine yakıştırmayan yerleşenlerine daha uygundu.**

Uygarlığın başlangıcında, Babilleri dile getiren anlatı (bkz. s. 19), **yaşam tarzları bu betimlemeye çok yakın kavimlerin, daha önce bu ülkede yaşadığına değinir.**

Ur yakınlarındaki Al-'Ubaid şehrinde Boyalı Çömlekçilik Çağı'na ait ilk yerleşim yerinin kazı çalışmaları, **bu bataklık toplumlarının**

üzerine ışık tutmaktadır. Sular altında kalmış ülkenin yukarılarına doğru yükselen alçak tepenin üzerinde, **küçük kulübelerden oluşmuş bir köy kuruluydu.** Duvarları, **ağaç direkler** arasına gerili sazlarla örülmüş ve reçineyle veya **çamurla kalın bir şekilde** sıvanarak yağmurdan korunmuştu.

Sayfa : 22

Ce peuple élevait des vaches, des moutons, des béliers et des porcs, cultivait l'orge, qu'il écrasait dans de grossiers moulins à bras ou pilait dans des mortiers pour faire une espèce de bouillie. Le poisson était un aliment répandu. Le cuivre était connu, mais était encore un luxe ; la pierre était employée dans la plupart des cas ; de petits couteaux, des scies, les lames des fléaux, les pointes des flèches, etc., étaient taillés dans du silex ou du quartz ramassés dans le haut désert, ou dans de l'obsidienne translucide comme le verre de bouteille et importée du lointain Caucase. En effet, le métal était si rare que les faucilles pour couper l'orge étaient faites d'argile cuite, et, comme elles étaient rapidement brisées ou mises hors d'usage et rejetées, des centaines en jonchent les sites anciens.

Sayfa 22

Bu toplum, **inek, koyun, koç ve domuz yetiştiriyor, arpa ekiyordu.** Arpayı, **elle çalışan ilkel değirmenlerde** veya bir tür bulamaç yapmak için havanda eziyorlardı. Balık ise yaygın bir besindi. **Bakır** biliniyordu, ama (bu onlar için) henüz bir **lükstü**. Pek çok durumda

taş kullanılmaktaydı. Küçük **bıçaklar, testereler, döveçlerin ağzı,** okların sivri uçları vb aletler, uçsuz bucaksız çölden toplanan kuvarsit veya çakmak taşı ya da uzaklardan **Kafkasya'dan** getirilmiş, tıpkı şişe camına benzer yarı saydam doğal cam gibi aletlerle yontulmuşlardı. **Metal öylesine ender bulunuyordu ki arpayı kesmek için kullanılan oraklar bile pişmiş kilden yapılmıştı.** Bu oraklar, çok kısa bir surede kullanılmaz duruma geldikleri, kırıldıkları ve atıldıkları için antik sitelerde bunlardan yüzlercesine rastlanmaktadır

Sayfa : 22

Les villageois allaient sur les

Sayfa : 23

marais dans des bateaux étroits en forme de canoë dont les proues relevées et recourbées étaient faites de roseaux liés. Ils portaient des vêtements de peaux de bêtes ou de drap grossier et, à en juger par des signes peints sur une figurine d'argile, devaient se tatouer le corps. Leurs oreilles étaient percées et supportaient des boucles d'oreille en or, bitume ou argile cuite ; les femmes portaient de lourds colliers de grains de cristal, cornaline, coquille, grossièrement taillés, et se coiffaient avec une espèce de chignon derrière la tête. Les hommes semblent avoir porté de longues barbes pointues. Ils enterraient leurs morts couchés sur le côté, les genoux pliés, et comme ils plaçaient à côté d'eux des offrandes de nourriture, des bijoux personnels, des outils, etc., nous pouvons supposer qu'ils

Sayfa : 23

croyaient dans une certaine mesure à la continuation de la vie après la mort.

Il est impossible d'attribuer une date même approximative à la colonie villageoise d'al-'Ubaid. Seule la présence de la poterie peinte montre qu'elle existait bien avant l'âge semi-historique illustré par les fouilles de Kish et d'Ur et qu'elle peut être rapprochée des documents écrits des Sumériens. Néanmoins elle apporte quelque lumière sur les conditions de la vie dans le delta, alors que l'occupation humaine en était à ses premières phases ; autrement nous n'aurions pu que les déduire du cours naturel des événements et des trouvailles plus évoluées datant d'époques plus récentes.

Sayfa : 24

24

Le premier stade peut se dépeindre ainsi : des colons isolés s'aventuraient dans le marais en voie d'assèchement, construisaient des huttes de roseaux sur des îles naturelles ou les élevaient sur des plates-formes de roseaux et de boue analogues à celles décrites dans le poème babylonien de la Création, d'après lequel Marduk pétrissait l'argile et l'étendait sur une natte de joncs qu'il posait sur la surface des eaux. Puis ils commencèrent à cultiver leur parcelle de terrain, le creusant pour le drainer ou l'irriguant

Sayfa : 24

de façon plus régulière à l'aide de canaux. Sur les plus grandes étendues de terre, et particulièrement le long de la rivière où le sol était le plus fertile, les villages s'élevaient, et les efforts s'associaient pour la construction de canaux plus importants et pour le contrôle scientifique de la rivière. Le dévelop pement s'accentua avec l'arrivée des Sumériens, qui paraissent avoir été de remarquables citadins.

Sayfa 22

Köylüler, bataklıklarda kano şeklindeki dar kayıklarla geziyorlardı. **Birbirine bağlı sazlardan** yapılmış olan bu kayıkların ön taraflarının kalkabilme ve eğilebilme özelliği bulunuyordu. **[sayfa 23]** Köylüler, **hayvan derilerinden veya kaba kumaştan** yapılmış giysiler giyiyorlardı. Kilden yapılmış bir heykel üzerindeki boyalı imlerden hareketle, bu, [onların] vücutlarına dövme yaptırdıkları kanısına varılmaktadır. Delik kulaklarına **kemikten** ya da pişmiş kilden yapılmış kupeler takıyorlardı. Kadınlar, kabaca yontulmuş **kristalden,** kırmızı akikten, midye kabuğundan [yapılmış] ağır kolyeler takıyorlar ve [saçlarını] **başlarının arkasında** bir çeşit **topuzla** topluyorlardı. Erkekler ise, uzun sivri sakallıydılar. Ölülerini, yanlarında çeşitli **ziynet eşyaları, aletler** ve bir miktar yiyecek v.b. şeyleri koydukları için **yana yatmış, dizleri kıvrılmış** bir şekilde gömüyorlardı. Buradan hareketle onların ölümden sonra hayatın devam ettiğine inandıklarını tahmin edebiliriz.

Al-'Ubaid köy kolonisine, yaklaşık olarak da olsa bir tarih saptamak imkânsızdır. Sadece boyalı çömlekçiliğin varlığı, [Al-'Ubaid'deki köy kolonisinin] **Ur ve Kiş kazılarıyla** aydınlatılmış dönemden

çok daha önce **yarı tarihsel** dönemde var olduğunu ve **Sümer kaynaklarıyla** yakınlığı olabileceğini gösterir. **İnsan yerleşiminin ilk evreleri** yaşanıyor olmasına rağmen, boyalı çömlekçilik deltadaki yaşam koşulları hakkında bize ipucu vermektedir. Bir başka deyişle biz, olayların doğal akışından ve yakın tarihte gerçekleştirilen daha ileri boyutlu kazılardan bu sonuçları elde ettik.

[sayfa 24]

İlk evre şöyle anlatılabilir: Bağımsız yaşayan kavimler, kurumaya başlayan bataklıkta âdeta kendilerini maceraya atıyorlardı. Kuruyan bataklık üzerinde oluşan doğal adalarda, sazdan kulübeler kuruyorlar veya Babil şiirindeki Yaradılış betimlemesine benzer şekilde kulübeleri, çamur ve sazdan oluşmuş düzlükler üzerine inşa ediyorlardı. Bu şiire göre Marduk, kili yoğuruyor ve bu harcı sazdan hasıra yayarak suların yüzeyine yayıyordu. Daha sonra toprağı ekmek için parselleyip düzenli bir biçimde sulamak için kanallar kazmaya başladılar. En büyük toprak alanında ve özellikle de toprağın en verimli olduğu nehir boyunca köyler kuruldu. Daha önemli kanalların inşaatı ve nehrin bilimsel anlamda kontrol altında tutulması için güçlerini birleştirdiler. Dikkat çekecek düzeyde gelişmiş şehirlere sahip gibi görünen Sümerlilerin buraya gelmeleriyle bölge, giderek daha fazla gelişim gösterdi.

Sayfa : 25

Les disputes au sujet de la terre, de l'eau et des troupeaux devaient être fréquentes et forcèrent les hommes à se rassembler pour se protéger contre des voisins ennemis. L'expérience avait appris que les constructions faites de boue ou de brique séchée au soleil devaient être bâties au-dessus du niveau de l'eau, ou, si besoin

Sayfa : 25

était, sur des plates-formes artificielles, et qu'un rempart de terre était ce qu'il y avait de mieux pour endiguer le flot périodique. Le bon sens en déduisait qu'un rempart plus abrupt protégerait aussi des ennemis, et ainsi le village se transforma en ville fortifiée. Cette ville devint le centre et l'asile des districts environnants dont les habitants de fermes éparses ou de hameaux étaient trop faibles pour se protéger seuls. Le génie Sumérien créa ou modifia un système de gouvernement ; la construction dans la ville d'un temple au dieu du panthéon le plus en faveur parmi les colons, et sa reconnaissance comme patron particulier de la ville donna une sanction religieuse au principe d'autonomie locale ; le *patési* ou grand prêtre du temple, représentant direct du dieu sur la terre, assuma, naturellement dans un état théocratique, le poste et les pouvoirs d'un gouverneur civil, de sorte qu'à

Sayfa : 26

LES SUMÉRIENS

une date très reculée, la Mésopotamie devint un pays de petites villes-états.

Quoique fatal, le résultat ne fut pas réellement logique. Les Sumériens, comme nous le verrons plus tard, étaient prédominants dans toute la contrée, et à ce point de vue au moins il y avait une

population homogène. Ils avaient imposé partout la même civilisation matérielle ; leur langage, employé exclusivement dans le sud, connut aussi le succès dans le nord ; la loi et la coutume étaient uniformes ; même la religion était identique, en dépit de l'importance des divinités locales qui différenciaient les États. Le progrès suivant devait évidemment être l'unification du pays, progrès très nécessaire si l'on voulait garantir la riche vallée agricole des attaques extérieures. Deux points le contrecarrèrent : les querelles incessantes au sujet de la terre et de l'eau, et le patriotisme local qui s'éleva dans la population de plusieurs états.

L'opposition de ces deux tendances, de centralisation et de rupture, explique dans une certaine mesure l'histoire postérieure de Sumer. Le citoyen, cultivateur ou marchand, demandait d'abord à son gouvernement la paix et le respect des droits de la propriété, en même temps que tous les agrandissements offerts par les circonstances. Comme la plupart des troubles provenaient de disputes au sujet de la terre et de l'action ou de l'existence d'états voisins indépendants, le meilleur moyen de les faire cesser était de supprimer cette indépen-

Sayfa : 27

27

dance et d'établir un seul gouvernement. L'ambition d'un gouverneur pouvait se donner libre cours, et, les diverses populations ayant beaucoup de caractères communs, le vaincu pouvait supporter sans trop de mal l'autorite d'un voisin de même famille.

Sayfa 25

Toprak, su ve suru konusundaki çekişmelerin çok sık olması, **bölge insanlarını, düşman komşulara karşı korunmak için bir araya gelmeye zorluyordu.** Çamurdan ya da **güneşte kurutulan** tuğladan **yapılmış yapıların su seviyesinin üstünde** veya ihtiyaç duyulduğunda **yapay sahanlıklar üzerinde** kurulmasını ve toprak bir bayırın, düzenli aralıklarla gelen dalgaları engellemek için en iyi yol olduğunu tecrübeleri sayesinde öğrenmişlerdi. Sağduyuları onlara, **daha dik bir tümseğin** kendilerini, düşmanlarından koruyacağını sezdirmekteydi. **Böylece köy, güçlü bir şehre** dönüşmüştü. Daha sonra bu şehir, yalnız başlarına kendilerini korumak için oldukça zayıf olan dağınık çiftlik ya da küçük köy sakinlerinin, birbirinden ayrı yörelerinin sığınağı ve merkezi olmuştur. **Sümer dehası, bir idare sistemi yaratmıştır. Kavimler arasında en gözde olan Pantheon [Panteon]'un tanrısı için bir tapınak şehir inşa edilmiştir. Bu tanrının, şehrin ayrıcalıklı patronu gibi tanınması, yerel özerklik ilkesine dinsel bir onay vermiş olmaktaydı.** Yeryüzünde Tanrıyı doğrudan temsil eden ve **tapınakta başpapazlık görevini üstlenen patezi,** daha geç bir dönemde Mezopotamya'nın devlet yapısını göste-

ren **küçük şehirlerden oluşmuş ülkeye** dönüşmesini sağlayacak biçimde, **bir din devletinde sivil yöneticinin güçlerini** ve makamını **üstlenmekteydi.**

[sayfa 26]

Kadere rağmen sonuç, gerçek anlamda mantıklı değildi. Sümerliler daha sonra göreceğimiz gibi, **tüm bölgede çok baskındı** ve bundan dolayı en azından **homojen** bir nufusa sahiptiler. Her yere **aynı uygarlığı** benimsetmişlerdir. **Güneyde yoğun olarak kullanılan dilleri, kuzeyde de aynı başarıyı elde etmişti.** Yasa ve töre tek biçimdeydi. Devletleri birbirinden ayıran **yerel tanrıların** önemine rağmen, dinleri bile benzerdi. Daha sonra gerçekleşecek ilerleme, hiç şüphesiz ülkenin bir araya gelmesi olmalıydı. Eğer zengin olan tarımsal vadi, dış saldırılardan korunmak isteniyorduysa bu ilerleme çok gerekliydi. İki durum uygarlığın ilerlemesini engellemekteydi. **Su ve toprak konusundaki bitmek bilmez kavgalar ve çok uluslu ülkelerin nüfusunda yükselecek yerel vatanseverlik.**

Bu iki eğilimin karşıtlığı, yani merkezde birleşme ve ayrılma, Sümer sonrası tarihi belli bir oranda açıklamaktadır. **Site yaşayanı, çiftçi veya tüccar, hükümetinden ilk olarak barış ve mülkiyet haklarına ve aynı zamanda şu ya da bu şekilde gerçekleşecek olan tüm büyümelere göz yumulmasını talep ediyordu.** Karmaşanın birçoğu, **bağımsız komşu ülkelerin** varlığından veya **iş ve toprak konusundaki** tartışmalardan ileri gelmekteydi. Bu nedenle, **bu kavgaları durdurmanın en iyi yolu,** bu bağımsızlığı ortadan kaldırmak ve tek bir hükumet kurmaktı. [sayfa 27] **Yöneticinin hırsı, kendiliğinden ortaya çıkabilirdi.** Bu hırsın karşısında yenilmiş olan kişi, **aynı aileden gelen komşusunun otoritesine,** pek çok ortak noktaya sahip olmalarından dolayı zorlanmadan tahammul edebiliyordu.

Sayfa : 27

Nous avons essayé ci-dessus de reconstruire l'histoire des origines de Sumer d'après des témoignages bien peu tangibles. Il n'existe aucun document écrit de cette période très ancienne, et nous n'avons que peu de données archéologiques.

Sayfa 27

Yukardaki, **çok kesin olmayan verilere dayalı olarak Sümerlilerin kökenlerine dair tarihi, yeniden oluşturmaya çalıştık. Bu konuda,** çok az **arkeolojik** veri dışında **eski döneme ait hiçbir yazılı belge** elimizde bulunmamaktadır.

Sayfa : 35

CHAPITRE II

L'HISTOIRE ANCIENNE DE SUMER

Les principales sources écrites de l'histoire de ces périodes anciennes sont les listes de rois, certaines légendes, des références à certains événements dans des textes divinatoires et, plus tard, des inscriptions royales et les noms d'années des rois. Les trouvailles des fouilles de Kish, Fara, Ur, al-'Ubaid,

Sayfa : 35

Tello, Warka, Nippur et Asshur, pour ne citer que les sites les plus importants, ont beaucoup contribué à illustrer les documents écrits et à ajouter aux rares informations qu'ils contiennent.

Environ 2000 ans av. J.-C., après la chute de la Troisième Dynastie d'Ur, les scribes Sumériens entreprirent de raconter les gloires des grands jours passés. Ils devaient avoir à leur disposition une foule de témoignages documentaires, et d'après cela ils compilèrent, d'une part, l'histoire politique et, d'autre part, les traditions religieuses du Pays.

Sayfa 35

II. BÖLÜM

ESKİ SÜMER TARİHİ

Bu eski döneme ait başlıca yazılı tarihî kaynaklar **Kralların listeleri,** bazı efsaneler, **kutsal metinlerdeki** bazı olaylara ait göndermeler ve daha sonraki dönemlerde **krallık kayıtları** ve **kral adlarından oluşan yıl adlandır. Kiş, Fara, Ur, Al-'Ubaid,** Tello, Warka, Nippur ve Asshur'un en önemli şehirler olduğunu vurgulamak için bu kazıların bulguları, yazılı kaynakları aydınlatmaya ve **bu yazılı kaynakların içerdiği çok az bilgiye** yeni bilgiler eklenmesine katkı sağlamıştır.

M.Ö. yaklaşık **2000** yıllarında, III. Ur Hanedanlığı'nın yıkılmasından sonra, Sümer kâtipleri önemli zafer günlerini anlatmaya koyuldular. Ellerinde, tanıklık edecek oldukça fazla sayıda belge olmalıydı ve bu sayede, bir taraftan ülkenin **siyasî tarihini,** diğer taraftan da **ülkenin dinî geleneklerini** derlediler.

Sayfa : 36

La liste donne les noms des rois rangés d'après leur dynastie, la durée de leur règne et la durée totale pour la dynastie. Elle commence par les dix rois qui régnèrent avant le Déluge et énumère dix-neuf dynasties qui recouvrent la longue période s'étendant entre le Déluge et la fin de la Troisième Dynastie d'Ur. Malheureusement cette liste n'a qu'une valeur inégale et incertaine au point de vue historique.

Sayfa 36

Liste, hanedanlıklarına, hanedanlıklarının suresine ve her bir kralın hanedanlığına ait toplam sureye gore sıraya konulan kralların adlarını vermektedir. Liste, tufan oncesinde hukumdarlık eden ilk on kral ile başlamakta ve **Tufan** ve III. Ur Hanedanlı'ğının bitimi arasında yayılan uzun sureci kapsayan on dokuz hanedanın sırasıyla dokümunü yapmaktadır. Ne yazık ki bu liste, tamamen **tutarsız** ve **tarihî** açıdan da doğru değildir.

Sayfa : 37

C'est pourquoi, au point de vue chronologique, les nombres donnés par les scribes doivent être contrôlés et modifiés par des informations extérieures, cela sur une si grande échelle, que la date de 4.600 av. J.-C., fournie par le total des nombres donnés pour la Première Dynastie, doit être ramenée à 3.100 environ av. J.-C.

Sayfa : 37

D'après une liste (qui ne donne que huit noms), la durée totale des règnes des dix rois antédiluviens atteint la modeste somme de 241.200 années, et, d'après une autre, 456.000. Le calcul est exprimé en *sars* ou cycles de 360 années ; peut-être y a-t-il derrière ces nombres grotesques une confusion entre différents systèmes de notation ; même dans ce cas une autre influence schématisante a dû s'exercer et il est facile de constater que ces nombres ont été modifiés ou inventés pour s'harmoniser avec une théorie astronomique. Dans la liste des deux premières dynasties qui gouvernèrent après et avant la Première Dynastie d'Ur, bien que le système sur lequel les nombres sont basés ne soit pas le même (les règnes ne sont plus comptés par *sars*), une exagération à peine moins grossière lui enlève toute valeur historique : un roi de Kish aurait régné 1.500 ans, trois autres 1.200, et les vingt-trois rois réunis 24.510 ans, 3 mois, 3 jours 1/2. Les douze rois d'Uruk gouvernent 2.310 ans.

Sayfa 37

Bu nedenle kâtipler tarafından verilen sayıların kronolojik açıdan **kontrol edilmesi, dışardan eklenen bilgilerle** değiştirilmesi ve böylesine büyük bir değişikliğin aşama aşama yapılması gereklidir. Birinci hanedanlık için verilmiş sayıların toplamıyla gösterilen M.Ö **4600** tarihinin büyük bir olasılıkla, yaklaşık olarak M.O. **3100** yılına çekilmesi gerekir.

Sadece sekiz ismin yer aldığı bir listeye göre, tufandan önceki ilk on kralın hanedanlıkların toplam süresi **241.200 yıllık** mütevazı bir rakama erişir. Diğer bir veriye gore ise, bu rakam **456.000** yıldır. Bu hesap, listede [Sümer takvim ölçü sistemi] **sars** ile veya **360 yıllık** bir döngüyle ifade edilmiştir. Belki de bu tuhaf sayıların ardındaki neden, farklı kayıt sistemleri **arasındaki** bir yanılmadır. Bu durumda kayda geçirme sırasında başka bir etki bile ortaya çıkmış olabilir. Bu tuhaf sayıların, herhangi bir **astronomi teorisiyle** bağdaştırılmak üzere icat edildiğini ya da değiştirildiğini tespit etmek hiç de zor değildir. **Birinci Ur Hanedanlığı'ndan** önce ve sonra hükümdarlık eden **ilk iki hanedanlığın listesinde, sayıların dayandığı sistemin farklı olmasına rağmen** –hükümdarlık süreleri artık sars ile hesaplanmamaktadır-, olsa olsa **üstün körü bir abartma, bu listenin bütün tarihî değerini yok etmektedir.** Bir Kış kralının 1500 yıl hükümdarlık ettiği varsayımından yola çıkarak, diğer üç kralın 1200 yıl hükümdarlık ettiği ve toplam yirmi üç kralın ise 24510 yıl, 3 ay, 3 buçuk gün hükümdarlık etmiş olduğu söylenebilir. Uruk [Hanedanlığının] on iki kralı ise 2310 yıl hüküm sürmüş olmaktaydı.

Sayfa : 38

Le Dumuzi d'avant le Déluge est Tammuz ou Adonis, dieu de la végétation qui meurt en hiver et ressuscite chaque printemps, et son nom figure de nouveau dans la Dynastie d'Uruk.

Sayfa 38

Nuh tufanından önceki [bitki tanrısının adı olan] Dumuzi, kışın ölen ve her ilkbaharda tekrar canlanan bitki tanrısı Adonis veya **Tammuz'dur** ve Uruk Hanedanlığı'nda bu bitki tanrısının adı yeniden ortaya çıkmaktadır.

Sayfa : 39

Le fait que les Babyloniens eux-mêmes considéraient Gilgamesh comme un souverain humain et un bâtisseur de murs existant encore de leur temps, n'en est pas une preuve, mais une indication.

Sayfa 39

Babillilerin hâlâ kendi dönemlerinde de varlığını sürdüren **Gılgamış'ı** duvarların mimarı ve **insan hükümdar** (insan görünümünde) gibi kabul etmesi, Gılgamış'ın bir Sümer kralı olup olmadığının bir kanıtı değil, ancak bir belirtisi olduğu sonucunu ortaya koyar.

Sayfa : 43

43

La technique du travail est admirable, mais le dessin, surtout des personnages humains, est primitif ; le type représenté est particulier, contrastant vivement avec ce que nous voyons sur des monuments presque contemporains à Ur : les hommes aux longues barbes pointues sont probablement des Akkadiens, mais le travail des plaques et la construction de l'édifice sont purement Sumériens.

Sayfa 43

İş tekniği muhteşemdi, ancak resim açısından özellikle insan tiplemeleri ilkeldi. İlkel olan bu [resmedilen] insan tiplemeleri, Ur şehrindeki yapıtlarda gördüğümüz insan tiplemeleriyle hemen hemen denk gelecek biçimde koşutluk göstermekteydi. Uzun, sivri sakallı adamlar, muhtemelen Akadlılar olabilirdi. Ama tabletlerdeki işçilik ve anıtların inşa edilme biçimi, tamamen Sümer özelliği taşımaktaydı.

Sayfa : 43

A Ur, a été trouvé un cimetière dont la date, pour les tombes les plus anciennes, doit être de 3.500 av. J.-C., et, pour les plus récentes, descendre jusqu'au début de la Première Dynastie d'Ur.

Sayfa 43

Bulunan en eski mezarlar arasında, **Ur şehrinde bulunmuş olan mezarlığın tarihinin** M.Ö. **3500 yılına ait olması gerekir.** En yakın dönemdeki mezarlar ise, Birinci Ur Hanedanlığı'nın başlangıç dönemine kadar uzanabilir.

Sayfa : 45

Le mortier de boue était employé pour la construction des murs et des toits, et un mince enduit de chaux

Sayfa : 45

était appliqué sur toute la surface intérieure de la chambre et, dans quelques cas, sur le sol.

Sayfa 45

Çamur harcı, çatıların ve duvarların yapımında kullanılıyordu ve ince bir kireç sıva, odanın tüm iç yüzüne ve bazen de yerlere sürülüyordu.

Sayfa : 45

La richesse des tombes prouve que le niveau général de la civilisation était en rapport avec le développement avancé de l'architecture. Il y a abondance d'objets d'or et d'argent, non seulement de bijoux personnels, mais de vases, d'armes, et même d'outils faits dans ces métaux précieux ; le cuivre était un métal d'usage banal.

Sayfa 45

Mezarların zenginliği, uygarlığın genel düzeyiyle **mimarinin ilerlemiş gelişiminin doğrudan bağlantılı olduğunu** kanıtlamaktadır Oldukça fazla sayıda altın ve gümüş eşya bulunmaktaydı. Mezarlarda sadece **kişisel mücevherler değil, aynı zamanda, vazolar, silâhlar ve hatta değerli metallerden yapılmış araçlar** bulunmaktaydı. O dönemde bakır, basıt (değersiz) kullanımı olan bır metal gibi düşünülmekteydi.

Sayfa : 52

Les conventions, déjà fixées au temps d'A-anni-padda, tuèrent toute originalité et l'artisan, perdant tout intérêt, perdit aussi son habileté ; Babylone, qui a hérité de l'art de Sumer, ne nous offre plus que des images stéréotypées et sans vie, étouffées sous d'inutiles ornements, d'Hammurabi et des rois Kassites. Ainsi, en 3500 av. J.-C., l'art Sumérien avait atteint un niveau rarement egale dans le monde ancien et devait avoir derrière lui des siècles de croissance et d'expérience

Sayfa 52

A-anni-padda doneminde, daha önce belirlenmiş olan antlaşmalar, bütün özgunluğu yok etmekteydi. Tüm ozgünlüğünü kaybeden sanatkâr, aynı zamanda ustalığını kaybetmekteydi. Sumer sanatının mirasçısı olan Babil bize, basmakalıp ve cansız olan, **Kassit krallarına** ve Hammurabi [Sumer Kralı]'ye ait gereksiz suslemelerle soluksuz kalmış imgelerden başka bir şey sunmaktadır. Oyleyse, M.Ö. 3500 yılında Sumer sanatı eşine az rastlanır bir duzeye ulaşmakta ve **Sümer sanatının ardında, yüzyıllara dayalı bir birikim ve deneyim** yatmaktadır.

Sayfa : 53

Le bitume était amené par la rivière de Hit, alors pays Subartu ; le cuivre venait d'Oman, comme le montre l'analyse des minerais, et probablement aussi du Caucase ; l'argent, de Bulgar Maden dans la Cilicie septen

Sayfa : 53

trionale, et des collines de l'Elam du Sud ; l'or peut avoir été importé d'Elam, de Cappadoce, du district de Khabur et de la région d'Antioche en Syrie.

Sayfa 53

Yol yapımında kullanılan bitüm maddesi, o zamanlar Subartu ülkesi diye adlandırılan **Hit** nehri vasıtasıyla taşınıyordu. **Mineral analizlerinin gösterdiğine göre bakır, Oman'dan ya da Kafkasya'dan getiriliyordu. Gümüş, Kuzey Silisi'deki Bulgar Maden'den ve güneydeki Elam tepelerinden; altın ise, Elam'dan, Kapadokya'dan, Habur kazasından ve Suriye'deki Antakya bölgesinden ithal edilmiş olmalıydı.**

Sayfa : 54

la pierre est rapportée d'une région beaucoup plus éloignée de l'Est, dans les Pamirs, et « la montagne de lapis » n'est que la station commerciale où les caravanes se déchargent et vendent le lapis aux trafiquants occidentaux. Ce trafic avec l'Extrême-Orient est entièrement compatible avec l'existence dans la vallée de l'Indus d'une civilisation semblable à celle de Sumer, et, comme le prouvent des sceaux trouvés dans les deux régions, contemporaine de celle des tombes d'Ur et de Mes-anni-padda. Enfin, on trouve en Égypte, au temps de la Première Dynastie égyptienne, à peu près synchrone de la Première Dynastie d'Ur, certaines productions certainement empruntées à

Sayfa : 54

la Mésopotamie, tels que des casse-têtes en pierre, des cylindres-sceaux, des modèles de vases en pierre et la décoration des murs par des panneaux, ces emprunts dénotant au moins un rapport commercial avec la vallée de l'Euphrate.

Sayfa 54

Taş, **doğudan,** oldukça uzak bir bolge olan **Pamir'den** getirilmekteydi **"Lapis** (Lâcivert taş) **doğu"** sadece kervanların yuklerini boşalttıkları ve batılı kaçakçılara lâcivert taşın satıldığı bir ticaret durağıydı **Uzak Doğu'yla** yapılan bu kaçakçılık, **İnduş** vadısında Sümer uygarlığına benzer bir uygarlığın var olduğu fikriyle tamamen uyuşmaktadır Tıpkı her iki bolgede bulunmuş kovaların, Ur ve **Mesanni-padda** mezarlarındakı uygarlıkla aynı donemde olduğunu kanıtladığı gibi Son olarak, **Mısır'da** aşağı yukarı Birinci Ur Hanedanlığı'yla eş zamanlı olan **Birinci Mısır Hanedanlığı döneminde, taştan topuzlar, silindir biçimli mühürler, taştan vazo modelleri,** panolarla duvar suslemesı gibi kesinlikle Mezopotamya'dan alınan bazı urunler bulunmaktadır Bu alıntılar en azından bize, Fırat vadisıyla bir ticaret ilişkisının var olduğunu gostermektedir

Sayfa : 54

Les preuves n'en manquent pas, car on a trouvé à Kish des tombes du même type qu'à Ur ; les constructions les plus anciennes d'Asshur, capitale plus tard de l'Assyrie, sont purement Sumériennes, et quoiqu'elles soient postérieures de quelques siècles (elles sont d'environ 2.700 av. J.-C.), elles témoignent de l'extension vers le nord de la culture

Sayfa : 55

Sumérienne à une époque ancienne. Il a été trouvé dans des tombes hittites, jusque dans le village de Hammâm sur la frontière septentrionale de Syrie, des cylindres-sceaux de coquille de fabrication Sumérienne datant de 3.000 av. J.-C.. et, récemment, a été découvert à Astarab, à l'angle sud-est de la Mer Caspienne, un trésor d'objets en or qui dénotent au moins l'influence do l'art Sumérien.

Il est donc clair que, pendant la période qui précéda la Première Dynastie d'Ur, la civilisation Sumérienne s'était consolidée et dispersée. Il est vrai que, même dans la contrée méridionale, la population était mêlée à un élément sémitique venu probablement du désert occidental et renfermant peut-être aussi des restes d'une occupation Akkadienne antérieure, mais il ne formait que le substratum d'une société absolument dominée par les Sumériens. Dans le nord, où les Akkadiens étaient en majorité numérique, l'ascendant moral des Sumériens était à peine moins net. Les Sémites étaient d'une race plus virile et plus guerrière, mais ils étaient, par rapport à la race du sud, des sauvages incapables de résister à une civilisation plus élevée. Quelques aperçus de la situation politique peuvent refléter cette victoire de la culture. La première dynastie post-diluvienne siégeait à Kish, en Akkad, (fait peut-être dû aux plus grands ravages occasionnes par le Déluge sur les très anciens centres Sumériens plus rapprochés du Golfe), et quatre de ses rois portent un nom sémitique ; plus tard le

?

Sayfa : 56

foyer de la puissance se transporte vers le sud, dans la cité purement Sumérienne d'Uruk, et le changement suivant, au moment où Ur s'approprie la suzeraineté est de nouveau orienté vers le sud. Mesanni-padda doit avoir gouverné la partie de la Mésopotamie appelée plus tard Sumer et Akkad, et il n'y a aucune raison de croire que ses successeurs possédaient un plus vaste empire : cependant ceux-ci ainsi que leurs prédécesseurs d'Uruk devaient être assez puissants pour obliger les états voisins à laisser le passage libre à leurs caravanes.

Sayfa 54

Elde edilen kanıtlar, bunu doğrular niteliktedir. Zira **Kiş'te Ur**'dakine benzer tipte mezarlar bulunmuştur. Daha sonraki dönemde **Asur**'un başkenti olacak olan **Ashur'un** en eski yapıları, **tamamen Sümer** yapılarıdır. Bu yapılar, birkaç yüzyıl (yaklaşık olarak M.Ö **2700)** sonraya ait olsalar da bunlar daha **eski bir dönemde** Sümer kültürünün kuzeye doğru yayıldığını kanıtlamaktadır (sayfa 55). **Suriye'nin kuzey sınırındaki Hammam köyüne** kadar olan bölgedeki **Hitit mezarlarında,** M.Ö. **3000** yılına ait Sumer üretimi midye kabuklarından yapılmış, **silindir biçiminde mühürler** bulunmuştur. Yakın bir zamanda, **Hazar denizinin** güneydoğusunda yer alan **Astarab'da, en azından Sümer sanatının etkisini** gösteren altın eşyaların bulunduğu bir hazine keşfedilmiştir. O hâlde, Birinci Ur Hanedanlığı'ndan önceki dönemde, Sümer uygarlığının güçlendiği ve geniş alanlara yayıldığı şüphe götürmez bir gerçektir. Güneyde yer alan bölgede de muhtemelen batı çölünden gelen ve daha sonra belki de Akad işgalinin ardında kalan izleri de içeren Samî ögesinin, Sü-

mer nüfusuna karıştığı doğrudur. Ancak bu öge, **Sümerliler tarafından sindirilmiş** bir toplumun kalıntısından başka bir şey değildir. Sümerlilerin manevî etkisi, Akadlıların sayıca üstün oldukları kuzeyde, belirgin bir biçimde görülmemekteydi. Samîler çok cesur, **savaşçı** bir ırktan gelmiş olmakla birlikte, **güney ırkına göre daha ileri düzeydeki bir uygarlığa tahammül edemeyen vahşilerdi.**

Siyasî durumun genel birkaç özeti bu kültürün zaferini yansıtmaktadır. Tufan sonrası birinci hanedanlık Akad'daki Kiş şehrinde yerleşmişti (Bu, belki de tufanın körfezin daha yakınlarında yer alan çok eski Sümer merkezleri üzerindeki en büyük yıkımlarından kaynaklanan olaydır). Birinci Hanedanlığın krallarından dordu, Samî kökenli ad taşımaktadır. [sayfa 56] Daha sonraları devletin merkezi, güneye doğru, **Uruk'un tam anlamıyla Sümerlilere ait olan şehrine** taşınmıştır. Ur egemenliği kendine mal ettiği zaman, bir sonraki yer değişimi bir kez daha güneye doğru kaymıştır. Mes-anni-pad-da, adı daha sonra Sümer ve Akad olacak olan Mezopotamya ülkesini yönetmişti. Onun haleflerinden hiçbirinin, onun kadar geniş bir alanda hükümdarlık sürdüğüne inanılması mümkün değildir. Bununla birlikte, Sumerler ve Akadlar kadar onların **Uruk'lu** selefleri de, komşu devletleri, kendi kervanlarına serbest geçiş hakkı vermeye zorladıkları için oldukça güçlü bir yapıya sahip **olmalıydılar.**

Sayfa : 56

Sans qu'il ait entrepris de guerres de conquête au-delà des territoires du royaume du delta, Sumer peut être considéré comme une puissante unité politique, maintenue en partie par la force, mais encore plus, à cette époque, par les liens d'une civilisation qui s'était imposée uniformément

Sayfa : 57

aux différents éléments de la population et qui exerçait une profonde influence sur les peuples voisins.

Les progrès de la civilisation se manifestent généralement d'abord dans la science et l'organisation militaires. Dans le cas des Sumériens, placés au milieu de peuples physiquement plus forts et qui s'adonnaient à la guerre comme à un passe-temps, la supériorité intellectuelle et artistique n'aurait pu aller de l'avant, ou n'aurait pu résister à la convoitise qu'elle devait provoquer, si son génie ne s'était appliqué à la guerre aussi bien qu'à la paix.

Sayfa 56

Deltanın krallık sınırlarının ötesinde fetih savaşlarına girmeden önce **Sümer olgusu güçlü bir siyasî birlik olarak tanımlanan gücünü, kısmen güç kullanarak, ama daha da önemlisi** o dönemde **toplumun farklı unsurlarına uyacak biçimde benimsetilen ve komşu toplumlar üzerinde derin bir iz bırakan uygarlığın bağlantılarıyla elde etmiştir.** (sayfa 57) Uygarlığın ilerlemesi, ilk olarak genellikle **bilimde** ve **askerî oluşumlarda** kendini göstermektedir. Fiziksel açıdan daha güçlü olan ve **eğlenceli bir iş** gibi kendilerini savaşa adayan toplumların tam ortasında yer alan Sümerlilerin dehası, barış kadar savaşta da uygulanabilseydi **sanatsal** ve **zihinsel** üstünlük, daha önde gidemez ya da bu üstünlüklerin kışkırtması gereken aç gözlülüğe karşı direnilemezdi.

Sayfa : 57

Louvre

Les matériaux sur lesquels cette esquisse peut être basée sont, pour le quatrième millenaire av. J.-C., un « etendard » d'une tombe royale d'Ur, des armes trouvées dans ce même cimetière et dans le cimetière de Kish et les incrustations de Kish ; pour la première partie du troisieme millenaire, la stèle des Vautours érigée par Eannatum de Lagash, et la stèle de Naram-Sin, toutes deux actuellement au Louvre ; pour la période plus tardive, peu de documents imagés, mais de nombreuses notes d'inscriptions royales et autres, et certaines clauses du code d'Hammurabi.

Sayfa 57

Bu taslağın dayanması gereken belgeler, – M.Ö. **dört bininci** yıl için – **Ur'daki** bir kral mezarının "sancağı", yine bu mezar ile **Kiş'teki** mezarda bulunmuş olan silâhlar ve kakmalar, - M.Ö. üç bininci yılın ilk yarısı için – Lagas'lı, Eannatum tarafından inşa edilmiş olan **Akbabaların** gömüt taşı ve Naram-Sin gömüt taşı (her ikisi de bugün Louvre müzesinde bulunmaktadır), – daha sonraki dönem içinse –çok daha az resimli belge bulunmakla birlikte, sayısız krallık ve diğer kayıtlara dair notlar ve Hammurabi yasasının bazı hükümleridir

Sayfa : 58

Dans le registre inférieur figurent des chars tirés chacun par quatre ânes (le cheval ne fut pas connu en Mésopotamie avant 2.000 av. J.-C. ou plus tard).

Sayfa 58

Alt bolumde yer alan kayıttaki at arabalarının her bırı, dört eşek tarafından çekilmekteydı (**M.Ö. 2000 yılı** ya da daha oncesinde **Mezapotamya'da at henüz bilinmemektedir**).

Sayfa : 185

CHAPITRE VII

RÔLE HISTORIQUE DE SUMER

Il y a quelque soixante ans, le monde scienti fique ignorait les Sumériens ; aujourd'hui leur histoire peut être écrite et leur art illustré plus complètement que pour beaucoup d'autres peuples anciens.

Sayfa 185

7. BÖLÜM

SÜMERİN TARİHİ ROLÜ

Bundan **altmış** yıl once bılım dunyası, **Sümerlileri** bılmemekteydı Bugün onların tarihı yazılabılmış ve onların sanatı, diğer bırçok eskı topluma gore daha **eksiksiz** açıklanabılmıştır

Sayfa : 186

Le plus ancien cimetière trouvé à Ur, avec ses tombes royales et son mobilier merveilleusement riche, a été daté, en chiffres ronds, de 3.500 av. J.-C. environ. Cette date est approximative, basée sur l'estimation la plus basse par rapport à celle de

Sayfa : 186

la Première Dynastie d'Ur, 3.100 av. J.-C. et supposant un laps de temps suffisant pour que l'existence de ces tombes royales, sanctifiées par le sacrifice en masse de victimes humaines et la déification de leurs occupants, ait pu être oubliée et leur emplacement violé par de nouveau-venus.

Sayfa 186

Kral mezarlarıyla ve **muhteşem döşemesiyle** Ur'da bulunmuş olan en eski mezar, yaklaşık olarak M.Ö. **3500** yılına aittir. İnsanların topluca kurban edilmesiyle ve o yerde yerleşmiş olanların da orayı tanrılaştırmasıyla kutsallaştırılan bu kral mezarları, unutulabilsin ve kral mezarlarının yerleri yeni gelenlerce yağmalanmasın diye yeterli bir süreyi gerekli kılan ve M.Ö. **3100** yılında Birinci Ur Hanedanlığı'nın tarihine göre çok daha eski bir tarih olduğu düşünülen bu tarih, yaklaşık bir tarih olmaktadır.

Sayfa : 186

Les premières tombes d'Ur seraient donc un peu antérieures à la Première Dynastie d'Egypte. La chronologie Egyptienne a été très discutée et des

Sayfa : 187

conclusions très différentes ont été admises au sujet de la date de l'unification des deux royaumes préhistoriques sous Menès : l'opinion la plus modérée, adoptée aussi par la majorité des savants, la placerait en 3.300 av. J.-C. environ. Quoi qu'il en soit, l'inter-

Sayfa : 187

dépendance des chronologies d'Egypte et de Mésopotamie est telle que, si l'on reculait la date de Menès, il faudrait en faire autant pour l'histoire Sumerienne, en respectant la situation relative des deux pays.

Sayfa 186

O hâlde, Ur şehrindeki ilk mezarlar, Mısır'ın Birinci Hanedanlığı döneminden daha önceki bir dönemde yapılmış olmalıydı **[sayfa 187]** Mısır'ın kronolojisi çok tartışılmış ve **Mene**'lerin hükümdarlığı altındaki tarih öncesi iki krallığın birleşme tarihi konusunda, birbirinden çok farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bilim adamlarının pek çoğu tarafından da benimsenmiş olan en ılımlı görüş, Mısır'ın kronolojisinin yaklaşık olarak M.Ö. **3300** yılına yerleştirilmesidir. Ne olursa olsun, Mısır'ın kronolojisi ile Mezapotamya'nın kronolojisinin birbirine bağlı olma durumu şöyledir: Eğer Mene'lerin tarihi geri çekilirse, **her iki ülkenin de –Mezopotamya ve Mısır- görece durumuna sadık kalınarak Sümerlilerin tarihi için** de aynı şeyin yapılması gerekmektedir.

Sayfa : 187

Trois points doivent être comparés : le contenu des tombes d'Ur, le contenu des tombes royales de la Première Dynastie Egyptienne découvertes par le Professeur Flinders Petrie à Abydos et le caractère de la civilisation pré-dynastique de la vallée du Nil. Les civilisations préhistoriques d'Egypte et de Sumer n'ont rien de commun. Entre l'art préhistorique d'Egypte et celui de la Première Dynastie, il y a une différence très grande, mais qui ne forme pas une solution de continuité, mais suffisante pour

Sayfa : 187

marquer une époque. Les changements survinrent vers la fin de la période pré-dynastique, et au temps de « Menès », nous nous trouvons en présence d'une culture virtuellement neuve. Il a été remarqué depuis longtemps que ce développement rapide,

Sayfa : 188

qui posa les fondements de ce que nous appelons la civilisation Egyptienne, était dû à une influence étrangère, et que d'autre part la civilisation évoluée présente dans ses premiers stades certains traits communs à la civilisation de la vallée de l'Euphrate: par exemple, les cylindres-sceaux, les masses de pierre piriformes, la construction avec panneaux de certains édifices, traits qui apparaissent brusquement, sans antécédent apparent, et qui disparaissent totalement alors qu'en Mésopotamie ils semblent être indigènes et persistent au cours de l'histoire.

Sayfa 187

Üç noktanın karşılaştırılması gerekir. Bunlar: Ur mezarının içeriği, Abidos'ta Profesör Flinders Petrie tarafından bulunmuş olan birinci Mısır Hanedanlığı'na ait kral mezarlarının içeriği ve Nil Vadisi'nin hanedanlık öncesi uygarlığının yapısıdır. Mısır'ın ve Sümer'in tarih öncesi uygarlıklarının birbiriyle hiçbir benzerliği yoktur. Mısır'ın tarih öncesi sanatı ile Birinci Hanedanlığın sanatı arasında çok büyük bir fark vardır. Bu fark, kalıcı bir çözüme ulaşmamakla birlikte, bir döneme damga vurmak için yeterli olmaktadır. Değişimler, hanedanlık öncesi dönemin sonuna kadar devam etmektedir. **«Mene'lerin» zamanında** ise, bizler kendimizi potansiyel olarak daha yeni bir kültürün varlığı ile karşı karşıya bulmaktayız. **[sayfa 188]** Mısır uygarlığı olarak adlandırdığımız şeyin

temellerini ortaya koyan bu hızlı gelişimin, bir yandan **bilinmedik bir etkiden** ileri geldiği ve diğer bir yandan da **gelişmiş uygarlığın ilk evrelerinde Fırat Vadisi uygarlığına benzer bazı ortak izler** ifade ettiği uzun zamandan beri fark edilmişti: Örneğin, silindir biçimindeki mühürler, armut biçimindeki taş yığınları, panolarla inşa edilmiş olan bazı anıtlar, Mezopotamya'da tarih boyunca varlığını sürdüren ve o bölgeye özgü gibi görünmesine rağmen, öncesi olmayan bir görüntü gibi, aniden ortaya çıkan ve bir anda tamamen ortadan yok olan izler.

Sayfa : 188

Les Egyptiens faisaient remonter l'origine de leur histoire à Menès ; auparavant ils n'imaginaient qu'une période de ténèbres et le règne des demi-dieux. Les découvertes archéologiques ont justifié leur croyance. Pour les Sumériens, la Première Dynastie d'Ur succéda à une période de civilisation d'une durée évaluée à des milliers d'années, et quoique les récentes fouilles ne nous aient pas permis de pénétrer loin dans cette époque légen-

Sayfa : 189

daire, elles corroborent en principe la thèse Sumérienne.

Sayfa 188-189

Eskiden Mısırlılar, tarihlerinin kökenini **Mene'lere** kadar dayandırıyor, tarihlerinin, sadece bir cehalet dönemi ve yarı tanrıların hükümdarlığı olduğunu düşünüyorlardı. **Arkeolojik buluşlar, Mısırlıların inançlarını doğrulamıştır.** Nitekim Sümerliler açısından birinci **Ur** Hanedanlığı, **binlerce yıllık bir uygarlık döneminin ardından gelmiştir.** Son kazılar, bizim bu destansı dönemin üzerinde yer almamıza izin vermese de prensipte Sümer tezini desteklemektedir.